

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK DOKTORA PROGRAMI

**'REZİDANS' KÜLTÜRÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME:
İSTANBUL ÖRNEĞİ**
(Doktora Tezi)

Tezi Hazırlayan: **Serkan Yaşar ERDİNÇ**

İstanbul, 2017

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK DOKTORA PROGRAMI

**'REZİDANS' KÜLTÜRÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME:
İSTANBUL ÖRNEĞİ**
(Doktora Tezi)

Tezi Hazırlayan:
Serkan Yaşar ERDİNÇ
Öğrenci No:
090867005

Danışman:
Prof. Dr. Şengül Öymen Gür

İstanbul, 2017

YEMİN METNİ

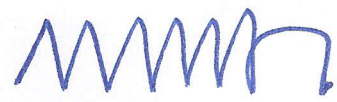
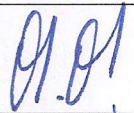
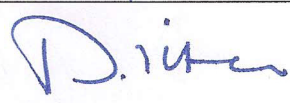
Doktora tezi olarak sunduğum “Rezidans Kùltürü Üzerine Bir İnceleme: İstanbul Örneği” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldııkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 19/06/2017

Aday: Serkan Yaşar ERDİNÇ

TEZ ONAYI

Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü *Mimarlık Doktora* öğrencisi **090867005** no'lu **Serkan Yaşar ERDİNÇ**' in hazırladığı "*Rezidans Kültürü Üzerine Bir İnceleme: İstanbul Örneği*" konulu **DOKTORA TEZİ** ile ilgili **TEZ SAVUNMA SINAVI** Lisansüstü Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca 18/05/2017 günü saat 18:00'de yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin~~kabulüne~~.....'ne OYBİRLİĞİ/~~OYÇOKLUĞU~~'yla karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Şengül ÖYMEN GÜR (Beykent Üniversitesi) (Danışman)	olumlu	
Prof. Dr. Nazlı Ferah AKINCI (Yıldız Teknik Üniversitesi) (Üye)	olumlu	
Prof. Dr. Ayhan USTA (İstanbul Kültür Üniversitesi) (Üye)	olumlu	
Yrd. Doç. Dr. M. Orkun ÖZÜER (Beykent Üniversitesi) (Üye)	olumlu	
Yrd. Doç. Dr. Pınar ÖKTEM ERKARTAL (Beykent Üniversitesi) (Üye)	olumlu	

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında, anlayışı ve hoşgörüsüyle her zaman destek olan, fikir ve birikimlerini paylaşarak yol gösteren ve özellikle teslim sürecindeki motivasyon desteği ile tezin sonuçlanmasında büyük etkisi olan değerli hocam Sn. Prof. Dr. Şengül Öymen Gür'e, tez izleme jürilerindeki yorumlarıyla çalışmanın ilerlemesinde katkıları olan Sn. Prof. Dr. Nazlı Ferah Akıncı ve Sn. Yrd. Doç. Dr. Orkun Özür'e ve tez savunma jürisindeki yorumları için Sn. Prof. Dr. Ayhan Usta ve Sn. Yrd. Doç. Dr. Pınar Öktem Erkartal'a çok teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında olduğu gibi, doktora süreci boyunca da değerli düşünceleriyle destek ve ilham veren kardeşim Işıl'a, yüreklendirici sözleri, maddi ve manevi destekleri ile hep yanımda olan anneme ve babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Serkan Yaşar ERDİNÇ

'REZİDANS' KÜLTÜRÜ ÜZERİNE BİR İNCELEME: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Tezi Hazırlayan: Serkan Yaşar ERDİNÇ

Özet

Dünya ölçeğinde hakim siyasi ve ekonomik ideoloji olan neoliberal küreselleşme, tüm toplumsal olguları ve yaşam biçimlerini etkisi altına almıştır. Yaşanan bu süreçten kent ve konut üretimi de etkilenmiş, konut yeni nitelikler kazanarak yapısal ve anlamsal dönüşüm geçirmiştir. 'Rezidans' ve kapalı yerleşmeler de bu dönüşümün kentsel alandaki ürünleridir. Günümüzde, konut üretiminin, yeni değer sistemleri ve ilişki ağları çerçevesinde, küresel bir üretime dönüşmesi noktasında, 'rezidans' fiziksel bir barınak olmanın ötesinde farklı bir yapıyı temsil etmektedir. 'Rezidans kültürü', mimari yaklaşımı ve mekansal organizasyonu ile birlikte sunduğu yaşam biçimi bağlamında yeni bir toplumsal olgudur.

Anahtar Kelimeler: Rezidans, Çok Katlı Lüks Konut, Dikey Kapalı Yerleşmeler, Kapalı Siteler, Küreselleşme ve Neoliberalizm, Tüketim Kültürü, Küresel Kent, Neoliberal Kentleşme, İstanbul.

A RESEARCH ON 'REZIDANS' CULTURE: THE CASE OF ISTANBUL

Presented by: Serkan Yaşar ERDİNÇ

Abstract

Neoliberal globalization which is the dominating political and economic ideology across the world, has affected all social phenomena and lifestyles. Urbanization and housing production have also been affected by this process, housing has undergone structural and semantic transformation by acquiring new qualifications. 'Rezidans' and gated communities are the outputs of this transformation. Today, as housing production has transformed to a global production based on new value systems and relationship networks, 'rezidans' represents a different artifact beyond being a physical shelter. 'Rezidans culture' is a new social phenomenon in context of its architectural approach, spatial organisation and lifestyle that is presented.

Key Words: Rezidans, Highrise Luxury Housing, Vertical Gated Communities / Gated Towers, Gated Communities, Globalism and Neoliberalism, Consumer Culture, Global City, Neoliberal Urbanism, Istanbul.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
TABLolar LİSTESİ	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Konusu ve Problem Alanı.....	1
1.2. Literatür Taraması ve İlgili Araştırmalar.....	3
1.3. Çalışmanın Amacı ve Önemi.....	5
1.4. Çalışmanın Kapsamı.....	6
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Önermeler.....	8
1.7. Araştırma Soruları.....	9
1.8. Çalışmanın Yöntemi ve Araştırma Modeli.....	9
1.9. Kuramsal Yaklaşım: Pierre Bourdieu Metodolojisi.....	11
1.9.1. Alan ve Habitus.....	13
1.9.2. Sermaye Kuramı ve Toplumsal Hiyerarşi.....	16
1.9.3. Sosyolojik Perspektif ve Düşünümsellik.....	18
2. SOSYAL BAĞLAM: PARADİGMA DEĞİŞİMİ VE YENİ BİR TOPLUM MODELİ	21
2.1. Küreselleşme: Tarihsel Süreç ve Düşünsel Dinamikler.....	21
2.2. Neoliberalizm ve Finansallaşma.....	24
2.3. Postmodern Düşünce ve Benlik Üretimi.....	27
2.4. Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları.....	30
2.5. Yeni Toplumsal Aktörler.....	33
2.6. ‘Aile’nin Yeniden İnşası: Değişen Statü ve Roller.....	35
3. YENİ TOPLUMSAL DİNAMİKLERİN KENTSEL MEKAN VE KONUT ÜRETİMİNE YANSIMASI	37
3.1. Neoliberal Kentleşme: Kentsel Mekanın Değişen Rolü ve Yeni Aktörler	39
3.2. Küresel Kent / Dünya Kenti Söylemi ve Kentsel İmaj Üretimi.....	43
3.3. ‘Konut’un Yapısal ve Anlamsal Dönüşümü.....	49
3.3.1. Konut Üretimi.....	52
3.3.2. Yeni Konut Eğilimleri: Kapalı Yerleşmeler.....	56
3.3.2.1. Kapalılık: Sınırlar, Duvarlar, Kapılar.....	62
3.3.2.2. Mekansal ve Sosyal Ayrışma.....	63
3.3.2.3. Güvenlik Arayışı ve Sosyal Kontrol.....	65
3.3.2.4. Topluluk Aidiyeti ve Prestijli Yaşam Arayışı.....	67

4. İSTANBUL'DA DÖNÜŞÜMÜN ARKA PLANI	70
4.1. Neoliberal Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Yeniden Yapılanma	70
4.2. Toplumsal Yapı: Yeni Orta Sınıf'ın Yükselişi	74
4.3. Değişen Yaşam Biçimleri ve Sosyal İlişkiler.....	77
4.4. İstanbul: Küresel Kent Kimliği Yaratmak	80
4.5. İstanbul'da Konut Üretiminin Dönüşümü.....	83
5. 'REZİDANS' KÜLTÜRÜ: KAPSAM VE İSTANBUL'DA ÖRNEKLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	89
5.1. Rezidans: Tarihsel Süreç, Tanım ve Kapsam	90
5.2. İstanbul'da 'Rezidans'ın İzleri ve 'Kültürel' Arka Planı.....	97
5.2.1. Genel Çerçeve: Mevcut Durum ve Tespitler	100
5.2.2. Tanımlayıcı Kriterler: 'İdeal Rezidans' Özellikleri	104
5.2.2.1. Konum ve Ulaşılabilirlik.....	105
5.2.2.2. Mimari ve Fiziksel Nitelikler	106
5.2.2.3. Planlama İlkeleri ve Mekansal Nitelikler.....	106
5.2.2.4. İşlevsel Nitelikler	107
5.2.2.5. İdari ve Operasyonel Nitelikler	107
5.2.2.6. Tesis ve Yardımcı Hizmet Sunumu	108
5.2.2.7. Fiyat.....	108
5.2.3. Öncüller ve Genel Özellikleri	108
5.3. Rezidans Mimarisi: Planlama ve Tasarım.....	112
5.3.1. Kentsel Bağlam	116
5.3.1.1. Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği	116
5.3.1.2. Planlama ve Yakın Çevre İlişkileri	118
5.3.2. Bina Ölçeği	121
5.3.2.1. Kütle ve Ölçek.....	121
5.3.2.2. Mimari Dil ve Cephe Karakteri.....	125
5.3.2.3. Plan Kurgusu ve Fonksiyonel İlişkiler	127
5.3.2.4. Yapısal Özellikler ve Teknik Altyapı	132
5.3.3. Konut Birimi Ölçeği.....	135
5.3.3.1. Tipolojik Çeşitlilik ve Konut Birimleri Sayısı	135
5.3.3.2. Konut Birimi Boyutları ve Oda Sayısı	139
5.4. Rezidans'ta Yaşamak	142
5.4.1. 'Kent Yaşamı'nın Cazibesi ve 'Potansiyel' Kullanıcı Profili	144
5.4.2. 'Herşey Dahil' Yaşam: 'Konut'un Yeni Standartları.....	148
5.4.3. Lüks ve 'Kalite' Sunumu	152
5.4.4. Güvenliğin Değişen Anlamı: 'Sağlam' Bina ve 'Steril' Yaşam	155
5.4.5. 'Sosyal Sınıf' Temsili: Ayrıcalık ve Seçkinlik Arayışı.....	158
5.5. Simgesel İçerik.....	164
5.6. İdari Yapılanma ve Servisler.....	167
6. SONUÇ VE TARTIŞMA: KÜRESEL KONUT ÜRETİMİ VE 'MİMAR'IN KONUMU	169
KAYNAKLAR	174

EKLER

Ek-1: İstanbul'daki Mevcut Rezidanslar / 1993-2017 186

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Araştırma Modeli	11
Tablo 2. Stratejik Mekansal Planlamayı Gündeme Getiren Gelişmeler.....	38
Tablo 3. Neoliberal Kentleşmenin Yıkıcı ve Yaratıcı Döngüleri.....	41
Tablo 4. Global Cities Index Küresel Kent Değerlendirme Kriterleri	47
Tablo 5. Küresel Kentler - Global Index Cities 2016.....	47
Tablo 6. Küresel Kent Özellikleri	48
Tablo 7. Kapalı Yerleşmeler ve Rezidansların Ortaya Çıkışı	57
Tablo 8. Rezidans Projelerinin Yıllara Göre Dağılım	101
Tablo 9. Rezidans Projelerinin İlçelere Göre Dağılımı	103
Tablo 10. Rezidans Projelerinin Bölgelere Göre Dağılımı	103
Tablo 11. Tanımlayıcı Kriterler.....	105
Tablo 12. Polat Tower Residence Genel Özellikleri	114
Tablo 13. Trump Tower Residence Genel Özellikleri	114
Tablo 14. Nurol Life Residence Genel Özellikleri.....	115
Tablo 15. İnceleme İçin Seçilen Rezidansların Cephe Analizleri.....	126

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Veri Analizi Akış Modeli	10
Şekil 2. Alan - Habitus - Sermaye Modeli	14
Şekil 3. Küresel Kent: New York	45
Şekil 4. Konut Üretimi: Küresel İmajlar	52
Şekil 5. Kapalı Site Örneği	58
Şekil 6. Dikey Kapalı Site Örneği	59
Şekil 7. Acarkent - Beykoz	85
Şekil 8. Kemer Country	86
Şekil 9. İlk Rezidans / Marina City / Chicago-ABD	86
Şekil 10. Marina City Tipik Kat Planı, Stüdyo, 1+1 ve 2+1 Daire Planları	87
Şekil 11. Akmerkez Konumu	109
Şekil 12. Akmerkez Kompleksi	109
Şekil 13. Akmerkez Rezidans Daire Planları	110
Şekil 14. Süzer Plaza / Ritz Carlton Residence Konumu	110
Şekil 15. Süzer Plaza / Ritz Carlton Residence	111
Şekil 16. Süzer Plaza Daire Planları	111
Şekil 17. İnceleme İçin Seçilen Rezidansların Konumları	113
Şekil 18. Polat Tower Residence Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği	116
Şekil 19. Trump Tower Residence Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği	117
Şekil 20. Nurol Life Residence Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği	117
Şekil 21. Polat Tower Residence Yakın Çevre İlişkileri	119
Şekil 22. Trump Towers Yakın Çevre İlişkileri / AVM Zemin Kat Planı	119
Şekil 23. Trump Towers Konumu / AVM Girişi & Meydan	120
Şekil 24. Nurol Life Residence Konumu ve Yakın Çevre İlişkileri	120
Şekil 25. Beşiktaş-Levent-Maslak Bölgesinde Yer Alan Rezidanslar	122
Şekil 26. Kütle ve Ölçek / Polat Tower Residence	122
Şekil 27. Kütle ve Ölçek / Trump Towers İstanbul	123
Şekil 28. Kütle ve Ölçek / Nurol Life Residence	123
Şekil 29. Kütle ve Ölçek – Aşırılık / Sapphire Residence	124
Şekil 30. Anthill Residence-Şişli / Skyland Residence-Seyrantepe	125

Şekil 31. Polat Tower Residence / Rezidans ve Çarşı Girişleri.....	128
Şekil 32. Polat Tower Residence / Rezidans ve Çarşı	128
Şekil 33. Plan Kurgusu / Trump Towers İstanbul	129
Şekil 34. Zemin Kat Planı / Trump Towers İstanbul.....	129
Şekil 35. Trump Towers İstanbul / Lounge & Sosyal alanlar.....	130
Şekil 36. Plan Kurgusu / Nurol Life Residence.....	131
Şekil 37. Nurol Life Residence – Konut&Ofis Bloğu İç Avlu / Ofis Bloğu Giriş ..	131
Şekil 38. Trump Tower Residence Taşıyıcı Sistem Planı / Çekirdekli & Çerçeveseli Sistem	133
Şekil 39. Nurol Life Residence İnşaatı / Trump Tower Residence İnşaatı.....	133
Şekil 40. Polat Tower Residence Tipik Konut Katı Planı	136
Şekil 41. Trump Tower Residence 1-4. Kat (1. Konut Katı) Planı.....	137
Şekil 42. Nurol Life Residence 7+2 Penthouse Daire Planı	138
Şekil 43. Polat Tower Residence Daire Planları.....	139
Şekil 44. Trump Tower Residence Daire Planları / 1+1 ve 2+1 Tip A	140
Şekil 45. Trump Tower Residence Daire Planları / 3+1	141
Şekil 46. Nurol Life Residence Daire Planları / 5+2	142
Şekil 47. Zenginle Yoksul Arasındaki Fark Kapantıyor!	166

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AGİK: Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı

AKP / AK PARTİ: Adalet ve Kalkınma Partisi

ANAP: Anavatan Partisi

CPTED: Crime Prevention Through Environmental Design

GFRC: Glass Fibre Reinforced Concrete

GSMH: Gayri Safi Milli Hasıla

GYO: Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı

ICCA: International Congress and Convention Association

IMF: International Monetary Fund

INTES: İnşaat Sanayicileri İşveren Sendikası

TCMB: Türkiye Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı

TOKİ: Toplu Konut İdaresi

YUPPI: Young Urban Professionals

1. GİRİŞ

20. yüzyıl toplumsal ve ekonomik alanda çok boyutlu ve köklü değişimlerin yaşandığı bir dönemdir. 19. yüzyılda gerçekleşen tarım toplumundan endüstri toplumuna geçiş süreci ile üretim şekillerinin değişmesiyle birlikte, ekonomik sistem sermaye hareketi ve piyasa örgütlenmeleri ekseninde dönüşmeye başlamış, kapitalizm yeni küresel dünyanın egemen söylemi haline gelmiştir. 1980 sonrası ise kapitalizm, küreselleşme ve neoliberal ideolojilerin şekillendirdiği toplumsal ve ekonomik dinamikler çerçevesinde evrilerek yeniden yapılanmıştır.

Küresel stratejilerin, kültürleri ve medeniyetleri etkileyen belirleyici bir güç olarak ortaya çıktığı bu dönemde, mekansal üretim de, evrensel norm, değer ve semboller çerçevesinde yeni anlamlar yüklenerek farklılaşmış, kentsel mekan ve konut, tanım ve içerik olarak değişime uğramıştır. Yeni sosyal profiller ve yaşam biçimleri bağlamında, öncelik ve beklentilerde meydana gelen zihinsel dönüşüm mimarlıkta yeni yapı ve yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Bu bağlamda, küreselleşme ve neoliberal politikalar, kent ve konut alanları bağlamında ele alındığında, yeni olgu, kavram ve problem alanlarının mimarlık ve kentleşme çalışmalarının gündemine geldiği görülmektedir. Günümüzde, konut üretim süreçlerinde neoliberal politikaların etkili olması noktasında, kentleşme, toplumsal yaşam ve konut alanları ile ilgili kavramların da yeniden tanımlanması ve yeni kuramsal modeller oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. İçinde yer aldığı toplumsal, ekonomik ve politik bağlamlara bağlı olarak her dönem dinamik bir konu olagelen, aile yapısı, sosyal ilişkiler, ekonomik ve politik gelişmelerle etkileşimsel bir ilişki içinde olan 'konut' üzerinde yapılacak araştırmalar da hem mimari hem de toplumsal olgularla ilgili veri sunması nedeniyle gerekli ve önemli olarak değerlendirilmektedir.

1.1. Çalışmanın Konusu ve Problem Alanı

Mimarlık pratiğinin en temel uğraşı ve kentsel alanın önemli bir bileşeni olan konut üretiminin, neoliberal dinamikler ve küresel dönüşüm politikalarının kentsel

mekan üzerindeki eğilimlerinden ve toplumsal yapıdaki değişimden etkilenmesinin kaçınılmaz olduğunu öncelikle ortaya koymak gerekmektedir. Toplumsal ilişkiler, değerler, aile yapısı ve yaşantısında meydana gelen dönüşüm ile birlikte gündelik yaşam pratikleri ve barınma biçimlerinde değişimler ve yeni arayışlar ortaya çıkmış, değişen beklenti, beğeni, tercih ve ihtiyaçlar beraberinde yeni konut modellerinin gündeme gelmesine neden olmuştur.

Çalışmanın ana eksenini oluşturan “rezidans” olgusu da, 1990’ların sonunda yeni burjuvaziye yönelik bir konut anlayışı ve yaşam modeli olarak kentsel alanda görülmeye başlamıştır. Bu bağlamda, bu konut modelinin kent ölçeğinde hızla artan oranını, kentsel mekan ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurarak, hangi süreçler sonucu ortaya çıktığını çözümlmek ve yorumlamak gerektiğinden hareketle, çalışmanın problem alanı, “neoliberal konut dinamikleri ve kapalı yerleşmeler” genel başlığı altında, “rezidans kültürü ve konut modeli” olarak belirlenmiştir.

İnsanların toplumsal düzeni nasıl anlamlandırıp ürettiklerini, nasıl sürdürdüklerini ve değiştirdiklerini ve bu doğrultuda kendi dünyalarını nasıl inşa ettiklerini ortaya çıkarmak ve bu çerçevede kavramlar geliştirmek önemli olarak görülmektedir. Bu doğrultuda, “rezidans”, yeni biçim ve anlamlar ile ortaya koyduğu birey-konut ilişkisi ve sunduğu yeni yaşam tarzının, güncel mimari, kentsel ve kültürel dinamikler ile ilgili veriler içermesi nedeniyle problem alanı olarak seçilmiştir. Konut kültürünün hangi toplumsal ve kentsel bağlamlarda oluştuğu ve geçirmiş olduğu anlam değişiminin, “rezidans”ın nasıl bir yaşam alanı ve anlayışını temsil ettiği sorusu üzerinden incelenmesi çalışmanın temel konusu olarak belirlenmiştir.

Bu bağlamda, konut yaşantısının hem bireysel hem de toplumsal nitelikleri barındırması noktasında, “rezidans”ta somutlaşan yeni kültür ve yaşam tarzı mimari eğilimler üzerinden analiz edilecek ve konutun nitelik ve anlam boyutu ortaya konulacaktır. Günümüzde, konutun hangi mekansal, toplumsal, ekonomik ve politik paradigmlar etkisinde ortaya çıktığı incelenecek ve rezidanslarda gerçekleşen yaşantıların kurulduğu yeni kavram, anlam ve bağlamlar mekan üzerinden sorgulanacaktır.

Konut konusunun, küresel ve yerel ölçekte farklı dinamiklere bağlı olarak, çok yönlü, geniş ve disiplinlerarası niteliği ve değişen konut alanlarının oluşumunda rol oynayan faktörlerin etkileşimsel ilişkileri nedeniyle salt mimarlık ve kentleşme kuramları çerçevesinde incelenmesinin yetersiz olduğu açıktır. Bu anlamda, yeni bir konut yaklaşımı olan rezidanslar ile ilgili olan bu çalışma, güncel toplumsal ve ekonomik veriler bağlamında, mimarlık-kent-sosyoloji arakesitinde planlanmıştır. Rezidans kültürünün sınıfsal farklılıkları nesnelleştiren karakteri ve “rezidans”ın kentsel mücadele ve iktidar alanı sunması nedeniyle, çalışmada, Pierre Bourdieu’nün kültür ve toplumsal sınıf arasındaki ilişkileri temel alan metodolojisinden yararlanılacak ve çerçevesini çizdiği kavramlar üzerinden ilişki ve eleştirel bir okuma yapılacaktır. Konut üretiminde “mimar”ın konumu ve rolü de düşünsel bir anlayış ile sorgulanacak ve tartışılacaktır.

1.2. Literatür Taraması ve İlgili Araştırmalar

Çalışma kapsamında, ilk olarak, rezidans olgusunun ortaya çıktığı toplumsal ve kentsel bağlama yönelik tarama yapılmış, küreselleşme, neoliberalizm, postmodernizm ve tüketim kültürü kavramları ile küresel kent, neoliberal kentleşme ve yeni konut yaklaşımları incelenmiştir. Rezidans konut modeline temel oluşturan sosyal kapalılık, seçkin ayrışma ve kapalı yerleşmeler üzerine yerli ve yabancı literatürdeki kaynaklar incelenmiş, kapalı yerleşmelerin ve rezidansların, mimarlık, kent planlama, sosyoloji, psikoloji ve kamu yönetimi gibi pek çok farklı araştırma alanında çeşitli yönleriyle tartışıldığı görülmüştür.

Kapalı yerleşmeler olgusu, Davis’in “City of Quartz” (1990) ve McKenzie’nin “Privatopia” (1994) adlı kitapları ile kentsel planlama literatürüne girmiştir. Uluslararası literatürde, Blakely ve Snyder’in 1997 tarihli “Fortress America” adlı çalışması kapalı yerleşmeler ile ilgili temel kavram ve tanımları ortaya koyması nedeniyle önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmalar ile birlikte, Atkinson, Blandy, Lister ve Flint’e ait 2003 tarihli “Gated Communities: A Systematic Review of the Research Evidence” adlı araştırma ve Calderia’nın 2000 tarihli “City of Walls: Crime, Segregation, and Citizenship in São Paulo” adlı çalışmaları da konu üzerine kapsamlı incelemeler içermektedir.

Yerli literatürde ise, “İstanbul’da Kentsel Ayrışma: Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar” adlı kitapta yer alan, Kurtuluş’a (2005) ait “Bir Ütopya Olarak Bahçeşehir” ve “İstanbul’da Kapalı Yerleşmeler: Beykoz Konakları Örneği” adlı araştırmalar ile Alver’e ait “Siteril Hayatlar: Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler” adlı çalışma kent sosyolojisi alanında kapalı yerleşmeler ile ilgili en kapsamlı ve öncül çalışmalar olarak kabul edilmektedir. Doktora ve yüksek lisans düzeyinde yazılmış ve kapalı yerleşmeleri farklı yönleriyle ele alan tez çalışmaları arasında, Akyol Altun’a ait 2010 tarihli “Kent Çeperlerindeki Az Katlı Konut Topluluklarının Kullanıcı-Mekan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi: İzmir Örneği” ve Garip’e ait 2010 tarihli “Dışa Kapalı Konut Yerleşimlerinde Sosyal İhtiyaçların Fiziksel ve Sosyal Etkileşim Çerçevesinde İrdelenmesi” adlı doktora çalışmaları kapalı yerleşmeler konusunda en kapsamlı çalışmalar olarak dikkat çekmektedir.

Kapalı yerleşme olgusu için literatürde farklı terimler kullanılmaktadır. “Gated communities” (Blakely ve Snyder, 1997, Low, 2004), “fortified enclaves” ve “closed condominiums (Calderia, 2000), “edge cities” (Garreau, 1991), “fortified neighborhoods” (Atkinson ve Flint, 2004) ve “enclave communities” (Luymes, 1997) uluslararası literatürdeki terimlerden bazılarıdır. Yerli literatürde ise “kapalı yerleşmeler”, “kapalı siteler”, “güvenlikli siteler”, “kapalı topluluklar” ve “korumalı yerleşimler” gibi terimler kullanılmaktadır.

Kurtuluş (2011), kapalı yerleşmelerin, literatürde ağırlıklı olarak üç boyutuyla ele alındığını belirtmektedir. Birincisi, bu yerleşme biçimini ortaya çıkaran ekonomik, sosyal, küresel ve yerel-olumsal faktörler; ikincisi, olgunun modern kent ve metropoliten alanlar üzerinde yarattığı dönüşümler ve yaratacağı olası sonuçlar; üçüncüsü ise kentli toplumsal yaşamın mekansal ayrışma yoluyla parçalanmasını ve özelleştirilen kentsel arazilerle yok olma riski taşıyan kamusal mekan problemidir (Kurtuluş, 2011). Erol (2012) da, Türkiye’de kapalı yerleşme olgusunun, yaşam kalitesi, kent üzerindeki etki, tüketim ve dışa kapalı site kavramı ve mimari anlayış olarak 4 konu başlığında incelendiğini belirtmektedir.

“Rezidans” ise daha yeni bir olgu ve inceleme alanı olarak genellikle kapalı yerleşme araştırmaları kapsamında ele alınmakta ve hem uluslararası hem de yerli

literatürde kapalı yerleşmeleri ortaya çıkaran dinamikler bağlamında değerlendirilmektedir. “Gated towers”, “vertical gated communities”, “vertical gated developments” ve “high-rise luxury housing” terimleriyle uluslararası literatürde yer alan bu konut modeli yerli literatürde ise “rezidans” olarak karşılık bulmaktadır. Yüksel ve Akbulut’a (2009) ait “Tüketim Odaklı Mimarlığın Son Yıllardaki Yeni Ürünleri: Rezidanslar” adlı makale ile Gülümser ve Baycan Levent’e ait “Through The Sky: Vertical Gated Developments In Istanbul” adlı çalışma bu konut modeli üzerine yapılan kapsamlı çalışmalardır. Perouse’un “Kapalı Dikey Rezidanslar ve Üst Sınıfların Merkeze Koşullu Dönüş Eğilimi: Eleştirel Bir Değerlendirme” adlı çalışma da, olgu üzerine sosyal teori oluşturan ve eleştirel bir noktada değerlendiren bir yaklaşım ortaya koyması nedeniyle literatürde önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, rezidansları, kent içindeki yer seçim kriterleri, üst gelir grubu konut tercihleri ve sunulan nitelikli hizmetler bağlamında inceleyen yüksek lisans tez çalışmaları da literatürde yer almaktadır.

1.3. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Rezidansları kapalı yerleşme dinamiklerinden ayrı ve özelleşmiş bir alanda inceleyen çalışmalar son yıllarda artmakla birlikte, “rezidans” olgusunun uluslararası benzerlerinden farklı bir durum ortaya koyduğunu ve arkasında yatan yerel ve özgün kültürel koşulları sorgulayan çalışmaların eksik olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın iddiası da bu alanda bir katkı sunmak ve temel amaç, “rezidans kültürü”nü tarihsel düzlemde, ilişkiyel ve kapsayıcı bir bakış açısıyla incelemek ve eleştirel bir perspektif ve güncel bir kavramsal çerçeve oluşturmaktır.

“Rezidans” olgusunun incelenmesinde, bu olgunun ortaya çıkmasına neden olan toplumsal, kültürel ve ekonomik süreçler ile birlikte insanların bu olguyu ne şekilde algıladıkları ve anlamlandırdıklarının sorgulanması, makro ve mikro ölçekte, hem yapıyı hem de özneyi dahil eden bir perspektif oluşturulması çalışmanın amacıdır. Bu inceleme yöntemi, farklı düzlemlerde yer alan dinamiklerin, konut ve yaşantı ölçeğinde ne şekilde bir araya geldiği noktasında, kentsel ve toplumsal bağlamlar üzerine veri sunacaktır. Bu yaklaşım ile insanların, yeni toplumsal kabuller ve ilişkiler çerçevesinde yaşamlarını nasıl ürettikleri ve bu süreçte yaşamın

bir parçası olarak yaşadıkları mekanı hangi gerçeklik düzeyinde ve hangi anlamsal boyutta şekillendirdiklerini ortaya koymak hedeflenmektedir.

Çalışmanın ana eksenini oluşturan “rezidans”ın, kentin dönüşümünden etkilendiği oranda kentsel alanın kullanımı ile ilgili stratejileri de etkilemesi, aynı zamanda, yeni toplumsal, ekonomik ve mekansal paradigmlar ve değer sistemleri ortaya koyması nedeniyle dönüşüm sürecini besleyen bir unsur olduğundan bu olgu üzerinde çalışmak önemlidir. Rezidansların potansiyel kullanıcıları olan yeni burjuvaziyi, karar verme mekanizmalarındaki konumları ve dönüşüm sürecine karşılık vermeleri nedeniyle sürecin yeniden üretilmesinde önemli bir aktör olmaları noktasında incelemek de üretim süreçleri açısından yararlı olacaktır.

Pierre Bourdieu'nün oluşturmuş olduğu modelin çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturması ile mimarlık ve sosyoloji bilgi alanlarının birlikte değerlendirilmesinin sunacağı yeni bakış açıları da literatüre katkı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, meslek etiği ve konumu noktasında, mimarın rolü ve sorumluluklarının tartışılması, dolayısıyla, mimarlığın yeni kentsel stratejiler bağlamında oynayacağı rolün yeniden tanımlanması ve bu doğrultuda düşünömsel bir bakış geliştirilmesi önemli olarak görölmektedir.

Son tahlilde, çalışma, akademik literatüre hem kuramsal hem de yöntemsel olarak yapacağı katkı ile birlikte, mimar ve kent plancıları, yerel otoriteler ve yatırımcılar yönünden de, ele alınan olgunun, yeni toplumsal dengeler, kentsel trendler ve gelecek kent kurguları ve konut modelleri bağlamında nasıl analiz edilebileceğini açıklamayı amaçlamaktadır.

1.4. Çalışmanın Kapsamı

Çalışma kapsamında, rezidans mimarisi ve yaşamı ile sosyal ve kentsel bağlamlar “rezidans kültürü” kavramı kapsamında bütöncöl olarak ele alınacaktır. Sebep sonuç ilişkisi yaklaşımından farklı olarak, “rezidans kültürü”nün ortaya çıktığı sosyal ve kentsel bağlam, sunulan mimari model ve kültürün anlamsal ve simgesel

içeriğinin incelenmesi ile sosyal olgu çalışma boyunca inşa edilmeye ve bir yaklaşım biçimi oluşturulmaya çalışılacaktır.

Bu bağlamda çalışma 6 bölümde planlanmıştır:

Çalışmanın ilk bölümünde, problem alanı ile birlikte amaç, kapsam ve yöntem ortaya konulacak, önermeler ve araştırma soruları geliştirilecektir. Araştırma modelinin belirlenmesinin ardından, çalışmanın kuramsal yaklaşımı kavramsal ve sosyolojik arka planı ile açıklanacaktır.

İkinci bölümde, “rezidans kültürü”ne zemin hazırlayan kültürel, ekonomik, toplumsal ve felsefi dinamikleri içeren bütüncül bir yaklaşımla olgunun sosyal bağlamı ortaya konulacaktır.

Üçüncü bölümde, bu sosyal bağlamın kent ve konut üretimindeki yansımaları açıklanacak, neoliberal kentleşme dinamikleri ve kentsel imaj üretimi noktasında küresel kent söylemi etkisinde konut üretiminde yaşanan dönüşüm ve rezidans olgusunun temeli olarak ortaya çıkan yeni konut eğilimleri olan kapalı yerleşmeler incelenecektir.

Dördüncü bölümde, ikinci ve üçüncü bölümlerde açıklanan uluslararası düzlemdeki gelişmelerin yansımaları İstanbul ölçeğinde incelenecek, ‘rezidans kültürü’nün yerel bağlamı ortaya konulacaktır.

Beşinci bölümde, ‘rezidans kültürü’ İstanbul’daki örnekler üzerinden incelenecektir. Öncelikle, rezidans olgusunun ortaya çıktığı toplumsal ve kentsel koşullar ile yerel bağlam olması noktasında İstanbul’daki tarihsel süreç ortaya konulacaktır. ‘Rezidans’ın tanımlayıcı niteliklerinin açıklanmasının ardından, İstanbul’da hem tipik hem özgün özellikleri noktasında seçilen rezidanslar üzerinden, mimari nitelikler, anlamsal ve simgesel içerik ile mevcut durum resmedilecek ve ‘rezidans kültürü’ üzerine kapsayıcı bir yaklaşım oluşturulacaktır.

Altıncı bölümde, ele alınan olgu üzerine araştırma boyunca elde edilen sonuç veriler incelenecek ve gelecek çalışmalar için yeni perspektif ve yöntemler üzerine

değerlendirme yapılacaktır. Ayrıca, üretim sürecinde mimarın rolü düşünömsel bir bakış yöntemi ile ele alınacak, költürün küresel dönüşümünde ve bu bağlamda kent ve konut üretiminin yapısal ve anlamsal yeniden yapılandırılmasında mimarın etkisi ve mesleki konumu tartışılacaktır.

1.5. Sınırlılıklar

Mimarlık, kent planlama ve sosyal bilimler alanındaki araştırmaların kuramsal ve yöntemsel sınırlılıkları bu çalışma için de geçerlidir. Alan çalışmasında elde edilecek bulguların geçerliliği araştırma modeline, düşünömsel yaklaşımın başarısı ise araştırmacının ele alınan olguya koyduğu mesafe ve sosyal konumunun araştırma sürecine etkisine bağlıdır.

1.6. Önermeler

Çalışmanın temel önermeleri şu şekilde sıralanabilir:

- Neoliberal politikaların ve küresel yapılanmanın etkisinde toplumsal, ekonomik, költürel ve mekansal düzlemde dönüşüm yaşanmakta, bu dönüşüm sürecinde kentler ve konut alanları da şekillenmektedir.
- Rezidanslar ve kapalı yerleşmeler neoliberal kentsel stratejilerin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda, küresel dinamiklerden etkilendiği gibi kentin dönüşümünde de önemli bir rol oynamaktadır.
- Rezidans, kapalı yerleşme dinamikleri bağlamında ortaya çıkmış olmasına rağmen, Türkiye'nin toplumsal karakteristiği ve özelde İstanbul'un özgün dinamikleri bağlamında oluşan bir költür modelidir.
- Rezidans birey-toplum-konut ilişkisi bağlamında bir paradigma değişimine işaret etmekte ve bu yeni paradigmada konut, yeni bir kavramsal ve anlamsal içerik ile sunulmaktadır.
- Konut, küresel költür ve tüketim eğilimleri bağlamında değişim değeri özellikleri taşıyan bir meta haline gelmiştir.

- Rezidans, kentten sembolik sınırlar ile ayrışması bağlamında, seçkin bir yaşam ve sosyal kimlik sunması noktasında, sınıfsal bir olgu ve kentsel iktidar alanı olma özelliği taşımaktadır.

1.7. Araştırma Soruları

Çalışmada yanıt aranacak araştırma soruları şunlardır:

- Dönüşen toplumsal yapı ve kentsel alanda, konut araştırmaları için kullanılabilecek kuram ve yöntemler nelerdir?
- Günümüzde, konut hangi koşullarda ve hangi kavramlara bağlı olarak ortaya çıkmakta, ne gibi yapısal, anlamsal ve simgesel nitelikler taşımaktadır?
- Kentsel stratejiler konut üretimini ve bireylerin konut yönelimlerini ne ölçüde etkilemektedir?
- İstanbul nasıl bir kentsel bağlam ortaya koymakta ve hangi dinamiklere bağlı olarak şekillenmektedir?
- İstanbul'un özgün dinamikleri bağlamında ortaya çıkan 'rezidans' ne gibi yeni ve farklı bir yapı sunmaktadır?
- "Rezidans" nasıl bir konut modeli sunmakta, hangi anlam ve simgeler ile tasarlanmakta, 'rezidans kültürü' konut modeli ve yaşam biçimi noktasında nasıl bir oluşum sergilemektedir?

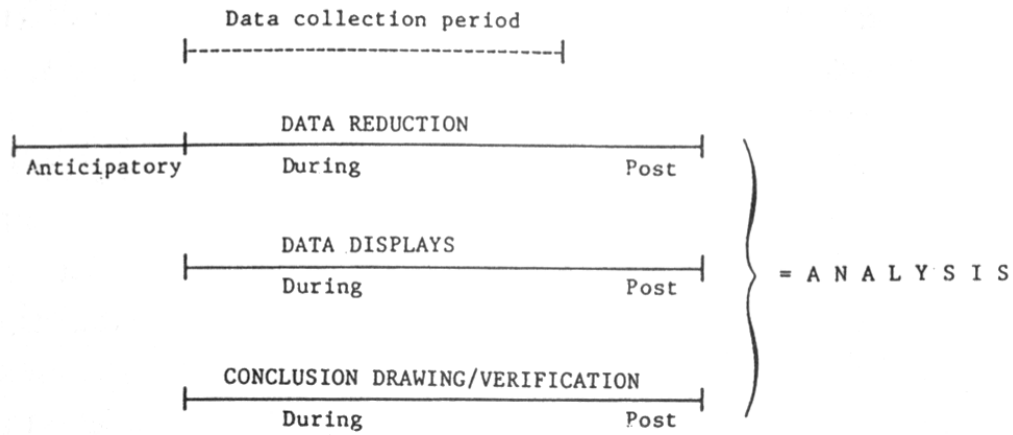
1.8. Çalışmanın Yöntemi ve Araştırma Modeli

"Rezidans kültürü"nü bağlamsal ve anlamsal dinamiklerini, olguyu ortaya çıkaran arka planı anlamayı amaçlayan çalışmanın yöntemsel yaklaşımı tanı koyucu / keşfedici yaklaşımdır (diagnostic study). Arslan ve Ökten (1994), keşfedici araştırmaların temel amaçları arasında; tanınmayan bir konuyu öğrenmek, bir kavramla veya olguyla tanışmak, görünüşte tanınan bir konunun iç yüzünü tanımak olduğunu ortaya koymaktadır. Zeisel (1995) tanı koyucu / keşfedici yaklaşımın

araştırmacıya bir ortam / konum (setting) ile ilgili daha derin bir anlama konusunda faydalı bir sistem sağladığını belirtmektedir.

Çalışma, mimari tasarım ve mekan organizasyonunun görsel anlatım ve grafik teknikler yoluyla analizi ile elde edilen veriler üzerinden izlenecek bir niteliksel araştırma sürecine dayanmaktadır. Niteliksel araştırma, araştırma konusuna yorumlayıcı ve doğal yaklaşımı içeren çoklu bir yöntemdir (Groat ve Wang, 2013).

Miles ve Huberman (1994), niteliksel araştırmanın veri toplama (data collection), veri indirgeme-işleme (data reduction), veri görüntüleme (data display) ve sonuç çıkarma (conclusion drawing / verifying) aşamaları arasındaki etkileşimsel ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Şekil. 1).

Şekil 1. Veri Analizi Akış Modeli

Kaynak: Miles ve Huberman, 1994

Çalışmada, tezin problem alanı ile ilgili belge tarama; kitap, tez, makale ve bildiri gibi yazılı kaynaklar üzerinden, üniversite kütüphaneleri, Ulakbim, EBSCO vb. veri tabanları yoluyla yapılmıştır. Belge taramanın yanında, İstanbul’da seçilen rezidanslarda grafik teknikler ile yapılan mekan analizleri ve anlamsal yorumlama aşamalarını içeren bir alan çalışması tasarlanmıştır. Mekan analizleri ve belge taraması sürecinde elde edilen veriler dönüşümlü ve ilişkisel olarak yorumlanmıştır. Bu şekilde, konutun değişen anlamı ve yeni konut modeli olan “rezidans”ın anlamsal okuması olarak belirlenen amaç doğrultusunda bir analiz ve yorumlama yaklaşımı izlenmiştir.

Bu bağlamda, çalışma, Tablo. 1’de ortaya konulan araştırma strüktürü doğrultusunda tasarlanmıştır:

Tablo.1. Araştırma Modeli

ARAŞTIRMA SÜRECİ	ARAŞTIRMA AŞAMASI	ARAŞTIRMA KAPSAMI
Veri Toplama (Data Collection)	Literatür Araştırması	<ul style="list-style-type: none">• Küreselleşme ve Toplumsal Süreçler• Konutun Dönüşümü ve Yeni Konut Modelleri• Rezidans Kültürü: Mekansal ve Anlamsal-Simgesel İçeriği
Veri İndirgeme-İşleme (Data Reduction)	Literatür Araştırması Alan Çalışması	<ul style="list-style-type: none">• Literatür Araştırması Sürecinde Elde Edilen Verilerin İçerik Analizinin Yapılması• Kavramsal Çerçevenin Oluşturulması• Fiziksel İzlerin Belge Tarama ve Grafik Teknikler ile Tespiti
Veri Görüntüleme (Data Display)	Alan Çalışması	<ul style="list-style-type: none">• Fiziksel İzlerin Fotoğraf ve Çizimler ile Görsel Temsili (photos, drawings or virtual representation of artifacts and sites)• Elde Edilen Verilerin Görsel Temsili (Audio Visual Documentation)
Sonuç Çıkarma (Conclusion Drawing / Verifying)	Sonuçlar	<ul style="list-style-type: none">• Alan Çalışması Sonucu Elde Edilen Verilerin Analizi• Sonuçlar ve Değerlendirmeler

1.9. Kuramsal Yaklaşım: Pierre Bourdieu Metodolojisi

Rezidans konut modeli ve yaşam biçimini kapsayan kültür, ortaya çıktığı koşullar itibariyle, sosyal sınıfların yeni görünüm kazandığı ve topluluk aidiyetinin

yeni anlamlar yüklendiği toplumsal düzende, konut olgusu toplumsallık anlayışından farklı bir gerçeklikte var olmaktadır. Bu durum, konut olgusunun toplumsal olması ve aynı zamanda da toplumun mekansallığı noktasında ilişkisel ve tarihsel düzlemde yeni bir bakış açısına gereksinimi ortaya çıkarır. Bu bağlamda, çalışmada, mimarlık ve sosyoloji alanından ikili bir okuma yöntemiyle alternatif bir bakış oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu eleştirel, kapsayıcı ve diyalektik bakış açısı, Pierre Bourdieu'nün kavramsal çerçevesini çizmiş olduğu eleştirel-nesnelci metodoloji ile işlerlik kazanmaktadır.

Fransız sosyolog Pierre Bourdieu, 1970'li yıllar boyunca sosyoloji alanında merkezi bir konuma sahip olmuş, sosyolojisinin temel kavramları ise 1980'li yılların başlarında şekillenmiştir. Pierre Bourdieu, toplumsal hiyerarşilerin yeniden üretilmesi ve hakimiyet mekanizmalarının yanı sıra, bireylerin toplumsal kökenleri ile tercih ve uygulamaları arasındaki ilişkiyi ele almıştır (Jourdain ve Naulin, 2016).

Bu noktada, Bourdieu'nün 'kültür'ü, insanlar arasındaki iletişimin ve etkileşimin zemini, aynı zamanda bir tahakküm kaynağı olarak değerlendirdiğini de ortaya koymak gereklidir. O'na göre, sanat, bilim, din hatta dil de dahil olmak üzere bütün simgesel sistemler, gerçeklik anlayışımızı şekillendirerek insanlar arası iletişimin temelini oluşturmakla kalmaz, toplumsal hiyerarşilerin tesisine ve idamesine de katkıda bulunur; yatkinlıklar, nesnelere, sistemler, kurumlar vs. hangi biçimde olursa olsun kültür, iktidar ilişkilerini somutlaştırır (Swartz, 2015).

Bourdieu, Site Effects (1999, s. 124) adlı çalışmasında, "toplumsal mekan fiziksel mekana aktarılır, fakat aktarım her zaman az ya da çok fludur: çeşitli sermaye biçimlerine sahip olmanın sonucu olan iktidar; aktörlerin, nesnelere ve hizmetlerin yapısal dağılımı arasındaki belirli ilişkilerin fiziksel mekanında biçimlenir" sözleriyle toplumsal yapı ve mekan ilişkisine vurgu yapmaktadır. Bourdieu'nün konut ve toplumsal yapı ilişkisi üzerine yaptığı çalışmalar da literatürde önemli bir yer teşkil etmektedir. 1979 tarihli "La Distinction: Critique Sociale du Jugement" adlı çalışmasında sınıf ve kültürel eylem ilişkisini ortaya koyarak, sınıflara özgü beğeni ve tercihlerin yaşam biçimleri ve konutun yapılanması üzerindeki etkilerini incelemiş, "The Social Structures of Economy" çalışmasında ise sermaye ve konut üretimi arasındaki ilişkiye vurgu yapmıştır.

Toplumsal evreni oluşturan çeşitli toplumsal dünyaların en derine gömülü yapıları kadar, bu yapıların yeniden üretimini ya da dönüşümünü sağlama eğilimi gösteren mekanizmaları da gün ışığına çıkarmak gereklidir. Toplumsal olgular, gerçekliğin kendisi içinde de bilgi nesnelere, çünkü insanlar bu olguları yapan dünyaya anlam verirler. O halde, ikili bir okuma yapmak ve çift odaklı bir gözleme merceğiyle bakmak zorunluluktur (Bourdieu ve Wacquant, 2014).

Günümüz toplum yapısında, kültür ile toplum arasındaki karmaşık ilişki noktasında, iktidarın elde edilmesinde, sembolik anlam, statü göstergeleri ve metaların önemli bir yere sahip olması ve aktörlerin sahip oldukları sermayelerin dönüşlü niteliği nedeniyle, alan-habitus-sermaye modeli çerçevesinde ortaya konulan kavramsal ağ, toplumsal dünyayı anlama konusunda elverişli bir yöntem sunmaktadır.

Bu bağlamda, sınıf farklılığına vurgu yapan ve sosyal kimliğin mimaride somutlaştığı, yaşam biçimi ve tercihler bağlamında farklı bir konut kültürünün sunulduğu bir toplumsal olgu olan “rezidans”ın, mekansal analizi ve Bourdieu kavramları üzerinden okunması ve olgunun Bourdieu’nün ortaya koyduğu anlayışa dayanarak oluşturulan kavramlar bütününe içeren bir teori çerçevesinde resmedilmesi çalışmanın kuramsal yaklaşımı olarak kabul edilmiştir.

Bu noktada, Bourdieu sosyolojisinin temelinde bulunan alan, habitus ve sermaye kavramlarının hangi bağlam ve boyutlarda ilişkilendiğini ortaya koymak gerekli olacaktır.

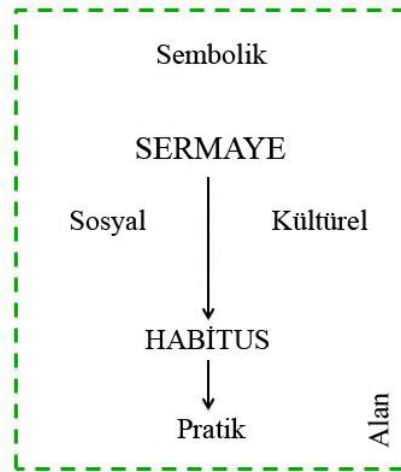
1.9.1. Alan ve Habitus

Bourdieu, alan (field) kavramının, öncelikli olarak bir araştırma istikameti belirlediğini söylemektedir (Bourdieu, 1985). Bourdieu, bu araştırma perspektifinde, yapısalcılıktan farklı olarak ilişkisel düşünme yöntemini önermektedir. Bu bağlamda, bir alan, bazı iktidar (ya da sermaye) biçimlerine gömülü konumlar arasındaki tarihsel nesnel bağıntılar bütününden ibarettir (Bourdieu ve Wacquant, 2014). Toplumsal konulara yönelik bu evrensel düşünme modelinin uygulanmasının

zorluğu, sosyal dünyaya karşı olağan kavrayıştan bir kopuşu gerektirmesi gerçeğinden kaynaklanmaktadır (Bourdieu, 1985).

Bourdieu, toplumsal yaşamın sadece ekonomik faktörler ve sınıflar nezdinde incelenemeyeceğini, başta eğitim ve kültür olmak üzere ekonomik faktörler dışında kalan diğer faktörlerin de toplumsal yaşamda önemli bir rol oynadığını düşünür. Bu açıdan, toplum analizinde ekonomik alt yapıdaki üretim ilişkileri ve sınıf kavramını kullanan Marksizmin aksine Bourdieu ‘alan’ olarak adlandırdığı bu kavramı kullanır. Bu tanımlamada, ‘alan’ çeşitli sermaye (capital) türlerine sahip toplumsal konumların olduğu ve bireylerin sahip olmak için peşlerinde koştukları bir mücadele alanı olarak tasvir edilir (Baran ve Özsöz, 2011).

Alan terimleriyle düşünmek, bağıntısal düşünmek demektir. Çözümleyici açıdan alan, konumlar arasındaki nesnel bağıntıların konfigürasyonu ya da ağı olarak tanımlanabilir. Bu konumlar, varoluşları ve kendilerini işgal edenlere, eyleyicilere ya da kurumlara dayattıkları belirlenimler açısından, farklı iktidar (ya da sermaye) türlerinin dağılım yapısındaki mevcut ve potansiyel durumlarıyla (situs), ayrıca diğer konumlara nesnel bağıntılarıyla (tahakküm, itaat, benzeşme vb.) nesnel olarak tanımlanır (Bourdieu ve Wacquant, 2014).

Şekil 2. Alan-Habitus-Sermaye Modeli

Kaynak: <http://benmatthews7.blogs.lincoln.ac.uk/files/2013/01/bourdieu.jpg>

Her alanın kendine özgü iç yapısı ve oluşma mantığı bulunmaktadır. Bir ‘alan’ içinde, toplumsal kategoriler ve kurallar doğrultusunda, aktörler, sahip

oldukları ‘sermaye’ türlerine bağlı olarak ve geçmişten getirdikleri algı, alışkanlık ve tutumlar çerçevesinde oluşan ‘habitus’ları çerçevesinde eyleme yönelirler. Bu çerçevede, ‘alan’ı tanımlarken, ‘habitus’ ve ‘sermaye’ kavramlarının önemli ve özgün içeriğini incelemek gerekmektedir.

Bourdieu, alan ve habitus arasındaki ilişkiyi ontolojik bir suç ortaklığı olarak tanımlar. Çünkü aralarında iki yönlü bir ilişki olduğunu varsayar. Alan habitusu yapılandırma eğilimindeyken, habitus da alana dair algıyı yapılandırma eğilimindedir (Baran ve Özsöz, 2011).

Bourdieu sosyolojisinde merkezi bir önemi olan habitus kavramı, sosyolojideki temel karşıtlıkların (nesnelcilik/öznelcilik, bütüncülük/bireycilik, makro/mikro vb.) ötesine geçmemizi sağlar. Bu kavramı Pierre Bourdieu icat etmediyse de, ona sosyolojinin kavramsal araçları arasında mühim bir yer kazandıracak yeni bir tanım veren o olmuştur. Esasen habitus kavramı, Aristoteles’in ‘heksis’ kavramının Saint Thomas d’Aquin tarafından ‘habitus’ olarak tercüme edilmesiyle ortaya çıkmıştır (Jourdain ve Naulin, 2016).

Bourdieu (2014), ‘habitus’u, hem pratiklerin üretim şemalarının sistemi hem de pratiklerin değerlendirilme ve idrak şemalarının sistemi olarak tanımlar. Her iki durumda da, habitusun işlemleri, içerisinde vücuda geldiği sosyal konumu ifade eder. Sonuç olarak habitus, sınıflandırılmaya müsait, nesnel olarak ayrıştırılmış ancak sadece şifreye, içerisindeki sosyal anlama nüfuz edebilmek için gerekli sınıflayıcı şemalara sahip failler tarafından idrak edilebilecek pratik ve tahayyüller üretir (Bourdieu, 2014). Habitus, bireylerin bedenlerine zihinsel ve bedensel algı, beğeni ve eylem şemaları biçiminde konulmuş bir tarihsel bağıntılar bütünüdür (Bourdieu ve Wacquant, 2014).

Calhoun (2016) ise, ‘habitus’un bir anlamda bireyin karakteristik eylem eğilimleri seti olarak ortaya çıktığını belirtmektedir. Habitus, biyolojik bir varlık olarak her bireyi sosyo-kültürel düzene bağlayan temel formdur. Bourdieu, ‘habitus’un sadece bireysel bir kapasite olmayıp, aynı zamanda kolektivitinin bir başarısı olduğunu vurgular. O her yerde karşımıza çıkan ‘kolektif aşılama girişimi’nin sonucudur (Calhoun, 2016). Habituslar, herkesin yaşam koşullarına ve

izlediği toplumsal yola göre değişiklik gösterir. Aynı sosyo-ekonomik statüye sahip bir grup insanın yaşam koşulları aynıysa, bu kimseler aynı habitusa sahiptirler (Jourdain ve Naulin, 2016).

‘Habitus’un uyumlu düzeninin temel etkilerinden biri, eylemlerin ve dünyanın anlamı üzerindeki konsensüsün sağladığı nesnellikle donatılmış ortak akıl dünyası üretimidir, başka bir deyişle, aktörlerin deneyimlerinin harmonizasyonu ve her birinin, bireysel ya da kolektif (festivaller), emprovize ya da programlanmış (ortak alanlar, sözler), benzer ya da özdeş deneyimlerden gelen ifadelerin edimsel devamlı pekiştirmesidir (Bourdieu, 1995).

Habitus, bir toplumsal sınıfta ya da statü grubunda yaygın olan nesnel olasılıkların, başat olarak bilinçdışı bir şekilde içselleştirilmesinden doğar. Sınıf altyapısı fikrine yakın olan habitus, aynı sınıftan insanlarda istatistiksel olarak ortak olan ilk deneyimlerin hakimiyetindeki benzersiz bir bütünleştirme sağlar. O halde habitus, farklı sınıfsal fırsatlara uygun kendini gerçekleştirme olasılıkları doğuran, derinlemesine yapılandırıcı bir tür kültürel matrisi temsil eder (Swartz, 2015).

1.9.2. Sermaye Kuramı ve Toplumsal Hiyerarşi

Bourdieu, toplumdaki iktidar mücadelelerinin ve güç dengelerinin temelinde ekonomik ilişkilerin bulunduğunu söyleyerek bu bağlamda sermaye kavramını geliştirmiş, ‘para’ sahibi olmanın dışında sınıf oluşumuna katkı sağlayan her türlü edinimi bu kavram çerçevesinde incelemiştir. Bu doğrultuda, ‘sermaye’ kavramı içerik ve boyut değiştirmiş, birbirine dönüşebilen farklı sermaye türleri ile toplumsal sınıf kavramı yeniden tanımlanmıştır.

Toplumsal sınıf ne tek bir nitelikle (sermayenin hacim ve yapısı gibi en belirleyici olan nitelik söz konusu olduğunda bile) ne belli bir nitelikler toplamıyla (cinsiyet, yaş, toplumsal veya etnik köken, gelir, eğitim seviyesi vb.) ne de bir neden sonuç, koşullayan koşullanan ilişkisi içindeki temel bir nitelikten (üretim ilişkilerindeki konumdan) yola çıkılarak sıralanmış nitelikler zinciriyle tanımlanabilir. Toplumsal sınıf, niteliklerin her birine ve pratikler üzerinde

uyguladıkları etkilere öz değerini veren tüm ayırt edici nitelikler arası ilişkilerin yapısıyla tanımlanır (Bourdieu, 2015).

Bourdieu, benzer toplumsal hayat koşullarına ve bunlara tekabül eden yatkınlık kümelerine sahip her türlü birey grubunu ‘sınıf’ olarak tanımlar (Swartz, 2015). Bir toplumsal gruplaşma kipliği ve bilinç ve davranış kaynağı olarak sınıf, faillerin hayatın muhtelif alanları içinde çeşitli iktidar ya da ‘sermaye’ türlerini edinmek, kontrol etmek, bunlar üzerinde hakimiyet kurmak için giriştiği bitimsiz rekabet içinde ve bu rekabet sayesinde ortaya çıkıp kurulur (Wacquant, 2014).

Bourdieu alanlar içindeki hakimiyet ve rekabet mücadelesinde, bireylerin sahip oldukları üç temel sermaye tipi tanımlamaktadır. Bunlar, hemen ve doğrudan paraya dönüştürülebilen ve mülkiyet hakları biçiminde kurumsallaşabilen ‘ekonomik sermaye’, belli koşullarda ekonomik sermayeye dönüştürülebilen ve eğitimsel nitelikler biçiminde kurumsallaşabilen ‘kültürel sermaye’ ve belli koşullar altında ekonomik sermayeye dönüştürülebilen, sosyal yükümlülüklerden oluşan ve soyluluk unvanı biçiminde kurumsallaşabilen ‘sosyal sermaye’ olarak sıralanır (Bourdieu, 1986).

Ekonomik sermaye, salt ekonomik kaynakların elde bulundurulması anlamına gelir. Marx’tan alıntılıdığı bu sermaye türü gelir ve mülkiyet sahipliğini ifade etmekle birlikte aynı zamanda ekonomik olanın diğer pratiklerle ilişkisi bağlamında anlaşılması üzerine kuruludur (Baran ve Özsöz, 2011).

Kültürel sermaye, üç biçimde var olmaktadır. Bunlar, akıl ve bedenin uzun ömürlü yatkınları olan ‘bedenleşmiş’ (embodied) durum, teorilerin ve teori ve sorunların eleştirilerinin işaret ve gerçekleşmesi olan kültürel metalarda (resimler, kitaplar, sözlükler, enstrümanlar, makineler vb.) biçimlenen ‘nesneleşmiş’ (objectified) durum ve eğitimsel niteliklerin nesneleşmesi olarak görülen ‘kurumsallaşmış’ (institutionalized) durumdur (Bourdieu, 1986).

Sosyal sermaye, bir bireyin ya da bir grubun, kalıcı ilişkiler ağına, az çok kurumsallaşmış karşılıklı tanınma ve tanınmalara sahip olması sayesinde elde ettiği gerçek ya da potansiyel kaynakların toplamıdır, yani böylesi bir ağın harekete

geçirmeye olanak sağladığı sermaye ve güçlerin toplamıdır (Bourdieu ve Wacquant, 2014). Sosyal sermaye bir eyleyicinin içinde bulunduğu alanda sahip olduğu ilişkiler ağına gönderme yapar (Baran ve Özsöz, 2011).

Simgesel sermaye ise, bu türlerden herhangi birinin, algı kategorileriyle kavrandığında büründüğü biçimdir (Bourdieu ve Wacquant, 2014). Simgesel sermaye tüm sermaye türlerini çeşitli oranlarda içinde barındıran ve bu şekilde belli bir alanda söz sahibi olabilmek için geçerli hale gelen sermaye türüdür (Baran ve Özsöz, 2011).

Bourdieu'nün (1999) belirttiği üzere, bedenler (ve biyolojik bireyler) ve şeylerin de olduğu gibi insanlar bir yerde konumlanırlar (aynı anda birçok yerde olabilmeye yeteneği onlara verilmemiştir) ve bir yer işgal ederler. Yer, fiziksel mekânın içinde, bir aktör ya da şeyin konumlandığı, yer aldığı, var olduğu nokta olarak, başka bir ifadeyle, bir yerleşme olarak ya da ilişkisel bir bakış açısıyla, bir konum, bir düzen içindeki kademe olarak mutlak biçimde tanımlanır. İşgal edilen yer, bir bireyin ya da şeyin fiziksel mekânda işgal ettiği uzantı, yüzey ve hacimdir (Bourdieu, 1999).

Toplumsal sınıfların kendilerini, toplumsallığın somutlaştığı fiziksel mekânda var etmeleri noktasında, toplumsal hiyerarşiler görünür olmaktadır. Bu durum, 'sınıfın mekansallığı' ortaya çıkarır ki bu çalışmanın odak noktası olan 'rezidans'ta vücut bulan kültürün incelenmesi, karmaşık sınıfsal ilişkiler ve fiziksel yansımaları üzerine veri sunacak, kent ve konut çalışmaları için yeni potansiyeller ortaya koyacaktır. Bu bağlamda, yeni burjuvazinin 'rezidans'ta somutlaşan 'mekansal habitus'unu incelemenin kent ve konut alanına katkı yapacağı düşünülmektedir.

1.9.3. Sosyolojik Perspektif ve Düşünümsellik

'Konut' olgusu hem mimarisi hem de ortaya koyduğu kültür açısından belli bir kültürel bakışın ve zihniyetin ürünüdür. 'Konut'un kültür ve toplumsal yapı ile doğrudan ilişkili olması ve bu doğrultuda günümüz konut modellerinin sosyo-mekansal dinamiklerinin bir arada ele alınması gerekliliği sosyolojik ve bütüncül bir bakış açısı geliştirmeyi gerektirmektedir.

Birkök'e (1998) göre, sosyolojik düşünme, aslında, bir serbest düşünebilme metodolojisidir. Sosyolojik düşünen araştırmacı, bazı konularda derin ve detaylı bir çalışma yapmasına gerek kalmadan doğru verileri elde edebilecek ya da tespit ve tahminlerde bulunabilecektir (Birkök, 1998). Bauman da (2010), sosyolojinin en başta insan dünyası üzerine bir düşünme biçimi olduğunu söyleyerek, sosyolojik düşünmenin, doğrudan deneyimimizle erişemediğimiz ve hepsi de sağduyusal bilgiye yalnızca basmakalıp şeyler olarak giren başka hayat tarzlarını anlamaya yardımcı olacağını belirtmektedir. Bizimkinden farklı hayat tarzlarının iç mantığına ve anlamına inen bir kavrayış pekala bizimle ötekiler, 'biz' ve 'onlar' arasına çekilmiş sınırların sözde aşılmazlığı üzerine yeniden düşünmemize neden olabilir (Bauman, 2010).

Bu perspektif çerçevesinde, mekansal yapıda gözlenebilecek toplumsal dinamikleri bütüncül olarak ele alma noktasında, nesnel ve öznel verileri bir arada inceleme imkanı sunan, aynı zamanda araştırmacının kendini sürece sosyal konumu ve sahip olduğu 'sermaye' kapsamında dahil etmesi anlayışını içeren eleştirel ve ilişkisel bir yöntem ortaya koyan 'düşünümsellik' yaklaşımı izlenecektir.

Bourdieu'nün, salt yapıyı veya salt bireyi temel alan yaklaşımlara getirdiği eleştirinin sonucu olarak ortaya koyduğu düşünümsellik (reflexivity) yaklaşımı, bireysel olandaki toplumsalı, mahremi altında gizlenen kişisel olmayanı, özeldeki evrenseli keşfettirerek yanılısamadan kurtarmaktadır. Düşünümsellik, akli ortadan kaldırmadan tarihselleştirmeye, işlemlerini bilimsel alanın - tarihsel olarak verili olsa da - nesnel yapılarına dayandırarak, yapıbozum ile evrenselliği, akıl ile göreliliği uzlaştıran tarihselci bir akılcılık kurmaya imkan tanır (Bourdieu ve Wacquant, 2014).

Bourdieu'nün yaklaşımının temel prensibi, felsefe ve sosyolojideki öznelci ve nesnelci geleneklerin kapsamlı analizini yapmaktır. Bourdieu'nün kuramı, bu iki düşünme biçimindeki boşlukları doldurmayı ve hataları düzeltmeyi hedefler. Bourdieu'ye göre ne öznelcilik (fenomenoloji) ne de nesnelcilik (yapısalcılık) sosyal eylem için yeterli bir açıklama sağlar. Öznelcilik, ağırlıklı olarak bireyin deneyimlerine ve sosyal dünya ile ilgili kişisel yorumlarına odaklanırken, nesnelcilik, bireyin eylemlerini dikkate almayı reddederek sosyal yapının nesnel ilişkilerine bağlı kalmaktadır. Bu iki geleneği birleştirmek, bir yandan bireysel deneyimi açıklarken,

diğer yandan görece kesin nesnel yapılar bütünü olarak dünyanın görünümünü sunmayı da sürdürür (Throop ve Murphy, 2002).

Araştırmacı, kendi sosyal kökenlerinden taşıyıp araştırma nesnesine kattığı değerleri, yatkınlıkları, tutumları ve algıları (yani habitusu) denetim altında tutmalıdır. Bu, belirli bir tarihsel bağlam içindeki araştırmacının sosyal konumuna ve bu kökenin araştırmayı nasıl şekillendirip etkileyebileceğine dair eleştirel bir bilinç geliştirmek anlamına gelir (Swartz, 2015). ‘Nesneleştiren öznenin nesneleştirilmesi’ ya da ‘sosyolojinin sosyolojisi’ olarak düşünömsellik kaygısı çok genel olarak bilimin araçlarının araştırmacıya uygulanması olarak düşünölebilir. Bourdieu’nün düşünömsellik ilkesi, entelektüeli bilim alanı içindeki etkinliğinde nesnel ve bilimsel bir konumda, politik ve ahlaki tutumlarında ise tutarlı ve güçlü bir pozisyonda tutan bir pusula gibidir (Şen, 2014).

2. SOSYAL BAĞLAM: PARADİGMA DEĞİŞİMİ VE YENİ BİR TOPLUM MODELİ

‘Konut’ olgusu işlevsel ve anlamsal karakterine zemin hazırlayan uygun koşullarda oluşmakta ve her dönem farklı nitelikler ortaya koymaktadır. 1980 sonrası, küreselleşme ve neoliberal politikalar ekseninde yeniden yapılanma süreci çerçevesinde, toplumsal paradigma değişiminin gerçekleştiği ve ideolojik ve felsefi dönüşümün yaşandığı dönemde, yeni yaşam deneyimleri keşfedilmiş ve mekan da bu doğrultuda yeni biçim ve anlamlar ortaya koyarak yeniden tanımlanmıştır. Rezidanslar ve kapalı yerleşmeler de yeni mekansal örgütlenme biçimleri olarak bu dönemin dinamikleri çerçevesinde ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda, bölüm kapsamında, olgunun içinde olduğu dönemin toplumunu biçimlendiren ve konut üretim sürecini yönlendiren kültürel, ekonomik, toplumsal ve felsefi altyapının bir resmi ortaya konulacaktır. Bu kapsamda, toplumsal ve ekonomik alanda görülen yeni egemenlik biçimleri, gündelik yaşamı etkileyen felsefi ve düşünsel yapı, tüketim kültürü ve yaşam tarzı kavramlarının sosyolojik sınırları ve toplumsal düzen ve aktörler incelenecektir.

2.1. Küreselleşme: Tarihsel Süreç ve Düşünsel Dinamikler

Küreselleşme, kültürel, ekonomik ve toplumsal stratejiler çerçevesinde yeni bir yapı ortaya koymakta, iletişim ve ulaşım ağlarının gelişmesiyle birlikte dünyaya yayılarak ve tüm toplumsal alanları çok boyutlu yapısı ve evrensel dinamikler doğrultusunda etkisi altına alarak yeniden yapılandırmaktadır. Ekonomi-politik temelli bir kavram olmakla birlikte, kapitalizm ve sermaye lehine geliştirilen çeşitli düzenlemeler yoluyla, toplumsal düzenin işleyişi ve yaşamı ilgilendiren her alanda radikal dönüşümler gerçekleşmektedir.

Toplumsal tecrübeler ve kültürel hafıza noktasında, ekonomik, siyasi, sosyo-kültürel, bilimsel ve çevresel kavram ve olguların küresel mekanizmalar ekseninde değişime uğraması ve yeni kavram ve olguların tanımlanarak küresel ölçekte dolaşıma katılması kaçınılmaz olarak değerlendirilmektedir.

Steger (2003), küreselleşmenin, tarihsel süreçte, M.Ö. 10000-M.Ö. 3500 arasındaki tarih öncesi dönem, M.Ö. 3500-M.S. 1500 arasındaki modern öncesi dönem, 1500-1750 yılları arasındaki erken modern dönem, 1750-1970 arasındaki modern dönem ve 1970'den günümüze kadar olan ve 'kuantum sıçraması' olarak nitelendirdiği büyük bir atılımın yaşandığı çağdaş dönem olmak üzere beş farklı dönem çerçevesinde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

İnsanoğlu 'tüm dünyayı kapsayan ve etkileyen' modern anlamdaki ilk küreselleşme sürecine 19. yüzyılda İngiltere'nin kendi çıkarlarına uygun olarak geliştirdiği dünya düzeni olarak bilinen Pax Britannica ile şahit olmuştur. Sanayi devrimi ile otomasyon ağının gelişmesi küreselleşme sürecine hız kazandırmış, iki önemli dünya savaşı ve soğuk savaş sonrası ise 'güç' değil 'norm'un işlerlik kazanması gerektiği gerçeği kendini hissettirmiştir. AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) düşüncesi bu normun çıkış noktası olmuştur (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2000).

Yeldan (2002), 18. yüzyıl sanayi devriminin teknolojik gelişmelerini takiben 1870-1914 arasında mal ve finans piyasalarında yaşanan birinci evre ve dünya savaşlarının sonrasında gerçekleşen, bağımsız kalkınma ve ticaret politikaları ile şekillenen 1914-1970 ara dönemi olmak üzere iki küreselleşme evresi olduğunu belirtmektedir. 1970'lerden itibaren ise, dünya kapitalizmi ekonomik ve siyasi sınırlarına ulaşmış, sermaye uluslararasılaşarak finansal yatırımlara yönelmiş ve küreselleşme sürecinde yeni bir dönem yaşanmaya başlanmıştır (Yeldan, 2002).

Waters (2001), küreselleşmeyi, ekonomik, politik, toplumsal ve kültürel düzenler üzerinde coğrafyanın kısıtlamalarının azaldığı, insanların giderek artan bir oranda bunun farkında olduğu ve bu doğrultuda hareket ettiği toplumsal bir süreç olarak tanımlamaktadır.

Küreselleşme, insanların, ekonomik etkinliklerin, kuralların, fikirlerin, malların, hizmetlerin ve paranın belli bir coğrafi mekana ve o mekanın yerel ve yerleşik kurallarına giderek daha az oranda bağımlı duruma gelmekte olduğunu anlatan bir kavramdır (Keleş, 2001). Geray'a (2001) göre ise küreselleşme, liberalizme dayalı, ulus-üstü ortaklıklarca sermayenin serbestçe dolaşımını, emeğin

daha güçsüzleşmesini amaçlayan bir yeni ekonomik dünya düzeni ile özdeşleşen, özellikle de gelişmekte olan ülkelere dayatılan bir ekonomik kuşatma olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aslanoğlu'ya (2000) göre, küreselleşmenin açıklanmasında iki faktör etkilidir; bunlardan ilki dünya çapında bağlantı-alışveriş-mal ve insan hareketliliğinin artışı, ikincisi ise zihinsel kültürel süreçte ortaya çıkan hızlı değişim ve farklılaşmadır. Robertson (1992), küreselleşmenin, bireysel ve ulusal referans noktalarının genel ve ulus-ötesi referanslara dönüşmesini kapsadığını, bu nedenle, bireysel benlik, ulusal toplum, uluslararası toplumsal sistem ve genel olarak insanlık arasında, kültürel, toplumsal ve fenomenolojik bağlantılar gerektirdiğini belirtmektedir.

Waters (2001), küreselleşmenin toplumsal yaşamın üç alanında izlenebileceğini ortaya koymaktadır:

- Ekonomi: Yer, sermaye, ürün ve hizmetlerin üretim, değişim, dağıtım ve tüketiminin düzeni.
- Politika: Özellikle baskı ve denetimin (askeri, polis, bürokrasi vb.) organizasyonu ölçeğinde, halklar, bölgeler ve diğer mülkler üzerinde kontrol kurabilen gücün, yoğunlaşması ve uygulanmasının düzeni.
- Kültür: Olguları, eşyaları, anlamları, inançları, sözleri, tercihleri, zevkleri ve değerleri yansıtan sembollerin üretimi, değişimi ve ifadesinin düzeni.

Steger (2003), küreselleşmeyi, ekonomik, siyasi, kültürel ve ideolojik boyutlarda incelemektedir. Bayar da (2008), küreselleşmenin çok boyutlu bir kavram olduğunu belirterek, ekonomik boyut, siyasi/güvenlik boyutu, teknolojik/iletişimsel boyut, çevresel/demografik boyut ve kültürel boyutlarda gerçekleştiğini söylemektedir.

Küreselleşme sürecinin günümüzde çok hızlı olması ve etkilerinin hızlı bir şekilde hissedilmesinin nedenleri, iletişim ve bilişim teknolojilerinin itici gücü ile toplumsal ilişkiler ve olayların alan olarak genişlemesi ve dünyanın herhangi bir

yerinde sadece bilgilendirme temelinde değil ‘olumlu ya da olumsuz güçlü tepkileri tahrik eden’ değişim ve dönüşümlere yol açmasıdır (Devlet Planlama Teşkilatı [DPT], 2000).

Küreselleşme, belirtildiği üzere, yeni bir kavram olmamakla birlikte, ürettiği stratejiler ve yöntemler bağlamında yeni bir görünüm kazanmıştır. Özellikle, 1980 sonrası yaşanan finansal dönüşüm ve teknoloji ve iletişim devrimi ile birlikte yoğun ve yüksek seviyede yaşanan bir süreç haline gelmiştir. Yeni dinamikler çerçevesinde, finansallaşan, sermaye hareketinde devletlerin rolünün değiştiği, kültürlerin ve sosyal ilişkilerin ticarileştiği, neoliberalizm olarak tanımlanan yeni süreç bu dönemde ortaya çıkmıştır.

2.2. Neoliberalizm ve Finansallaşma

Neoliberalizm, ekonomi yönetiminde devlet müdahalesinin azaldığı ve bireysel girişimin teşvik edildiği, toplumsal yaşam ve ilişkilerin piyasa ihtiyaçları, meta üretimi ve hizmet ekonomisi kapsamında kontrolünü sağlayan politikaların üretildiği bir sistem olarak dünya kapitalizminde gerçekleşen ve 1980 sonrası dönemde ortaya çıkan bir dönüşüm sürecidir.

Harvey (2005), neoliberalizmi, insan refahının, bireysel girişim serbestliğine özgürlük tanımak ve güçlü özel mülkiyet hakları, serbest piyasa ve serbest ticaret becerileri ile biçimlenen kuramsal bir çerçeve ile gelişebileceğini öneren bir politik-ekonomi pratiği olarak tanımlamaktadır.

Ataay (2008), 1973 dünya ekonomik bunalımı karşısında 1970’lerin sonlarından itibaren neoliberal yönetimlerin başa geçmesiyle birlikte yeni dönemin başladığını ortaya koymaktadır. Küreselleşme sürecinde liberal demokrasilerin tekrar canlanıp yayılmaya başlamasını sağlayan süreç ise, asıl olarak, 1989-1991 döneminde sosyalist bloğun yıkılışı olmuştur. Azgelişmiş ülkelere ve eski sosyalist blok ülkelerine egemen olan “yeni demokratikleşme dalgası”, kapitalizmle demokrasiyi özdeşleştiren, demokrasiyi genelde kapitalizmin daha özelde de “serbest piyasa ekonomisi”nin dolaysız bir sonucu olarak gören liberal yaklaşımın

egemenliğinde gelişmiş, bu süreçte, bir yandan “minimal devlet” modeli yerine “düzenleyici devlet” olarak adlandırılan yeni bir devlet modeli geliştirilirken, bir yandan da neoliberal demokrasi modeli yönetim, sivil toplum kuruluşlarının katılımı, yerelleşme, çok kültürlülük gibi açılımlar içeren bir yeniden yapılanmaya tabi tutulmuştur (Ataay, 2008).

Harvey’e (2005) göre geleceğin tarihçileri, 1978-80 yıllarını dünyanın toplumsal ve ekonomi tarihinde devrimci bir dönüm noktası olarak değerlendireceklerdir. 1978’de Çin’de komünist ekonominin terk edilmesiyle başlayan süreçte, ABD ve İngiltere’de gerçekleşen çeşitli ekonomik düzenlemeler ‘neoliberalizm’ olarak nitelenen temel bir doktrin çerçevesinde tanımlanmış ve bu kavram daha sonra ekonomi görüş ve yönetiminde temel bir prensibe dönüşmüştür (Harvey, 2005).

Brenner ve Theodore (2002) ise, neoliberalizmin, Friedrich Hayek ve Milton Friedman’ın savaş sonrası yazılarında görüleceği üzere, ilk dünya çapında tanınırlığını, 1970’lerin sonu ve 1980’lerin başında, uzun süreli küresel durgunluğa karşı stratejik bir siyasi tepki olarak kazandığını ortaya koymaktadır. Neoliberalizm, 1980’lerden itibaren, kapitalist küreselleşmenin egemen siyasi ve ideolojik formu haline gelmiştir (Theodore, Peck ve Brenner, 2012).

Neoliberal doktrinler, diğer projelerin yanı sıra, büyük sanayiler üzerinde devlet kontrolünün serbestleştirilmesi, örgütlü emek üzerinde baskı kurulması, kurum vergilerinin azaltılması, kamu hizmetlerinin daraltılması ve özelleştirilmesi, refah programlarının dağıtılması, uluslararası sermaye hareketinin güçlendirilmesi, bölgesel rekabetin yoğunlaştırılması ve kent yoksullarının suçlu olarak kabul edilmesini meşrulaştırmak üzere uygulamaya konulmuştur (Brenner ve Theodore, 2002).

Brenner ve Theodore (2010), neoliberalizmin çeşitli temel noktalarını şu şekilde ortaya koymaktadır:

- Neoliberalizm bir süreçtir: Neoliberalizm, piyasa odaklı toplumsal ve mekansal bir dönüşüm sürecini temsil eder.

- Neoliberalizm bağlamsal olarak özgül stratejiler aracılığıyla ifade edilir: Neoliberalizm, tarihsel ve coğrafi, özgül kurumsal dönüşüm ve ideolojik yeniden yapılandırma stratejileri ile ilişkilidir.
- Neoliberalizm devlet iktidarının aktif mobilizasyonuna dayanır: Neoliberalizm, devlet-ekonomi ilişkilerinde, devlet kurumlarının piyasa odaklı düzenlemeleri teşvik etmek için aktif olarak mobilize edildiği karmaşık bir yeniden yapılandırma süreci üretir.
- Neoliberalizm patika bağımlı sonuçlar üretir: Yer ve ölçüğe özgü neoliberal projeler, süregelen düzenleyici dinamikler ve kurumsal organizasyonun somutlaştığı bağlama özgü patikalar ile çakışır.
- Neoliberalizm yoğun bir şekilde tartışmaya açıktır: Neoliberalleşme, piyasa odaklı düzenlemeleri ve sosyo-kültürel normları empoze eden bir girişim olarak anlaşılmaktadır.
- Neoliberalizm düzenlemelerin başarısızlığını şiddetlendirir: Neoliberalizm, stabil ekonomik gelişme, siyasi düzenleme ve sosyal kohezyon üzerine kurulmamıştır. Bunun yerine, neoliberalleşme projeleri, ekonomik ve sosyal yeniden canlandırma sürecinin, ekonomik, kurumsal ve coğrafi ön koşullarını kötü duruma düşürdüğü ölçüde oldukça çelişkilidir.
- Neoliberalizm projesi evrilmeye devam etmektedir: Neoliberalizm, kendini, politik, örgütsel, mekansal ve sosyal olarak yeniden keşfetme yolunda sürmektedir.

Al Sayyad, neoliberalizmin küreselleşmenin bir sonucu olarak ortaya çıktığını belirterek, küreselleşmeyi, dünyada ekonomik bakımdan daha hakim olan ülkelerin, tüm küreyi tek bir ekonomik alana dönüştürme çabası, neoliberalizmi ise serbest piyasaya ve sermayenin sınırlardan bağımsız olarak dolaşımına inanan ekonomik bir ideoloji olarak tanımlamaktadır (Çelik, 2012).

Bourdieu (1998) 'sınırsız sömürü ütopyası' (utopia of unlimited exploitation) olarak adlandırdığı neoliberalizmi, vesayet teorisi olarak değerlendirmekte ve soyutlama üzerine kurulu saf bir matematiksel kurgu olduğunu söyleyerek eleştirmektedir. Rasyonelliğin bireysel rasyonalite olarak dar ve mutlak bir kavramsallaştırması adına, neoliberalizm, rasyonel yönelimlerin ekonomik ve

toplumsal koşulları ve bunların uygulanmalarının koşulu olan ekonomik ve toplumsal yapıları aynı kategoride değerlendirmektedir (Bourdieu, 1998). Bourdieu'ye (1998) göre, neoliberalizm, ekonomiyi toplumsal gerçeklerden koparmak ve böylece soyut teorideki 'kendisini ekonomik aktörleri düzenleyen bir kısıtlamalar zinciri olarak sunan mantıksal bir makine' tanımına uyan bir ekonomik sistem inşa etme eğilimindedir.

Neoliberalizm, insan ihtiyaç ve arzularını tatmin etmek için kapsamlı ekonomik araçlar vizyonu kuran ve yakın ilişki içerisinde birbirine entegre olmuş prensipler seti ortaya koyar (Lawn ve Prentice, 2015). Harvey (2005) de, neoliberalizmin, yorumlama, yaşama ve dünyayı anlama noktasında ortak düşünme biçimlerine nüfuz eden etkileri olduğunu söylemektedir.

Neoliberalizm ideolojisi, ekonomik ve yönetsel bir ideoloji olmanın ötesinde, toplumsal alandaki dinamikleri doğrultusunda 'denetim toplumu' yaratma bağlamında kültürleri etkilemekte, bu çerçevede, kültürel ürünler bağlamından koparak, verimlilik ve yararlılık gibi kavramlar kapsamında, metalaşma ve ticarileşme eğilimi göstermektedir.

Neoliberalizmin kültürleri etkilemesi noktasında, toplumsal bağların zayıflaması ve bireyselliğin öne çıkması ile birey yaşadığı topluma yabancılaşmakta, aynı ölçüde yalnızlaşarak yeni kimlik arayışına yönelmektedir. Bireysel çıkarlar ve güvenlik ön plana çıkmakta, toplumsal ilişkiler, yaşama ve düşünme biçimleri değişime uğramakta, böylece, 'neoliberal asimilasyon' bağlamında, kültürün ve gündelik yaşamın yeniden yapılandığı yeni bir toplum modeli ortaya çıkmaktadır.

2.3. Postmodern Düşünce ve Benlik Üretimi

Postmodernizm, sanayi devrimi sonrası, 'refah toplumu' anlayışı bağlamında, toplumsal hayat ve politik alanda yeni kimlikler ve ilişkilerin ortaya çıktığı, temeli 1960'larda olmakla birlikte, 1980'lerde teknoloji ve iletişim alanında gerçekleşen atılımlar ile boyut değiştiren, çoğulculuk ve farklı kimlikler temelinde yeni felsefe ve politikaların tanımlandığı bir sürece karşılık gelmektedir.

Jameson (2011), 'postmodernizm'in yeni bir düzen değil, kapitalizmin geçirdiği başka bir sistematik modifikasyonun bir yansıması ve onunla birlikte ortaya çıkan bir süreç olduğunu belirterek, salt metalaşmanın tüketimi olduğunu ortaya koymaktadır. Postmodernlikten söz etmek, kendine özgü örgütleyici ilkelere sahip yeni bir toplumsal totalitenin ortaya çıkışını içeren bir çağ değişikliğini ya da modernlikten kopuşu ileri sürmek anlamına gelir (Featherstone, 2005).

1973'te gündeme yerleşen aşırı birikim krizi sonucu, zaman ve mekan deneyimi değişmiş, bilimsel ve ahlaki yargıların bağıntısı konusunda güven çökmüş, toplumsal ve entelektüel ilginin ana kaynağı olarak estetik etiğe galebe çalmış, imgeler anlatılara göre üstün bir konuma yükselmiş, gelip geçicilik ve parçalanma ebedi hakikatler ve bütünsel politik-ekonomik temellendirmeler alanından özerk kültürel ve politik pratikler yönüne kaymıştır. Bu bağlamda, postmodernizm, tarihsel-coğrafi bir durumdur (Harvey, 2010).

Postmodernizmi, tümüyle yeni bir olgu değil, kapitalizme içkin ve onun devamı olan bir süreç olması bağlamında, 'geç kapitalizm' olarak tanımlayan Jameson (2011), geç kapitalizmin özellikleri arasında, yeni bir uluslararası işbölümü, uluslararası bankacılığın ve borsaların kazandırdığı baş döndürücü dinamizm, medyalar arası yeni ilişkilerin gelişimi, bilgisayarlar ve otomasyon, üretimin gelişmiş Üçüncü Dünya alanlarına kaydırılması ile birlikte geleneksel iş gücünün krizi, yuppi kesiminin ortaya çıkması ve artık globalleşen bir boyutta tabakalaşmanın oluşumu gibi oldukça iyi bilinen toplumsal sonuçların ortaya çıkması olduğunu ortaya koymaktadır.

Harvey (1993) ise, postmodernizmin özellikleri arasında, genel geçerlilik iddiası taşıyan önermelerin (teoriler, üst-anlatılar [meta-narratives], evrensel üsluplar) reddedilmesi; (dil oyunlarında, ilgi kaynaklarında ya da bilim adamı topluluklarında) çoğulculuğun ve parçalanmanın kabul edilmesi; farklılığın (ya da başkalığın) ve çeşitliliğin vurgulanması ve son olarak da, her şeyin geçici olduğunun ruhsuzca ve alaycı bir şekilde kabul edilmesi olduğunu belirtmektedir.

Postmodernizmde, estetik üretim genelde meta üretimi ile bütünleşmiş durumdadır (Jameson, 2011). Kültürel imaj üretimi ile gerçeklik algısı ve dünyayı

anlama noktasında değişim gerçekleşmekte, gündelik hayat içerisinde imaj ve göstergeler çerçevesinde, çekici bir yaşam ve düşsel gerçekliklerin sunulduğu yeni yaklaşım biçimleri bu dönemin karakteristik özelliği haline gelmektedir. Bu bağlamda, Featherstone (2005) ‘gündelik hayatın estetikleştirilmesi’ olgusunu ortaya atmıştır. Estetik meselesinin öne çıkması, iyi hayat ölçütleri olarak bir kimsenin benliğini genişletme arzusu, yeni üsluplar ve duyular arayışı ve çok daha fazla olanağı keşfetme arzusu ile ilgilidir. Gündelik hayatın estetikleştirilmesi, ilk olarak, sanat ve gündelik hayat arasındaki sınırları yok etmeyi, sanatın her yerde ve herhangi bir şey olabileceği varsayımını içermektedir. İkinci olarak, hayatı bir sanat eserine dönüştürme projesi olarak hayattaki en büyük ürünlerin kişisel duygulanımlar ve estetik coşkudan oluştuğunu ortaya koymaktadır. Gündelik hayatın estetikleştirilmesinin üçüncü anlamı ise, çağdaş toplumdaki gündelik hayatın dokusunu dolduran göstergelerin ve imajların hızlı akışına gönderme yapmaktadır (Featherstone, 2005).

Kuralların reddedildiği, gerçekliğin kaybolduğu, yerini semboller üzerinden ifade edilen nesnelere dünyasının aldığı ve ‘özne’nin anlam değiştirerek, geleneksel yaklaşımdan farklı biçimde benlik ve kimliğin ‘tercihler’ doğrultusunda tanımlandığı bir yapı mevcuttur. Harvey de (1993), postmodernizmin, gündelik yaşamın değişen tarihsel coğrafyasına, bilgi üretimi, kültürel üretim ve politikaya karşı öznenin aldığı belli bir tavrı (positionality) yansıtmakta olduğunu belirtmektedir.

‘Benlik’, kişinin kendini algılayış biçimidir; kişinin kendini nasıl gördüğünü ve kendisine ilişkin değerlendirmelerinin neler olduğunu açıklar. Postmodern benlik, radikal bir tavırla bütünlükçü bir benlik kavramını reddetmektedir. Postmodern kültürde kimliğin özünde merkezlesmiş ve parçalanmış halde olduğu kabul edilir (Binay, 2010). Belirsizliğin egemen olduğu postmodernizmde, ‘benlik’, istikrarsızlık ve anlamın yok olması noktasında bütünlüğünü kaybeder. Bu noktada, birey, kimliğini yeniden üretebilme amacıyla yeni arayışlara yönelmekte ve kendi kimliğini sorgulama noktasında bu dönemde icat edilen tüketime teşvik edilmektedir. Böylece, bireylerin özgür ve kişisel seçimler yaptıklarını düşündükleri alanlarda, sistemin kontrolündeki sınırlar içerisinde üretilen imajlar yoluyla ve belirli tüketim kalıpları çerçevesinde hareket ettiği ve kapitalist sistemin devamlılığını sağladığı tüketim kültürü anlayışı postmodern dönemde önem kazanmıştır.

2.4. Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzı

Kapitalizmin yükselişi ve postmodernizm ideolojisi, gündelik yaşamda, iyi yaşama isteği, kimlik ve statü talebi ve meta fetişizmi ile bütünleşen tüketim toplumu olgusunu ortaya çıkarmıştır. Arka planında kapitalizmin olduğu tüketim kültüründe, marka ve semboller yoluyla statü ve sosyal kimlik inşa edilmekte, bu şekilde ‘yaşam tarzları’ imajlar ve simgesel temsillerde ortaya çıkmakta ve farklılık, seçkinlik ve hedonizme karşılık gelmektedir.

Kıray (2005), tüketim konusunun, 19. yüzyılda ilgi çekmeye başladığını, bunun nedeninin 17. Yüzyıldan beri değişmeye başlamış olan tüketim normlarının bir çeşit denge bulması olduğunu söylemektedir. Ayrıca, Kıray (2005), yeni endüstri kollarının gelişmesi ve yeni tüketim maddelerinin üretimi sonucunda meydana gelen tüketim normlarının değişmesi ile birlikte, gelişen ticaret yaşamı ve endüstriyel devrimler dolayısıyla varlık birikimi hacminin ve hızının değişmesinin düzey hareketi elverişli bir toplumsal tabakalaşmaya yol açmış olduğunu da ortaya koymaktadır.

Tüketim toplumunun ortaya çıktığı tarihsel süreç ve mekan konusunda farklı yaklaşımlar sergilense de, genellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası ve Amerika Birleşik Devletleri gösterilmektedir. Savaş sonrası oluşan toplumsal refah, 1929 ekonomik bunalımını tekrarlamamak için tercih edilen ve toplam talebi arttırmayı hedefleyen Keynesyen ekonomi politikalarının tercih edilmesi ve Fordist üretim tarzı sonucu Amerikan toplumunda başlayan ve diğer Batılı ülkelere yayılan tüketimdeki artış, tüketim toplumu / kültürü kavramını ortaya çıkarmıştır (Dağtaş ve Dağtaş, 2009).

Tüketim, (sadece nesnelere değil, aynı zamanda kolektivite ve dünyayla) etkin bir ilişki biçimi, üzerinde tüm kültürel sistemimizin kurulduğu sistemli bir etkinlik ve küresel yanıt biçimidir (Baudrillard, 2010). Chaney (1996) ise, tüketimi, insanların yaşamak için neler yaptıklarının yanında, insanları karakterize etmek ve tanımlamak için yaptıkları her türden toplumsal eylem olarak tanımlamaktadır.

Baudrillard (2010), tüketim sürecini iki temel bakımdan çözümlemektedir:

- Tüketim pratiklerinin kaydoldukları ve anlamlarını kazandıkları bir koda dayanan ‘anlamlandırma ve iletişim süreci’ olarak.
- Nesnelerin / göstergelerin sadece bir kod içinde anlamlandırıcı farklılıklar olarak değil, ama aynı zamanda bir hiyerarşi içinde statüsel değerler olarak düzenlendiği ‘toplumsal sınıflandırma ve farklılaşma süreci’ olarak.

Baudrillard (2010), tüketimin, göstergelerin düzenlenmesini ve grubun bütünleşmesini güvence altına alan bir sistem olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla, tüketim, hem bir ahlak (bir ideolojik değerler sistemi) hem de bir iletişim sistemi, bir değiş tokuş yapısıdır. Bugün, tüm çevremizde nesnelerin, hizmetlerin, maddi malların çoğaltılmasıyla oluşturulmuş ve insan türünün ekolojisinde bir tür temel dönüşüm oluşturan akıl almaz bir tüketim ve bolluk gerçekliği vardır. Daha doğrusu, bolluk içindeki insanlar artık, tüm zamanlarda olduğu gibi başka insanlar tarafından değil, daha çok nesnelere tarafından kuşatılmış durumdadır (Baudrillard, 2010).

Featherstone (2005), tüketim kültürü üzerine geliştirilen belli başlı üç perspektiften bahsetmektedir. Birinci perspektife göre, tüketim kültürü, maddi kültürün tüketim malları, alışveriş alanları ve tüketim alanları biçiminde büyük miktarda birikmesine yol açan kapitalist meta üretiminin genişlemesine yaslanır. İkinci perspektif, ürünlerden elde edilen doyumun, doyum ve statünün enflasyon koşulları altında farklılıkların sergilenmesine ve korunmasına bağımlı olduğu bir sıfır toplam oyunundaki ürünlere erişimin toplumsal olarak yapılmış olmasıyla ilişkili olduğunu belirtir. Üçüncü perspektif, çeşitli şekillerde dolaysız bedensel tahrik ve estetik hazlar yaratan, tüketicinin kültürel hayalinde ve tikel tüketim alanlarında coşkuyla karşılanan duygusal hazları, rüyalar ve arzular sorununu ortaya koyar (Featherstone, 2005).

Günümüz tüketim toplumlarında, tüketim ihtiyaçtan çok prestij, farklılık, bir gruba aidiyet, kimlik ve imaj edinme, sınıf atlama gibi simgesel değerler adına yapılmaktadır. Medya içerikleri, tüketiciye metaları kullanarak sınıf atlayacağı, yaşamının olumlu anlamda değişeceği, bir gruba ait olacağı ya da farklı olacağı türünden iletiler sunmakta, ürünün kendisinin tanıtımı ise geri planda yer almakta ya da hiç yer almamaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2009).

Medya tüketimiyle ve televizyon program türleriyle gerçekleştirilen izleyiciler açısından sanal bir gerçekliktir. Sanal gerçekliğin çekiciliği, eğlence ve gerilimi, rahatlık ve güvenlik içinde bir araya getirmesinden kaynaklanmaktadır. Günümüzde medya, bu anlamda, göstergelerin tüketilmesine yönelik öncü rolü üstlenirken, tüketime sunulan ürünlerin gerçek işlevlerinden çok sosyal bir işlev taşıyor gibi gözükmesine, bir simülasyon içinde gösterilmesine yol açmaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2009).

Tüketim toplumunda yaşam tarzları önem kazanmıştır. Toplumsal gruplar, bu dönemde, demografik nitelikler ile değil tüketim alışkanlıkları ile tanımlanmakta, tüketimin farklılık ve bireyselliği ortaya koyması noktasında, yaşam tarzı, dinamik ve sembolik sınırlar ortaya koymaktadır. Sahip olunan kültürel değerler, kimliğin tanımlanması, ait olunan sosyal sınıf ve statü gibi bireysel niteliklerin yanında, yaşanılan coğrafya, üretim biçimi ve içinde bulunulan grubun kültürel normları gibi faktörler de yaşam tarzının oluşmasında etkili olmaktadır.

Featherstone (2005), 'yaşam tarzı' kavramının, belirli statü gruplarının ayırt edici hayat tarzına gönderme yapan kısıtlı bir sosyolojik anlamı olmasına rağmen, günümüzün tüketim kültürü içerisinde bu terimin, bireyselliği, kendini ifade etmeyi ve üslupçu bir özbilinci çağrıştırdığını belirtmektedir. Bir kimsenin bedeni, giysileri, konuşması, boş zamanı kullanması, yiyecek ve içecek tercihleri, ev, otomobil, tatil seçimleri vb., mülk sahibi / tüketicinin beğeni ve üslup duygusunun bireyselliğinin işaretleri olarak görülmektedir (Featherstone, 2005).

Chaney, 'yaşam tarzı'nı, insanları diğerlerinden farklılaştıran eylem kalıpları ve insanların ne yaptığı, neden yaptığı ve yaptıkları şeylerin kendileri ve diğerleri için ne anlama geldiğini anlamaya yardımcı olan bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Yaşam tarzı, bir topluluğun toplumsal deneyimlerinin bütünü olmamakla birlikte, tavır, tutum, araçların kullanımı, mekanlar ve anlara karşılık gelen kültürel biçimlere bağlıdır (Chaney, 1996).

Bu bağlamda yaşam tarzı, toplumsal arka planı olması noktasında tarihsel, bireylerin deneyimlerini ve yaşamlarını anlamlandırma biçimlerini ortaya koyması noktasında ise hem kişisel hem toplumsaldır.

2.5. Yeni Toplumsal Aktörler

1980'li yıllar, neoliberalizmin yükseldiği ve küreselleşme etkisiyle birlikte tüm dünyadaki mutlak politika ve ekonomi yönetimi biçimi haline geldiği dönemdir. Bu dönemde, bireyin toplumsallığının ve 'sınıf' olgusunun değişen anlamı sonucunda, yeni toplumsal temsillerin tanımlanması noktasında yeni aktörler toplumsal yapıda yer almaya başlamışlardır. Ekonomik sistemin yeniden düzenlenmesi ve tüketim kültürünün sistemin devamlılığının sağlanmasında temel dinamiklerden biri olması ile birlikte, orta sınıf kendini toplumun diğer kesimlerinden farklılaştırarak kimlik değiştirmiş ve 'yeni orta sınıf' ortaya çıkmıştır. Yaşanılan yer dahil her türlü olgunun tüketim kültürü çerçevesinde yeniden tanımlandığı noktada, yeni orta sınıf, toplumsal hiyerarşi içinde kendini tanımladığı ve konumlandığı yerde, sermaye politikaları doğrultusunda hareket ederek kurguladığı yaşam tarzı ile tüketim kültürünün hem üreticisi hem de tüketicisi olarak toplumsal yapının önemli bir aktörü haline gelmiştir.

Günümüzde, özellikle hizmet sektörünün genişlemesi sayesinde yükselen orta sınıf ile 20. yüzyıl boyunca refah devleti çerçevesinde tanımlanan orta sınıf arasında fark olduğunu ortaya koymak gerekmektedir. Refah devletinin orta sınıfı, ulus çanağında eritilmiş / eritmeye çalışılan ideal yurttaşın bir prototipi iken, yeni orta sınıf, ilk bakışta daha renkli, eğlenceli ve hareketli görünmesine rağmen, eskisine oranla daha az istikrarlı ve daha çok risk taşıyan bir toplumsal kategoriye karşılık gelmektedir (Yılmaz, 2013).

Yeni orta sınıf, beyaz yakalı sektöre dahil yöneticiler ve profesyoneller, üretim araçlarına sahip olmamakla beraber toplumsal işbölümü içindeki rollerinden ötürü iktidar ilişkilerini ve burjuva egemenlik anlayışını yeniden üreten toplumsal gruplardır. Yeni orta sınıf ve profesyonel yönetici sınıf, temel çelişkisi iki kutbu olan sermaye ve emek arasında belirsiz ve ara bir konumda bulunmak gibi ortak bir özellikleri olan, homojen olmayan toplumsal tabakalar topluluğudur (Şimşek, 2014).

Arslan (2007), kapital sahibi olmayan ama sıradan ücretli işçi de olmayan ve kapitalist üretim süreci içinde hayati roller oynayan 'yeni orta sınıf'ı, 'yeni yetmeler' olarak nitelemekte ve var olan kategorilere yerleştirmenin zorluğundan

bahsetmektedir. Mevcut sınıflardan farklı bir görünüm sergileyen bu yeni sınıfın üyeleri, akademisyenlerden, kamu görevlileri ve bürokratlardan, sayıları ve çeşitleri gün geçtikçe artan profesyonel meslek mensuplarından, yöneticilerden ve öteki beyaz yakalı çalışanlardan oluşmaktadır (Arslan, 2007).

Yeni orta sınıfı, 'yeni küçük burjuvazi' olarak niteleyen Bourdieu (2015), orta düzey yöneticiler, ticari işletme ve büro çalışanlarının genç kuşaklarının en eğitilmiş olanları ile yeni mesleklere mensup olan kişileri bu sınıfa dahil etmektedir. Yeni burjuvazi, takdim ve teslim meslekleri (müşteri ve basın temsilcisi, halkla ilişkiler uzmanı, moda ve dekorasyon uzmanı vs.), sağlık ve sosyal hizmet meslekleri (aile danışmanı, seksolog, diyetisyen, oryantasyon danışmanı, çocuk bakıcılığı vs.) veya son yıllarda güçlü bir artış yaşamış olan kültürel üretim ve animasyon meslekleri (kültürel animatör, eğitmen, yapımcı, radyo ve televizyon sunucusu, dergi gazetecisi vs.) gibi sembolik mal ve hizmetlerin satışına dayalı tüm kurumlar içinde kendini gerçekleştirmektedir (Bourdieu, 2015).

Şimşek (2014), kapsadığı çerçeveye itibariyle yeni orta sınıf ya da yeni küçük burjuvaziye karşılık gelen; uzun bir eğitim ve deneyim sürecini gerektiren meslek mensupları, çekirdekten yetişen ve şirket yönetiminde yer alan kişiler ile ücretli çalışan şirket yöneticilerin üyesi olduğu (Yuppi -Young Urban Professionals) Genç Şehirli Profesyoneller'in de, 1980'li yıllarda ortaya çıkan neoliberalizmin ilk göze çarpan görüntüsü olduğunu belirtmektedir.

Dyer (1985), 'yuppi' teriminin 1984 yılının ABD Başkanlık Seçimi sırasında ortaya çıktığını belirtmekte, bu terimin ara bir sosyolojik kategoriye ve genç şehirli profesyonelleri içeren belirli bir demografik gruba karşılık geldiğini ortaya koymaktadır. Dyer (1985), yuppi olmanın zenginlik deneyimi, mobilite ve yaşam tarzı özgürlüğü olduğunu belirtmektedir. Yuppi, ekonomide muhafazakar, vergi indirimi ve devlet harcamalarının kontrolü gibi konularda liberal bir pozisyonda olmakla birlikte, kişisel standartlar ve davranışlar konusunda aynı görüşe sahip değildir (Dyer, 1985).

Yuppilikte sınıf atlamak anahtar kelimedir. Özellikle bankacılık, finans, uluslararası pazarlama alanları genç profesyoneller için büyük olanaklar

sunmaktadır. Yuppi, bir taraftan bireyciliğin ve açgözlülüğün, bir taraftan da gençliğin, başarının, kariyerin ‘pırıltılı’ yüzüne, ebeveynler açısından çocukları için ‘beyaz gömlekli, jöleli’ özenilecek bir modele dönüşmüş ve 80’li yılların kapitalizminin simgeleri ve baş aktörleri olmuştur (Şimşek, 2014).

Yılmaz’a (2013) göre, toplumsallaşma biçimlerini sadece kendi çıkarlarından ibaret gören ve günümüz girişimci tipinin en iyi temsilcisi olan orta sınıf, genellikle kendi mikro çevresiyle ilgilenen, ev, araba, yazlık, özel okul ve tabi ki her fırsatı kendi çıkarları için kollayan bir yatırımcı tipolojisidir.

Bourdieu da (2015), yeniden sınıflanma ve sınıf atlama iddiasında olan yeni küçük burjuva sınıfının tüm tercih sisteminin hakikatinin, en naif bir biçimde aristokratik niteliklere (tarz sahibi, seçkin, zarif, sıra dışı) olan eğilimlerini dolambaçsız bir biçimde dile getirmeleri olduğunu söyleyerek, mesafelerini gösterme kaygısının ‘küçük burjuva’nın en belirtici göstergelerinden olduğunu belirtmektedir.

2.6. ‘Aile’nin Yeniden İnşası: Değişen Statü ve Roller

Neoliberal politikalar ve postmodern kültür ekseninde yaşanan hızlı ekonomik ve toplumsal dönüşüm süreci, kaçınılmaz olarak, aile yapısı ve ilişkilerinin de değişmesine neden olmuştur. Kurum olarak ailenin çöküşünden bahsedilmekle birlikte, aslında, ‘aile’nin yapısal dönüşüm geçirdiği bir gerçektir. Kadın ve erkeğin aile içindeki konumları, değişen politik, ekonomik ve kültürel süreçlerden etkilenmiş, yeni arayışlar ve yeni aile kurguları ortaya çıkmıştır. Toplumsal düzende yaşanan dönüşüm ile birlikte, geleneksel aile biçimlerinin ortadan kalktığı, evlilik kurumunun özelliklerinin farklılaştığı, yeni aile yapısı ve yaşam biçimlerinin ortaya çıktığı, kadının toplumsal konumu ve çocuk sahibi olmanın ailedeki ve toplumdaki öneminin değiştiği bir toplum yapısı oluşmaya başlamıştır.

Stacey (1996), ‘ataerkil modern aile’nin çökmesinden ve onun yerine ‘postmodern aile’nin ortaya çıkmasından söz etmektedir. Postmodern koşullar altında, toplumsal cinsiyet, cinsellik, ebeveynlik ve aile hayatının, doğal ve değişmez toplumsal karakteri, görünür ve politik anlamlar yüklenmiştir (Stacey, 1996).

Ventura'ya (2016) göre de, neoliberal kültür döneminde, kurum olarak aile, çocuksuz aileler, çekirdek aile ve heteroseksüel aile gibi geleneksel olmayan ailelerin sayısının istikrarlı bir şekilde artması ile önemli bir biçimde değişmiştir. Bu refah devrimi ailesi, bozulmamış ve eğlence düşkünü orta sınıf ailesidir. Orta sınıf ailesinin becerisi para harcamak ve borca girmek olduğu kadar, programlı eğlence ve görünüşte sağlıklı birliktelik sağlayan aile aktivitelerine katılmaktır. Bu bağlamda, neoliberal aile 'alışveriş' ve 'seyahat' olmak üzere iki özellik ile kendini göstermektedir (Ventura, 2016).

Bu noktada, toplumsal cinsiyet olgusundan söz etmek de yerinde olacaktır. Toplumsal cinsiyet, zaman ve coğrafya bağlamını göz önüne alarak, kadın ve erkeklere yönelik toplumsal beklentiler, kadın ve erkeklerin davranış kalıpları, aile ve toplumsal hayattaki sorumlulukları ve kaynak, sorumluluk ve engelleri deneyimleme pratikleriyle ilişkilidir. Toplumsal kurgular ve bunlara bağlı beklentiler, toplumsal cinsiyet pratik ve dinamiklerinde en belirleyici unsurlardandır. Toplumsal kurgu ve beklentiler de, bilindiği gibi birçok toplumsal olgudan etkilenmektedir. Kültürel ve toplumsal yapılar ve kurumlar toplumsal cinsiyet mekanizmalarıyla doğrudan ilişkilidir (Beşpınar, 2014).

Ataerkil aile yapısının çözülmeye başladığı, kadının eş ve anne olma vasıflarına ek olarak, çalışma hayatında aktif şekilde rol aldığı neoliberal dönemde, toplumsal cinsiyetin içeriği değişime uğramıştır. Toplumsal cinsiyet noktasında, kadın ve erkeğe ait geleneksel rollerin değişmesi ile birlikte, ailenin kuruluşu, yapısı ve toplumdan beklentileri de değişime uğramıştır. Eşlerin her ikisinin de çalıştığı ve kariyer sahibi olduğu, eğitim düzeyi yüksek yeni bir aile yapısı yaygınlaşmaya başlamıştır. Ayrıca, bireysel yaşam tarzlarının tüketim dinamikleri ve postmodern kültür çerçevesinde yaygınlaşmasıyla birlikte, bireyin kendini aileden bağımsız olarak tanımladığı bir yapı da söz konusudur.

Toplumsal bağlar anlam değiştirmekte, aile, toplumdaki dönüşümden etkilendiği ölçüde, aynı zamanda toplumun eğilimlerinin belirlenmesi noktasında da önemli bir yere sahip olmayı sürdürmektedir.

3. YENİ TOPLUMSAL DİNAMİKLERİN KENTSEL MEKAN VE KONUT ÜRETİMİNE YANSIMASI

Tarihsel olarak kent, etrafında belli bir üretim tarzının örgütlendiği bir eksen, kurulu düzene karşı bir devrim merkezi ve bir güç ve ayrıcalıklar merkezi olarak görülür (Harvey, 2006). Bu anlamda, kentler, tarih boyunca toplumsal dinamikler tarafından yönlendirilen ve toplumların kültürel, ekonomik, siyasi ve çevresel tüm tecrübelerini aktardığı merkezlerdir. Toplumlararası tecrübenin tarihsel süreçteki son ve en belirgin noktası olan küreselleşme ve küreselleşmenin ekonomik ideolojisi olan neoliberalizm etkisinde ve postmodern kültür ekseninde, kentsel alan, 20. yüzyılda farklı hedefler ve stratejiler çerçevesinde planlanmaktadır ve yeni mekansal karakter ve sosyo-kültürel kimlik kazanmaktadır.

Günümüzde, kentler, küresel ekonomik ve siyasi dinamikler çerçevesinde gerçekleşen yeniden yapılanma sürecinden etkilenmekte, bu ilişkilerin kendini gösterdiği ve yeniden ürettiği alanlar olarak yeni anlamlar barındırmaktadır. Toplumsal süreçlerin mekandan bağımsız düşünülmemeyeceği noktasında, kent ve kentsel alan, sınırların önemini yitirdiği, neoliberal ideolojilerin küresel ölçekte etkin olduğu yeni düzende ön plana çıkmakta, sürecin aktörü olarak serbest piyasa koşulları içerisinde, neoliberalizmin yeniden üretilmesi ve yapılandırılmasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu doğrultuda, kentsel alan, 20. yüzyılda farklı yöntemler ile biçimlendirilmekte ve yeni olgu ve kavramlar kentsel planlama literatürüne girmektedir.

Bu bağlamda, Gedikli (2012), 1980’li yıllarda yaşanan dönüşüm sürecinde, yeni planlama yaklaşım ve yöntemlerinin geliştirildiğini, geleneksel planlama yöntemlerinin kentlerde görülen yeni olgu ve sorunlar karşısında yetersiz kalması noktasında da ‘stratejik mekansal planlama’ yönteminin gündeme geldiğini belirtmektedir. Bu politikanın mekandaki yansıması; bir kentin, kentsel bölgenin veya bölgenin, ulaşım ve iletişim altyapısının geliştirilmesi, kentsel dönüşüm projelerine yapılan yatırımların arttırılması, prestij projelerinin gerçekleştirilmesi, ofis mekanlarının yeni teknolojik olanaklarla donatılarak sayılarının arttırılması, eğitim, sağlık, kültür ve eğlence tesislerinin çoğaltılması gibi rekabetçi koşullarla donatılması şeklinde gerçekleşmektedir (Gedikli, 2012).

Tablo.2. Stratejik Mekansal Planlamayı Gündeme Getiren Gelişmeler

Küresel Ekonomik Düzenin Bileşenlerinin Mekanlara Etki Etmesi	Postmodernist Düşünce Biçiminin Planlama Alanına Süzülmesi
<ul style="list-style-type: none">▪ Ulusaşırı ekonomik faaliyetler▪ İleri iletişim ve ulaşım teknolojilerinin gelişmesi▪ Hızlı bilgi, mal ve sermaye akışlarının sağlanması▪ Kentlerin küresel düzenin gereksinimlerine ayak uydurma çabaları: Kentlerarası rekabetçilik▪ Yerel yönetimlerin girişimci biçimde yatırım çekme çabaları▪ Çevresel / kentsel yaşam kalitesini koruma ve iyileştirme amaçları	<ul style="list-style-type: none">▪ Mekansal planlama alanındaki yeni arayışların, modernist dönemin ‘araçsal akılcılık’ anlayışının sürdürülmesinden kaynaklandığı yönünde görüşler▪ Araçsal akılcılık paradigmasının karşısında planlamada ‘iletişimsel akılcılık’ paradigmasının yerleşmeye başlaması▪ Uzlaşma kavramının gündeme gelmesi▪ Kentlerde yatay ve ağsal yapıda örgütlenme biçimlerinin oluşturulması

Kaynak: Gedikli, 2012

Geray’a (2001) göre, kentleşme sürecinin yarattığı toplumsal, kültürel ve ekonomik sorunlar, küreselleşmeden ve ekonomik, siyasal ve toplumsal etkileri ile yerel yönetimler ve yerel halkın üzerinden yarattığı etkilerden bağımsız ele alınamaz. Keleş (2001), küreselleşmenin asıl etkisinin, kentlerin kimlikleri, kent hizmetlerinin kalitesi, çevre değerleri ve kentsel altyapı üzerinde görüldüğünü ortaya koymaktadır.

Ergur (2014), küreselleşme sürecinin, yoğun finans hareketleri, yeni üretim ilişkileri ve bunlara bağlı olarak yeniden oluşan bir toplumsal katmanlaşmaya yol açtığını, bu makro ölçekli dönüşümün, yalnızca insan ilişkileri ve değerleri değil, zaman ve mekan ölçülerini de biçimlendirdiğini belirtmektedir. Bu dönüşüm süreci küresel aktörlerin güç paylaşımının simgesel bir ifadesi ve kentsel mekan ise küresel ekonominin simgesel alanıdır (Ergur, 2014).

Bununla birlikte, çoğulculuğun ve farklılıkların vurgulandığı postmodern kültürün yansıması olarak kentler, imajlar mekanı haline gelmekte, sınıfsal ve bu bağlamda mekansal olarak ayrılmış ve toplumsal ilişkilerin parçalandığı kentler ortaya çıkmaktadır. Aslanoğlu (2000) da, postmodernizmin kenti farklılık ve

çeşitlilik mekanı olarak ördüğünü belirtmektedir. Postmodernizmde, kentler, gelecek kuşaklara, kente göç edenlere aktarılacak bütünsel kentli kültürün mekanı olmaktan çıkmakta, parçalanmış, bir yandan farklılıkların oluştuğu, diğer yandan farklılıkların giderildiği, çeşitli imajların, reklamların ‘gerçek’ ile gerçek olmayan arasındaki ayrımın belirgin olmaktan çıktığı bir yapı ortaya koymaktadır (Aslanoğlu, 2000).

Küreselleşmeyi üreten mekanizmalardan hepsi de somut olarak şehirlerde yer almaktadır. Şehirler, küreselleşmenin gücünü ve etkilerini kendisinde saklamaktadır. Süreç küreselden şehirlere olduğu kadar, şehirlerden de küresele yöneliktir. Şehirler küresel trendlerin kavşağıdır (Alptekin, 2007).

Küresel dinamiklerin kentlerin fiziksel yapısı ve kültürü üzerindeki etkilerine paralel olarak, konutun kavramsallığına ve konut çevrelerine de etkileri kapsamında önemli değişiklikler olmaktadır. Konut, barınma işlevi dışında, kentsel mekan üretiminde rantın paylaşılması noktasında farklı bir yerde konumlanmıştır. Neoliberal ideolojilerin temel ekonomi pratiği olan finans sektörünün gayrimenkul üzerinden hareketliliğini sürdürmesi nedeniyle, konut üretimi yeni yorum ve yöntemler kapsamında dönüşüm sürecine katılmaktadır. Ayrıca, postmodern kültürün ve tüketim toplumu dinamiklerinin, bireyi ve aileyi toplumsal düzende getirmiş olduğu noktada, ‘konut’ (ev), sosyokültürel anlamda yeni özellikler kazanmaktadır.

3.1. Neoliberal Kentleşme: Kentsel Mekanın Değişen Rolü ve Yeni Aktörler

Küreselleşme çerçevesinde mekansal sınırlar önemini yitirmekte, sermayenin hareketi bağlamında, kentler, yeni görevler üstlenmekte ve farklı nitelikler üreterek sermayeyi çekme amacıyla yeni kimlikler kazanmaktadır. Kentlerin, ekonomi yönetimi içerisinde değişen konumu ve tarihsel süreçte farklılaşan mekansal yapısı ile yeni kentleşme dinamikleri ortaya çıkmakta ve yeni paradigmlar kentsel literatüre girmektedir. Neoliberal kentleşme de bunlardan biridir.

Neoliberal ekonomi politikalarıyla merkez kapitalist ülkelerde yeniden yapılanan üretim süreçleri, kentsel alanlarda büyük dönüşümler yaratmakta ve

kentsel gelişme sektörü en verimli birikim alanlarından biri olmaktadır (Kurtuluş, 2005a). Türkün ve Kurtuluş'a (2005) göre, 1980 sonrası dönemde, değişen en önemli kabullerden birisinin, yeni iletişim olanaklarıyla sınırların öneminin azalması ile birlikte kentlerin ve bölgelerin diğer alanlarla çok daha yoğun ekonomik ve sosyal ilişkiler içine girmesi ve giderek daha fazla dış dinamiklerin ve uluslararası / ulusal güç dengelerinin etkisi altında evrilmesi olduğunu belirtmektedir.

Theodore, Peck ve Brenner (2012), kentlerin, yaşayan kurumsal bir rejim olarak neoliberalizmin yeniden üretiminde kuluçka makineleri ve doğurgan düğüm noktaları haline geldiğini ortaya koymaktadır. Temel neoliberal zorunluluk olan ekonomik mekanı, kapitalist büyüme, metalaşma ve piyasa disiplini için harekete geçirmek yerel hükümetlerin hakim siyasi projesi olmuştur. 1980'lerde, kent politikalarının egemen biçimleri önemli bir değişim geçirmiş ve eşitsiz bir biçimde piyasa paylarının, rekabetçi servetlerin ve sürekli birikimin korunmasını sağlayacak piyasa dışı koordinasyon biçimleri inşa etme derdine düşen neoliberal kentleşme ortaya çıkmıştır (Theodore, Peck ve Brenner, 2012).

Neoliberal programlar, yerel ekonomileri, deregülasyon, özelleştirme, liberalleşme ve mali kemer sıkmanın 'şok tedavisi' ile yenilemek için girişimde bulunan yeni kurulan bölgesel ittifaklar gibi kentsel politika yönetimleri tarafından doğrudan içselleştirilmiştir. Bu tür politika deneyimlerinin temel hedefi, kentsel alanı, aynı zamanda marjinalleşmiş nüfusun düzen ve kontrolünü de sağlayarak, hem pazar odaklı ekonomik büyüme hem de seçkinci tüketim pratiklerinin sahnesi olarak harekete geçirmektir (Peck, Theodore ve Brenner, 2009).

Brenner ve Theodore'a (2002) göre, mevcut kurumsal yapılar ile ortaya çıkan neoliberal projeler arasındaki patika bağımlı etkileşimleri daha etkin bir şekilde kavramak için, gerçekte var olan neoliberalizm, birbirine bağlı fakat analitik olarak bağımsız iki diyalektik döngüye referansla analiz edilmelidir:

- Mevcut kurumsal düzenlemelerin ve politik anlaşmaların, piyasa odaklı reform girişimleri ile 'yıkım'ı.
- Piyasa odaklı ekonomik gelişim, metalaşma ve sermaye hakimiyeti için yeni altyapıların 'yaratım'ı.

Bu bağlamda, Peck, Theodore ve Brenner (2009), neoliberal kentleşmenin mekanizmalarının kentsel konut piyasasının yeniden yapılanması, yapılı çevre ve kent formunun dönüşümü ve kentin temsili üzerindeki etkilerini şu şekilde sıralamaktadır:

Tablo.3. Neoliberal Kentleşmenin Yıkıcı ve Yaratıcı Döngüleri

Neoliberal Kentleşme Mekanizmaları	Kentsel Konut Piyasasının Yeniden Yapılanması
'Yıkım' Döngüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kamusal konutların ve düşük kirali yerleşme biçimlerinin kaldırılması ▪ Kira kontrolleri ve proje tabanlı inşaat sübvansiyonlarının tasfiyesi
'Yaratım' Döngüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kent merkezi emlak piyasalarındaki spekülatif yatırımlar için yeni fırsatlar yaratılması ▪ Evsizler için geçici ve acil tedbirler alınması ▪ Düşük kirali kentsel konut alanlarındaki piyasa tarafından belirlenmiş kiralar ve kira temelli senetlerin uygulanması
Yapılı Çevre ve Kent Formunun Dönüşümü	
'Yıkım' Döngüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kentsel kamusal alanların kaldırılması ve/veya gözetimin yoğunlaştırılması ▪ Spekülatif yeniden imarına yol açmak için işçi mahallelerinin yıkımı ▪ Topluluk tabanlı planlama girişimlerinin geri çekilmesi
'Yaratım' Döngüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Özelleşmiş seçkinci / kurumsal tüketim mekanlarının yaratılması ▪ Kurumsal yatırımı çekmek ve yerel arazi kullanımı örüntülerini yeniden biçimlendirmek için mega projelerin inşası ▪ Kapalı yerleşmelerin, kentsel iç bölgelerin ve diğer 'arıtılmış' toplumsal yeniden üretim mekanlarının yaratılması ▪ Soylulaştırma sınırlarının genişletilmesi ve sosyo-mekansal kutuplaşmanın yoğunlaştırılması ▪ En önemli arazi kullanımı planlama kararlarında 'en yüksek ve en iyi kullanım' prensibine bağlı kalınması
Kentin Temsili	
'Yıkım' Döngüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kentsel düzensizlik, 'tehlikeli sınıflar' ve ekonomik gerileme üzerine edimsel söylemler
'Yaratım' Döngüsü	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kentsel yeniden canlandırma, yatırım ve yenilemeye odaklı 'girişimci' söylemler ve temsiller

Kaynak: Peck, Theodore ve Brenner, 2009

Neoliberal ekonomik yeniden yapılanmaya eşlik eden neoliberal kentleşme, konut ve emlak sektörlerinde piyasa güçlerinin rolünü arttırmayı, kentsel kamusal ve sosyal hizmetlerin özelleştirilmesini ve kentsel mekanın biçimlendirilmesinde elitlerin rolünün artırılmasını hedeflemektedir (Moulaert vd., 2003'ten aktaran: Geniş, 2009). Bu doğrultuda, Peck, Theodore ve Brenner (2009) da, mali istikrarsızlık, finans sermayesinin spekülasyon hareketleri, ulusötesi şirketlerin küresel konumlanma stratejileri ve yerel rekabetin yoğunlaşması ile karakterize edilen oldukça belirsiz bir jeo-ekonomik çevrenin kentlere için olduğunu belirtmektedir.

Swyngedouw, Moulaert ve Rodriguez (2002), neoliberal kentleşmede 'kent'i 'elitlerin oyun alanı' olarak adlandırmaktadır. Kentsel projelerin asıl hedefi, her zaman, kenti, seçkinlerin bazı rekabet avantajının olduğunu düşündüğü alanlarda, küresel rekabetçi bir aktör haline dönüştürmektir. Kentin geleceğini hayal etmek, projelerin formülasyon, planlama ve uygulamasının odağında yer alan seçkinlere bağlıdır. Bu projeler, derin iktidar mücadelelerini ve ekonomik, siyasi, toplumsal ve kültürel elitlerin pozisyon alışlarını yansıtan arenalardır (Swyngedouw, Moulaert ve Rodriguez, 2002).

Neoliberal kentleşmenin değişik biçimleri ve yörüngeleri, çağdaş kapitalizmin düzenleyici ikilemelerine ve çelişkilerine tutarlı ve sürdürülebilir çözümler olarak değil, miras alınmış kentsel yönetim biçimlerini istikrarsızlaştıran ve derin çelişkiler barındıran yeniden yapılandırma stratejileri olarak görülmelidir (Theodore, Peck ve Brenner, 2012).

Neoliberal politikaların kentlerde işlerliğini sağlayacak ve uygun yasal-yönetimsel zemini oluşturan, kamu ve özel sektörün rollerinin değişmesi noktasında ortaya çıkan çok aktörlü model 'yönetişim' olarak tanımlanmaktadır. Şengül (2008) de, kentlerin kendilerini pazarlamalarının geniş katılımlı bir yönetimsel yapı ve süreci gerektirdiğini ortaya koymaktadır. Neoliberal politikalar ekseninde, devlet merkezli birikim stratejilerinin geçerliliğini yitirmesi, sermaye ve yerel toplulukları içeren biçimde, çok aktörlü bir yönetim yapısına yol açmıştır. Kentlerin yönetimi sınırları belli olan yerel devletin sorumluluğunun dışına taşarak, sermayenin de içinde aktif biçimde yer aldığı koalisyonların sorumluluğuna girmeye başlamıştır. Bu yeni yapılanma, geçmişten farklı olarak, kuramsal düzeyde devlet, kapitalist girişimciler

ve yerel topluluklar etrafında oluşan bir ittifak ve bu temelde oluşacak bir çoğulculuktur (Şengül, 2008). Şengül, kentsel aktörleri iki grupta incelemektedir:

- Birinci grup; kentsel düzeyden daha üst ölçeklerde örgütlenmiş olan, çok uluslu şirketlerden bölgesel ve ulusal ölçekte faaliyet gösteren sermaye gruplarına ve merkezi yönetime kadar uzanan görece daha güçlü aktörleri içermektedir,
- İkinci grup; kentsel düzeyde faaliyet gösteren yerel girişimciler, yerel yönetimler, müteahhitler, kentsel toplumsal hareketler ve örgütlenmemiş kentlileri kapsayan daha geniş ancak sınırlı güce sahip bir dizi aktörü içermektedir (Şengül, 2009'dan aktaran: Bal, 2011).

3.2. Küresel Kent / Dünya Kenti Söylemi ve Kentsel İmaj Üretimi

Küreselleşme ve neoliberal politikaların toplumu etkilemesi noktasında, toplumun mekan ile olan ilişkisi değişmekte, kentler de ulusal düzlemdeki konumunun ötesinde, küresel bir aktör haline gelmektedir. Sermaye, küresel akışlar çerçevesinde, uygun مکانı seçerek biçimlendirmekte, bu şekilde, kentler, küresel ekonominin bir parçası olarak üretilen kentsel imajlar ile yeni özellikler kazanmaktadır. Kentlerin, kentsel imaj ve meta üretimiyle sermaye dolaşımının ve piyasa rekabetinin önemli bir parçası olması noktasında 'küresel kent' ve 'dünya kenti' kavramları kentsel literatüre girmiştir.

Allen Scott, dünya ekonomisi ile ilişkili büyük kentler fikrinin, Peter Hall'un 1966'da 'Dünya Kentleri' ile başlayan, 1980'lerde John Friedmann'ın çalışmalarıyla devam eden, 1980 ve 1990'larda küresel olarak birbirine bağlılık ile aşırı-gelişmiş kentler olgusu üzerine olan Saskia Sassen'in çalışmalarını da içeren uzun bir gelişimi olduğunu ortaya koymaktadır (Lee, 2005).

Peter Hall (1966), dünya kentlerinin, politik gücün merkezleri, büyük profesyonel organizasyonların, sendikaların, işveren federasyonlarının, büyük sanayi şirketlerinin merkezlerinin bulunduğu, ülkesinin bankacılık ve finans merkezi olan kentler olduğunu ortaya koymaktadır.

Friedmann'ın (1986) 'dünya kenti' yaklaşımı ise, kentsel değişim üzerine görüşleri netleştirmekte, ayrıca, giderek ulusal sınırları önemsemiyor gözükten ekonomi üzerine mekansal bir perspektif önermektedir. Hipotez, bir teori ya da kentler üzerine bir genelleme değil, politik bir sorgulama için başlangıç noktasıdır (Friedmann, 1986). Bu bağlamda, Friedmann (1986), 7 tez ortaya koymaktadır:

- Bir kentin dünya ekonomisiyle bütünleşmesinin şekli ve kapsamı ve emeğin yeni mekansal dağılımı çerçevesinde kente atfedilen fonksiyonlar kentlerde ortaya çıkan yapısal değişikliklerde belirleyici olmaktadır.
- Dünya çapında önemli kentler, mekansal organizasyon ve üretim ve piyasanın birikimi kapsamında, küresel sermaye tarafından 'temel nokta' olarak kullanılır. Ortaya çıkan bağlantılar, dünya kentlerini karmaşık mekansal hiyerarşide konumlandırmayı olanaklı hale getirir.
- Dünya kentlerinin küresel kontrol fonksiyonları, imalat sektörleri ve istihdamın yapı ve dinamiklerine doğrudan yansır.
- Dünya kentleri, uluslararası sermayenin yoğunluğu ve birikimi için ana bölgelerdir.
- Dünya kentleri, çok sayıda yurtiçi ve uluslararası göçmen için hedef noktasıdır.
- Dünya kenti formasyonu, endüstriyel kapitalizmin, mekansal ve sınıfsal kutuplaşmanın da aralarında olduğu büyük çelişkilere odaklanır.
- Dünya kenti gelişimi, devletin mali kapasitesini aşma eğiliminde olan sosyal maliyetler üretir.

Sassen, dünya kentlerini sadece kontrol ve yönetim merkezleri olarak değil, aynı zamanda ticaret ve hizmet sektörü ile finansal yeniliklerin üretiminin de gerçekleştiği kentler olarak tanımlayarak dünya kenti kavramına yeni bir boyut kazandırmıştır (Öktem, 2006).

Keleş (1998), küresel kent kavramını; "ekonomik, ekinsel, siyasal etkileri açısından, etkileme ve etkilenme alanı ülke sınırlarını aşan, özellikle küresel ölçekte örgütlenmiş anamalin yönetimi, denetimi ve dağıtım işlevlerini yerine getirmede

uluslararası ölçünlere ulaşmış kurumları içinde bulunduran, hiyerarşik yerleşim dizgeleri içinde üstün konumda bulunan büyük kent” olarak tanımlayarak, New York, Tokyo, Londra, Frankfurt ve Paris gibi kentleri ‘küresel kent’e örnek olarak göstermektedir.

Şekil 3. Küresel Kent: New York

Kaynak: <http://v3.arkitera.com/UserFiles/Image/news/2010/04/06/newyork.jpg>

Sassen’e (1991) göre, küresel kentler, finans ve uzmanlaşmış hizmet kurumları için ana lokasyonlar, üretim ve inovasyon alanları ve üretilen ürün ve inovasyonların pazarlarıdır. Sassen (2005), küresel kent olgusunu, devlet hizmetlerinin kısmi olarak ayrıştırılması ya da özelleştirme ve deregülasyon yoluyla bölgesel ölçek ve birimlerin üstünlüğünün güçlendiği, uluslararası oluşumlar, küresel dijital pazarlar ve serbest ticaret gruplarının öne çıktığı bir bağlamda değerlendirmekte ve küresel kent modeli için 7 tez sunmaktadır:

- Birincisi; küreselleşmeyi gösteren ekonomik aktivitelerin coğrafi dağılımı ile birlikte bu şekilde coğrafi olarak dağılmış aktivitelerin eş zamanlı entegrasyonu, merkezi kurumsal fonksiyonların büyümesini ve önemini besleyen ana faktördür.
- İkincisi; bu merkezi fonksiyonlar, büyük küresel şirketlerin merkezleri onlara dış kaynaklar sağladıkça çok karmaşık olmaktadır.
- Üçüncüsü; en karmaşık ve küreselleşmiş piyasalar ile bağlantılı bu uzmanlaşmış hizmet kurumları tasarruf ekonomilerine tabidir.

- Bir öncekinden üretilen dördüncü tez; merkezler, özellikle bu belirsiz ve değişken piyasalara tabi olan karmaşık ve standart olmayan fonksiyonlara dış kaynak sağladıkça, herhangi bir yer tercih etmekte daha özgür olurlar.
- Beşincisi; bu uzmanlaşmış hizmet kurumlarının küresel ortaklıklar ağları ya da başka ortaklık biçimleri için küresel hizmet sağlamaları gerekir ve sonuç olarak kentten kente alışverişler ve iletişim ağları güçlenir.
- Altıncısı; yüksek düzey profesyonellerin artan sayısı ve yüksek kar sağlayan uzmanlaşmış hizmet kurumları, kentlerde belirgin olan mekansal ve sosyo-ekonomik eşitsizlik oranının artmasına etki eder.
- Yedincisi; altı tezde tasvir edilen dinamiklerin bir sonucu enformel ekonomik aktivitelerin artmasıdır (Sassen, 2005).

Stroper (1997), 'küresel kent' üzerine yapılan araştırmaların, kenti bir çeşit kentsel-ekonomik fizik yasalarına göre işleyen, coğrafi olarak yoğun sosyo-ekonomik sistem olması anlamında bir 'makine' olarak tasarladığını ortaya koymaktadır. Kent bilimcilerin ilgilendiği değişimler - ekonomide ve toplumda - ulusal kapitalizmden küresel kapitalizme ve üretimden hizmet endüstrisine kadar, 'makine'nin 'tahrik gücü'ndeki değişimin sonucu olarak görülmektedir. Belirli faktörler aracılığıyla, bu tahrik gücünün formları, küresel kapitalist toplumun gücü ve akışının mekanik strüktürünün alt grupları olarak görülen kentler üretmektedir (Stroper, 1997).

A.T. Kearney (2016) küresel kentler ile ilgili raporunda, küresel kentleri, küresel sermaye, insan ve fikirleri çekme ve koruma kabiliyeti olan, bununla birlikte bu performansı uzun süre devam ettirebilen kentler olarak tanımlamaktadır.

Global Cities Index, küresel kentleri değerlendirme çerçevesi kurmak için 5 boyut kapsamında 27 ölçüt ortaya koymaktadır (Tablo. 4).

- İş etkinliği: Sermaye akışı, piyasa dinamikleri ve büyük şirketlerin varlığı,
- İnsan gücü: Eğitim seviyesi,

- Bilgi alışverişi: İnternet ve diğer medya kaynakları üzerinden bilgiye ulaşım,
- Kültürel deneyim: Büyük spor etkinliklerine, müzelere ve diğer sergilere erişim,
- Siyasi katılım: Siyasi etkinlikler, düşünce kuruluşları ve elçilikler (A.T. Kearney, 2016).

Tablo.4. Global Cities Index Küresel Kent Değerlendirme Kriterleri

İş Etkinliği	İnsan Gücü	Bilgi Alışverişi	Kültürel Deneyim	Siyasi Katılım
Fortune 500	Yerli olmayan nüfus	TV haberlerine erişim	Müzeler	Elçilik ve konsolosluklar
En iyi küresel hizmet şirketleri	En iyi üniversiteler	Haber ajansı ofisleri	Görsel ve performans sanatları	Düşünce kuruluşları
Sermaye piyasası	Üçüncü derece nüfus	Geniş bant aboneleri	Spor aktiviteleri	Uluslararası organizasyonlar
Hava taşımacılığı	Uluslararası öğrenci nüfusu	Fikir özgürlüğü	Uluslararası gezginler	Siyasi konferanslar
Deniz taşımacılığı	Uluslararası okulların sayısı	İnternet varlığı	Yeme-içme önerileri	Küresel erişim için yerel enstitüler
ICCA konferansları			Kardeş şehirler	

Kaynak: A.T. Kearney, 2016

Bu kriterler kapsamında, 2016 yılı küresel kentler sıralaması şu şekilde oluşmuştur:

Tablo.5. Küresel Kentler-Global Cities Index 2016

1.	Londra
2.	New York
3.	Paris
4.	Tokyo
5.	Hong Kong
6.	Los Angeles
25.	İstanbul

Kaynak: A.T. Kearney, 2016

Bu bağlamda, ‘küresel kent’i oluşturan temel ekonomik, sosyal ve kültürel, mekansal, yerel ve siyasal ve çevresel özellikler şunlardır:

Tablo.6. Küresel Kent Özellikleri

Ekonomik Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Hizmet sektörü ön plandadır, ▪ İmalat sektörü büyük ölçüde ortadan kalkmaktadır, ▪ Enformel sektörde istihdam artmaktadır, ▪ Uzmanlaşmış iş gücü potansiyeli yüksektir, ▪ Kentler arasında rekabet yaşanmaktadır, ▪ Tüketim kültürü yaygındır, ▪ Üretim merkezi olmaktan çıkarak tüketim merkezlerine dönüşmektedir, ▪ Emek piyasasında ikili yapı hakimdir.
Sosyal ve Kültürel Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Emek yapısında ikili yapının hakim olması sosyal kutuplaşmaları arttırmaktadır, ▪ Zayıf sosyal ve kültürel ilişkiler artmakta, yabancılaşma yaşanmaktadır, ▪ Tektipleşme yaygınlaşmaktadır, ▪ Öz kültürden uzaklaşmaktadır, ▪ Kentsel mekanda kutuplaşmalar artmaktadır, ▪ Bölünmeler ve gelir dağılımında adaletsizlikler görülmektedir, ▪ Suç ve şiddet artmaktadır, ▪ İç ve dış göç çekmekte, uluslararası ve bölgeler arası göçmenlere rastlanmaktadır, ▪ Kentsel toprakların fiyatları ve buna bağlı olarak yaşam maliyetleri artmaktadır.
Mekansal Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Çok katlı plazalar, gökdelenler, lüks konut siteleri inşa edilmektedir, ▪ Çağdaş yapı teknolojileri yaygın olarak kullanılmaktadır, ▪ Aynılan kentler, benzer yapılar görülmektedir, ▪ Gelir dağılımındaki dengesizlik fiziksel mekanlara da yansımaktadır, ▪ Kentsel yeniden yapılanma ile yeni kentsel rantlar oluşturulmaktadır, ▪ Araştırma merkezleri, teknoloji enstitüleri ve güzel sanatlar akademileri yer almaktadır.
Yerel ve Siyasal Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Devletin ekonomide etkisi azalmaktadır, kamu hizmetleri özel sektöre gördürülmektedir, küresel ve yerel birimler ve kentsel yönetim önem kazanmaktadır, ▪ Kentler arası rekabet görülmektedir.
Çevresel Özellikler
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Çevre ve korumaya ilişkin kurallar sermaye tercihleri doğrultusunda yapılmaktadır, ▪ Tarihi ve kültürel değerler ekonomik çıkarlar doğrultusunda göz ardı edilmektedir.

Kaynak: Batmaz, 2010

Kentler, sermaye döngüsünde ekonomik aktivitenin temel çekim noktalarından olabilmek ve küresel kent ağına eklenilebilmek için, kentsel alanda yeni ve farklı imajlar oluşturmakta ve kendilerini yeni kimlikler ile sunmaktadır. İkonik yapıları öne çıkararak ve kente ekonomik değer katan imajlar oluşturarak güçlü ve anlamlı özelliklerini ortaya çıkaran kentler, bileşenlerini metalaştırmak yoluyla sistemin içine dahil olmakta ve markalaşma sürecine girmektedir.

Marka, bir ticari malı, herhangi bir nesneyi tanıtmaya, benzerinden ayırmaya yarayan özel isim veya işarettir (TDK, 2016). Marka, en genel tanımıyla, herhangi bir ürünün benzerleri arasından fark edilebilmesini sağlayan özellik olarak tanımlanmaktadır. İyi bir marka imajı, bir ürün veya hizmetin, kalite ve fiyat açısından benzer özellikler taşıyan rakipleri arasından sıyrılarak öne çıkmasını sağlar. Markanın oluşması için imaj, imajın oluşması için de kimlik gerekir. İmaj, en genel tanımıyla, herhangi bir kişi, kuruluş ya da durum hakkındaki görüşlerin toplamı olarak ele alındığında, kentsel imaj o kentin fiziksel ve kültürel öğelerine dair özelliklerin zihinde oluşturduğu görüntülerin toplamı olarak tanımlanabilir. Kimlik ise sahip olunan diğerlerinden ayırt edici özellikler aracılığıyla oluşur. Bu bağlamda kent kimliği, bir kenti diğerlerinden farklı kılan, o kente anlam ve değer katan unsurların oluşturduğu bir bütündür (Özek ve Yüksekli, 2011).

Kentin kimliğini; yapıları, mekanları, tarihi ve doğal çevresi ve o kentte yaşayanların tüm faaliyetleriyle birlikte ortaya koydukları fiziksel ve sosyal ortam oluşturur. Kentsel yerleşmeler çeşitli kültürel ve sosyal yapılardan oluşması nedeniyle farklılıklar gösterirler (Kaypak, 2013). Bu bağlamda, kentsel mekânın karakteri, imaj üretimi ve markalaşma noktasında önemli bir yer teşkil etmekte, kente değer katan fiziksel, kültürel ve toplumsal yapılar kent kimliğine katkı sağlamaktadır.

3.3. 'Konut'un Yapısal ve Anlamsal Dönüşümü

İnsanın en temel yaşamsal gereksinimlerinden barınma ve bu gereksinimin cisimleşmiş hali olan konut olgusu, çok boyutlu yapısıyla, toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel süreçlerden, sosyal ve gündelik yaşamdaki değişim ve

dönüşümlerden etkilenmiş, her dönem farklı anlam ve kavramlarla tanımlanmıştır. Konut, küresel ve yerel ölçekte, toplumsal, ekonomik ve politik dinamiklere bağlı, çok boyutlu ve çok bileşenli bir olgudur. Fiziksel bir barınak olmanın ötesinde, sosyal, psikolojik ve duygusal anlamlar barındıran konut, salt inşa edilmiş bir strüktür değil kültürel bir üretim olma özelliğini taşımaktadır. Konut, pragmatik bir yarar nesnesi olmaktan çok kültürel bir anlam birimidir (Gür, 2000).

Konut binası tiplerinin gerçekleştiği biçim, onlara karakterini veren tipolojik yan, şehrin biçimiyle yakından ilişkilidir ve bir halkın yaşam tarzının maddi temsili, bir kültürün kesin ifadesidir. Evin incelenmesi de coğrafi sınırlandırmalar ve sosyolojik kaygılarla başlar; mimarlık aracılığıyla şehrin ve kıryn, insan yaratusının yapısına ulaşır. Violette-le-Duc, bir halkın adetlerini, alışkanlık ve zevklerini bütün mimari yapıtları içinde en iyi tanımlayanın ev olduğunu keşfetmiştir (Rossi, 2006). Bu bağlamda, konut olgusunun günümüzde gelmiş olduğu noktada geçirmiş olduğu değişimi incelemek, hem ortaya çıkan yeni konut tipolojileri hem de kentin biçimlenişi için veri sunacaktır.

Tarihsel olarak konut, iletişim, etkileşim, mekan, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Bir yandan ait olduğu etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini, imgelerini, zaman-mekan taksonomilerini yansıtırken, öte yandan kullanıcısının özüyle ilgili imgelerini, kendini kanıtlama ve anlatma eğilimini, böylece tasarım, donatım ve biçemi ile bireyin kişilik ayrıcalığını yansıtmaktadır (Gür, 2000).

Konut, içerisinde yer aldığı mekanın (sokağın, kentin, mahallenin, dokunun vb.) genel bir deyişle çevrenin bir yaşama biçimi birimi olarak gelişir. Basit bir ifadeyle şu kabul edilebilir ki, konut, barınma sorununa mimari bir yanıt olmanın ötesinde, bir yaşama biçimi önerisidir. Bu nedenle de çevresi ile kurduğu çok boyutlu ilişki, tasarım sürecinin önemli bir araştırma alanını oluşturur (İncedayı, 2003).

Cengizkan (2009), konutu, barınma nesnesi, prestij nesnesi, meta-nesne, tüketim nesnesi, yatırım nesnesi, üretim nesnesi, emek nesnesi, kentin bir kültürel yaratı (artifact) olarak nesnesi, kültürel bir aidiyet nesnesi ve mimari tasarım nesnesi olarak tanımlayarak çok boyutlu yapısına vurgu yapmaktadır.

Despres (1991) ise konutu 'ev' kavramı çerçevesinde değerlendirerek, güvenlik ve kontrol alanı, kişinin fikir ve değerlerinin bir yansıması, çevresel kontrol ve davranış süreci, performans ve süreklilik alanı, aile ve arkadaş ilişkilerinin yaşandığı alan, eylemlerin merkezi, dış dünyadan ayrı bir sığınak, kişisel statü göstergesi, maddesel bir yapı ve sahip olunan bir yer olarak farklı kategorilerde tanımlamaktadır. De Botton da (2007), "ev, psikolojik bir sığınak ve kimliğin koruyucusudur" sözleriyle evin anlamsal ve duyuşsal önemine dikkati çekmektedir.

Harvey (2006), 'ev'i, barınak; oturanların özel kullanımı için bir nicelik mekan; mahremiyet; işyerine, alışveriş olanaklarına, sosyal hizmetlere, aile ve arkadaşlara ve benzerlerine ulaşılabilecek görelî konum; kirlilik kaynaklarına, kalabalığa, suç ve tehlike kaynaklarına, istenmeyen kişilere ve benzerlerine yatkınlıkta görelî konum; fiziksel, toplumsal ve simgesel özelliklere sahip semt konumu ve servet biriktirilip geliştirileceği bir araç olarak nitelemektedir.

Dovey (1985), 'ev' olgusuyla ilgili üç yaklaşım ortaya koymaktadır. Birincisi, dünya ile ilişki kurduğumuz 'düzen'in (order) çeşitli biçimleridir. Buna göre 'ev' mekansal, zamansal ve sosyokültürel bir düzendir. İkincisi, kendi dünyamızla kurduğumuz anlamlı ilişki olarak mekansal ve zamansal kimlik olarak ortaya çıkan 'özdeşleştirme-kimlik' (identification) süreçleridir. Üçüncüsü ise, 'evde olma' sürecinde önemli bir dinamizme işaret eden mekansal ve sosyal olmak üzere 'diyalektik süreçler' (dialectic processes) olarak tanımlanmaktadır. Ev, aynı zamanda, insanlarla, mekanlarla, geçmişle ve gelecekle bağlantılı olma anlamları içermektedir (Dovey, 1985).

Gür (2012), barınma sorununun insanlığın kendisi kadar eski bir sorun olduğunu söyleyerek, bugün yepyeni bağlamlarda, yeni boyutlarda, yeni yaklaşım, yöntem ve tekniklerle ele alınmasının gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Gür'e (2012) göre, 21. yüzyılın konut sorunu en az iki boyutludur. Kazandığı uzmanlıktan dolayı geliri çok yüksek profesyoneller ve CEO'lara hitap eden konutun sorunu yeni merkezlere getirdiği yük cinsinden kentsel ve çevresel sorunlarıyla ön plana çıkacak, kente yayılmış ve aralara girmiş üreticilerin bulunduğu konut bölgeleri finansman ve tasarım açısından ciddi sorunlar yaşayacak, bu bölgelerin barınma kalitesi daha da düşecektir (Gür, 2012). 20. yüzyılın sonlarına doğru konut, kullanıcının doğrudan

kendisi için ürettiği ya da bölgesel yapı ustasına yaptırdığı bir meta olmaktan tamamen çıkmıştır. Kitlesele sunumlarla özel girişimci tarafından üstlenilen bir konu olmuştur (Gür, 2000).

3.3.1. Konut Üretimi

Günümüzde, küreselleşme ve neoliberal politikalar çerçevesinde, küresel rekabete katılım ve 'küresel kent' imajı oluşturma bağlamında kentler yeni yaklaşımlar ile oluşmaktadır. Bu kapsamda, konut olgusu da etkilenmekte ve konut, yeni değer sistemleri ve ilişki ağları çerçevesinde küresel bir üretime dönüşmektedir. Kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde konut metalaşma potansiyeli taşımaktadır.

Şekil 4. Konut Üretimi: Küresel İmajlar

Kaynak: http://media.bizj.us/view/img/2851001/170178198*750xx4034-2269-0-101.jpg

Konut üretimi, barınma gibi temel gereksinimi karşılmasına ek olarak, yapılan yatırımlar ve diğer üretim alanlarına etkileri bağlamında ekonomik açıdan da önemli bir yere sahiptir. Yüksek istihdam yaratabilmesi, öncelikle hizmet sektörü olmak üzere ilişkili olduğu alanlar konutu ekonomi yönetiminde kritik bir aktör konumuna getirmektedir. Konut sahibi olma ve beraberinde getirdiği hane halkı yatırımlarıyla ekonomiye yaptığı katkı noktasında farklı bir içerik kazanmıştır. Konut, temel gereksinimlerin sağlanması noktasında, insanın anlamlar ve kültürel

değerler çerçevesinde yarattığı fiziksel yapı ve nesnel bir gerçeklik olması ile değerler ve anlamlar barındıran bir olgu olma özellikleri dışında, günümüzde, yeni işlev ve görevler ile tanımlanmaktadır.

Tekeli (1995) de, konutun, üretilen bir meta, bir tüketim malı, toplumda kişiler ve aileler açısından gelecek için bir güvence olması, emeğin yeniden üretildiği yer ve emeğin yeniden üretiminin fiyatını belirlemesi, gerek enflasyonun karşısında paranın değerini korumayı gerekse yeni rantlara el koyabilmeyi sağlayan bir yatırım aracı olması, ekonominin canlandırılması, bunalımdan çıkarılmasının, istihdam yaratılmasının aracı olması gibi işlevlere sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Kapitalist örgütlenme ve sermaye, diğer her şey gibi (emek, üretim ilişkileri ve araçları, işin örgütlenmesi, pazarlama) mekanı da karlılığını maksimize edecek bir araç olarak görür. Araçsallaşan mekan, diğer tüm özellikleri göz ardı edilerek, ekonomik rasyonalitenin mantığı çerçevesinde altyapıya indirgenir, nesnelleşir (Yırtıcı, 2005).

Bu bağlamda, konut üretimi de, toplumsal dönüşüm sürecinde, tüketim kültürünün temel enstrümanlarından medya ve pazarlama teknikleri çerçevesinde üretilen imaj ve kimlikler ile idealize edilmekte, sosyal bir sınıfa ait olma, kimlik arayışı ve tüketim kültürü kavramlarıyla birlikte tanımlanarak üretilen imajlar kapsamında kullanım ve değişim değeri kazanan bir 'meta' haline gelerek yeni nitelikler ortaya koymaktadır.

Öncü (2007), konutun tüketimle özdeşleşerek kentsel orta sınıf kültürü ve yaşam tarzının en belirleyici ve ayırıştırıcı öğelerinden biri haline gelmesinin, 19. yüzyıl sonlarıyla 20. yüzyılın ilk çeyreğinde, değer ve özlemlerin tüketimle iç içe geçmeye başladığı döneme rastladığını belirtmektedir. 'İdealinizdeki ev' kurgusu küreselleşme ile beraber, tarihselliğinden arınıp, belli bir zamana ve mekana ait olmayan 'evrensel' bir doğruya dönüşmüştür (Öncü, 2007).

Gayrimenkul üzerinden yönlendirilen konut üretimi, spekülatif amaçlarla gerçekleştirilen ve gereksinimlerin ötesinde yeni anlam ve fonksiyonlar üstlenen bir üretime dönüşmüştür. Piyasa rekabeti ve kentsel imaj üretimi amacıyla, arz ve

talepten bağımsız, konvansiyonel tekniklerle ve farklılığa vurgu yapan ‘konsept’ler ile üretilen bir konut günümüzde söz konusudur.

‘Konut’ spekülâtif bir amaca sahip, değışim değeri ile dikkat çeken, gayrimenkul sektörünün döngüsünde bir yatırım aracı haline gelmiştir. Gayrimenkul sektörü, potansiyel kullanıcı ve yatırımcıları çekebilme noktasında bir rekabet içine girmekte, sunulan mekanlar ve hizmetler ile değeri arttırarak konut üretmektedir. Bu doğrultuda, gereksinimleri manipule ederek ya da gereksinim üreterek farklılık yaratmak yoluyla, bireylerin algılarına yönelik yaklaşım konut üretiminde söz konusu olmaktadır.

Karayağın (2010), günümüzde, konut yatırımlarının nitelik değıştirdiğini, iktisadi ve toplumsal olarak değil mali olarak da konutun önemli hale geldiğini söyleyerek, konut sektörünün sermaye piyasalarında yeni mali türevler yaratan doğrudan öteki yatırım araçlarıyla yarışan, yatırımcılarına uzun vadede yüksek kazanç sağlayan bir getiri aracı konumuna geldiğini ortaya koymaktadır. Konut bir yatırım aracına dönüştükçe nitelik değıştirmekte ve barınma hakkı unsuru da giderek etkisizleşmektedir (Karayağın, 2010).

Bilgin (2006), 1980 sonrası yaşanan özel sektör destekli toplu konut üretimindeki patlamanın, bu dönemde yeni enerji kaynaklarının kullanılmaya başlamasıyla ve yeni sektörlerin devreye girmesiyle de ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. 1980 öncesi enerji kaynakları “elektrik ve petrol” iken, 1980’lerde “elektronik, iletişim, hizmet sektörü” olmuş ve sermaye, kapitalizmin tarihinde ilk defa “gayrimenkul” odaklı bir hareket kazanmış ve özel sermaye gayrimenkul yatırımlarına yönelmiştir. Bu yatırımlar, kentte yaşayanların ev dışında geçen zamanlarını tüketim odaklı olarak geçirmelerine olanak veren girişimler ortaya çıkarmış ve bu durum “hizmet” sektörünü doğurmuştur. Hizmet sektörü, her ayrıntıyı önceden tasarlayan ve birim kullanıcının maliyetini düşürmek için kitlesel hareketi öngören bir yaklaşımla konut üretmektedir (Bilgin, 2006).

Piyasa mekanizması, toplumda eşitsizlik yaratarak bazı kesimleri konut piyasasının dışına iterken, orta ve üst sınıflar için konutun barınma gereksinimini karşılamının ötesinde, bir yatırım aracı haline gelmesine neden olmaktadır. Konut

alanları plan yönlendirmesinden çok, karlılık esaslarına göre biçimlenen alanlar halini almıştır (Özgür, 2013).

Harvey (2013) de, kentsel konut ve altyapı üretiminin, kapitalizmin genel döngülerine tabi olmaktan öte sermaye birikiminde belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Harvey'e (2013) göre, inşaat faaliyetinin nesnesi, belli boyutlarda bir arsa iken, kentsel mekan tabir edilen şey çok katmanlı siyasi dolayımın bir tezahürüdür. Yeni ekonomilerin hayli esnekleştirdiği mal ve hizmet üretimine karşın güvenli bir yatırım alanı olan arazi ve konut pazarının büyük sermaye yatırımları için çekim alanı haline gelmesi, yapı sektöründe yüksek maliyetli lüks konut üretimini hızlandırmaktadır (Kurtuluş, 2005a).

Konut üretiminde, özel sektörün başını çektiği projeci yaklaşımın hâkim olması sonucunda, konutta bir markalaşma ortaya çıkmakta, konutun kullanım değerinden çok, değişim değeri önem kazanmaktadır. Değişim değerinin ön plana çıkmasının ardında, konutun markalaşmaya, yoğun bir pazarlama faaliyetine konu olması yatmaktadır. Konutun pazarlanabilmesi, bir tüketici kesime yani tüketim toplumuna hitap etmesi anlamına gelmektedir. Pazarlamanın yapılabilmesi için konuta ek olarak yaratılan sanal ihtiyaçlar, konutla birlikte sunulan bazı özelliklere dönüşmüştür (Özgür, 2013).

Görgülü ve Koca (2007) da, konutun, günümüzde, pazarlanmasına yönelik olarak hazırlanan güçlü reklam metinlerinden de etkilenen çok boyutlu bir sistemin içine girdiğini, bu sistem içerisinde, ticari bir araç olarak ele alınıp, bir tüketim nesnesi gibi görülmeye başlandığını belirtmektedir. Sönmez (2013), metalaşmaya konu olan şey değişse de, mesela beyaz eşya, otomobilin yanında konuta yoğunlaşsa da, değişmeyen tek amacın sermaye birikimi olduğunu belirtmektedir.

Dünya üzerinde hâkim olan serbest piyasa baskısı (neoliberal ekonomi politikaları), konut üretiminde de kamunun rolünü sınırlamakta ya da kamunun etkin rol oynamadığı ülkelerde özel sektörün önünü açmakta ve toplumun farklı kesimleri açısından eşitsizlik yaratan bir konut üretim sürecinin baskın hale gelmesine neden olmaktadır. Böylece, günümüzde, konut piyasasında neden büyük gayrimenkul şirketlerinin ağırlık kazandığı da açıklığa kavuşmaktadır (Özgür, 2013).

3.3.2. Yeni Konut Eğilimleri: Kapalı Yerleşmeler

Neoliberal küreselleşme ve küresel kent dinamiklerinin, kent mekanı üzerindeki yansıması, kentsel yenileme uygulamaları ve kent içinde veya çeperinde yer alan lüks yaşam alanları olarak ortaya çıkmış, kapalı yerleşmeler de, bu ideolojinin ürettiği yeni bir mekansal örgütlenme biçimi ve yaşam tarzı sunması bağlamında sınıfsal ve kültürel bir pratik olarak kentsel alanda yaygınlık kazanmıştır.

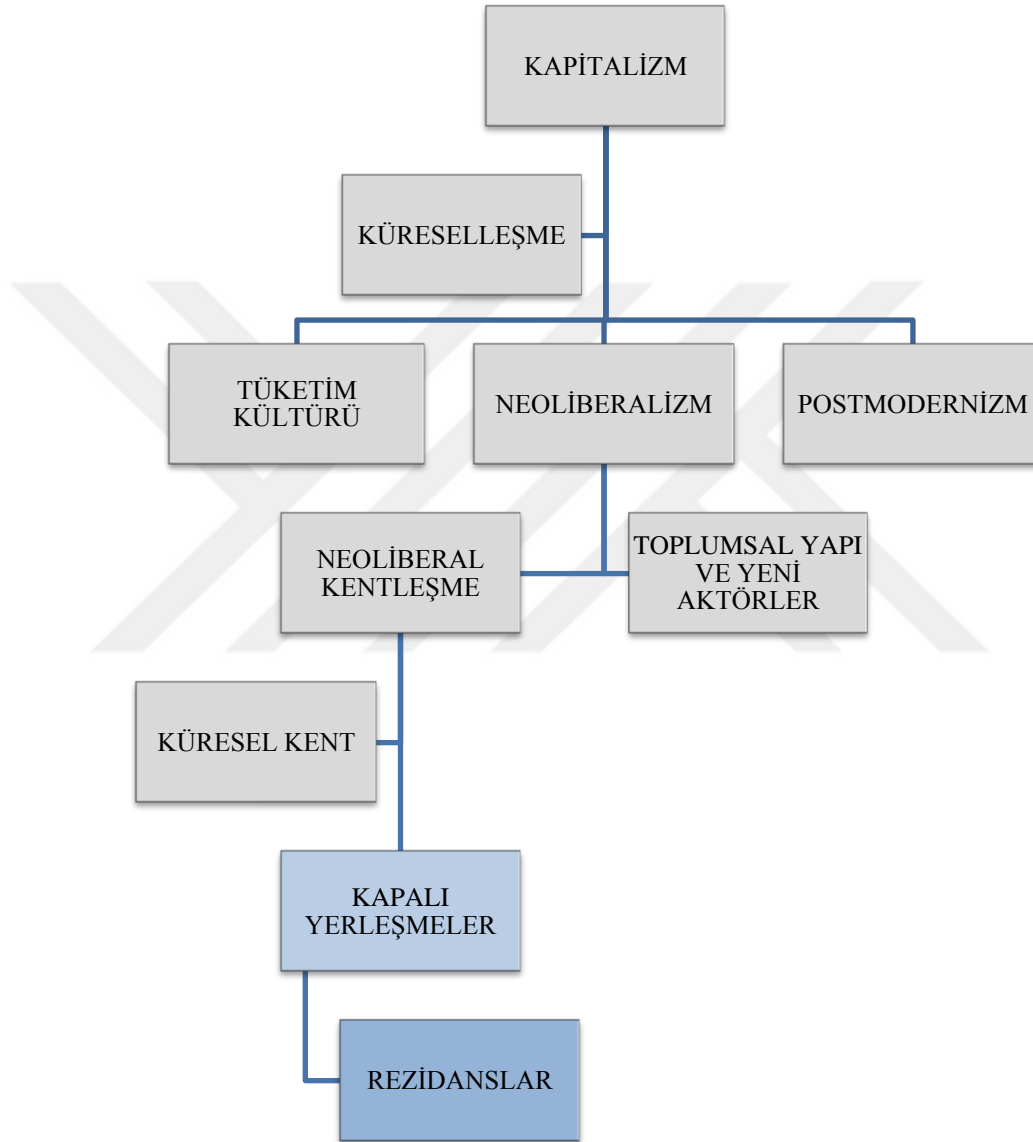
Bununla birlikte, küreselleşme ve postmodern düşüncenin ortaya çıkardığı ‘yeni birey’in içinde bulunduğu toplum ve yaşadığı mekanla olan ilişkisinin, modernizmin önerdiği standartlaşmış ve herhangi bir farklılaşmayı sağlayacak simgeden yoksun konut anlayışından tamamen kopuşu gerektirdiğini de ortaya koymak gerekmektedir. Bir yandan özel hayatı kutsayarak bireyi yücelten, diğer yandan kimlik ortaya koyma noktasında sınıf kavramının boyut değiştirerek, ‘cemaatleşme’ ve ortak bir gruba ait olma anlamında yeniden tanımlandığı noktada, konut üretiminde yeni anlamların, buna bağlı olarak, yeni endüstriyel üretim biçimleri ve teknolojilerin de etkisiyle yeni yapıların ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Ergur (2014), mekan örgütlenmesinin, sanayi kapitalizminin gerektirdiği kamusal kavramının dışında geliştiğini ve geleneksel ilişki biçimlerinin tasfiye olarak yerlerini kapalı toplumsallaşma mekanlarına bıraktığını ortaya koymaktadır.

Çağdaş metropollerde, melez kültürel formlar yaygınlaştıkça, çeşitli sosyal ve kültürel aidiyetler arasındaki sınırları tanımlayan farklılıklar / ayrıcalıkların korunması, giderek daha keskin ve görünür bir iktidar mücadelesine dönüşmektedir. Metropolün dokusu, aynı anda farklı cephelerde süren bir dizi sınır mücadelesi yoluyla şekillenmektedir. Kültürel aidiyetler postmodern anlamda kimlik / farklılık taleplerinin ifadesi değil, hiyerarşik ilişkileri tanımlayan iktidar savaşlarının bir ürünüdür. Bu savaşlar içinde yer alan muhtelif grup ve kesimler için, kültürel-iktisadi-siyasi ayrıcalıklar ve farklılıklar, birbirinden ayıklanamaz bir ‘yaşam alanı’ mücadelesinin bir parçasıdır (Öncü ve Weyland, 2007).

Farklı kültür grupları mekansal ilişkileri göstermek için tamamen farklı üsluplar geliştirmekte ve bu üsluplar da toplumsal süreç ve normlara doğrudan bağlı olmaktadır. Bir halkın içindeki farklı gruplar, bu yüzden, oldukça farklı mekansal

şematik yeteneklere sahip olabilirler (Harvey, 2006). Kapitalist süreçte öne çıkan sınıf temelli kimlikler, aynı şekilde mekansal organizasyonu zorunlu kılmakta ve bu süreçte gelir durumuna özgü mekansal ayrışmalar meydana gelmektedir (Alver, 2013).

Tablo.7. Kapalı Yerleşmeler ve Rezidansların Ortaya Çıkışı

Kurtuluş (2005b), kapalı yerleşmelerin ortaya çıkışının, global tüketim kültürünün taşıyıcısı orta sınıfların ya da küreselleşme sonucu ortaya çıkan yeni profesyonellerin konut ve yaşam tarzı talebiyle açıklanabileceğini belirtmektedir. Kapalı yerleşmeler, tüketimi temsil eden, sermaye birikimi, eğitim, mesleki uzmanlaşma ve gelir düzeyi yoluyla bölünmüş orta ve üst sınıflara göre tasarlanmış planlı alt kentlerdir (Kurtuluş, 2005a).

Kapalı yerleşmeler, içinde genellikle kamusal alanın özelleştiği, sınırlı erişimin olduğu konut alanları, genellikle duvarlar ve çitler ve ikamet etmeyenlerin girmesini engelleme amacı taşıyan kontrollü girişler gibi tasarlanmış parametreler ile geliştirilen güvenlik siteleridir. Kapalı yerleşmeler, yeni oluşumlar ve kapılar ve çitler ile yeniden düzenlenmiş eski yerleşmeleri içermekte ve şehir merkezinden şehirden uzak lüks sitelere ve yoksul mahallelerinden en zengin mahallere kadar görülmektedir (Blakely ve Snyder, 1997b).

Blakely ve Snyder (1997b), kapalı yerleşmeleri, küresel sosyo-ekonomik değişimler, gayrimenkul geliştirici firmaların pazarlama stratejileri ve uluslararası ölçekte yayılan mimari anlayış ve yaşam tarzlarının şekillendirdiğini belirtmektedir (Blakely ve Snyder, 1997b). Atkinson ve Blandy (2005) ise, kapalı yerleşmeleri, duvarlı ya da çitle çevrili, kamusal erişimin sınırlı olduğu, ikamet edenleri ortak davranış kodları ve kolektif yönetim sorumluluğu konusunda bağlayan yasal anlaşmalar ile karakterize olan konut yerleşmeleri olarak tanımlamaktadır.

Şekil 5. Kapalı Site Örneği

Kaynak: http://www.boydsecurity.com/blog/wp-content/uploads/2012/08/iStock_000003147050Small-resized.jpg

Calderia (2000), kapalı yerleşmeler olgusuna çok katlı konutları da dahil ederek, Brezilya'da 'kapalı kondominyum' olarak bilinen yerleşmelerin tanımını yapmıştır. Buna göre, 'kapalı kondominyumlar', çoğunlukla çok katlı birden fazla konutun yer aldığı, aynı şekilde duvarlı ve güvenlik kontrollü girişlerin olduğu, genellikle peyzajlı geniş alan işgal eden ve kolektif kullanım için her türlü olanağın

olduğu site olarak tanımlanmaktadır. Kapalı yerleşmeler, zenginler tarafından tercih edilir ve sosyal olarak homojen bir çevre olma eğilimindedir. Bu mekanlarda ikamet etmeyi seçen insanlar, seçilmiş insanlar (aynı sosyal gruptan olan) arasında ve istenmeyen etkileşimler, hareketler, heterojenlik, tehlike ve açık sokakların öngörülemezliğinden uzak yaşamaya değer verirler. Kapalı konumun yanı sıra, uzak, tenha ve güvenli olmasının yanında, kendi kendine yeten dünyalar sağlar. İkamet edenler ihtiyaç duydukları neredeyse her şeyin sağlanması sayesinde şehirdeki kamusal yaşamdan uzak durabilirler (Calderia, 2000).

Şekil 6. Dikey Kapalı Site Örneği

Kaynak: http://m.b5z.net/i/u/6016162/i/Turnberry_Place_xlarge.jpg

Kapalı yerleşmeler, ikamet edenlerin birincil motivasyonuna göre üç ana kategoride sınıflandırılabilir. Birincisi, kapıların, içerdiği boş zaman aktiviteleri ve tesisler için güvenlik ve ayırım sağladığı ‘yaşam tarzı toplulukları’dır (lifestyle communities). Bunlar, emekli toplulukları ve golf ve şehir dışı kulüp oluşumları içermektedir. İkicisi, kapıların ayrımcılığı ve prestiji sembolize ettiği, sınıf atlama yeri yaratan ve koruyan ‘seçkin toplulukları’dır (elite communities). Bunlar, zengin ve ünlüler için kapalı alanlar, çok varlıklılar için oluşumlar ve orta sınıf için seçkin konut alanları içermektedir. Bu iki kategori, ikamet edenlerin yaşamlarını geliştirmek için tasarlanan ölçütler üzerinden yatırım arzusu ve gelecek kontrolü motivasyonu ile ortaya çıkan ‘kapanma’nın örnekleridir. Bu, ayrıca, fiziksel ve sosyal güvenliğin

benzerlik ve kontrollü erişim ile geliştirildiği, yapay olarak üretilen homojen topluluk isteğinin bir parçasıdır. Üçüncü kategori, suç ve yabancı korkusunun savunma 'tahkimatı'nın (fortification) öncelikli motivasyon olduğu 'güvenlik alanı'dır (security zone). Engelleri ve sınırlı erişim yoluyla, bu yerleşmeler, sıklıkla topluluk hissi ve işlevini inşa etmek ve güçlendirmektedir (Blakely ve Snyder, 1997).

Luymes (1997), kapalı konut yerleşmelerinin, tarih boyunca mekanı kontrol etmenin ve iktidar ve mekanı kontrol edebilme gücünün bir aracı olarak çeşitli biçimlerde ortaya çıktığını belirtmektedir. Antik çağ ve orta çağda, kapalı yerleşmeler, monarşi ve feodal aristokrasinin güvenli kaleleri olmuş, yakın dönemlerde ise, duvarlarla çevrili konak ve malikaneler Avrupa'da ekonomik güç ve kontrolü sağlamlaştırmıştır. Kapalı yerleşmelerin yeni bir evresi ise, 17. ve 19. yüzyıllarda Batı Avrupa'da, tüccar ve sanayicilerin oluşturduğu burjuva sınıfının yükselişiyle birlikte gelişmiştir. Toprak sahibi aristokratlar geniş mülkleri satmak için bölmeye ya da burjuva banliyölerinin gelişimi için kiralamaya başlamışlar, sokak ve altyapı sahipliğini de güçlendirmişlerdir. Bu banliyöler, genellikle kentsel ulaşım ağlarına adapte edilmiş, huzur ve sükuneti sağlamak için çevre duvarları ve kamusal kullanımı önlenmiş özelleşmiş yolları kapsamıştır. Bu özellikler, kapalı yerleşmelerin öncüllerinin günümüzdeki kullanımına benzer şekilde geliştiğini göstermektedir (Luymes, 1997).

Kurtuluş (2005), antik şehir devletlerinde ya da ortaçağda bütünlük içeren şehrin başka şehirlerin saldırılarından korumak için yaptığı duvarlar ile modern devletin kentli vatandaşlarının, aynı kentin vatandaşlarından gelecek olası saldırılardan korunmak amacıyla yüksek duvarların arkasında kapalı cemaatler yaratmasının oldukça farklı içerik taşıdığını ortaya koymaktadır. Kentsel mekanın sert bir biçimde sınıflara göre ayrışmasının çok geniş bir arka planı bulunmaktadır. Bu yerleşim biçimi, sadece güvenlik ihtiyacından değil, belirli sınıflar için değişen kültürel sermayenin yaşam tarzı yoluyla ifade edilmesi ihtiyacından kaynaklanmaktadır (Kurtuluş, 2005a).

Kapalı site, yine kapalılık derecesine bağlı olmak üzere, bir yandan kentin başta tarihsel olmak üzere çeşitli kaynaklarını edinmeye yüksek düzeyde istekli bir kitlenin, kentle kurduğu yeniden biçimlendirmeye dönük yakın temas arzusunu, diğer

yandan, bir çeşit sığınak ya da vaha olarak tasavvur edilen kapanmış yaşam biçimi, yine kentle mümkün olan en dolaylı ve steril ilişkinin olanağını aynı anda imlemektedir (Ergur, 2014). Perouse (2014) da, kapalı yerleşmelerin, benzer hale gelme, belli bir yaşam tarzını dışa vurma ihtiyacı ve başarıyla beraber gelen bir konfor arayışı, buralarda yaşayan veya yaşamayı isteyenlerin ortaklaştığı noktalar bağlamında homojenliğin hakimiyet alanları olduğunu söyleyerek, yeni bir cemaatçilik türü ortaya koyduğunu belirtmektedir.

Güvenlikli site, öncelikli olarak bir mekansal / mimari bir süreç olarak görülebilir. Mekanın yeniden düzenlenmesi, yeni donatıların eklenerek fonksiyonların çeşitlendirilmesi, aynı zamanda yeni bir mimari algıyla mekanlar üretilmesi gibi konuları içermektedir. Ayrıca, belli bir maddi güce ulaşan toplum katmanlarının kendine özel, kendine özgü yaşam alanları, yaşam tarzları ve pratikleri üretme bağlamında ekonomik bir süreçtir (Alver, 2013).

Kentin kamusal gözüne kapalı, kent yönetiminden bağımsız ve bir çeşit özel ortak mülkiyete dayalı olarak, özelleştirilmiş, kentsel arazinin üzerine inşa edilen bu yeni adacıklar, modern kent planlaması, kent yönetimi ve kentsel sınıfsal aidiyetler açısından radikal bir dönüşüme işaret etmektedir (Kurtuluş, 2005a).

Temelde evin tarihsel süreçte geçirdiği dönüşüme denk gelen küreselleşme çağına özgü yeni bir ev modeli olan güvenlikli siteler, hem mekansal uzaklığa hem de hayat tarzları arasındaki mesafeye dayanmaktadır (Alver, 2013). Bu anlamda ele alındığında, kapalı yerleşmeler farklı bir anlamsal içerik ile sunulmakta ve oluşumuna imkan tanıyan olgu ve kavramlar ile tanımlanmaktadır. Roitman (2009), kapalı yerleşmeleri ortaya çıkaran temel yaklaşımlar arasında; suç korkusunun artması, daha iyi bir yaşam tarzı isteği, topluluk bilinci, sosyal homojenlik arayışı, yüksek sosyal statü ve belirli sosyal gruplar içinde ayrışmayı saymaktadır.

Bu bağlamda, çalışmada, kentsel yapılanmada sınır olgusunun boyut değiştirmesi bağlamında kapalılık, buna bağlı ortaya çıkan ayrışma ve kutuplaşma, beraberinde gelen güvenlik arayışı, postmodernizmde yeniden tanımlanan sosyal kimlik anlayışı ve tüketim kültürü çerçevesinde konutun değişim değerini dahil eden yaşam tarzı bu yeni kavramlar kapsamında incelenmiştir.

3.3.2.1. Kapalılık: Sınırlar, Duvarlar, Kapılar

Kapalılık ve kentsel yalıtım, günümüz konut yerleşmelerinin önemli bir dinamiği olmakla birlikte aslında yeni bir olgu değildir. Tarihsel süreçte, klasik dönem kentlerinin sur içi yapılaşmalar olduğu görülmektedir. Toplum düzeni temelde, insanlar için, huzurlu ve güvenli yaşam alanları sağlama amacını taşımakla birlikte, aslında, düzenin işlerliğinin sağlanması noktasında, kültürel ve sosyal ilişkilere ve mücadelelere vurgu yapan bir yapıdır. Bu bağlamda, kapalılık, ilkel, feodal ve modern tüm toplumlarda, iktidar mekanizmasının ve toplumdaki güç ilişkilerinin mekandaki bir yansımasıdır. Bu doğrultuda, duvarlar ve kapılar, kapalılık ve ayırım sağlama noktasında, fiziksel olmasının yanında sembolik bir ayırım da sağlayarak kapalı yerleşmelerin önemli bileşenlerinden olmaktadır.

Sınırlandırılmış mekan, aslında, mimarlığın ilk basamağıdır ve insanın evrensel boşluğu, kendi çevresinde özel bir yer ayırarak tanımlama isteğinden kaynaklanır. Bireylerin birbirleriyle ve kent ile kurdukları ilişkilerde karşılaşılan sınırlar toplumsal hayatta yaşamı biçimlendiren bir unsur olarak kullanılmakta ve kent yaşamını dönüştürmektedir (Akpınar, Gökmen ve Özsoy, 2016).

Perouse (2014), ‘yalıtılma’nın siteler ile ilgili en fazla değer biçilen faydalardan bir tanesi olduğunu belirterek, bu kavramın güvenli sitelerdeki konutların alıcılarının hem mekansal hem de toplumsal anlamda ‘ayrı durma’ kaygısını somutlaştırdığını ortaya koymaktadır.

Ergur (2014) da, kapalı yerleşmelerin öne çıkan özelliğinin kapalı olması olduğunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle, belli bir toplu ikamet alanı, eğer az ya da çok sınırlandırılmış, bu ayırma isteği az ya da çok geçirgen-olmayan bir şekilde somutlaştırılmışsa, sınırları yalnızca sokaklar, caddeler, anıtlar, yeşil alanlar, vb. gibi kent coğrafyasının doğal engelleriyle ayırışan, hatta belki kimi durumlarda ayırışmayan mahalle/semte dokularından özde farklı bir yapı arz ediyor demektir. Bu farklılığın kökeninde, görece bir iradilik yattığı düşünülebilir; söz konusu alanda, kentin evrimsel yapılanmasından ziyade, önceden-tasarlanmış bir plana uygun şekilde, kısa sürede yaratılmış bir paket-saha oluşturma anlayışı söz konusudur (Ergur, 2014).

Alver (2013), bugünün kentsel pratiklerinde özellikle toplumsal sınıfları, statüleri, grupları, hayat tarzlarını ayırma gibi bir işlevi üstlenen kapılar, duvarlar ve surların, geçmişten günümüze kentin ana unsurları arasında yer aldığını belirtmektedir. Duvarlar ve sınırlar, fiziksel koruma sağlamanın yanı sıra, sosyolojik ve psikolojik anlam da taşımaktadır (Dökmen, 2010).

Duvar, bir ayrışma, ayırma, bölme ve dışarıda tutma metaforudur. Bir kapanma birimi olduğu kadar belli bir sınır içinde kendi kültür ve kimliğini inşa etme eyleminin bir göstergesi olan sur / duvar, yeni zamanların iletişim diline uygun çok yönlü işlevler üstlenmektedir. Hem fiziksel hem de sembolik anlamlarıyla yeni zamanların etkin birimi olmayı sürdürmektedir (Alver, 2013). Dökmen (2010) de, duvarların koruma, konfor sağlama, içerdekinin engelleme, iletişim sağlama, sözsüz iletişim ve kültür sergileme gibi işlevleri olduğunu belirtmektedir. Geçmişten günümüze kentin ayrılmaz bir parçası olan ancak bugün geleneksel önemini yitirmiş gözükken kapı ise, giriş ve çıkış kontrol birimidir. Bir kontrol merkezi olarak işlev gören kapı, aynı zamanda kapanma eylemini temsil etmektedir. Kapı, bir ayırım noktasıdır. İçeri almak ya da dışarıda bırakmak gibi güçlü bir sosyo-politik ögedir, sınır çizmektir (Alver, 2013).

3.3.2.2. Mekansal ve Sosyal Ayrışma

Postmodern toplumda kentsel mekan parçalanmış bir mekandır. Farklılıkların ve çoğulculuğun öne çıktığı, üretim biçimleri ve ilişkilerinin yeniden yapılandığı ve bu doğrultuda sermayenin kendini kimlikler üzerinden yeniden ürettiği toplumsal bir varlıktır. Postmodern kültür ve neoliberal küreselleşme, topluluk aidiyetinin ve kimliğin boyut değiştirerek farklı nitelikler kazanmasına neden olmuş ve bu dönemde sınıf kimliği önem kazanmaya başlamıştır. Kentlerin ve kent yaşamının etkilendiği noktada, yeni sınırlar oluşmuş, ekonomik sermayeleri yanında, ortak değerler, tercihler, yatkınlıklar ve hedefler bağlamında benzer sosyal ve kültürel sermayeye sahip grupların yaşadığı sınıf temelli mekanlar ortaya çıkmıştır.

Sermaye döngüsü içinde mekanın metalaşma sürecinin ve sermaye lehine gelişen kentsel mücadele ile sınıflar arasındaki farkların belirgin artışıyla birlikte

kentsel ayrışma meydana gelmektedir. Bu bağlamda, kentsel ayrışma, farklı sınıf ve grupların kentin belirli bir yerinde, kentte yaşayan diğer sınıf ve gruplar ile sınırlı sosyal ilişkiler çerçevesinde yaşadığı, buldukları mekanı kendi kimlikleri doğrultusunda inşa ettiği, mekansal ve sosyal açıdan farklılaşmayı temsil etmektedir.

Harvey (2002), mekansal ayrışmanın kapitalist toplumun yabancılaştırıcı toplumsal ilişkilerinin sürmesi ve yeniden üretilmesinde yaşamsal bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Alver'e (2013) göre ise, kentsel ayrışma, bugün küresel sürecin tahakkümü altında sürdürülen bir politika izlenimi vermekte ve onun bütün yeni biçimlerinin ardında büyük oranda rantiyecilik, tüketim ideolojisi, kentin imkanlarının belli gruplar arasında pay edilmesi yatmaktadır. Toplumsal yapının yadsınamaz bir gerçeği haline gelen mekansal ayrışma, farklı mekansal üretimler ve mekansal organizasyonlar çerçevesinde oluşmaktadır. Farklı bir hayat tarzına, düşünsel duruşa ve bakış açısına işaret eden mekansal organizasyonlar, yalın bir şekilde mekansal ayrışmaya yol açabilmektedir (Alver, 2013).

Ayrışma, toplumsal eşitsizliğin basit bir sonucu değil, hem toplumsal hem de mekansal farklılaşmanın bir ürünüdür, yani ayrışma, kentlerde mekansal farklılaşmanın gelişmesinden oldukça etkilenir ve bu durum toplumsal eşitsizlik ve dışlamadan daha önemli olabilir. Ayrışma ve artan mekansal farklılaşma, karşılıklı olarak kendi kendilerini devam ettiren süreçlerdir, çünkü kentsel alanların statüleri ve kültürel kimlikleri, orada yaşayan kişiler dolayısıyla belirlenmektedir. Ayrışma, mekansal farklılaşma yaratırken, mekansal farklılaşma da ayrışmaya yol açmaktadır (Andersen, 2004'ten aktaran: Özgür, 2006).

Akgün (2014), mekansal ayrışmanın toplumsal pratikler ile olan ilişkisi irdelendiğinde, ortaya çıkan kavramların; ötekileştirme, statü, sınıfsal farklılıklar, hiyerarşi, korku, denetim, ayrıcalık, homojenite ve gerilim ağırlıklı olduğunu söylemektedir. Kentsel ayrışmaların ortaya çıkış nedenlerinin başında güvenlik gelmektedir, bu da korku kültüründen beslenmektedir. Mekansal hiyerarşi görünümü, akışlar uzamının ve egemen gücün ötekileştirmesi ile ilişkilidir. Sembolik sermayenin statüye evrildiği günümüz toplumunda, arzu nesnesi olarak ortaya çıkan hayat tarzları, sınıfsal farklılaşmayı arttırır. Cemaatleşme içgüdüleri ile topluluğu homojenleştirir. Fiziksel ve sosyal kopukluğu ile ayrışma yaratır. Duvarlar ve

engeller ile ötekileştirir. Yapılı bir çevre olarak çevresinde stres yaratır. Ayrıca sınırların varlığı; alansallık, mahremiyet, savunulan alan ve savunmacı yapılanma davranışlar ile şekillenmektedir (Akgün, 2014).

3.3.2.3. Güvenlik Arayışı ve Sosyal Kontrol

Küreselleşen dünyada kentler, nüfus artışı ile birlikte güvensiz ortam ve artan suç oranıyla karşı karşıyadır. Neoliberal politikaların neden olduğu gerilimler ve sosyal ayrışma ile kentlerde belirsizlik ortaya çıkmakta, buna bağlı olarak, güvenli yaşam noktasında toplumda kaygıya neden olmaktadır. İnsanların toplumsal düzeni algılama biçimi ve toplum ile kurduğu ilişkiler güvenlik algılarını belirlemektedir. Bu durum, insanların suça maruz kalma korkusu nedeniyle kontrollü ve izole yaşam alanlarına yönelik gereksinimi gündeme getirmektedir.

Kuppinger (2012), Avrupa’da ve Birleşik Devletler’de sanayileşmenin gelişmesi ve bunu izleyen kitlesel ve hızlı kentleşme süreçleriyle birlikte kentlerdeki güvenlik hissinin sarsılmaya başladığını belirtmektedir. Ortaçağ aristokratlarının çoğunun aksine, halk kitlelerine mekansal olarak daha yakın yaşayan yeni gelişen burjuva sınıfının üyeleri sayı ve nüfuz açısından büyüdükçe, çoğunlukla geniş alanlar içine kurulu, dışarıya kapalı, duvarlar ve çitlerle korunan evler, villalar ve mansiyonlar yaparak kendilerini ayırmaya çalışmıştır. Yeni komşuları ve mahalleleri konusundaki endişeleri, geniş çağlı toplumsal ve ekonomik dönüşümlerle birleşerek, kent politikalarının ve düzenlemelerinin gözden geçirilmesine ve mekansal tasarım ve kontrol yöntemlerine öncesinden çok farklı bir yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Kuppinger, 2012).

Blakely ve Snyder’a (1997) göre, demografik, ekonomik ve sosyal değişim dönemi, beraberinde, gelecek beklentileri konusunda giderek artan bunalımı getirmektedir. Birçok insan, değişimle yüzleşme noktasında, savunmasız ve yaşadıkları mekan ve toplumlarının istikrarı konusunda güvensiz hissetmektedir. Bu durum, gerçek suç eğilimleri ve yerleriyle ilişkisiz olarak, artan suç korkusunun bir yansımasıdır ve fiziksel ve ekonomik güvenlik için fiziksel çevreyi kontrol etmenin yöntemleri giderek artmaktadır (Blakely ve Snyder, 1997).

Bu bağlamda, çevresel tasarım yoluyla suç önleme stratejilerinden de bahsetmek gerekli olacaktır. Bu stratejide, temel hedef, fiziksel tasarım ve mekan organizasyonu yoluyla erişim kontrolü sağlamak ve bu şekilde güvenli yaşam alanları oluşturmaktır. Crowe ve Zahm'a (1994) göre, çevresel tasarım yoluyla suç önleme (CPTED) suç fırsatlarını azaltmak amacıyla umut veren ve etkili bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır. Kapalı yerleşmeler, ortaya çıkmasına neden olan tüm toplumsal ve ekonomik faktörlerin yanında, güvenlik ve kişisel ve toplumsal mahremiyet sağlama noktasında, bu yaklaşımın yoğun olarak kullanıldığı konut alanlarıdır.

Colquhoun (2004), günümüz çevresel tasarım yoluyla suçu önleme pratiğini belirleyen üç yaklaşım olduğunu ortaya koymaktadır:

- Savunulabilir alan: Sadece meşru bir nedene sahip olanların bir yerde bulunmaları için, bir alana erişim noktalarının sınırlandırılması gerektiği fikri. Savunulabilir alan, 4 ana tasarım bileşenine sahiptir; alansallık, gözetim, bina imajı ve konut ve diğer tesislerin birbirine yakın konumlanması.
- Çevresel tasarım yoluyla suç önleme: Fiziksel çevrenin suçu azaltma yönünde davranışı etkilemesi inancından hareketle savunulabilir alan geliştirmek. Bu 'güvenli tasarım'ın temelidir.
- Durumsal suç önleme: Suç için elverişli durumları azaltacak yönetim ve tasarım müdahalelerini dikkate alarak, savunulabilir alanı ve çevresel tasarım yoluyla suç önleme fikirlerini genişletmek; ayrıca sürdürülebilir toplumlar üretmek için fiziksel oluşumlar yoluyla sosyal ve ekonomik stratejiler geliştirmek.

Bununla birlikte, sosyal kontrol olgusu, güvenlik talebi ve korku söylemi üzerinde etkili olmaktadır. Neoliberal toplumun ve kentin kaotik ve karmaşık yapısı beraberinde, bireylerin isteklerini ve 'taleplerini' yönlendirme noktasında sosyal kontrol olgusunu da gündeme getirmektedir.

Jackson (2008), 'suç'un, toplumsal düzenin ve çeşitliliğin anlaşılması noktasında, insanların değerlendirmelerinin yönlendirilmesinde, topluluk durumu ve

sosyal kontrolün sağlanmasında kullanılabildiğini belirtmektedir. Neoliberal politikaların, sınıf farklılıklarını ve bu doğrultuda toplumsal tabakalaşmayı sağlama ve sürdürme isteğinde, suça maruz kalma ve korku ortamının oluşturulması önemli bir yer teşkil etmektedir. ‘Korku söylemi’ oluşturma ve güvenlik talebi bağlamında, kapalı yerleşmeler, sosyal kontrolün nesneleşmiş bir hali olarak da görülebilir.

Kent mekanında nesnelleşen sermayenin sosyal ve mekansal kontrole ihtiyaç duyması noktasında ‘yönetsellik’ (governmentality) olgusu da önemli bir yer teşkil etmektedir. Foucault (1991), yönetsellik kavramını şu şekilde açıklamaktadır:

- Hedefi nüfus, temel prensibi politik ekonomi bilgisi ve temel tekniği güvenlik aygıtları olan karmaşık ve spesifik iktidar biçiminin kullanımına izin veren kurumlar, usuller, analizler ve düşünceler, öngörüler ve taktiklerin biçimlendirdiği bir bütün.
- Uzun süre boyunca ve Batı’nın her yanında süren, istikrarlı bir şekilde iktidarın tüm diğer biçimlerinin (hakimiyet, disiplin vb.) üstünlüğünü sağlayan dönemsel yönetim, diğer yandan, belirli yönetim araçlarının biçimi ve onu koruyanların gelişimine izin veren eğilim.
- 15. ve 16. yüzyıllar boyunca Orta Çağ’ın hukuk devletinin bürokratik devlete dönüşmesi süreci ya da sürecinin sonucu olarak kademeli olarak ‘yönetselleşme’ (Foucault, 1991).

3.3.2.4. Topluluk Aidiyeti ve Prestijli Yaşam Arayışı

Küreselleşmenin ayrıştırıcı etkisi ve birey üzerinde yarattığı değişim, sınıfsal kimlik ve sosyal konumların öne çıkmasına neden olmuştur. Parçalanan toplumda ve homojenleşme eğilimindeki toplumsal düzende, birey, kendini ayırt etme ve farklı bir noktada konumlandırma arayışına girmiştir. Bu bağlamda, sınıf kimliği ve sınıf temelli topluluk aidiyeti noktasında, kendilerini ayrıcalıklı yaşam anlayışları ve statüleri bağlamında oluşturdukları habituslarına göre ayrıştıran topluluklar ortaya çıkmıştır. Blakely ve Snyder (1997), kapalı yerleşmelerin, karşılıklı sorumluluk duygusu, anlamlı etkileşimler ve ortak ruh içerdiğini belirtmektedir. Kapalı yerleşmeler literatürde ‘topluluk bilincini teşvik eden’ yerler olarak görülmektedir.

Gür (2014) de, güvenlik ve statü amacıyla tasarlanan güvenli sitelerin gerek aidiyet ve gerekse estetik haz duyguları yaratırken bireyi hem toplumsal bir varlık hem de bireysel kimlik olarak ön plana çıkardığını belirtmektedir. Bu çerçevede, kapalı yerleşmelerin ‘cemaatleşme’ durumu ortaya koyması noktasında, Young (1990), ‘cemaatleşme arzusu’nu, aralarındaki ortak değerlere gönderme yapan homojen bir grubun, diğer gruplar tarafından, onun kendisini anladığı gibi anlaşılma çabası olarak açıklamaktadır (Young, 1990’dan aktaran: Işık ve Pınarcıoğlu, 2015). Cemaat, ortak bir şeyleri olan ve ortaklaşa bir şeyler inşa eden belli sayıda birey tarafından oluşturulan bir yapıdır. Cemaat ile akılçılık, cemaat ile işlevselcilik arasında kurulan bu ilişki, modern cemaatleşme olgusunun gerçek bir ortaklık temelinde değil çıkar temelinde değerlendirilebileceğini ima etmektedir (Alver, 2013).

Bir topluluk olmak, insanlar arasında ortak değer ve normların olmasını ve ortak hedeflerin elde edilmesi amacıyla bir araya gelen gruplara katılmayı gerektirir. Sosyal kapitalin bir ciheti olan grup üyeliği veya aidiyetin bir topluluk yaratmada ve sürdürmede önemli bir aşama olduğu savunulmuştur (Gür, 2012). Bu bağlamda, siteler, psiko-sosyal değerler etrafında bir aidiyet ve kimlik oluşturmaktadır. Mekanın ve dolayısıyla sakinlerin özel olduğu, diğer toplum kesimlerinden farklı bir konuma sahip oldukları sürekli hatırlatılır (Alver, 2013). Roitman’a (2009) göre, kapalı yerleşmelerde temsil edilen sosyal homojenlik temel olarak sosyoekonomik seviyeye göre gerçekleşmektedir. Sınıf ya da sosyo-ekonomik seviye tercihte en önemli boyut olarak görülmektedir. Buna rağmen, etnisite ve din de topluluk aidiyeti noktasında önemli bir yere sahiptir (Roitman, 2009).

Postmodern kültürün ortaya çıkardığı yeni birey ve onu yaşam tarzı ile toplumda ve yer aldığı sosyal grupta / cemaatte yüklendiği ekonomik ve sembolik rol topluluk içindeki konumunu belirlemede etkili olmaktadır. Sosyal statü, yaşam tarzı belirlemede önemli bir göstergedir. Gücünü ve prestijini, ortak ‘sermayeleri’ ve beklentileri olan kişilerin arasında, sahip olduğu yaşam biçimine aktarmak ve yaşadıkları mekanı bu doğrultuda şekillendirmek günümüz insanının gereksinimlerinden olmuştur. Baudrillard’a (2010) göre, statü toplumda yükselmenin tüm dinamiğine rehberlik eder ve tüm özlemlerin kökeninde, bu doğumdan gelen statü, lütuf ve mükemmellik statüsüne duyulan ideal amaç yatar.

Kentli seçkinler, gelir düzeyleri doğrultusunda toplumsal olarak ‘özelleşmiş’ mekanları tercih etme eğilimindedir. Bu anlamda, kapalılık ve izole yaşam tarzı ‘seçkinlik’ sunması noktasında, statü ve prestij simgesi olarak toplumsal konumun elde edilmesi ve korunmasında önemli bir yere sahiptir. Kapalı sitelerde yaşam üzerinden inşa edilen statü, kentli seçkinlere ekonomik ve sembolik güçlerini ortaya koyma imkanı vermektedir. Alver (2013) de, sitelerin ayrışma temelinde oluşmalarının nedenlerinden birisinin de seçkinlik vurgusu olduğunu belirtmektedir. Seçkinlik vurgusu, baştan itibaren bir ayrıma, toplumsal, siyasal ve ekonomik açıdan farklılaşmaya işaret etmektedir, toplumun çoğunluğundan farklı bir yere konumlanmaya karşılık gelmektedir. Güvenlikli siteler ile seçkinlik bir yapıda bulunmaktadır. Güvenlikli sitelerin inşa süreci, kullanılan malzemeler, inşa teknikleri, evlerin ve çevrenin mimari nitelikleri sürekli farklılığa, başkalığa ve seçkinliğe vurgu yapmaktadır (Alver, 2013).

Kapalı yerleşmeler, gelir durumu ve olanak bakımından daha avantajlı olan yeni üst sınıfa, toplumun diğer kesimlerinden kendini farklı kılabilecek, kimliğini tanımlayabilecek yaşam tarzları kurgulama şansını vermiş; böylece, yeni üst sınıf, sosyal anlamda yaklaşarak kendilerini kentin geri kalanından ayırabilecekleri, kentsel problemlerden soyutlanabilecekleri, güvenlikli, kapalı sitelere çekilme eğilimi içine girmiştir. Bu noktadan sonra, yeni elitin yaşam tarzı arayışları ve tercihleri çerçevesinde birçok faktör kapalı sitelerin artmasında önemli birer tetikleyici olmuştur. Bunlar, mahremiyet ve konfor arayışı, ayrıcalıklı olma, kentsel sorunlardan kaçış, trafikten ve gürültüden uzakta bir yaşam, çocuklar için güvenli bir çevre, ulaşım kolaylığı, homojen, seçkin bir topluluk ve iyi bir sosyal çevre isteği olarak sıralanabilir (Altun, 2010).

4. İSTANBUL'DA DÖNÜŞÜMÜN ARKA PLANI

1980'li yıllar, dünyada, dramatik ve keskin bir dönüşüm sürecinin yaşandığı bir dönemi temsil etmektedir. Kapitalizmin dünya ölçeğinde yaşadığı derin bunalım sonucunda çözüme yönelik olarak uygulamaya konulan neoliberal politikalar, kitle iletişim araçlarının gelişimi ile birlikte etkili ve yaygın bir hale gelmiş, Türkiye'nin, küresel sisteme entegre olma çabaları da beraberinde fiziksel ve zihinsel yeniden yapılanma süreci ile sonuçlanmıştır. Bu doğrultuda, kentlerin yeni kimlik ve roller kazanması noktasında, İstanbul, hem ulusal hem de uluslararası kimliği ile küresel düzlemde dönüşüm sürecinin önemli bir aktörü haline gelmiştir.

İstanbul, sürekli gelişen ve dönüşen bir yapıda ve içinde bulunduğu bölgenin önemli bir bileşeni olmakla birlikte, özgün bir karakter ve dinamizme sahip bir şehirdir. Üç imparatorluğa başkentlik yapmış bir şehir olarak, günümüzde de, küresel sermayenin Türkiye'deki başat çekim noktası konumunda bu tarihi rolünü sürdürmektedir. Bu bağlamda, küresel kentler ağının bir üyesi olarak ülke politikalarındaki etkin konumundan ve metropol kentlerin içinde yer aldıkları ülkenin ekonomik, toplumsal ve kültürel kimliğinin fiziksel görünümünü sunmasından hareketle, İstanbul'u, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullar çerçevesinde değerlendirmek gereklidir.

4.1. Neoliberal Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Yeniden Yapılanma

Gerek iktisadi karakterin, gerek siyasi ve gerek sosyal karakterin belirgin hale gelmesinde Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının büyük bir rolü vardır. Artık, toplumları ve dolayısıyla dünyayı ideolojiler ve diğer değer sistemleri değil, sadece kapitalizm yönetecektir. Yeni dünya, artık, değerleri olanların değil, iktisadi zenginlikte en ileri olanların söz sahibi olduğu bir dünyadır (Alptekin, 2007).

Şengül (2012), son yirmi yılın¹, liberalizm açısından önemli mevzilerin kazanıldığı bir dönemi temsil ettiğini, bu dönemde, liberal kapitalizmin alternatifi

¹ Kaynağın yer aldığı kitapta, yararlanılan makalenin 2002 yılında yazıldığı belirtilmiştir. Yazar 'son yirmi yıl' ifadesiyle 1980 sonrası dönemden bahsetmektedir.

olarak gösterilen reel sosyalizm ve refah devleti uygulamalarının birbiri ardına ‘tepetaklak’ olduğunu söylemektedir. Sovyetler Birliği ve Doğu Bloku çözümlü çökerken, bu ülkelerde piyasa kapitalizminin hızlı inşasına şahit olunmuştur. Gelişmiş kapitalist ülkelerde, İkinci Dünya Savaşı sonrası inşa edilen refah devleti benzer bir çözülme sürecini yaşayıp yerini ‘yeni sağ’ iktidarların öncülüğünde, piyasa koşullarına öncelik veren gelişme stratejilerine, çevre ülkelerde ise, ulusal devletlerin öncülüğünde uygulanan ithal ikameci gelişme stratejileri, Dünya Bankası ve IMF’nin kontrolünde, yerini dışa açık ‘büyüme’ stratejilerine bırakmıştır (Şengül, 2012).

Keyder (2013a), Türkiye için 1980 yılının bir dönüm noktası olduğunu söyleyerek, liberalizasyon, özelleştirmeler ve sermayenin uluslararasılaşmasının yadsınamayacak bir gerçeklik olduğunu ortaya koymaktadır. Her türlü ulusal düzenlemenin etkisinin kısıtlandığını, sermayenin küresel mantığına gerçek anlamda meydan okumanın mümkün olmadığını, yatırım yerlerinden tüketim kalıplarına, arsa üretiminden inşaat uygulamalarına kadar uzanan bir yelpazede maddi dünyanın çizgilerinin, gittikçe artan bir ölçüde, küreselleşmenin hızlanan akımlarına süratle entegre olan özel sermayenin tercihleriyle belirlenmekte olduğunu, zamanla herkes kabul etmeye başlamıştır (Keyder, 2013a).

1980’le birlikte yaşanan dönüşüm, ithal ikameci sanayileşme politikaları çerçevesinde iç pazarın genişletilmesi amacı doğrultusunda sanayi sermayesi etrafında oluşan ve daha geniş toplumsal kesimleri kapsayan bir hegemonyanın yerini, dünya ekonomisi ile entegrasyonun artırılması amacı doğrultusunda, toplumun geniş kesimlerinin dışlandığı daha dar bir hegemonyaya bırakması olmuştur. Neoliberal anlayış doğrultusunda, sermayenin vergi yükünü azaltan ve kamu finansmanını borçlanmaya dayandıran politikalar ile kamu borçlanması mekanizması aracılığıyla yerli ve yabancı finans sermayesine büyük aktarımların gerçekleştirildiği bir ekonomik yapı ortaya çıkmıştır. Sonuç, sanayisizleşme ve rantileşmedir (Ataay, 2002).

Işık ve Pınarcıoğlu (2015), 1980 öncesinde Türkiye’de uygulanan, iç piyasa etrafında toparlanan, iç piyasayı yüksek gümrük duvarları, ithalat kotaları ve dövizli bilinçli olarak yüksek tutan politikalar aracılığıyla dış rekabetten koruma kapsamında

işletilen bir ulusal ekonomi uygulaması olan ithal ikameci sanayileşme politikalarının 1970’li yılların sonunda birikim ve sanayileşme olanaklarını tüketmesi ile krizin başladığını ortaya koymaktadır. 1980 darbesi sonrası, ithal ikamesini fiilen kaldıran ekonomik düzenlemeler, 24 Ocak 1980’de, Turgut Özal’a atfedilen bir dizi kararname ile yürürlüğe konmuştur. Bu programın amacı, iç piyasanın küçültülmesi ve kaynakların dışa dönük büyüme adına seferber edilmesi olmuştur (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015). Balaban (2013), 24 Ocak Kararları’nın, Türkiye ekonomisini, ihracata dayalı büyüme modeli çerçevesinde uluslararası sisteme entegre etmek için tasarlandığını belirtmektedir.

Türkiye ekonomisinde 1980 sonrası yaşanan dönüşümün önemli aşamalarından birisi 1989 yılında yürürlüğe konulan ’32 no’lu karar’ olmuştur. Bu karar ile birlikte Türkiye ulusal finans piyasası, uluslararası finans piyasalarına entegre edilmeye çalışılmış ve ülke içine ve dışına parasal sermaye hareketlerine tam serbestlik getirilmiştir. Sermayenin serbest dolaşımı ya da ‘finansal sermayenin hegemonyası’na geçiş olarak da ifade edilen bu değişim, Türkiye ekonomisinin izleyen yıllarına damgasını vurmuştur (Balaban, 2013).

Ataay (2008), Türkiye’nin iç dinamikleri açısından dikkat çeken en önemli özelliklerden birinin, 1980’li yıllara damgasını vuran ve neoliberalizmin Türkiye’ye özgü bir bileşimini gerçekleştiren ANAP’ın, neoliberal politikaların tıkanmaya başlaması karşısında 1980’lerin sonları ve 1990’ların başlarında büyük bir yenilgiye uğrayarak, Türk siyasetindeki hegemonik konumunu kaybetmesi olduğunu belirtmektedir. Türkiye, bundan sonra gerek ekonomide, gerekse siyaset alanında istikrarsız bir dönem geçirmiş, ekonominin ağır bir borç krizine sürüklendiği, istikrarlı bir ekonomik büyümenin sağlanamadığı bu süreçte, siyasette de parçalanma ağır basmıştır (Ataay, 2008).

26 Haziran 1998 tarihinde IMF ile imzalanan bir buçuk yıllık Yakın İzleme Anlaşması ise yeni bir dönemin başladığına işaret etmektedir. Yakın İzleme Anlaşması, Eylül-Aralık 1998 ve Aralık 1999 tarihleri itibariyle, mali, parasal ve enflasyona yönelik hedefler belirlemiştir. Yakın İzleme Anlaşmaları’nın standart taleplerinin yanı sıra, anlaşmaya ek olarak hazırlanan Ekonomik Politikalar Bildirgesi’nde beş alanda (bankacılık, sosyal güvenlik, tahkim, özelleştirme ve

tarımsal destekleme alanlarında) 55. hükümetin taahhüt ettiği siyasi nitelikler taşıyan kararlar yer almıştır (Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2006). Ataay (2008), 1998 yılında IMF ile imzalanan bu anlaşma ve anlaşma çerçevesinde girişilen ikinci kuşak yapısal reformların, neoliberalizmin küresel ölçekte işleyen yeniden yapılanma sürecine Türkiye'nin de eklenmesi anlamına geldiğini belirtmektedir.

Neoliberal yeniden yapılandırma sürecinin son halkasını 2001 yılında yaşanan büyük krizden sonra uygulamaya konan yapısal uyum programı oluşturmuştur. 'Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı' adı altında yürürlüğe konulan bu program temel olarak, önceki dönemden devralınan kamu iç borç stokunu ve iç borçlanma ihtiyacını ortadan kaldırmayı ve bu amaçla yabancı sermaye girişini hızlandıracak adımları atmayı hedeflemiştir (Balaban, 2013). 15 Mayıs tarihinde açıklanan 'Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı' olarak adlandırılan bu istikrar programı, IMF ve Dünya Bankası yönlendirmesinde, küresel sermayenin isteklerine uygun olarak, neoliberal dünya görüşüne dayanan dönüşümün ve Türkiye'nin dünya ekonomisiyle, düşük vasıflı emek yoğun teknolojiler ile üretim yapan bir çevre ekonomisi biçiminde bütünleşmesi sürecinin son halkası olarak (Bağımsız Sosyal Bilimciler, 2001), Türkiye'nin 2000 yılı sonrası politikalarına yön vermiştir.

Yeni programın temel amacı kur rejiminin terk edilmesi nedeniyle ortaya çıkan güven bunalımı ve istikrarsızlığı süratle ortadan kaldırmak ve eşzamanlı olarak bu duruma bir daha geri dönmeyecek şekilde kamu yönetiminin ve ekonominin yeniden yapılandırılmasına yönelik altyapıyı oluşturmaktır. Program çerçevesinde; mali sektörün yeniden yapılandırılması, devlette şeffaflığın artırılması ve kamu finansmanının güçlendirilmesi, ekonomide rekabetin ve etkinliğin artırılması ve sosyal dayanışmanın güçlendirilmesi olmak üzere dört ana alanda 15 yasal düzenleme yapılmıştır (TCMB, 2001).

Türkiye, 1994 ekonomik kriziyle başlayıp Kasım 2000-Şubat 2001 ekonomik krizine kadar uzanan süreçte, gerek uyumsuz koalisyon hükümetleri, gerek merkez partilerinin kendilerini tüketmeleri sonucunda, neoliberal hegemonyanın bütünüyle krize girmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalmış, bu süreç, 3 Kasım 2002 genel seçiminden AKP'nin zaferle çıkmasıyla yeni bir aşamaya ulaşmıştır. AKP gibi siyasal İslamcı gelenekten kopan / doğan bir partinin, temsil krizine giren merkez

sağın alanını ele geçirerek neoliberalizmin hegemonyasını yeniden üretmeyi başarması, 2000’li yıllarda Türk siyasetinin en önemli değişim dinamiğini oluşturmaktadır (Ataay, 2008).

4.2. Toplumsal Yapı: ‘Yeni Orta Sınıf’ın Yükselişi

1980’li yıllar, Türkiye’de yeni kültürel kimlik üretimi sürecinin yaşandığı bir dönemdir. Neoliberal politikaların uygulanmaya başladığı ve küresel tüketim kültürünün toplumsal ilişkileri belirlediği bu dönemde, sınıflar ve toplumsal katmanlar arasındaki mücadele ve güç dengesi temel dinamik haline gelmiş, sınıfsal konumlar ve kimlikler toplumsal düzlemde daha görünür olmaya başlamışlardır. Tüketim kültürü ile birlikte bireysel kimlik ve özne odaklı anlayış etkin bir hale gelmiş, bu doğrultuda, sınıfsal aidiyetlerin önem kazanmasıyla etnik ve politik sosyal konum modeline bir alternatif ortaya çıkmıştır.

Bu çerçevede, neoliberal yaklaşımın bir ürünü olan ‘yeni orta sınıf, özellikle 2000’li yıllar ile birlikte kendi kimliğini keşfederek ve özgürleşerek, yeni düşünme ve yaşam biçimleri kapsamında, farklılaşma ve ayrışma ile ‘kendini gerçekleştirme’ yoluna girmiştir.

Ataay (2002), 1980 sonrasının birikim modeli çerçevesinde ortaya çıkan bölüşüm ilişkilerinin temel özelliklerinin, gelir dağılımının iyice bozulması, iç tüketimin orta ve üst sınıflara (toplumun yaklaşık %20-25’i) dayanması, emek piyasasının parçalı yapısının kalıcılığı, çalışanların küçük bir bölümü (tahminen %10) 1990’larla birlikte gelir düzeyi bakımından nispeten iyi sayılabilecek bir duruma gelirken büyük bölümünün yoksulluk sınırında yaşaması ve küçük burjuvazinin çeşitli kesimlerinin de yoksullaşmadan payını alması olarak ortaya koymaktadır.

Öncü (2007) ise, tüketim kültürünün küreselleşmesinin, seçkin / avam, görgülü / görgüsüz, orijinal / kopya gibi ayrımların kayganlaştığı, resmi öğretim kurumlarında edinilen becerilerin değer kaybettiği ve giderek farklı toplum katmanları arasında sembolik sermaye dolayımıyla kurulan yerleşik hiyerarşilerin

sarsıldığı bir süreç olduğunu, böylece, bazı kesimlerin (özellikle orta ve alt-orta sınıflar) mevcut sembolik sermayelerini korumakta zorlanırken, başka grupların (örneğin küresel iş muhitine dahil olanlar) sembolik birikimlerini arttırabildiğini belirtmektedir (Öncü, 2007).

Keyman (2012), Türkiye'nin dönüşüm süreci içinde yeni orta sınıfların yaygınlaşıp güçlenmesinin arkasında beş unsurun önemli olduğunu söyleyerek, bunların, Türkiye'nin küreselleşme süreci, Türkiye'nin AB'yle bütünleşme süreci, kentleşme ve Anadolu'nun kentsel dönüşüm süreci, AK Parti iktidarı ve Türkiye'nin aktif dış politikası olduğunu belirtmektedir. Yeni orta sınıflar, özellikle 2000'li yıllarda, Türkiye modernleşmesinin, siyasal, ekonomik ve kültürel dönüşümünün ana aktörlerinden biri olmuştur (Keyman, 2012).

Keyder (2013b), Türkiye'de, özellikle 1980 sonrasında hızlı bir değişim yaşandığını, orta sınıf yaşamı olarak adlandırabilecek toplumsal koşulların yaygınlaştığını söyleyerek, hizmet sektörünün payının artması, üretim birimlerinin büyümesi ile büyük şehirlerle beraber Anadolu kentlerinde de daha profesyonel iş yönetimi normlarının yerleşmesi ve giderek 'uzman'lara ihtiyaç duyan bir yönetimin ve piyasa mekanizmasının her alanda hakim olduğunu ortaya koymaktadır.

Bali (1999), Özal döneminin² iktisadi politikasının nemalarından azami derecede faydalananların, doğal olarak işadamları ve olağanüstü bir büyüme göstermiş olan ticaret ve sanayi şirketlerini oldukça yüksek ücretler karşılığında yöneten ve çoğunluğu yurtdışında öğrenimli ve deneyimli profesyonel yöneticiler olduğunu belirtmektedir. Işık ve Pınarcıoğlu (2015) da, 1980 sonrası dönemin en çarpıcı özelliğinin yüksek gelirli bir ücretli kesimin ortaya çıkması olduğunu söylemektedir.

Borsa'nın yükselişi bu alanda yatırım yapmış olanların gelir düzeylerini ciddi bir şekilde yükseltmiş ve böylece toplum içinde çok yüksek düzeyde harcama imkanlarına sahip olan yepyeni ve sayıca dikkate alınmaya değer bir kitle ortaya çıkmıştır (Bali, 1999). Ücret seviyesinin genel düşüşüne karşın en üst üç gelir

² 1983-1989

grubunun ikisinde ücretlerin payı kayda değer şekilde artış göstermiştir. Bu, yüksek ücretli profesyonel bir kitlenin daha 1987 yılında³ bile hatırı sayılır bir sayıya erişmiş olduğunun göstergesi olarak kabul edilmelidir. Batı'da 'yuppi'ler olarak bilinen bu kesimin ortaya çıkışı, ekonomide 1980 sonrasında yaşanan değişimlerle ve Türkiye'nin küresel ilişkiler içindeki değişen konumu ile doğrudan ilişkilidir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015).

24 Ocak 1980 kararlarıyla başlamış olan ve 'istikrar ve yeniden yapılanma' adıyla anılan neoliberalleşme sürecinde, özel sektör merkezli bir hizmetler sektörü genişlemiş, bilgi işlem, bankacılık, finans, medya, reklamcılık, halkla ilişkiler, turizm, yeme içme, eğlence sektörleri hem yeni orta sınıf için istihdam alanları hem de en 'şık' vitrini olarak onları hedeflemiştir (Şimşek, 2014).

Türkiye'de Yuppieliği mümkün kılan 1980'li yıllardaki dışa açılmadır. Yerli yuppielerin en belirgin özelliği, iyi isimli bir üniversitenin lisan bilen mensubu olmak ve ihracat, bankacılık, finans, halkla ilişkiler alanında kariyerlerini zirveye taşıma çabaları olmuştur. Yuppieler, çalışkanlık, girişimcilik, işbitiricilik yönlerinin yanında, kadın-erkek ilişkileri, yabancı kültüre bakışları, eşcinsellik, din gibi konularda geleneksel sağ akımlara göre daha esnek bir kültürel yüzey sergilemektedir (Şimşek, 2014). Bu kesim bir yandan ekonominin dış bağlantıları açısından kilit bir rol oynarken diğer yandan küresel tüketim kültürünün davranış normlarının yerleşmesinde öncü rolü oynamıştır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015).

1980'lerle beraber, özel sektörün atağa geçmesi, zenginliğin başlı başına bir değer olarak Türk toplumunda yerini alması aslında 1950'lerden beri başlayan ekonomi politikalarının bir sonucu olarak 80'lerle beraber son noktasına ulaşmış ve Türk toplumunun kültürel kodunda önemli bir değişim yaratmıştır. Bu değişimden en çok nasiplenen de o dönemde yetişmiş kuşak olan gençler olmuştur. Bu bakımdan genç kuşakla birlikte oluşan yuppie terimi ya da başka bir deyişle yuppie kuşağı bu kültürel kodun çöküşünü simgelemektedir (Lüküslü, 2005).

³ ABD Borsa Krizi: 13 Ekim 1987 Perşembe tarihli işlem gününün kapanışından, 19 Ekim 1987 tarihli Pazartesi tarihli işlem gününün açılışına kadar Dow Jones endeksi yaklaşık üçte bir oranında değer kaybetmiştir. Bu oranın ABD hisse hacmindeki karşılığı yaklaşık 1 trilyon dolar'dır.

Keyman (2012), yeni orta sınıfların güçlenmesinde, 2002 yılından bugüne kadar Türkiye'yi güçlü çoğunluk hükümeti olarak yöneten AK Parti hükümetinin ve bu dönemde küresel ve bölgesel ölçeklerde izlenen aktif dış politikanın önemli bir rolü olduğunu belirtmektedir. Yeni orta sınıflar, temsil ettikleri ekonomik dinamizm ve girişimci kültürle ve hareket ettikleri kurumsal kimliklerle, Türkiye'nin aktif dış politikasının önemli ve etkili bir aktörünü oluşturmuştur. Yeni orta sınıflar aktif dış politikaya katkı vermiş, ama özellikle ekonomik ve kültürel alanlarda bölgesiyle etkin ilişkiler kurmak isteyen ve bu isteği yaşama geçiren aktif dış politika da yeni orta sınıflara yeni hareket alanları yaratmıştır (Keyman, 2012).

4.3. Değişen Yaşam Biçimleri ve Sosyal İlişkiler

Kapitalizmin varlığını sürdürebilmesi ve yeniden üretilmesi için en önemli unsur tüketim kültürü kapsamında anlam ve değerlerin metalaşması ve bireylerin ürün ve hizmet satın almaya yönlendirilmesidir. Tüketim kültüründe, birey, 'satın alma' ve bu yolla farklılık ve ayrıcalık kazanma eğiliminde olmakta ve bu şekilde, toplumsal olanın değil bireyselliğin öne çıktığı yaşam tarzları ortaya çıkmaktadır. Böyle bir toplumda, kimlikler ve ilişkiler de tüketim üzerinden oluşturulan semboller ve sınırlar ile tanımlanır bir hale gelmektedir.

Featherstone (2005), tüketim kültürünün yeni kahramanlarının bir hayat tarzını üzerinde düşünmeksizin hayat projesi haline getirdiğini, bir hayat tarzı çerçevesinde bir araya getirdikleri ürünlerin, giysilerin, pratiklerin, tecrübelerin, görünüşlerin ve bedensel özelliklerin tikelliğinde kendi bireyselliklerini ve üslup anlayışlarını teşhir ettiklerini belirtmektedir. Bireyler dahil oldukları toplumsal katmanın değerleri, sınıfsal kimlikleri ve aidiyetleri üzerinden sahip oldukları yaşam tarzlarının dışına çıkmadan var olmaktadır.

Türkiye'de, 1980'lerde hayata geçirilen neoliberal politikalar, kültürel yapının dönüşümüne ve sonuç olarak tüketim toplumu yaratılmasına neden olmuştur. Sınıflar arası mücadeleler tüketim üzerinden belirlenerek, giyim kuşam, kullanılan otomobil ve yaşanan 'ev' dahil tüm olguların metalaştığı yeni yaşam biçimleri ve ilişkiler kapsamında yeni bir yapı ortaya çıkmıştır. Tüketim kültürü çerçevesinde

ortaya çıkan yeni yaşam modellerinin ve değerlerin üretilmesi sürecinde en önemli aktör, tüketim kültürünün prestij, sınıf atlama, kimlik sunma ve topluluk aidiyeti gibi kavramları üzerinden kendini tanımlaması noktasında yeni orta sınıf olmaktadır.

Yeni orta sınıf, farklı yaşam biçimleri, davranış kalıpları ve sosyal ilişkiler ile kendini ayırt etmekte, tüketim kültürünün alışkanlıkları çerçevesinde farklı bir toplumsallık ile kimliğini belirlemek yoluyla kendini tanımlanmaktadır. Yeni orta sınıf, tüketim kültürü dinamiklerine eklemlenmesi noktasında, anlam, değer ve beklenti üreten yaşam tarzları kapsamında tüketici bir sosyal grubu temsil etmektedir. Keyman (2012), yaşam tarzı alanında, yeni orta sınıfların, gerek kültürel sermayenin önemli bir boyutu tüketim toplumuna, gerekse sosyal sermaye diyebileceğimiz hayırseverlik ve sivil topluma önem verdiğini ve kültürel kimlik boyutunun giderek önem ve ilgi kazandığını belirtmektedir.

1980'lerle birlikte asıl değişim, günlük hayatta yaşanmış ve içine kapalı bir ekonomi ve yaşam tarzı kısa bir süre içinde köklü bir değişime uğramıştır. İnsanlar, birden bire başta Amerika olmak üzere Batı'daki yaşam tarzını görmüş, kıt kanaat geçinmek ve azla yetinmek üstüne inşa edilmiş hayat felsefesinin artık geçerli olmadığını farkına varmışlardır. Başta gençler ve beyaz yakalılar olmak üzere herkes daha iyiyi elde etmeyi, elde ettikten sonra daha çok harcamayı, tüketmeyi, en kaliteli ürünleri kullanmayı, en nitelikli mekanlarda vakit geçirmeyi, yurtdışına turistik geziler yapmayı hedeflemişlerdir (Bali, 2013).

Bali (2013), 'yaşam tarzı'nı 80'li yılların ortasından itibaren seçkinler ile bu sınıfa terfi etmek isteyenlerin büyük bir hevesle benimsedikleri bir hayat şekli, kısaca 'lifestyle' olarak tarif edilen lüks bir yaşam biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu yaşam biçimi, genel hatları itibariyle, kaliteli lokantalarda yemek yeme, giyim kuşama özen gösterme, en iyi puroları içme, şaraptan anlama, boş zamanlarını tablo, nadir kitap, antika eser, dolmakalem, klasik araba koleksiyonu yaparak geçirme gibi süzülmüş zevklerden oluşan bir bütündür.

Keyman (2012), günümüzde, Türkiye'de, yeni orta sınıf'ın AKP iktidarıyla birlikte 'muhafazakar modernite' kapsamında yeni bir içerik kazandığını ve farklı yaşam biçimleri sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, günümüzde, yeni

orta sınıflar, dini, İslami, ya da muhafazakar ilkeler temelinde hareket eden, çoğunlukla Sünni İslami kimliği taşıyan ve üyeleri arasında güven ve dayanışma duyguları temelinde bir ‘organik topluluk’ kurmaya çalışan bir hareket tarzı içindedir. Bu hareket tarzı içinde, organik topluluğun bireyselliğe, adaletli-ahlaki benliğin çıkarıcı bireye, topluluk ilişkilerini düzenleyen etik kodların bireysel özgürlüklere karşı normatif öncüllüğünü savunmaktadır. Yeni orta sınıflara göre, modernite tek değil, artık sadece Batı’yla özdeşleştirilmemeli, alternatif ve farklı modernite modelleri olasıdır. Küreselleşmeye açık, AB bütünleşme sürecini destekleyen ve serbest pazarla toplulukçu, aile temelli, dini ve muhafazakar normların eklemlendiği bir modernleşme mümkündür. Türkiye, bugün, böyle bir ‘muhafazakar modernleşmeyi’ yaşama geçirmektedir (Keyman, 2012).

Bununla birlikte, Türkiye’de, yaşam biçimlerinde değişimler ve yeni modeller ve seçimler noktasında, üretim biçimleri, tüketim ilişkileri ve iletişim teknolojilerinin hane halkı profilini de dönüştürdüğünü ortaya koymak gerekmektedir. Koç (2014), aile yapısının değişimini ele alan çalışmalarda hanehalkı ve aile kavramlarının çoğunlukla birbirinin yerine geçecek biçimde kullanıldığını belirtmektedir. Ancak, her iki kavramın işaret ettiği kavramsal çerçevede bazı ayırıcı özellikler bulunmaktadır. Hanehalkı, aralarında bir akrabalık bağı olan ya da olmayan bireylerin oluşturduğu sosyoekonomik birim iken, aile, gelenekler ya da yasalarla kurulmuş ilişkileri barındıran bir birimdir. Ayrıca, hanehalkı birlikte ikamet eden bireylerin oluşturduğu bir grup olarak tanımlanırken, aile, aralarında kan bağı bulunan bireylerin oluşturduğu grup olarak ifade edilmektedir (Koç, 2014).

Bu bağlamda, ataerkil aile yapısının değişimi ile birlikte öne çıkan çekirdek aile, geleneksel tanımlar ve rolleri değiştirmiştir. Ailenin yapısı ve anlamı noktasında, evli olmayan birliktelikler, ev arkadaşlığı, yalnız yaşayanlar, çocuksuz çiftler, aileden ayrı yaşayan çocuklar gibi yeni hane halkları toplumsal düzlemde yaygınlaşmaya başlamıştır. Ayrıca, Özbay (2014), bugün en dikkat çekici olan hususun, yalnız yaşayan erkek nüfusun önemli bir orana ulaşmış olması ve bunun yeni bir eğilim olduğunu belirtmektedir. Hatta ekonomik artışın istikrarlı biçimde sürmesi halinde kentsel kesimde yalnız yaşayan erkek nüfusun daha da artması beklenmelidir. 2006’da kentlerde yalnız yaşayan erkeklerin yarısından çoğu (%55) lise ve daha üstü eğitim görmüş, bu oran 2011’de artarak %68 olmuştur. Diğer bir

deyişle, erkekler arasında yalnız yaşamak zorunluluklardan çok, bir yaşam biçimi haline dönüşmektedir (Özbay, 2014). Buna ek olarak, Bali (2013) de, 80’li yıllarda genç kadınların da artan bir hızla çalışanlar piyasasına katıldığını ve 1980 sonrasında, hızlı bir şekilde her iki tarafın da çalıştığı genç çiftlerin yaygın model haline geldiği ortaya koymaktadır.

4.4. İstanbul: Küresel Kent Kimliği Yaratmak

İstanbul, tarihsel süreçte, konumu itibariyle her dönem bir iktidar, etkileşim ve çekim merkezi ve küresel ölçekte önemli bir kent olagelmiştir. 1980’lerden itibaren ise, Türkiye’de küresel entegrasyon stratejileri ve neoliberal politikaların uygulanması kapsamında, kentlerin sermaye üzerinden kurgulanması ve piyasa mantığı doğrultusunda işleme noktasında ‘neoliberal kentleşme’ tüm kentlerde temel dinamik haline gelmiştir. Türkün ve Kurtuluş (2005) da, 1980’li yıllarla birlikte, ulusal pazara yönelik ithal ikameci ekonomi politikaları ve popülist siyasetin yol verdiği metropolitenleşme biçiminin yerini yeni bir kentleşme stratejisine bıraktığını söylemektedir. İthal ikameci ekonomi politikaları yerini ihracata öncelik veren neoliberal politikalara, popülist siyaset ise yerini kayırmacı ilişkilere bırakmakta, kent ve kentsel arazi sermaye birikiminin sahnesi olmaktan öte aktörü olmaya doğru evrilmektedir (Türkün ve Kurtuluş, 2005).

Bu bağlamda, inşaat sektörü, kaynak ve istihdam yaratma potansiyeli ve etkileşimde bulunduğu sektörler noktasında, neoliberal ekonomilerin işleyişini sağlayan temel enstrüman olarak öne çıkmaktadır. Balaban (2013) da, 1980 sonrasında, inşaat ve yapı sektöründeki büyümenin, Türkiye kapitalizminin yeniden yapılandırılması sürecinde ortaya çıkan sorunların çözümü için araç olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır.

Türkiye’de inşaat sektörü faaliyetlerinin gelişiminde, ilki 1980’lerde ikincisi ise 2000’lerde olmak üzere iki büyüme dönemi yaşanmıştır. İlk büyüme dönemi, 1982 yılı ile başlamış ve 1988 yılına kadar devam etmiş, bu dönemde inşaat sektörü yatırımlarının GSMH içindeki payı % 5,2’den %7,3’e yükselmiştir. İkinci büyüme dönemi ise, 2001 ekonomik krizini takiben 2002 yılında başlamış ve 2008 yılında

tüm dünyayı etkileyen küresel ekonomik kriz ile birlikte sona ermiştir. Bu dönemde, yatırımların GSMH içindeki payı % 3,8'den % 4,8'e yükselmiştir. 2004 ile 2007 yılları arasında yıllık ortalama % 12'lik büyüme oranı ile inşaat sektörü ekonominin en çok ve hızlı büyüyen sektörü olmuştur (Balaban, 2013). 2011 yılında %24,74 büyüyen inşaat sektörü, 2012 yılında nispi olarak küçülmüş, büyüme oranı %8,28 olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılının ilk çeyreğinde yeniden büyüme trendine girerek büyüme performansı %14,03 olmuştur. 2016 yılında ise inşaat sektörünün büyüme oranı % 7,2 olarak kaydedilmiştir (İntes, 2017).

Bu çerçevede, yeri ve önemi ve sermayenin en çok ilgisini çeken kent olması bağlamında, girişimcilik ve rekabetin odak noktası, yüksek standartlı konut, ofis ve ticaret işlevine sahip yapılar ile yoğun inşaat etkinliklerinin merkezi şüphesiz İstanbul olmuştur. Küresel kent yaratılması amacıyla, küresel yatırımları rant odaklı girişimcilik ile çekme ve kenti sermaye akışının ve neoliberalizmin sürdürülebilirliği noktasında üst gelir gruplarının tasarrufu doğrultusunda şekillendirme İstanbul kent politikasında temel yaklaşım haline gelmiştir.

Öktem (2005), küresel kent söyleminin argümanlarının 1980'lerin başlarından itibaren İstanbul'a dair üretilen kentsel politikaların belirlenmesinde etkili söylem olduğunu, kentsel yapının belirlenmesinde, biçimlenmesinde ve meşrulaştırılmasında önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Söylem, bir taraftan dünyada ve Türkiye'de ekonomik, politik ve mekansal alanlardaki dönüşümlere dair bir açıklama çerçevesi çizerken aynı zamanda bu alanlara dair üretilecek güçlü politika önerilerini içermektedir (Öktem, 2005).

'Küresel kent İstanbul' politikası ile yapılmaya çalışılan, sermayenin ilgisini çekebilecek yeni inşaat projeleri ve bu yöndeki yatırım taleplerini karşılayabilecek bir kent yaratmaktır. Bu hedef için, birçok kentsel dönüşüm ve yenileme projeleri hazırlanmaya başlanmış ve öne çıkan faaliyetlerin arsa taleplerinin karşılanması için, sanayisizleşen kentte kamu iktisadi teşekküllerinin yer aldığı araziler bu amaçla satışa çıkarılmıştır (Kahraman, 2013).

1980'li yıllardan itibaren, İstanbul'u sanayi şehri olmaktan çıkararak 'küresel kent' konsepti bağlamında bir hizmet şehrine dönüştürme hedefi ile süreç başlamıştır

(Sönmez ve Köletavitoğlu, 2015). Belediye başkanı Bedrettin Dalan döneminde⁴, İstanbul özel girişimci temelli bir yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Dalan'ın projeleri İstanbul'un ülkenin önde gelen kenti olmaktan çıkarak yeni bir tahayyüle dayanan bir dünya kenti haline dönüşmesinin dinamiğini ve çerçevesini yaratmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda, kent merkezinde 19. yüzyıldan kalma mahallelerde yıkımlar, merkezdeki küçük imalat kuruluşlarının kent dışına atılması ve Haliç ve Boğaz kıyılarına sahil yollarının yapılması gibi kentsel yenileme projeleri hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu süreçte, anıtsal yapıları, restore edilmiş mahalleleri ve yeni yapılmış otelleri içeren turizm bölgesi ile modern, teknolojik ve küresel işlevlere göre tasarlanan ofis binalarının yoğunlaştığı uluslararası ticari bölge ile birlikte, İstanbul kültürel tüketime göre biçimlendirilmiş bir kent haline gelmiştir (Keyder, 2013a).

Ancak, Keyder (2009), 1990'lara kadar, İstanbul'un kendisini popülist modernleşmeye adanmış bir siyasi sınıf ile Ankara bürokrasisine karşı pasif kalan, yeni olanakları değerlendirme konusunda ürkek bir burjuvazi arasında sıkıştığını ve yöneticilerin, küresel bir başarı yakalamak için gerekli olan kaynakları harekete geçiremediğini söylemektedir. 1994 yılındaki yerel seçimleri kırsal kesimden gelip kentin kenar mahallelerine yerleşen göçmenlerin desteğiyle kazanan muhafazakar İslamcı AKP, ticari faaliyetleri ve dünyaya açılmayı destekleyici bir tutum izleyeceğini kanıtlayınca durum değişmiş, kentin yeni yöneticileri geleneksel halkçı yöntemleri bir kenara bırakıp şehri pazarlamanın yeni yollarını aramaya koyulmuştur; neoliberal söylemleri sahipleniş tarzları kenti küresel sahneye taşımaya hazırlayan projelerle büyük bir uyum sağlamıştır. AKP'nin 2002 senesinde iktidara gelişini takiben İstanbul'un belediye eski başkanı⁵ şehri küresel sahneye çıkartma stratejisine yeni bir ivme kazandırmıştır (Keyder, 2009).

2001-2005 dönemini kapsayan 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile kentlerin küreselleşmenin istemlerine yanıt verecek duruma getirilmelerinin ve uluslararası düzeyde yeterli altyapıya sahip ticari ve mali merkezler oluşturmanın (Keleş, 2008) resmi politika olarak belirlenmesinin de önemli bir yer teşkil ettiğini vurgulamak

⁴ 1984-1989

⁵ Yazar, 1994-1998 yılları arasında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dan bahsetmektedir.

gerekmektedir. Böylece, İstanbul'u 'küresel kent' olarak kurgulamak suretiyle, küresel sermayenin büyük yatırımları ve lüks konut pazarı için merkez haline getirme süreci hız kazanmıştır.

Sönmez ve Köletavitoğlu (2015) da, Levent-Maslak hattındaki fabrikaların İstanbul dışına taşınması ile birlikte asıl patlamanın 2000'li yıllarda gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. 2001 krizinin ardından maliye ve banka sisteminin rektifiye edilmesi ve özelleştirme ile ilgili bütün operasyonlar gerçekleştirildikten sonra önceki yıllarda olmadığı kadar bir dış kaynak girişi yaşanmıştır. Bu dış kaynak girişi ve hükümet politikaları ile o güne kadar 'heves edilip' yapılamayan inşaat faaliyeti başlamıştır (Sönmez ve Köletavitoğlu, 2015).

Büyükdere-Maslak aksının Zincirlikuyu-Maslak arası, sermaye ve yerel yönetimlerce desteklenen gökdelen formunda ofis, rezidans ve alışveriş komplekslerinden oluşan bir yapılaşmayla gelişmiştir. Bu gelişme, yerel yönetimlerin bir kısmının, bazı sermaye gruplarının ve ilgili kesimlerin uluslararası iş merkezi yaratma projesiyle desteklenmiş, özellikle Boğaz köprülerinin ve bağlantı yollarının inşaları ile kısa süre içinde bu aks kentin uluslararası iş merkezi olarak anılır olmuştur. Bu bağlamda, kent merkezinde tarihi ve doğal açıdan zengin alanlarda lüks otellerin yapımı teşvik edilirken, kentin hem merkezi iş alanında hem de çeperinde birçok yabancı iştirakli alışveriş merkezlerinin gelişmesi kente damga vuran diğer önemli mekansal gelişmeler olarak yerini almıştır (Öktem, 2011).

4.5. İstanbul'da Konut Üretimine Dönüşümü

1980 sonrası, neoliberal politikaların uygulanmaya başlanması sonucu, Türkiye'de yaşanan ekonomik, politik ve kültürel dönüşüm ile birlikte kentlerin sistemin taşıyıcısı olarak önemli bir aktör olması noktasında, İstanbul küresel kent olarak kodlanmış ve bu doğrultuda kurgulanmaya başlamıştır. İstanbul'un sermaye birikim sürecinde ve küresel tüketim kültürünün Türkiye'de üretilmesindeki başat konumu ve neoliberalizmin kentsel mekan üzerinden yeniden üretilen döngüsü bağlamında, inşaat sektörü ve gayrimenkul esaslı gelişim stratejileri, kentsel siyasetin ve ekonomik yeniden yapılandırmanın birincil etkinliği olarak önem kazanmıştır.

Buna bağılı olarak, dönüşüm sürecinin nitelikleri 'konut' olgusunda somutlaşmış ve yapılı çevrenin en çok deneyimlenen ögesi olarak konut üretimi bu süreçte hem fiziksel hem anlamsal olarak yeniden tanımlanmıştır.

Gayrimenkul esaslı gelişim ve bu sürecin en yoğun etkinliği olan konut üretimi, 1980 sonrası yaşanan tarihsel süreçte, 1983-1990, 1990-2001 ve 2001 sonrası dönem olarak 3 farklı gelişim evresi kapsamında incelenebilir. Han (2011), 1983'te askeri rejim sonrasında iktidara gelen ve serbestleşmeci dışı dönük ekonomi politikalarının uygulayıcısı olan ANAP döneminin, gayrimenkul piyasasında yaşanan dönüşümün yasal ve yönetsel düzeyde temellerinin atıldığı, sermaye birikim sürecinin gayrimenkule yönlendirildiği sürecin başlangıç evresi olduğunu ortaya koymaktadır (Han, 2011).

Işık ve Pınarcıoğlu (2015), 1980'de gerçekleşen dönüşüm sürecinde, arsa bedellerinin artmasının karlılık üzerinde belirsizlik yarattığını, üretimin teknolojik koşullarının dönüştürülerek karlılığın artırılması alternatifinin o güne kadar temel strateji olan yapsatçılık ile mümkün olmadığını ortaya koymaktadır. Bu koşullarda, sermaye, sanayi sermayesi olarak oynadığı rolü değil tüccar sermayesi olarak oynadığı rolü ön plana çıkarma ve spekülatif karını artırma çabasına girmiştir. Bu durum, giderek daha lüks ve daha pahalı konut üretmek anlamına gelmektedir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015).

Kapitalizm ve onun ekonomik ideolojisi olan neoliberalizm, kendini karşıtlıklar, çelişkiler ve farklılıklar üzerinden kurgulamakta ve 'tüketim' neoliberalizmin dünyadaki tek ekonomi ve kültür politikası olmaktadır. Bu bağlamda, 1980'li yıllarda, yeni değer yargıları ve dolayısıyla yeni sınıflar ortaya çıkmaya başlamış, sermaye-emek ilişkisinin dönüşümünün de etkisi ile birlikte ortaya çıkan sosyal ve kültürel ayrışma, egemen sınıfların mekansal olarak yeniden konumlanma talebiyle sonuçlanmıştır.

Kurtuluş (2005) da, 19. yüzyılda İngiltere'de ve ABD'de olduğu gibi 1980'ler sonrası Türkiye'de de, sunulu bir yapılı çevre, yaşam tarzı ve yeni tüketim kalıplarıyla bir orta sınıf kültürünün kurgulanmakta olduğunu ve bölünmüş emeğin bunun için en uygun sınıfsal zemini oluşturduğunu söylemektedir. Bu bağlamda,

'konut'un, sermayenin işleyişi bağlamında gerçekleşen üretimdeki yaklaşım değişimine ek olarak, sosyal ve kültürel olarak dönüşümü etkileyen bir diğer etken tüketim kültürü olmuş, böylece, kapalı konut alanları yeni yaklaşımın mekansal yansımaları olarak İstanbul'da da sıklıkla görülmeye başlamıştır.

Şekil 7. Acarkent – Beykoz

Kaynak: http://emlakansiklopedisi.com/images/wiki/acarkent_%20906891.jpg

Perouse ve Daniş (2005), kapalı sitelerin kökeni olarak, Marmara ve Karadeniz kıyılarında tatil köyleri, yüksek rütbeli ordu mensuplarının Beşiktaş ve Sarıyer gibi Boğaz kıyılarındaki kapalı konut alanları ve 1930'larda başlayan konut yapı kooperatiflerini göstermekte, İstanbul'daki özel sitelerin ilk örneklerinin ise 1970'li yılların sonunda konut amaçlı küçük bina toplulukları şeklinde başladığını ortaya koymaktadır. 1976 tarihli Etiler Maya Sitesi ve 1986'da yerleşime açılan Alkent Sitesi ilk örneklerden olmuştur. Günümüzde yaygın olarak görülmekte olan villa siteleri 1980'lerin sonunda Eyüp mücavir alanında, Sarıyer ve Zekeriyaköy'de inşa edilmiştir. 1990'ların sonundan itibaren ise siteleşme süreci hızlanmıştır (Perouse ve Daniş, 2005).

Bali (2013), Özal döneminde⁶, vahşice uygulanan serbest piyasa ekonomisinin yarattığı hızlı büyümenin doğrudan sonucunun, iyi eğitim görmüş nitelikli gençlerin yüksek ücretlerle çalışmaya başlamaları olduğunu belirtmektedir

⁶ 1983-1989

(Bali, 2013). Bu kitlenin mensupları, yeni sosyal konumlarına uygun bir yaşam tarzı sürmek isteyerek lüks konut arayışına girmişler ve bu arayışların farkına ilk varan villa tipi lüks konut inşa eden müteahhitler olmuştur. Seçkinlerin iş sonrasında sosyal ilişkilerini kendi düzeylerindeki kişilerle sürdürmeyi, aynı mekan içinde her türlü vakit geçirici ve keyif verici meşgalelerle oyalanma imkanlarına sahip olmayı istemeleri ise villalardan hemen sonra lüks konut sitelerinin doğmasına neden olmuştur (Bali, 1999).

Şekil 8. Kemer Country

Kaynak: <http://c8.alamy.com/comp/C5K6XX/kemer-country-houses-in-gokturk-kemberburgaz-aerial-istanbul-turkey-C5K6XX.jpg>

Öncü (2007) de, İstanbul'un üst ve orta sınıflarının 1980'li yıllarda sadece yaşadıkları kentin görkemli geçmişini ve tarihsel güzelliklerini değil, aynı zamanda güncel İstanbul keşmekeşini, kalabalıklığını, gürültüsünü ve kirlenmişliğini keşfettiklerini, böylece 1980'lerin İstanbul'un üst ve orta sınıflarının, sağlıklı bir yaşam / temiz bir çevre = yeni bir ev özlemiyle şehri terk etmeye başladığı yıllar olduğunu ortaya koymaktadır.

Türkiye'ye özgü bir durum olmamakla birlikte, hem orada yaşayan toplumsal gruplar itibariyle, hem de fiziksel olarak dışarıdan yalıtılmış olan bu konut

alanlarında, kentteki mevcut yaşamdan farklı bir hayat tarzı oluşturma, kentin olumsuzluklarından arınmış, korunaklı mekanlar yaratma çabası ön plandadır. Bu yerleşimlerde, sunulanın sadece bir çevre değil yepyeni bir hayat tarzı olduğu vurgulanmaktadır (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015).

1990'ların ikinci yarısından itibaren GYO'ların kurulması ile birlikte kurumsallaşma yönünde ilk adımlar atılmıştır. Bu dönemde müteahhitlik şirketleri gayrimenkul geliştirme şirketlerini kurarak gayrimenkul piyasasında aktif hale gelmiştir. Bir önceki dönemde müteahhit olan ve toplu konut siteleri inşa eden firmalar konseptte sahip 'gayrimenkul projeleri' üretmeye başlamıştır (Han, 2011).

İstanbul'da 2001 sonrası, gayrimenkul piyasasındaki yeni bir gelişme dönemine işaret etmektedir. Uluslararası düzlemde 'gelişmekte olan piyasalar' statüsü ile tanımlanan sektörde, konutun yanı sıra ticari gayrimenkul piyasası da çeşitlenmeye ve büyümeye başlamıştır. İpotekli konut finansmanını mümkün kılan yasayla⁷ düşük gelirli konut sahibi yapmayı amaçlayan bir projeden çok gayrimenkul piyasasında akışkanlığı artırmayı ve bu alanı uluslararası yatırım fonlarına açmayı öngören bir düzenleme yapılmıştır. Bu girişimler konut piyasasını, özellikle de orta-üst ve üst sınıf projelerinin artışı teşvik etmektedir (Han, 2011).

Kahraman (2013), Türkiye'yi küresel ekonomiye adapte etmek üzere 2001 krizi ile başlayan ve İstanbul'u ön plana çıkartan dönemde, mevzuatın belli kurumları yetkilendirerek dönüşüm sürecini desteklediğini de ortaya koymaktadır. Özellikle, TOKİ ve Özelleştirme İdaresi bu dönemde elde ettikleri sınırsız yetkilerle kentsel toprağa müdahale etme imkanlarını arttırmışlardır. 2004 yılında kabul edilen kanun değişikliği ile Arsa Ofisi kaldırılarak, yetkileri Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na devredilmiş ve TOKİ'ye Kanun'da tanımlı alanlarda her ölçekte imar planı yapma ve yaptırma yetkisi verilmiştir. Bu yasanın yürürlüğe girmesi ile devletin kar amacı gütmeyen bir kuruluşu olan TOKİ, inşaat şirketleri ile birliktelikler kurarak, gelir paylaşımı modeli adı altında, kar amaçlı konut üretimine başlamıştır (Kahraman, 2013).

⁷ 2007 tarihli 5582 sayılı Konut Finansmanı Sistemine İlişkin Çeşitli Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun

Tüm bu dinamikler bağlamında, 1980'lerden sonra ortaya çıkan yeni konut örüntüleri kronolojik ve mekansal açıdan 4 grupta sıralanabilmektedir:

- Bahçe şehirler – banliyöler (1980'lerin başı)
- Kapalı – lüks konut yerleşmeleri (1980'lerin ortaları)
- Yüksek katlı rezidanslar (1990'ların başı)
- Karma kullanım şehir içi konut yerleşmeleri (2000'lerin başı) (Yıldız ve İnalan, 2007).

Gülümser ve Levent (2009) ise, kapalı yerleşme olgusunun, günümüzde, İstanbul'da, dikey kapalı yerleşmeler/kapalı kuleler, yatay kapalı gelişmeler/kapalı villa kentler, yatay kapalı yerleşmeler/ kapalı apartman blokları ve karma kapalı yerleşmeler olmak üzere 4 farklı tipolojide gözlemlenebileceğini belirtmektedir:

- Dikey kapalı yerleşmeler: Kent merkezi ve iş merkezlerine yakın yüksek katlı binalardır. Genellikle alışveriş merkezleri ya da ofis blokları ile entegre olan bu yerleşmeler kent elitleri için inşa edilmektedir.
- Kapalı villa kentler: Genellikle kent çeperinde konumlanan tek evlerden oluşan yerleşmelerdir. Üst ve üst-orta sınıf aileler için inşa edilmiştir.
- Kapalı apartman blokları: Kent içi ya da çeperinde, orta, üst ve üst-orta sınıf için inşa edilen yerleşmelerdir.
- Karma kapalı yerleşmeler: Her sınıf için inşa edilen, bağımsız küçük kasabalar ve farklı yerleşme tiplerinden oluşan uydu kentlerdir (Gülümser ve Levent, 2009).

5. 'REZİDANS' KÜLTÜRÜ: KAPSAM VE İSTANBUL'DA ÖRNEKLER ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Kültür, tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada ve sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünüdür (TDK, 2016). Özensel (2007), kültürü, bir toplumun, yapma, duyma ve düşünme biçimlerinin tümü olarak tanımlamaktadır. Sosyolojik anlamda kültür, birçok insan tarafından paylaşılan değerler, normlar ve edinilmiş pratikler bütünü ve Bourdieu'nun belirttiği gibi dünya görüşleri ve dünyayı tanımlama ve anlama şekilleri yaratmaktır (Erdoğan, 2009).

Alver (2007), kültürün en temelde 'yaşam tarzı' olarak görülebileceğini ortaya koymaktadır. Kültür, insanın ne tür bir yaşam biçimi, ne tür bir var olma programı ve ne tür bir eylem kalıbı benimsediği ve bu bağlamda insanın yaşam şartlarını oluşturan ve belirleyen bir yapıdır. Bir toplumu ve toplumsal grubu belirlemek, tanımak ve tanımlamak doğrudan onun sahip olduğu kültür düzlemine bakmaktan geçmektedir. İnsanın kimliğini, bakış açısını, yaşam tarzını ele verecek en önemli kavramların başında kültür gelmektedir (Alver, 2007).

Bu bağlamda, 'rezidans kültürü', 'rezidans'ın, kültürel ve toplumsal olguların anlam ve değer yönünden ayrı düşünülmeyle salt fiziksel bir nesneye indirgenmemesi noktasında, hem mimarisi hem de yaşam tarzı çerçevesinde incelenmesine vurgu yapmaktadır. Rezidans kültürü, inşaat tercihi ve yatırım nesnesi olarak konut üretimindeki yerini, planlama ve tasarım özellikleri bağlamında mimariyi, medyada sunumu çerçevesinde oluşan imaj ile tanımlanan potansiyel kullanıcılar ve sunulan yaşam tarzı bağlamında anlam ve yarar yönünü, mimari ve yaşam tarzının ortaya koyduğu simgeselliği, sunulan hizmetler bağlamında yönetsel ve organizasyonel özellikleri kapsamaktadır.

Rezidans kültürü'nün incelenmesinde, İstanbul'da yapılacak bir çalışma üzerinden, hem rezidans mimarisi ve yaşam tarzı üzerine bir inceleme perspektifi ve kuram ortaya koymak hem de İstanbul'daki rezidanslara yönelik bir çerçeve çizmek ve değerlendirme yapmak hedeflenmiştir. Bu çerçevede, evren İstanbul, örneklem ise

İstanbul'daki rezidanslar olarak belirlenmiştir. İstanbul'da yer alan 46 rezidans projesinin⁸ tümüne yönelik bir araştırma sonucu, hem tipik özelliklerin hem de dönemsel değişimlerin incelenmesine imkan vermesi noktasında, Polat Tower Residence (2001), Trump Tower Residence (2012) ve NuroLife Residence (2017) seçilmiş, ayrıca, belirlenen 3 projeye ek olarak farklı nitelikler barındıran örnekler üzerinden de tespitler yapmak amaçlanmıştır. İlk olarak, rezidansların ortaya çıkış dinamikleri ile özellikleri ve Türkiye'ye uyarlanma süreci ve tanımı ortaya konulacaktır. İstanbul'da yüklenen anlam ve izlerinin, ayrıca, öncüller ve özelliklerinin incelenmesini takiben, seçilen rezidansların analizleri ile bir 'rezidans' profili oluşturulmaya çalışılacaktır.

5.1. Rezidans: Tarihsel Süreç, Tanım ve Kapsam

'Kapalı yerleşmeler' olgusu, küresel ekonomik etkinliklerin kent merkezine yönelik tasarrufu kapsamında yoğunlaşan merkezi iş faaliyetlerinin sonucu olarak kentin fiziksel ve demografik değişimi ile birlikte ortaya çıkan yeni bir konut sunum biçimi ve arazi kullanım modeli olması noktasında, dünya ölçeğinde görülen, özellikle 1980 sonrası dönemin politikalarının bir ürünüdür. Küresel tüketim kültürünün etkisinde gerçekleşen kültürel ve sosyal dönüşüm ile ortaya çıkan yeni sosyal sınıfların mekansal olarak ayrışma talebi ve kent merkezinin yoğun nüfus nedeniyle görece güvensiz olarak algılanması ve trafik ve gürültü gibi olumsuz çevre koşullarının da etkisi ile kapalı yerleşme pratiği kent çeperinde yaygın olarak uygulanmıştır.

1990'larda ise, neoliberalizmin temel ekonomik politika haline gelmesi ve değişen tüketim kalıpları bağlamında ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar doğrultusunda, kent merkezinin potansiyeli yeniden keşfedilmiş, kentsel mekana yönelik yeni talepler ve beklentiler gündeme gelmiştir. Hızlı ekonomik büyümeye ve sermaye birikimine cevap verebilmesi noktasında merkezin artan cazibesi sonucu, dönüşüm sürecinin aktörü olan yüksek gelir gruplarının ve yeni orta sınıfın kent merkezine dönüş isteği, konut üretiminin aktörlerini yeni arayışlara yönlendirmiştir. Bu bağlamda, hem

⁸ Bkz. Ek. 1 İstanbul'daki Mevcut Rezidanslar / 1993-2017

merkezdeki ‘alan yetersizliği’ne çözüm olarak planlanan hem neoliberalizmin kültürel ve ekonomik dinamikleri doğrultusunda kurgulanan, yeni, farklı ve özgün bir ‘kapalı yerleşme’ mantığı ve biçimi sunan ‘rezidanslar (dikey kapalı yerleşmeler)’ ortaya çıkmıştır.

Öncelikle, yüksek yapılaşma ve çok katlı konut binalarının, 1990'lara özgü olmamakla birlikte, tarihsel süreçte, iktidar, güç, zenginlik, prestij ve ayrıcalığın fiziksel ifadeleri olarak, dünya ölçeğinde bir olgu olduğunu ortaya koymak gerekmektedir. Babil Kuleleri'nden Sovyet Khrushchyovka Kuleleri'ne kadar yüksek konut binaları ‘devasa’ aşırılığın ve ayrıcalığın sembolleri olmuş, 20. yüzyıl boyunca ise kentsel yayılma ve sosyal eşitsizliğin aracı rolünü oynamıştır. ABD'nin New York şehri bu ‘küresel fenomen’in evriminde kritik bir role sahip olmuş ve dünya kentleri geliştikçe, yüksek konut binaları kentleşmenin başarıları ve yenilgilerinin sosyal ve politik barometreleri haline gelmiştir (Cizek, 2013).

Chung ve Park (2006), ‘süper yüksek konut binaları’ olarak tanımladıkları konut modelinin, metropoliten alanın sürdürülebilirliği için alternatif bir çözüm olarak ortaya çıktığını söylemektedir. Çok katlı konut deneyimi, başlangıçta, aileler için sağlıklı çevreler olarak değerlendirilmiş ve kent merkezinde çok katlı konutlarda yaşamak bir konut tercihi olmaktan çıkarılmıştır. 1980'lerin sonunda ise, ABD ve Avustralya'da ekonomik gerileme sonucu boşaltılan yüksek ofis binaları, sonraları, kent merkezinde yaşama imkanlarını sunan otellere ve konutlara dönüştürülmüştür. Ancak, merkezdeki lüks yüksek konut pazarını biçimlendiren gösterişli yüksek binalar 1990'lara kadar yaygınlık kazanmamıştır (Chung ve Park, 2006).

Costello, kent merkezinde yer alan yüksek konut imajının ‘yoksulların gettolarından zenginlerin oyun alanı’na (Costello, 2005'ten aktaran: Chung ve Park, 2006) dönüştüğünü ifade ederek, rezidansların ortaya çıkma sürecinin sınıfsal niteliğini ortaya koymaktadır. Günlük aktivitelerin kent yaşamına bağımlı olması ve bu sayede kente doğru gerçekleşen nüfus akışıyla, önceleri, tehlikeli ve karanlık olarak değerlendirilen kent merkezi, geç saatlere kadar açık olan restoranlar, mağazalar ve sinemalar ile canlanmaya başlamış ve ‘kendi sakinleri’yle birlikte sürdürülebilir hale gelmiştir. Bu bağlamda, 1990'lardan bu yana, 30 kattan yüksek

karma kullanımlı süper yüksek konut binaları, kentsel yüksek kaliteli konut ihtiyacını karşılamanın ve sembolik referans noktası oluşturmanın bir yöntemi olarak dünya çapında ilgiyi çekmektedir (Chung ve Park, 2006).

‘Rezidans’ fikrinin doğduğu ABD’de, çekirdek aileler erken yaşlarda ayrı yaşamaya veya iş dolayısıyla uzun konaklamalar yapmaya başladığı için kendiliğinden türemiş bir konsept olarak bu tür mekanlar ortaya çıkmıştır. Rezidanslar, çoğunluğu tek odalı veya en fazla iki odalı olan yaşam stiline, eşyaların yıkanmasından odanın temizlenmesine, içki servisinden yemek servisine, baby sitter ve pet care hizmetine kadar hepsinin alınabildiği bir paket ve insanların hayatını daha kolay hale getirme fikrinin hakim olduğu yeni bir konut modeli olarak sunulmaya başlamıştır (A’dan Z’ye Rezidans Rehberi, 2015). Bu bağlamda, rezidanslar, kat maliklerine hayatı kolaylaştıracak birçok hizmeti sunan, 7/24 resepsiyon hizmeti, sosyal imkan ve güvenlik sağlayan, kendi kendine yetebilen teknolojik alt yapıya sahip ve otel konforunun sağlandığı yapılar olarak ortaya çıkmıştır (İlgen, 2017).

Günümüzdeki anlamıyla rezidanslar, 1980 sonrası dönemde ortaya çıkan kapalı yerleşme pratiğinin biçimsel ve zihinsel evrimi, 1990’lardaki küresel dinamiklerin kent mekanına yönelik yaklaşımları ve neoliberalizmin sosyal kimlik ve sınıflar üzerindeki etkilerinin bir sonucu olarak yaygınlaşmaya başlamakla birlikte, aslında, kökeni İkinci Dünya Savaşı sonrası 1950-1960’lar ABD’sinde yaşanan büyük sosyal ve kültürel değişime dayanan bir konut modelidir. Bu çerçevede, rezidansların ilk örneği, Bertrand Goldberg tarafından tasarlanan, 1959 yılında yapımına başlanıp 1964 yılında hizmete giren Chicago / ABD’de inşa edilen 60 katlı Marina City projesidir.

Marina City, 1960’larda, şehirlerde yaşayan insanların şehir hayatının yoğunluğu ve kalabalığından yorularak daha açık ve rahat yaşam koşulları için banliyölere kaçışı ile mücadele etmek ve durumu tersine çevirmek amacıyla, metropoliten alanda modern yaşamın etkili ve ikna edici bir modeli olmuştur. Marina City projesi karma kullanımlı konut projelerinin ilk örneği olarak, 2 silindirik betonarme kuleden oluşmakta, her iki kule ilk 19 katta spiral otopark alanı, 20. katta depo ve servis alanı ve kalan 40 katta ise stüdyo, tek odalı ve iki odalı olma üzere

toplam 450 konut birimini içermektedir. Kent merkezine ilgi çekmeyi amaçlayan ve ‘şehir içinde şehir’ konseptiyle birlikte insanların günlük ihtiyaçları ve aktivitelerini yaşadıkları konutlardan kısa bir mesafede ulaşabilecekleri bir alanda karşılamayı hedefleyen projede, tiyatro, spor merkezi, yüzme havuzu, buz pateni sahası, bowling sahası, mağazalar, restoranlar ve ikamet edenlere özel marina yer almaktadır (Kroll, 2010).

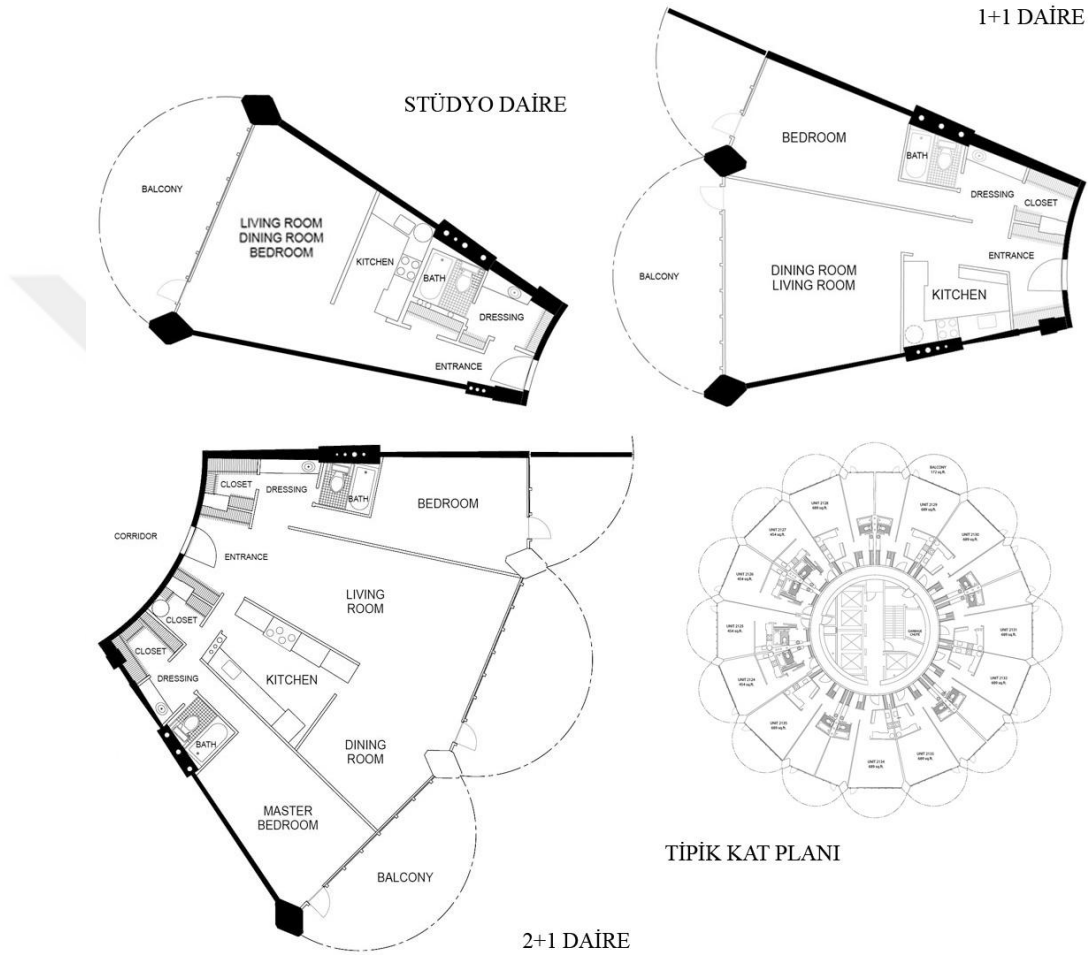
Şekil 9. İlk Rezidans / Marina City / Chicago-ABD

Kaynak a: <http://www.archdaily.com/87408/ad-classics-marina-city-bertrand-goldberg>

Kaynak b: <http://curated.southloop.live/wp-content/uploads/2016/04/spot-marina-city-towers2.jpg>

Marina City'nin en büyük başarısı, teknik ya da mimari nitelik taşıması değildir. Goldberg, yapılı çevrenin ‘sosyal ve politik çevreye cevap veren ya da ona yön veren bir yapı’ olduğunun farkında olarak, insanların yaşadığı sosyal koşulları iyileştirme gücüne sahip mimari çözümler aramış ve bu doğrultuda en büyük çözümü Marina City olmuştur. Projenin öncelikli hedefi, savaş sonrası, çalışan sınıfın banliyölere yerleşmeye başlamalarına karşılık olarak, insanları şehir merkezinde yaşamaya teşvik etmektir. Bununla birlikte, çalışan kadınların sayısının artması,

çocuk sahibi olmayı ‘erteleyen’ çiftler ve boşanmanın sosyal olarak daha kabul edilebilir bir hale gelmesi ve bekar ebeveynler ve bağımsız yaşayan büyük çocuklar gibi yeni aile biçimlerinin baskın çekirdek aile modeline karşı alternatif olarak gelişmeye başlaması noktasında, Marina City mimari plan kurgusu bu ‘yeni aile tercihleri’ne uygun olarak tasarlanmıştır (Boeser, 2015).

Şekil 10. Marina City Tipik Kat Planı, Stüdyo, 1+1 ve 2+1 Daire Planları

Kaynak: <http://www.archdaily.com/87408/ad-classics-marina-city-bertrand-goldberg>

Marina City örneğinde görüleceği gibi, ABD’de temelde işlevsel nedenlerle ve bir kentsel planlama çözümü olarak ortaya çıkan rezidans konut modelinin 1990’lı yılların ilk yarısından itibaren, seçkin ve sınıf kimliğine vurgu yapan nitelikler kazanarak Türkiye’ye uyarlanması (‘Türkleştirilmesi’) ve özellikle 2000 sonrası dönemde İstanbul’da yaygınlaşarak sayılarının hızla artması ise Türkiye’nin ve İstanbul’un kültürel, toplumsal ve kentsel yapısı ile ilgilidir. ‘Rezidans’ın, temelde,

dünyada aynı başlık altında değerlendirilebilecek benzerleri ile ortak nitelikler taşımasına rağmen, bu çalışmada da ortaya konulacağı üzere, genelde Türkiye'nin kültürel özellikleri ve toplumsal yapısı, özelde İstanbul'un özgün karakteri bağlamında bir 'Türk tipi lüks yüksek konut' modeline karşılık geldiğini ve bu çerçevede farklı özellikler taşıdığını ortaya koymak gerekmektedir.

'Vertical gated community', 'gated tower' ve 'luxury high rise development' gibi uluslararası kullanımlarının doğrudan Türkçeleştirilmesinden ayrı olarak, seçilen kelime dahi bu farklılığı ve 'kültüre özgü' olma durumunu ortaya koymaktadır. Yüksek nitelikli servis sunan ve lüks ve seçkin bir yaşam alanında somutlaşan, 'rezidans', Fransızca 'konut' anlamındaki 'résidence' kelimesine fonetik olarak karşılık gelen bir ifade ile literatürde yer bulmuştur. TDK Büyük Türkçe Sözlük'te (2016), 'rezidans', yüksek devlet görevlileri, elçiler vb.'nin oturmalarına ayrılan konut ve saray konut olarak tanımlanmakta, Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü'nde ise konak, kaşane ve konut, ikametgah olarak yer almaktadır (Hasol, 2002). Kelimenin bu anlamları da, Türkiye'ye adapte edilirken yüklenen karakter noktasında, kültürel, ekonomik ve sınıfsal bir ayrımın ifadesini henüz olguyu isimlendirme ve tanımlama aşamasında göstermektedir.

Bu kültüre özgü olma durumu ve İstanbul kent kültürüne ve yaşamına getirdiği yeni yaklaşımlar, ayrıca, inşaat sektöründe sunulan çoğu konutun temel nitelik ve gerekliliklere sahip olmamasına rağmen 'rezidans' olarak isimlendirilmesi nedeniyle yerli literatürde yeni kavram ve kriterler çerçevesinde yeniden tanımlanması ihtiyacı doğmuştur.

Bali (2013), rezidansların, 90'lı yıllarda villa ve site yaşamıyla tanışan kentli elitlere hitap eden bir konut tipi olduğunu belirterek, rezidanslarda, yaşayanlara aynen birinci sınıf bir otelde olduğu gibi sekreterlik, yemek, ikram, daire içi temizlik ve çamaşır yıkama hizmetleri sunulduğunu ortaya koymaktadır (Bali, 2013).

Rezidans, yeni ve modern bir yaşam tarzını, bir yaşam konseptini ve anlayışını sembolize etmekte, bu yeni konsept, teknolojinin son imkanlarıyla döşenmiş lüks bir daire, yaşayanların hayatını kolaylaştıracak 5 yıldızlı hizmetler ve bireysel kullanıma açık toplu sosyal imkanlar içermektedir (Özcan, 2010).

Rezidanslar, birçok hanenin bir arada konforlu bir şekilde yaşayacağı, çoğunlukla Amerikan tarzı açık mutfak olan ve beyaz eşyaların içinde hazır bulunduğu modern tarzda inşa edilmektedir (İlgen, 2017). Özarslan (2007), restoranı, otoparkı, havuzu ve alışveriş merkezlerini içinde bulunduran otel gibi hizmet veren gökdelenlerdeki dairelere rezidans adı verildiğini söylemektedir. Bu noktada, hem yaşanan dairelerin hem de dairelerin yer aldığı tesis ve hizmet sunan binaların rezidans olarak nitelendirildiğini belirtmek gerekmektedir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği'nde (2013), 'rezidans', yüksek nitelikli konut olarak yer almakta ve ticaret+hizmet, ticaret+konut, ticaret + hizmet + konut, merkezi iş alanı ve konut alanlarında yapılabilen, en az konut şartlarını sağlayan; resepsiyon, güvenlik ve günlük temizlik servisi mekanlarının bulunduğu, sağlık hizmetleri, kuru temizleme, çamaşırhane, taşıma, yemek ve alışveriş servisi hizmetleri ile spor salonu ve yüzme havuzu gibi hizmetlerin de verilebildiği birden fazla bağımsız bölümü ihtiva eden konut binaları olarak tanımlanmaktadır.

Mimar Emre Arolat rezidans kavramının sözlük anlamının ötesinde bir anlam taşıdığından ve düşük gelir seviyesine sahip olan sınıfın oturduğu 'ev'lerden ziyade yüksek gelirli sınıfın konutlarını tarif ederken kullanıldığını ve hatta zaman zaman sözcüğün kendi başına sosyal bir sınıf tarifi oluşturduğunu söylemektedir. Arolat'a göre rezidans kavramı kent merkezinde ya da merkezin çok yakınında, genellikle 15 kattan daha yüksek, içinde konut alanları dışında bazı ortak sosyal alanların da bulunduğu yapı türüdür. Mimar Melkan Gürsel Tabanlıoğlu ise rezidansları, tam donanımlı mutfak, ütü odası, kablolu televizyon, uydu TV, internet bağlantısı, direkt telefon, iklimlendirme, kasa ve çamaşır makinesi gibi sabit altyapının yanı sıra, güvenlik başta olmak üzere, resepsiyon, günlük temizlik, kuru temizleme, çamaşırhane, alışveriş servisleri ve müstakil otopark imkanlarıyla donanmış konut blokları olarak tanımlamaktadır (Yüksel ve Akbulut, 2009).

Aşçıoğlu İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Yaşar Aşçıoğlu, rezidansların iş ve sosyal hayatı yoğun olan kişilerin hayatlarını kolaylaştırmayı amaçladığını belirterek, ideal bir rezidansı, dairelerin konforuna ilaveten, kapalı ve açık yüzme havuzları, tenis kortları, çocuk oyun parkları, sauna, kuru temizleme, concierge, spor salonu,

bilardo ve ping pong salonu, oyun salonu gibi sosyal tesisleri ve kendi kendine yeten otomasyonu olan yapılar olarak tanımlamaktadır. Yapı Endüstrisi Yönetim Kurulu Başkanı Süha Yılmaz ise, rezidansı, oturanların hayatını kolaylaştırıcı pek çok hizmetin sağlandığı konut alanları olarak tanımlayarak, konut sakinlerine güvenlik, temizlik, sağlık, spor, teknoloji, iletişim, servis, catering gibi hizmetlerin bina içinden verildiğini ve rezidansların daha çok tek başlarına yaşayanların ya da çekirdek ailelerin yaşamlarına uygun küçük dairelerden oluştuğunu ortaya koymaktadır (Lüks konut residence midir?, Anonim, 2012).

5.2. İstanbul'da 'Rezidans'ın İzleri ve 'Kültürel' Arka Planı

Rezidans olgusu, İstanbul'da 1980 sonrası başlayan, 1990'larda neoliberal politikalar etkisinde yeniden tanımlanan ve 2000'lerde AKP iktidarının inşaat tabanlı kent politikaları çerçevesinde, ayrıca, tüketim kültürü ve değişen yaşam biçimleri doğrultusunda devam eden dönüşüm sürecinin son ve en görünür ürünüdür. 'Rezidans', hem neoliberalizmin kültürler ve kentler üzerindeki stratejileri ve postmodern tüketim kültürünün etkisinde biçimlenen yaşam tarzları ve toplumsal ilişkiler bağlamında küresel dinamikleri⁹, hem de öykünme (çoğu zaman özenme) ve 'görünür olma' eğilimdeki 'yeni orta sınıf kültürü' kapsamında Türkiye ve inşaat sektörünün 'oyun alanı' olması noktasında İstanbul'un karakteristik özellikleri bağlamında yerel kültürel altyapıyı¹⁰ barındıran bir olgudur.

'Rezidans'ın Türkiye'de ortaya çıkma sürecinin temeli öncelikli olarak 1990'larda İstanbul'a küresel kimlik kazandırma politikalarına ve bu çerçevede kent merkezinin yeniden tanımlanmasına dayanmaktadır. Ekonomi politikalarına bağlı olarak iş yaşamının yoğunluğu ve artan çalışma saatleri gündelik yaşama ilişkin bazı sonuçlar ortaya çıkarmış, 'kapalı siteler'de yaşamlarını sürdüren 'yeni burjuvazi' bu doğrultuda konut tercihinde yeni eğilimlere yönelmiştir. Yaşanan konuttan değişen beklentiler, zamandan tasarruf amacıyla tüm gündelik gereksinimlerin büyük bölümünün konut bünyesinde karşılanması talebi, yüksek gelir sahibi sınıfın kendi sosyal kimliğini statü ve prestij üzerinden sunma isteği ile birleşerek, kent merkezine

⁹ Bkz. 2. Bölüm ve 3. Bölüm

¹⁰ Bkz. 4. Bölüm

dönüş ile birlikte tüketim kültürü güdümündeki hızlı ve dinamik yaşam tarzı ve kenti deneyimleyen yeni bir şehirli yaşamı sunması noktasında rezidansların İstanbul kent merkezinde ortaya çıkmasına ve sayısının artmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Perouse (2012), rezidansları, merkezin yeniden kodlanması ve sermayenin büyük şehirler sahnesine tekrar çıkmasının çok görünür dışavurumları ve merkezdeki yaşam tarzlarının yeniden yapılandırılmasının ve bu doğrultuda konutun metalaşmasının aşırı bir emaresi olarak nitelendirmektedir.

Rezidansların ortaya çıktığı ABD ile Türkiye'deki kültür ve toplum yapısı ile sosyal sınıflar arası temas ve ilişkiler arasındaki farklılıklar, 'rezidans' olgusunun oluşumunda önemli bir dinamiktir. Hem ABD hem Türkiye'de sınıflar arası norm ve davranışlar benzerlik göstermekle birlikte, Türkiye'de üst sınıfın üstünlük ve seçkinlik beklentisi ile diğer sosyal gruplara karşı önyargılı, kuşkulu ve dışlayıcı tutumları dünyadaki benzerlerinden farklı olarak konut seçimi davranışında daha etkili olmaktadır. Bu bağlamda, rezidanslar, seçkinlik sunumu noktasında sosyal hiyerarşinin mimari üzerinden inşa edilmesidir.

Bu noktada, 1980 öncesi ve sonrasında, toplumdaki yapısal ve kültürel değişim çerçevesinde, 'burjuva' profilindeki değişime de vurgu yapmak gereklidir. 1980 döneminin burjuvazisi, tüketimin aşırılık sayıldığı, daha az ile yetinmenin bir erdem olarak görüldüğü bir kültürel iklimin ürünüdür. Her türlü aşırılıktan kaçınmasının nedeni varlığının toplumsal bir uzlaşmaya dayalı olmasıdır. 1990'ların kültürel ikliminin en göze çarpan ögesi ise tüketme arzusu ve para kazanmanın yüceltilmesidir. Eskinin utangaç, içine kapalı, zenginliğini her yolla göstermekten ürken zenginleri gitmiş, yerine zenginliğini her yolla göstermekten büyük bir keyif alan, kendi gibi olmayanlarla işbirliği yapmayan, toplumun geri kalanına kendi terimlerini dikte eden ve kesinlikle uzlaşmaya yanaşmayan bir kesim gelmiştir (Işık ve Pınarcıoğlu, 2015).

Bali (2013) de, yeni dönemi en çok karakterize eden özelliğin 'zengin olmak' özlemi olduğunu söylemektedir. 1970'li yıllarda kamuoyunda görünmemek, servetlerini ve özel yaşamlarını sergilemek için azami gayret gösteren işadamları, 1980 öncesindeki kayıplarını telafi edercesine kamuoyunda azami derecede görünmek için de ellerinden geleni yapmaya başlamışlardır (Bali, 2013).

Böylece, ekonominin dünyaya açılmakta olmasının bir sonucu olarak yükselen orta sınıfın küreselleşmeci özlemlerine yanıt vererek büyük konut projelerine girişilmiş, küreselleşmekte olan ekonominin etkisi altında, İstanbul hızla ‘yuppi’ tipinde bir işadami ve serbest meslek sahibi topluluğu yaratmıştır. Yuppi kavramındaki ‘urban’ vurgusu, neoliberalizmin kente farklı bir yaklaşımını ya da kentin belli mekanlarının özellikle yeni orta sınıfa göre dönüşümünü ifade etmektedir (Şimşek, 2014). Bu bağlamda, rezidans tipi konutlaşma, mekansal kurgusu ve biçimlenişi noktasında çekirdek aile profilinden çok bireyselliği öne çıkaran, üst sınıfları ve neoliberalizm ortaya çıkardığı yeni burjuvaziyi -yüksek maaşlı profesyoneller- hedefleyen bir konut modeline geçiş ile birlikte mimaride ifade bulan gösterişçi tüketimin ve sermayenin kentsel alandaki sembolü olarak yeni bir yaşam kültürünü temsil etmektedir.

Türkiye’nin küresel sisteme entegre olması ve İstanbul’un küresel kent olarak kurgulanması amacıyla uygulanan politikalar da İstanbul’da rezidans konut modeline geçişi hızlandırmıştır. 1980’li yıllarda, belediye başkanı Bedrettin Dalan döneminde, ‘yükselen piyasalar’ ve New York modeli, finans merkezli bir küresel kent hayaline dayanan kentsel yeniden yapılanma 1990’larda yoğunlaşarak kentin bazı yerlerine ‘Maslak-Manhattan’ profili eklemiş, bu süreçte, gayrimenkul piyasası, sınırsızca dünyayı dolaşan mali sermaye için uygun konaklama imkanı yarattığı gibi, müthiş bir hızla büyüyen hizmetler sektörü için de ‘göz kamaştırıcı’ mekanlar yaratmaya başlamıştır (Şimşek, 2014).

Neoliberal politikaların kent merkezine olan ilgisi ve 2002 seçimleri sonrası AKP iktidarı tarafından inşaat odaklı büyüme stratejilerinin tercih edilmesi noktasında, konutun metalaşarak yatırım nesnesi olması, kira ve satın alma bedeli çerçevesinde yüksek değişim değeri olan lüks konutlara, dolayısıyla rezidanslara olan talebin artmasına neden olmuştur. 2002 öncesi, yüksek faizde nemalanan rantiyeye sermayesi için, düşen enflasyon ve faiz karşısında yeni bir yatırım alanı aranırken, İstanbul’da ağırlıklı olarak konuta yatırım, inşaat furcasını besleyen bir dinamik haline gelmiştir. Konut fiyatları İstanbul’da ortalama yıllık enflasyonu bir kat geride bırakacak kadar reel getiri sağlarken, artan kiralar da yatırımı teşvik etmiştir. Faizden gayrimenkul rantına dönüş, yüksek tasarrufu olanların ana tercihi haline geldikçe, konut arzı da bundan beslenmiştir (Sönmez, 2016).

Son tahlilde, rezidans olgusu, ‘kapalı yerleşmeler’ dinamiği ve ortaya çıkmasına neden olan faktörler kapsamında değerlendirilmekle birlikte, kapalı yerleşmeleri ortaya çıkaran etmenlerden farklı olarak, hem kent merkezinin neoliberal süreçlerdeki başat rolü hem de sunulan mimari yapı ile nitelikli hizmetler ve ayrıcalıklı yaşam tarzı nedeniyle farklı bir yerde durmaktadır. ‘Rezidans’, mimari ve teknoloji kullanımı noktasında yapısal bir yenilik olmasının yanında, kent merkezine doğru bir tercih dönüşümü ile birlikte konuttan beklenen prestij ve yatırım nesnesi olma gibi yeni niteliklere vurgu yapan ve lüks ve seçkin ayrışmaya yönelik bir kopuşun simgesel ifadesidir.

5.2.1. Genel Çerçeve: Mevcut Durum ve Tespitler

İstanbul’da rezidansların gelişim süreci 1993-2002, 2002-2008, 2008-2012 ve 2012-2017 olmak üzere 4 dönem çerçevesinde takip edilebilmektedir (Tablo 8). 1993 yılında inşa edilen Akmerkez’in ardından, Süzer Plaza (2000), Polat Tower Residence (2001) ve Elit Residence (2001) rezidans tipi konutlaşmanın öncülleri olarak uygulanan ilk projelerdir. 2017 yılı Mayıs ayı itibariyle İstanbul’da tespit edilen rezidans sayısı 46¹¹ olmuştur (Bkz. Ek.1).

1990’ların kültürel iklimi ve tüketim ilişkilerinin değişimi noktasında yaşanan sosyal dönüşüm ile birlikte neoliberal politikaların İstanbul’u küresel kent olarak ‘pazarlama’ hedefi kent merkezi ile ilgili kararları etkilemiş¹² ve İstanbul tarihinde görülmemiş bir şekilde yoğun ve hatta ‘çılginca’ bir inşaat etkinliğine sahne olmaya başlamıştır. Bu bağlamda, ‘rezidans’ların İstanbul’daki ilk örneği ‘Akmerkez’ olmuştur.

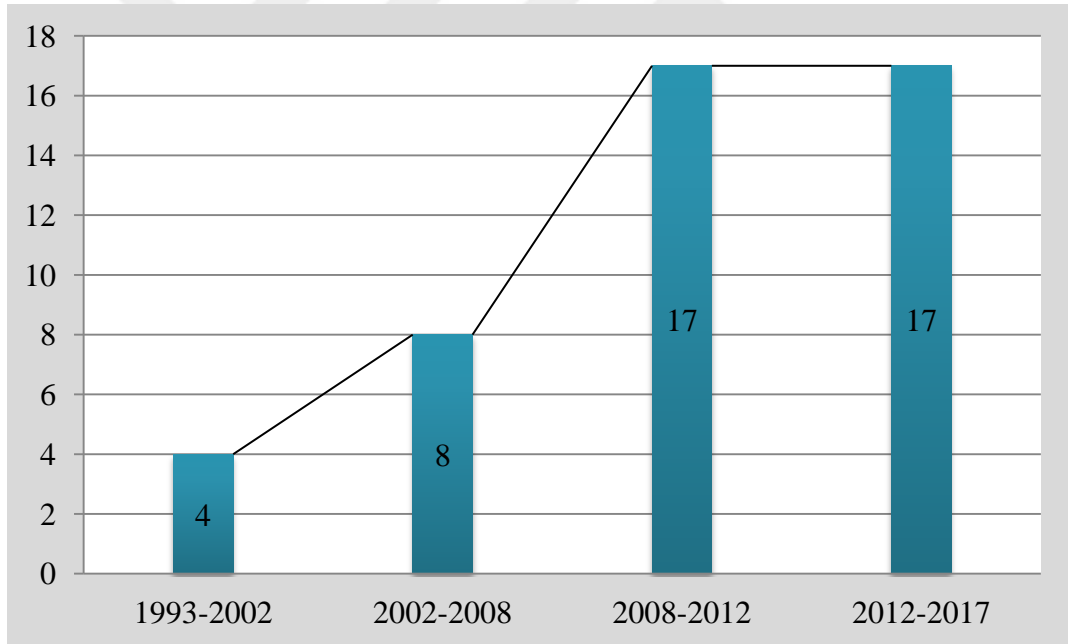
‘Akmerkez fikri’nin çıkış noktası, aslında, kente bir alışveriş merkezi kazandırarak küresel tüketim kültürünün ve dönemin ekonomik dinamiklerinin sürdürülebilirliği olmakla birlikte, sonuç, 1990’larda ‘zenginleşen’ sosyal gruplara yönelik yeni yaşam standartları sunma noktasında, rezidans, ofis ve alışveriş merkezi fonksiyonlarını içeren bir karma kullanımlı yapı olarak ortaya çıkmıştır.

¹¹ Bölüm 5.2.2’de ortaya konulan tanımlayıcı kriterler dikkate alınmıştır.

¹² Bkz. 4. Bölüm

Rezidansların İstanbul’da 1990’larda ortaya çıkışı, en önemli sebebi 1980 sonrası yaşanan kültürel dönüşüm olmakla birlikte, yasal ve yönetsel faktörlerin etkili olması ile açıklanabilir. ‘Müteahhitlik’ formasyonunun ‘kurumsallaşarak’ ‘gayrimenkul yatırım ortaklıkları’na dönüşmesi ve bu kurumsal altyapı ile ‘yükselen sınıflar’ın talebine yanıt verme noktasında yetkin ve güçlü bir kimlik kazanması 1990’ların ikinci yarısından itibaren gerçekleşmiştir. Bu dönem, küçük girişimci ve taşeronlar yerlerini Tekeli ve İlkin’in (2004) ortaya koyduğu tanımıyla ‘büyük inşaat müteahhit’ine ve dolayısıyla iş ilişkilerinin kurulma biçimlerinde yeni yaklaşımlara bırakmış, küçük girişimcide işin tanımı, fiyatın oluşumu ve kalitesinin değerlendirilişi yüz yüze ilişkilerde olurken, büyük inşaat müteahhitlerinin iş ilişkilerinin dayanağını mühendislik bilgilerinden alan anonim ilişkiler içinde kurması noktasında, inşaat sektörü yeni aktörlerle tanışmıştır.

Tablo.8. Rezidans Projelerinin Yıllara Göre Dağılımı

2002 yılında ise AKP iktidarı ile birlikte yeni bir süreç başlamış, ‘inşaat’ın resmi ekonomik politika ve büyüme stratejisi olarak tercih edilmesi, 2001 ekonomik krizi sonrası uygulanan özelleştirmeler sonucu küresel sermayenin Türkiye’ye girmesi ve bu bağlamda küresel sermayeyi çekmeyi resmi politika haline getiren 2001 tarihli Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı ile birlikte İstanbul’da alışveriş merkezi, karma kullanımlı yapı ve lüks konut üretimi hız kazanmıştır. 2001 krizinin ardından Türkiye ekonomisinde alınan önlemler ve yapılan reformlara ek olarak,

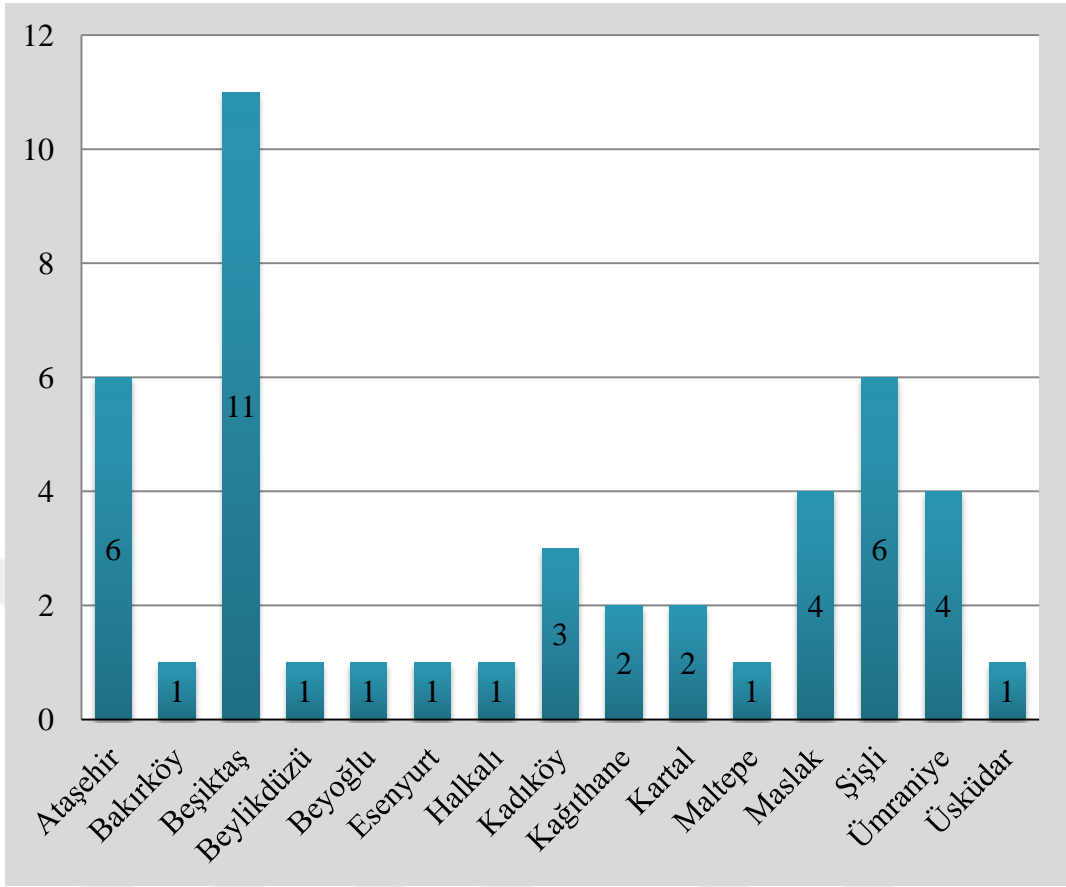
dünyadaki likiditenin de artması önceleri oldukça durgun olan sektörün canlanmasını sağlamıştır (Ertem ve Yılmaz, 2014). 2002 yılında Emlak Konut'un Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı'na dönüşmesi de inşaat sektörünün büyümesinde etkili olmuş ve bu dönemde, İstanbul'da Avrupa Yakası'nda Büyükdere-Maslak aksı, Anadolu Yakası'nda ise Ataşehir finans merkezi aksında olmak üzere toplam 8 rezidans inşa edilmiştir.

2008 yılında küresel finansal krizin etkileri Türkiye'de de yaşanmış ve inşaat sektörü küçülmüş, ancak, 2010 yılı itibariyle krizden çıkışın etkisi ile ciddi bir üretim hamlesine girilerek, en hızlı büyüyen sektör olmuştur (Ertem ve Yılmaz, 2014). 2010 itibariyle ABD'nin toparlanma sürecine girmesi Türkiye'yi de etkileyerek, özel sektör öncülüğünde krizden çıkışa yönelik politikalar ortaya konulmuş, konut 'en dayanıklı tüketim ürünü' olması noktasında artan talep ile inşaat sektörü büyüme eğilimine girmiştir. Bu dönem, 14'ü karma kullanımlı yapı bünyesinde olmak üzere toplam 17 rezidans inşa edilmiştir.

2012 yılındaki durgunluğun ardından 2013 yılının birinci çeyreğinde piyasa beklentilerinin üzerinde artış kaydedilmiş, ekonomik aktivitede canlanma gerçekleşmiştir. Yurt içi talepteki canlanma hizmetler sektörüne yansımıştır. Bu gelişmede, özellikle inşaat sektöründeki katma değer artışı dikkat çekici olmuş, dolayısıyla ekonomik aktivitelerdeki hızlanmanın etkisi ile inşaat sektörü 2013 yılının ilk çeyreğinde yeniden büyüme trendine girerek Türkiye ortalamasının üzerinde büyümüştür (İntes, 2017). Emlak Konut GYO'nun lüks konut pazarındaki (kapalı siteler ve rezidanslar) aktif konumu sonucu yükseliş ile birlikte bu dönem 17 rezidans inşa edildiği gözlemlenmiştir.

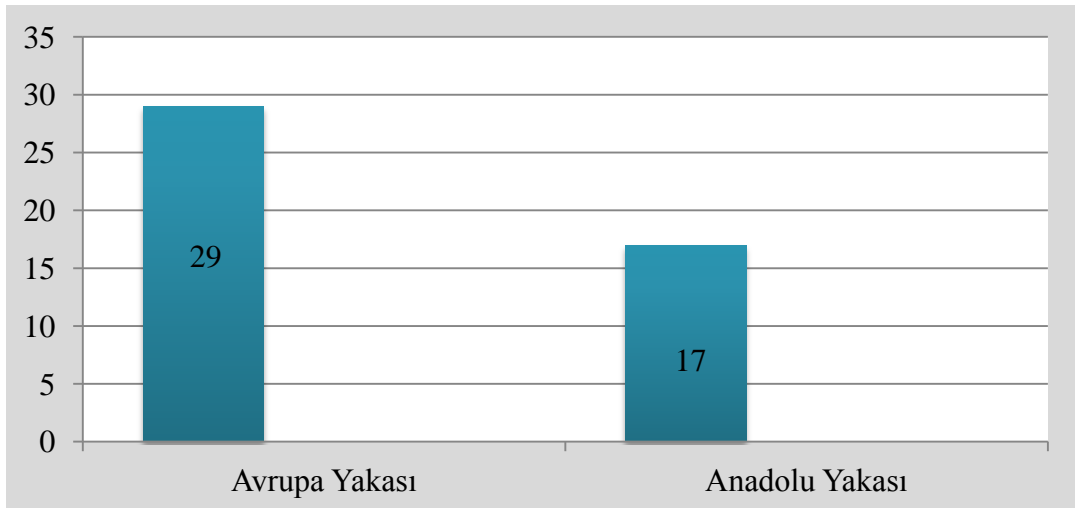
İş yaşamı ve ticari aktivitenin yoğunlaştığı Levent, Etiler ve Zincirlikuyu semtlerinin sınırları içerisinde olması nedeniyle Beşiktaş ilçesi en çok rezidansın inşa edildiği ilçe olmuştur (Tablo 9). Beşiktaş'ın yanında Avrupa Yakası'nda Maslak / Sarıyer ilçesi de Büyükdere-Maslak finans aksının yer aldığı bölge olarak rezidansların yoğunlaştığı bir ilçedir. İş yaşamının yoğun olduğu ve kentin ana ulaşım akslarına yakınlığı noktasında Şişli ve Kağıthane ilçeleri de sektörün ilgisini çekmektedir. Ataşehir finans merkezinin gelişim göstermesi ile birlikte Anadolu Yakası'nda da rezidans projeleri gözlemlenmeye başlamıştır.

Tablo.9. Rezidans Projelerinin İlçelere Göre Dağılımı

Bu doğrultuda, İstanbul'da yer alan rezidansların genel olarak Avrupa Yakası'nda yoğunlaştığı (Tablo 10) gözlemlenmekle birlikte son dönemde sektörün artan ilgisi doğrultusunda Anadolu Yakası'nda da sayılarının arttığı söylenebilmektedir (Bkz.Ek 1).

Tablo.10. Rezidans Projelerinin Bölgelere Göre Dağılımı

5.2.2. Tanımlayıcı Kriterler: ‘İdeal Rezidans’ Özellikleri

Günümüzde, rezidanslar, neoliberal dinamiklerin temel belirleyici olduğu kentsel alanda, imaj ve sembolik referans yaratma hedefi doğrultusunda gayrimenkul sektörünün birincil aktörü olarak yaygınlaşmaktadır. 1993 yılında Akmerkez ile başlayan süreç, özellikle 2000’li yılların başından itibaren yoğun bir inşaat etkinliği kapsamında devam etmektedir. Ancak, pek çok konutun, mimari özellikler ve yaşam anlayışı noktasında, kavramın gerektirdiği standardın uzağında bir yapı içermesine rağmen, ‘rezidans’ konseptinin açık bir tanımı yapılamadığı ve içeriği belirgin bir şekilde ortaya konulmadığı için, ‘rezidans’ olarak sunulduğu görülmektedir.

Yazıcı (2006), rezidanslar Türkiye’de prestij kavramı ile bağdaştığından, bazı inşaat şirketlerinin, gerekli hizmetleri vermeseler bile rezidans ismini ekleyerek daha prestijli proje havası yaratmaya çalıştığını söyleyerek, bir projenin ‘rezidans’ ismini hak edebilmesi için beş yıldızlı otel şartını barındırması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Teknik Yapı Başkan Yardımcısı Umut Durbakayım, kapalı otopark, ortak sosyal donatı alanları, spor alanları gibi özelliklere sahip olan her binanın rezidans olarak algılanmaması gerektiğine dikkat çekmektedir. Canan Yapı Genel Müdürü Ali Rıza Kılıç ise, rezidansların otel mantığıyla işletilen yapılar olduğunu ve daha çok lüks konut olarak nitelendirildiğini belirterek, ‘Bugün tek bir bloktan ve açık havuzdan oluşan projeler dahi rezidans olarak nitelendiriliyor. Lüks bir konut yapıyor olabilirsiniz, içinde kullandığınız malzemeler lüktür ama bu rezidans değil. Rezidans, resepsiyondan housekeeping’e, ütüden yemeğe, güvenlikten sosyal tesislere kadar 5 yıldızlı otellerde verilen tüm hizmetleri içinde barındırması gereken bir konsept’ sözleriyle ifade sorununu ve gereklilikleri özetlemektedir (Lüks konut residence midir?, Anonim, 2012).

Perouse (2012) ise, ‘rezidans’ tipi konutu tanımlamak için; mimari / fiziki kıstas, işlevsel kıstas, nitelikli hizmet arzı kıstası, fiyat kıstası ve konum ve manzara potansiyeli kıstası olmak üzere 5 temel kıstas ortaya koymuştur. Perouse (2012), öncelikle yapının 20 kattan yüksek ve görkemli bir görünüme sahip olması gerektiğini söylemektedir (mimari / fiziki kıstas). Yapının konut işlevine ek olarak

AVM ile bağlantılı olması (işlevsel kıstas) ve yaşayanlara mahsus spor, sağlık, çocuk bakımı gibi geniş kapsamlı, ayrıcalıklı ve sürekli bir hizmet üretimi olması gerekmektedir (nitelikli hizmet arzı kıstası). Bunların yanında, şehir dokusu yoğun, tarihi ve merkezi bir konumda yer alması gereken (konum ve manzara potansiyeli kıstası), yüksek statü ve ayrıcalıklı yaşam konsepti üzerinde gelişen bu emlak ürününün AA ve A+ olarak tarif edilen bir sınıfa hitap etmesi gereği (fiyat kıstası) de vurgulanmaktadır (Perouse, 2012).

Bu bağlamda, rezidans olgusunun tanım sorunu ve bir konutun ‘rezidans’ olarak adlandırılabilmesi için sahip olması gereken temel özelliklerin açıklanması ihtiyacından hareketle, çalışmada 7 kriter belirlenmiştir. Ancak, bu noktada belirtmek gerekir ki, tanımlayıcı kriterler, rezidansları ‘meşrulaştırma’ değil, İstanbul’da gözlemlenen belirleyici özellikleri tespit etme ve bölüm 5.1’de tanımlandığı üzere ‘otel hizmeti sunma’sının yanında sahip olduğu ‘ayrıt edici’ niteliklere dikkat çekme amacı taşımaktadır. Ayrıca, başlıkta ortaya konulan biçimiyle ‘ideal rezidans’ tanımının da, bu çerçevede, eleştirel bir vurgu içerdiği söylenmelidir. Belirlenen tanımlayıcı kriterler şunlardır:

Tablo.11. Tanımlayıcı Kriterler

1.	Konum ve Ulaşılabilirlik
2.	Mimari ve Fiziksel Nitelikler
3.	Planlama İlkeleri ve Mekansal Nitelikler
4.	İşlevsel Nitelikler
5.	İdari ve Operasyonel Nitelikler
6.	Tesis ve Yardımcı Hizmet Sunumu
7.	Fiyat

5.2.2.1. Konum ve Ulaşılabilirlik

Rezidans, kent merkezinde, kentin temel ulaşım bağlantılarının ve kent yaşamının temel gereksinimleri olan sağlık ve eğitim işlevlerinin yer aldığı bölgede, ayrıca, ikamet edenlerin yaşam tercihleri ve kent yaşamına katılımları noktasında

kentin kültürel ve ticari yoğunluğunun olduğu bir alanda konumlanmalıdır. Bir konutun, rezidans olarak tanımlanabilmesi için konum ve ulaşılabilirlik noktasında bir diğer koşul da, rezidans yaşamını tercih edenlerin sosyal ve mesleki konumları gereği, kentin finans merkezlerine yakın bir noktada ve iş yaşamının yoğun olduğu bölgede yer almasıdır.

5.2.2.2. Mimari ve Fiziksel Nitelikler

Rezidans olarak tanımlanabilmesi için bir konut binası, 20 katlı veya daha yüksek bir yapıya karşılık gelmelidir. Yüksekliği ve 'ihtişamı' ile bulunduğu bölgede referans noktası olabilecek nitelikte ve yer aldığı bağlamın silüetine etki edebilecek 'görkemli' bir fiziksel yapıda olmalı, mimari yapısıyla dikkat çekebilecek ve ayırt edilebilecek bir cephe karakteri ve forma sahip olmalıdır.

Mimari açıdan yükseklik önemli bir kriter olmakla birlikte, mimari 'nokta blok' olması bağlamında 'tekillik' veya birden çok yapının yer aldığı kurgusal bir bütünlük kapsamında 'biricik (unique)' olma durumu da önemli bir kriter olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, çalışmanın, gayrimenkul sektörüne yönelik bir tanım ortaya koymaktan çok mimari ve işlevsel tespitler yapmayı hedeflemesi noktasında, İstanbul'da gözlemlenen ve çok sayıda benzer özellikte 'otel konseptinde sunulan çok katlı konut binası'nın yer aldığı komplekslerdeki yapıların 'rezidans' olarak tanımlanabilme konusu da tartışmaya değer görülmektedir.

5.2.2.3. Planlama İlkeleri ve Mekansal Nitelikler

Rezidanslar, yapılanma mantığı olarak kapalı yerleşmeler dinamiği dahilinde ortaya çıkması bağlamında, temelde, giriş çıkışların sınırlandırıldığı güvenli bir konut ve yalıtılmış bir yapı sunması gerekliliği doğrultusunda planlanmalıdır. Yüksekliği ve fiziksel yapısıyla 'güvenli kale' imajını sembolik olarak sağlamasının yanında, kapalılık ve yalıtımı sağlama noktasında kentten ve yakın çevresinden denetimli bir ilişki ve ayırım çerçevesinde ortaya koymakla birlikte, kapsamında yer alan fonksiyonlar aracılığıyla kentle etkileşim içinde bir yapı ortaya koymalıdır.

Bununla birlikte, rezidanslar, sunulan konut birimleri ve içerdği diğer tesis ve hizmet mekanları arasındaki ilişkiler noktasında, mekansal organizasyonu ile temel ihtiyaçların hızlı ve kolay giderilmesi amacıyla uygun olarak tasarlanmalıdır. Konut birimi ölçeğinde ise, hem büyüklüğü hem de oda sayısı ile çeşitlilik içermesinin yanında, öngörülen kullanıcılar ve talep edilen yaşam tarzı bağlamında uygun mekansal nitelik ve ilişkilere sahip olmalıdır. Ayrıca, tüketime, lükse ve statüye vurgu yapan yapısına uygun tasarım ve mekan standartları da sunmalıdır.

5.2.2.4. İşlevsel Nitelikler

Rezidans binasının konut fonksiyonuna sahip olması - doğal olarak - temel kriterdir. Buna ek olarak, rezidansın, konut fonksiyonunun yanında sunulan servisler noktasında tüketim ekonomisinin bir aktörü olması ve kendisiyle birlikte 250'ye yakın alt sektör ile ilişkili yapısı (Ertem ve Yılmaz, 2014) nedeniyle, özellikle alışveriş merkezi bağlantısı olan bir işlevsel ve yapısal bütünlük çerçevesinde yer alması birincil gereklilik olmasa dahi önemli bir kriter olarak sayılabilir. Alışveriş merkezinin yanında otel ve ofis gibi fonksiyonları da içerecek şekilde karma kullanımlı bir kompleks içindeki özelleşmiş bloklar da rezidans olarak tanımlanabilir.

5.2.2.5. İdari ve Operasyonel Nitelikler

Rezidanslar, kentsel siyaset içinde özerk yönetim ve ikamet edenler için sosyal ilişkiler ve davranış kuralları ile mekan kullanım ilkelerinin belirlenmesi noktasında, özelleşmiş bir bina yönetimine sahip bir 'işletme' olma özelliği taşımaktadır. Bu kapsamda, bütçe yönetimi, güvenlik yönetimi, tesis yönetimi, karma kullanımlı bir yapı sunması noktasında fonksiyonlar arasındaki ilişkilerin yönetim ve organizasyonu gibi hizmetleri içeren bir idari yapı yer almaktadır. Ayrıca, bünyesinde yer alan konut ve servis fonksiyonlarının yönetimi ve organizasyonu kapsamında 'kendi kendine yeten' bir otomasyon sistemine ve operasyonel altyapıya sahip olmalıdır. Günümüzde geline nokta, pek çok rezidans 'akıllı bina' sistemleri çerçevesinde merkezi kontrol ve müdahale sistemleri kullanılmaktadır.

5.2.2.6. Tesis ve Yardımcı Hizmet Sunumu

Rezidanslar, ikamet edenlerin konut binasından ayrılmadan temel gereksinimlerini karşılayabilecekleri bir tesis ve servis altyapısına sahip olmalıdır. Bu bağlamda, resepsiyon & concierge, güvenlik ve CCTV servisi, temizlik, teknik servis, fatura & aidat ödeme, daireye özel teknik servis, genel bina bakım yönetim, otomasyon sistemi, otopark & vale hizmeti, sekreteryaya vb. çeşitli yardımcı hizmetler içermesi noktasında '5 yıldızlı otel' konseptinde sunulmalıdır. Ayrıca, fitness, spa & wellness, açık / kapalı havuz gibi spor tesisleri, sağlık merkezi ve alışveriş merkezi gibi ikamet edenlere özel sosyal alanlar da rezidans bünyesinde yer almalıdır.

5.2.2.7. Fiyat

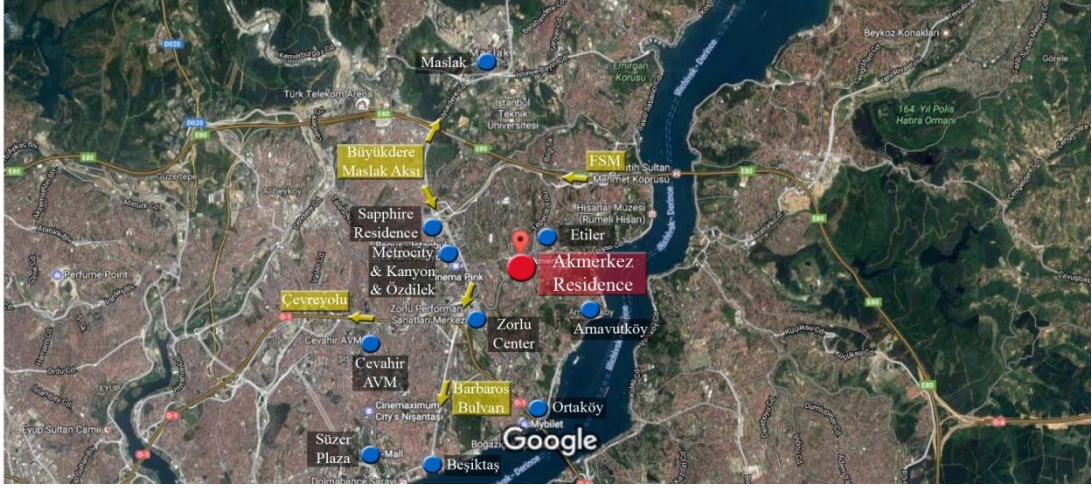
Rezidanslar yüksek yatırım ve değişim değerine sahip olmakla birlikte, yüksek gelir sahibi profesyonellerin yer aldığı AA ve A+ olarak tanımlanabilecek gelir grubuna yönelik olarak tasarlanmaktadır. 2017 yılı itibariyle daire satış fiyatları 150.000 \$ - 9.350.000 \$, kira fiyatları ise 800 \$ - 7.000 \$ arasında değişmektedir.¹³

5.2.3. Öncüller ve Genel Özellikleri

İstanbul'da 'rezidans' özelliklerine sahip olma noktasında uygulanan ilk proje, Etiler semtinde, konut+ticaret odaklı bir aks üzerinde (Şekil 11) yer alan Akmerkez Rezidans projesidir.

Akmerkez Kompleksi, Mimar Fatih URAN-Di Design Group Development tarafından tasarlanmış olup, 18 Aralık 1993 tarihinde hizmete girmiştir. Etiler'de, 27.557 m² arsa üzerinde, yaklaşık 180.000 m² brüt kapalı alan ve yaklaşık 168.000 m² net kapalı alan üzerine kurulu Akmerkez Karma Kullanım Kompleksi, 4 katlı alışveriş merkezi, 14 ve 17 katlı iki ofis binası ve 23 katlı bir rezidans binasından oluşmaktadır (Eva Gayrımenkul, 2011).

¹³ www.hurriyetemlak.com sitesinden yararlanılmıştır.

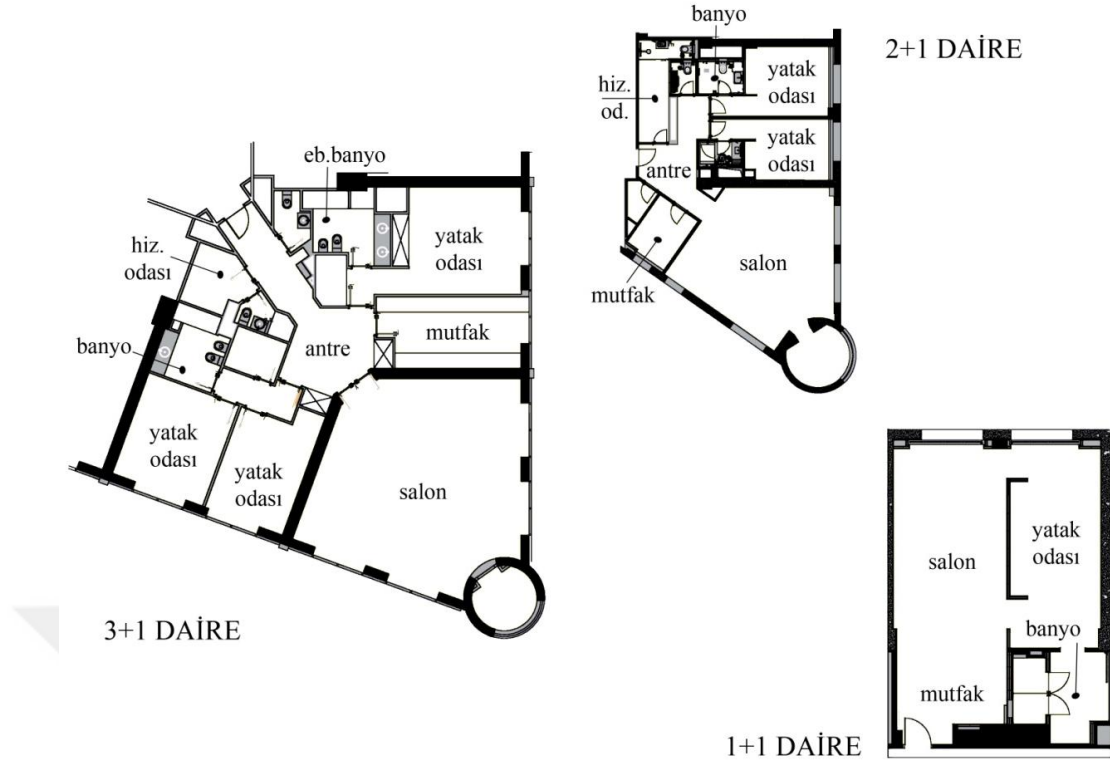
Şekil 11. Akmerkez Konumu

Şekil 12. Akmerkez Kompleksi

Kaynak: <http://www.haberyapi.com/wp-content/uploads/2015/06/Akmerkez-3.jpg>

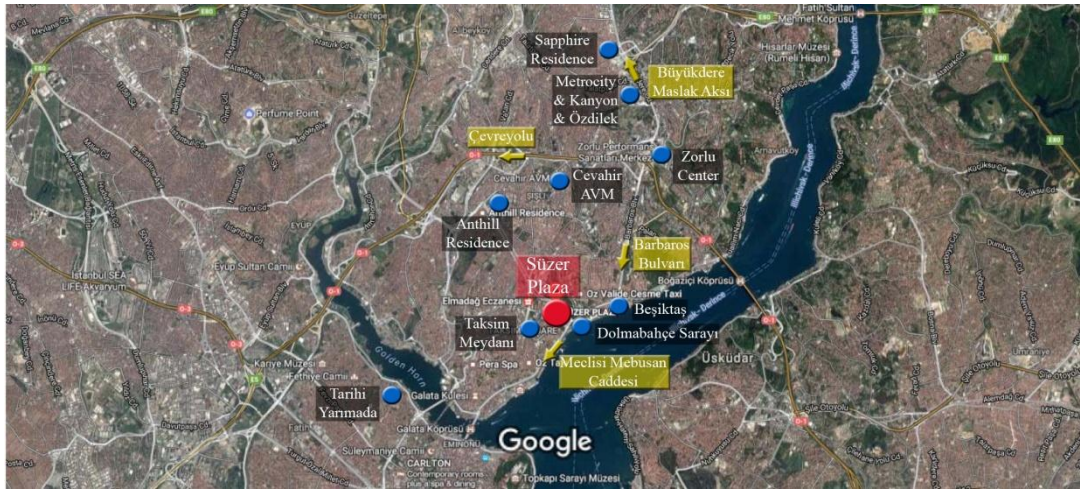
Akmerkez Rezidans bünyesinde, tip A / 2+1 (210 m²), tip B / 1+1 (96 m²), tip C / 3+1 (238 m²) ve A ve B tip dairelerin birleştirilmesiyle oluşturulmuş tip D / 4+1 (306 m²) olmak üzere toplam 81 adet daire bulunmaktadır (Eva Gayrimenkul, 2011). Sunulan hizmetler arasında 24 saat güvenlik, concierge hizmeti, fitness salonu, yüzme havuzu, sauna, temizlik ve çamaşırhane hizmeti, bakım-teknik destek, otopark, araç kiralama, VIP transfer hizmeti ve bakıcı hizmeti gibi servisler yer almaktadır (Akmerkez GYO, b.t.).

Şekil 13. Akmerkez Rezidans Daire Planları

Kaynak: Akmerkez GYO, b.t.

İstanbul'da inşa edilen ikinci rezidans projesi ise, Şişli İlçesi'nde yer alan, rezidans, ofis ve otel fonksiyonlarını barındıran 34 katlı Süzer Plaza / Ritz Carlton Residence olmuştur. Mimari projesi mimar Doruk Pamir tarafından hazırlanmış olan ve 2000 yılında açılan Süzer Plaza 34 katlı bir yapı olarak, tekil bir yapıda karma kullanımları barındırmaktadır. 17. kat ve üstü rezidans kullanımına ayrılmıştır.

Şekil 14. Süzer Plaza / Ritz Carlton Residence Konumu

Şekil 15. Süzer Plaza / Ritz Carlton Residence

Kaynak: http://emlakansiklopedisi.com/images/wiki/gokkafes-gok-kafes-istanbul-suzer-plaza_%20632638.jpg

Merkezi konumuyla ticari ve kültürel yaşamın yoğunlaştığı bölgede yer alan Süzer Plaza bu kente hakim konumuyla ikamet edenlere ‘özel’ bir manzara sunma imkanına sahiptir. Süzer Plaza’da büyüklükleri 380-775 m² arasında değişen 2+1, 3+1 ve 7+1 daireler yer almakta ve restoran-bar, oda servisi, kuru temizleme, açık / kapalı havuz, spor merkezi, masaj ve cilt bakımı, türk hamamı, buhar odası ve sauna hizmetleri sunulmaktadır.

Şekil 16. Süzer Plaza Daire Planları

Kaynak: <http://www.suzerplaza.com.tr/tr/the-residences>

Tanıtım kataloğunda yer alan, ‘İstanbul Boğazı’ndan Tarihi Yarımada’ya uzanan manzarası, The Ritz-Carlton İstanbul’un sunduğu olanakları, üst düzey güvenliği ve merkezi konumuyla benzersiz bir konaklama deneyimi sunuyor. Lüks ve konforun bir arada olduğu rezidans, minimal tasarımı, kusursuz hizmet anlayışı, ayrıntıların incelikle tasarlandığı yaşam alanları ve üst düzey güvenliğiyle zevk sahibi konuklarını ağırlıyor¹⁴, söylemiyle Süzer Plaza, seçkin ve lükse yapılan vurgular noktasında ‘rezidans’ kültürünün tüm içeriğini sergilemesi nedeniyle farklı bir yerde durmaktadır.

Akmerkez Kompleksi ve Süzer Plaza / Ritz Carlton Residence, mimari yapıları ve mekansal organizasyonları ile yaptıkları dönem itibariyle İstanbul’da yeni bir konut anlayışının ve kentsel kamusal alan kullanımı noktasında farklı bir yaklaşımın öncülleri olmuşlardır. Ayrıca, sunmuş oldukları lüks konut özellikleri ve hizmetler ile İstanbul için yeni bir konut modelinin örneklerini sergilemişlerdir.

2000’li yılların başında İstanbul’da gözlemlenen diğer öncül rezidans projeleri ise, GYO’ların kentsel üretimde sahneye çıktıkları ilk proje olan Elit Residence / Şişli, ilk akıllı bina uygulamasını İstanbul’a getiren Polat Residence / Fulya ve Büyükdere-Maslak finans merkezi aksında uygulanan ilk rezidans ve karma kullanımlı kompleks olması noktasında önemli bir yere sahip Metrocity Millenium Residence olmuştur.

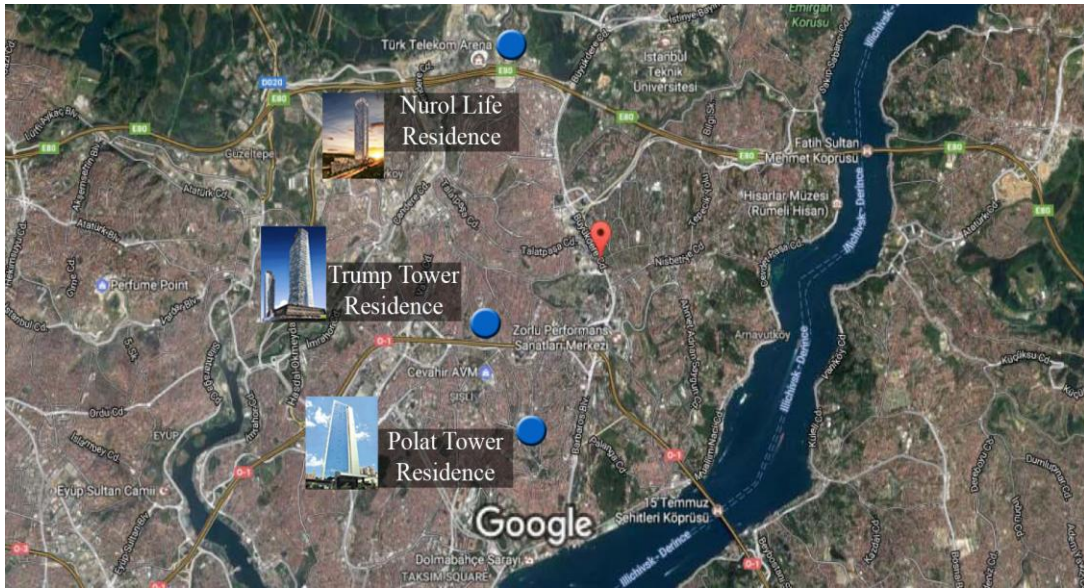
5.3. Rezidans Mimarisi: Planlama ve Tasarım

Rezidans mimarisinde, yüksek yapı olma niteliği ‘rezidans’ olarak tanımlanabilme noktasında önemli bir kriter olmakla birlikte, bazı benzer ve ortak nitelikler de bulunmasının yanında, tasarım anlamında proje geliştirici firma talebi, sosyal değişkenler, yasal sınırlamalar ve tabi ki mimar katkısı gibi çeşitli dinamiklere bağlı olarak çok farklı yapılar ortaya çıkmaktadır. Ancak, son tahlilde, bir rezidans tipi konut binasında bazı tipik özelliklerin ve mimari ve mekansal standartların olduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte, İstanbul’da uygulanan ilk rezidans

¹⁴ www.suzerplaza.com.tr sitesinden yararlanılmıştır.

örneğinden bu yana, kentin gelişim dinamikleri, sosyal yapıdaki değişimler, yasal faktörler ve inşaat nesnesi olması noktasında yönetsel ve finansal kriterler çerçevesinde farklılaşmalar da gözlemlenebilmektedir.

Bu bağlamda, hem rezidans mimarisi üzerine bir profil ortaya koymak hem de 1993-2017 arasındaki değişimleri izleyebilmek amacıyla, taşıdıkları nitelikler ve mimari kurguları noktasında, Polat Tower Residence (2001), Trump Tower Residence (2012) ve Nurol Life Residence (2017) üzerinden rezidans mimarisi ile ilgili tespitler ve değerlendirmeler yapılacaktır. Seçilen rezidansların, kent ölçeğinde; konum ve yerleşim alanı kimliği, planlama ve yakın çevre ilişkileri, bina ölçeğinde; kütle ve ölçek, mimari dil ve cephe karakteri, plan kurgusu ve fonksiyonel ilişkiler, yapısal özellikler ve teknik altyapı, konut birimi ölçeğinde ise; tipolojik çeşitlilik ve konut birimleri sayısı, oda sayısı ve mekan boyutları incelenecektir. Bu inceleme çerçevesinde, 'rezidans mimarisi' üzerine bir tipoloji oluşturulurken aynı zamanda mimari ve mekansal yapının analizi ve sosyal bağlam ile ilişkisel ve eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi noktasında bir yaklaşım ve yorumlama biçimi ortaya konulacaktır.

Şekil 17. İnceleme İçin Seçilen Rezidansların Konumları

Polat Tower Residence, Beşiktaş İlçesi Fulya Mahallesi'nde yer almaktadır. Polat İnşaat tarafından 30 Ocak 1999 tarihinde temeli atılmış ve 2001 yılında hizmete girmiş olan 42 kat ve 152 m yüksekliğindeki binada, 71 m² ve 81 m²

büyükliğünde, salon, 1 oda, banyo ve mutfaktan oluşan 406 adet stüdyo daire bulunmaktadır.¹⁵

Tablo.12. Polat Tower Residence Genel Özellikleri

Polat Tower Residence		
	Açılış Yılı	2001
	Konum	Fulya / Beşiktaş
	Kat Sayısı	42
	Yapı Düzeni	Tekil Blok / Rezidans
	Proje Alanı	73.000 m ²
	Konut Birimi Tipleri	71-81 m ² 1+1 daireler
	Konut Birimi Sayısı	406
	Geliştirici Firma	Polat İnşaat
	Mimari Proje	-

Şişli İlçesi Mecidiyeköy Mahallesi'nde yer alan Trump Tower Residence 2012 yılında hizmete girmiştir. Trump Towers İstanbul, 154 m yüksekliğinde 39 katlı rezidans bloğu, 37 katlı ofis bloğu ve 62.350 m²'lik alışveriş merkezinden oluşan karma kullanımlı bir kompleks olma özelliği taşımaktadır. Rezidans bloğunda, temelde 1+1, 2+1 ve 3+1 olmak üzere mimari kütle biçimlenişi nedeniyle 88 farklı tip ortaya koyan, toplam 205 adet bağımsız konut birimi yer almaktadır.¹⁶

Tablo.13. Trump Tower Residence Genel Özellikleri

Trump Tower Residence		
	Açılış Yılı	2012
	Konum	Mecidiyeköy / Şişli
	Kat Sayısı	39 katlı rezidans bloğu+37 katlı ofis bloğu+alışveriş bloğu
	Yapı Düzeni	Karma Kullanımlı Yapı
	Proje Alanı	260.000 m ²
	Konut Birimi Tipleri	1+1, 2+1 ve 3+1 daireler
	Konut Birimi Sayısı	205
	Geliştirici Firma	D Yapı ve Taşyapı
	Mimari Proje	Brigitte Weber

¹⁵ www.polattower.com sitesinden yararlanılmıştır.

¹⁶ www.trumpistanbul.com.tr sitesinden yararlanılmıştır.

Nurol Life Residence ise Kağıthane İlçesi Seyrantepe Mahallesi'nde TEM Otoyolu yanında, Türk Telekom Arena Stadyumu'nun hemen arkasında konumlanmaktadır. Projede, 50 katlı ve 252 m yüksekliğinde tekil blok bünyesinde 502 adet (440 adet rezidans bloğunda) daire, 50 adet ofis ve 2 adet ticari alan yer almaktadır.¹⁷

Tablo.14. Nurol Life Residence Genel Özellikleri

Nurol Life Residence		
	Açılış Yılı	2017
	Konum	Seyrantepe / Kağıthane
	Kat Sayısı	50
	Yapı Düzeni	Tekil Blok / Rezidans+Ofis
	Proje Alanı	140.000 m ²
	Konut Birimi Tipleri	1+0, 1+1, 2+1, 3+1, 3.5+1 ve 4+1, 5+2 ve 7+2 daireler
	Konut Birimi Sayısı	440
	Geliştirici Firma	Nurol GYO
	Mimari Proje	Hakan Kıran

Polat Tower Residence, İstanbul'daki akıllı bina otomasyonunun ilk uygulandığı rezidans projesi olmasının yanında, rezidans tipi konutlaşmanın temel ortaya çıkış amacı olan sosyal ve işlevsel arka plana uygun olarak tasarlanan stüdyo daireleri Türkiye'ye tanıştıran ilk bina olması noktasında önemli olarak görülmesi nedeniyle araştırma için seçilmiştir.

Trump Tower Residence iş yaşamı ile kültürel ve ticari yoğunluğun olduğu bir alanda yer alan karma kullanımlı bir yapı olması ve İstanbul'da uygulanan ilk 'uluslararası markalı konut' projesi olarak sunduğu seçkin ve lüks vurgusu noktasında rezidans konut modeli için özel bir örnek olarak görülmektedir.

Nurol Life Residence ise konumu, tekil blok olarak sunduğu mimari yapı ve konut birimi çeşitliliğinin geldiği nokta anlamında ilginç ve güncel bir örnek olarak değerlendirildiği için araştırma için seçilen diğer rezidans projesi olmuştur.

¹⁷ www.projepedia.com sitesinden yararlanılmıştır.

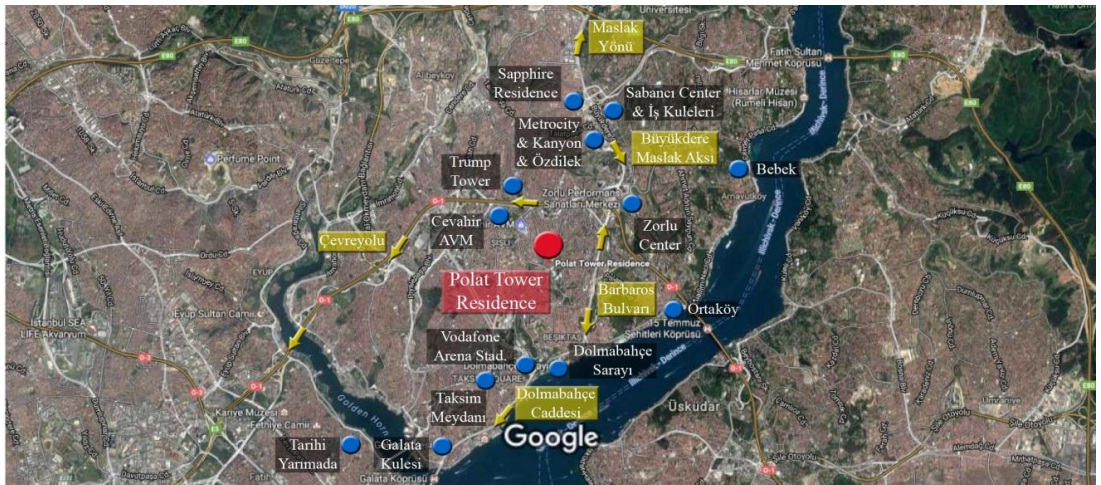
5.3.1. Kentsel Bağlam

Rezidanslar, ortaya çıkışına neden olan sosyo-kültürel arka plan ve kent merkezine yönelik tercihler sonucu bir planlama ve mimari çözüm ortaya koyması, ayrıca kapsamında yer alan karma fonksiyonlar ile kentle etkileşim içerisinde olması ile İstanbul'da da iş yaşamının, kültürel ve sosyal hareketliliğin olduğu Büyükdere-Maslak aksı ile Altunizade-Kozyatağı-Ataşehir bölgelerinde yoğun olarak gözlemlenmektedir.

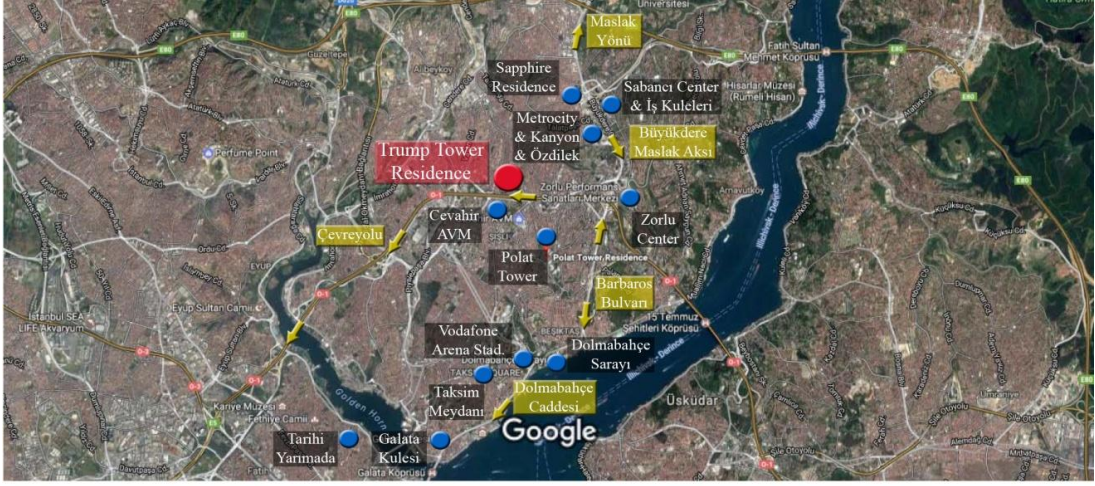
5.3.1.1. Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği

Rezidanslar, kent merkezinin cazibesini arttırmak ve yüksek gelir sahibi profesyonel sosyal grubun ilgisini çekme hedefiyle kent merkezine yönelik alınan kararların bir sonucu olarak, kentin hem finansal hem de kültürel ve tarihi merkezine yakın bir konumda olması beklenen bir konut modelidir.

Polat Tower Residence Fulya Mahallesi / Beşiktaş İlçesi (Şekil 18) ve Trump Tower Residence ise Mecidiyeköy Mahallesi / Şişli İlçesi'nde (Şekil 19) yer almakta ve Büyükdere Caddesi, Barbaros Bulvarı, Dolmabahçe Caddesi ve Çevre Yolu'na mesafeleri nedeniyle kentin ana ulaşım akslarına, metro ve metrobüs hatları ile karadeniz ulaşımı bağlantılarına yakın bölgede konumlanmaktadır.

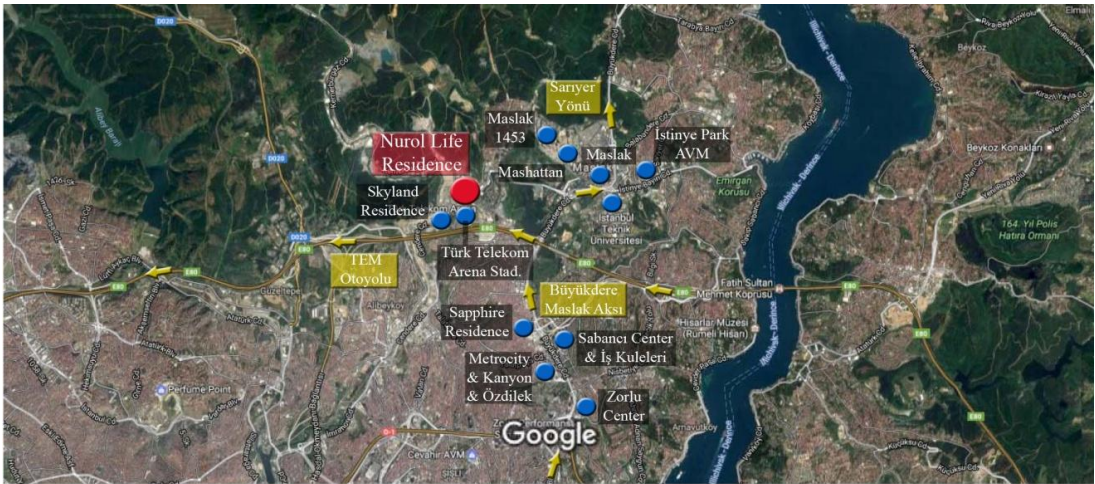
Şekil 18. Polat Tower Residence Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği

Şekil 19. Trump Tower Residence Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği

Polat Tower Residence ve Trump Tower Residence binaları, Büyükdere-Maslak aksına mesafeleri noktasında kentin finans merkezine, Levent Bölgesi'ne mesafeleri noktasında kentin sosyo-kültürel aktivite ve alışveriş merkezi bölgesine, Taksim-Beyoğlu-Beşiktaş ilçelerine mesafesi nedeniyle de kentin kültür ve sosyal yaşam yoğun bölgesi ile tarihi merkezine yakın bir konumda bulunmaktadır.

Nurol Life Residence ise kentin yeni gelişen bölgelerinden biri olan Ayazağa-Seyrantepe aksında TEM Otoyolu'nun yanında yer almaktadır.

Şekil 20. Nurol Life Residence Konum ve Yerleşim Alanı Kimliği

Sanayi yapılarının kent dışına taşınması ile konut ve turizm bölgesi olarak imara açılmasının ardından My Home, Maslak 1453, Vadi İstanbul ve Skyland

İstanbul başta olmak üzere çeşitli rezidans ve lüks konut siteleri bu bölgede inşa edilmeye başlamıştır. Nurol Life Residence binasının yer aldığı bölge, Maslak finans merkezine ve Levent bölgesine yakınlığı nedeniyle kentin önemli bir gelişim noktası olarak görülmektedir. Nurol Life Residence da bu bölgede uygulanan son proje olması noktasında rezidans tipi konutlaşma için farklı ve yeni bir konum yaklaşımı ortaya koymaktadır (Şekil 20).

5.3.1.2. Planlama ve Yakın Çevre İlişkileri

Rezidanslar, 'vaat edilen' güvenli ve izole yaşamı sağlama hedefi doğrultusunda kentsel yalıtım anlayışına sahip bir kapalı konut yerleşmesi özelliğinde olmakla birlikte, kent yaşamının canlılığı ve hareketliliği bağlamında sunmuş olduğu alışveriş merkezi, otel, ofis vb. kullanımlar yoluyla işlevsel çeşitliliğe merkezi konumu ile katkı sunması ve bu çerçevede farklı bir kamusal alan kullanımı yaklaşımı içermesi noktasında paradoksal bir yapı ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, fiziksel yapı ile sembolik olarak ortaya konulan güvenli yaşam alanı ve girişlerin kontrol edildiği ve sınırlandırıldığı bir planlama yaklaşımı olmasına rağmen, aslında, rezidanslar, ikamet edenlerin kente katılımları ve yer aldıkları kentsel bağlamda yakın çevresiyle doğrudan etkileşim içinde olan bir kurgu çerçevesinde, kent ile bütünleşmiş bir yapı ve demokratik bir kentsellik sunması ile kentten duvarlar ve kapılar ile ayrılan kapalı yerleşmelerden farklı bir planlama mantığı içermektedir.

Şekil 12'de belirtildiği üzere, Polat Tower Residence'in bu ilişkisel yaklaşımı planlama ölçeğinde ortaya koyduğu gözlemlenebilmektedir. Yaya trafiğini ve kamusal kullanımı kısıtlamadan, salt fiziksel mekan sınırlarını belirleme amacı taşıyan bir mimari eleman olma özelliği taşıyan lineer duvar, bir yandan 'rezidans'ın sosyal arka planına uygun bir biçimde sembolik ayrımı sağlarken aynı zamanda konumlandığı aks üzerindeki akış ve sürekliliğe de katkı sunmaktadır. 'Towerside' olarak isimlendirilen çarşı ile banka ve spor merkezinin yer aldığı bölüm de kamusal kullanıma açık olması noktasında kentle dolaylı olarak ilişki ve bütünlük sağlamaktadır.

Şekil 21. Polat Tower Residence Yakın Çevre İlişkileri

Kaynak: <http://static.panoramio.com/photos/original/30627899.jpg>

Trump Tower Residence ise, rezidans ve ofis blokları salt kullanıcılara açık sınırlı girişler ile ayrı planlanmakla birlikte, blokların üzerinde yükseldiği bir podyum kapsamında yer alan alışveriş merkezi ve sunulan hizmetler yoluyla, ticari ve kültürel fonksiyonlar üzerinden kentle kurulan 'doğrudan' ilişki içerisinde kentsel yaşama katılım sağlanmaktadır (Şekil 22).

Şekil 22. Trump Towers Yakın Çevre İlişkileri / AVM Zemin Kat Planı

Kaynak:

http://v2.arkiv.com.tr/galeri2.arkitera.com/c05_2c065.jpg?g2_view=core.DownloadItem&g2_itemId=68237&g2_serialNumber=2

Trump Tower Residence bulunduğu kentsel bağlam nedeniyle, kentin en işlek trafiği, en önemli ulaşım ve aktarma bağlantılarının yer aldığı ve iş yaşamı ile ticari hayatın yoğun olduğu konumu itibariyle ‘değerli’ bir yerde bulunmaktadır. Bu bağlamda, konumunun adeta ‘zorunlu’ hale getirdiği kentsel ilişki kurabilme noktasında, alışveriş merkezi ve önünde planlanan meydanın bir buluşma ve referans noktası oluşturma ve bu yolla kentsel dinamizm ve hareketliliğe katkı sunabildiği gözlemlenebilmektedir (Şekil 23).

Şekil 23. Trump Towers Konumu / AVM Girişi & Meydan

Kaynak a: http://galeri7.uludagsozluk.com/218/trump-towers-mecidiyekoy_310151.jpg

Kaynak b: <http://v2.arkiv.com.tr/p10898-trump-towers.html2>

Şekil 24. Nurol Life Residence Konumu ve Yakın Çevre İlişkileri

Kaynak: <http://dosyayukle.exclusivehomes.com.tr/2016/11/nurol-life.jpg>

Nurol Life Residence ise İstanbul'da rezidansların geldiği noktada ortaya çıkan farklılığın gözlemlendiği bir yapıdır. Levent-Maslak Bölgesi'nde uygulanan yüksek ofis binası, alışveriş merkezi ve rezidans projeleri nedeniyle merkezde ortaya çıkan alan yetersizliği kentin gelişim bölgelerine yönelik bir yer seçimi değişimini getirmiştir. Bu bağlamda, Nurol Life Residence binasının, bulunduğu yer ve planlama ilkeleri itibarıyla tekil ve 'bağımsız' konumuyla kentle ilişki kurma noktasında sorunlu bir yapı sergilediği söylenebilir. Ancak, bölgenin gelişim potansiyeli ve aktörlerin 'iştahı' doğrultusunda çevresinde uygulanması muhtemel yapılar nedeniyle bu durumun değişeceği öngörülebilmektedir.

5.3.2. Bina Ölçeği

Rezidanslar, bina ölçeğinde, yüksekliği ve yer aldığı kentsel bağlamda 'kapladığı alan' ile seçkinliğe ve farklılığa yapılan vurgunun fiziksel temsilini sunma noktasında farklı bir mimari yapı ortaya koymaktadır. Kent içinde dikkat ve ilgi çekebilecek bir fiziksel varlık teşkil etmesi ile ve gerek tasarım karakteri gerekse de mekansal biçimi ve kapsamıyla rezidanslar, 'kendine özgü' bir mimari anlayış sergilemektedir.

5.3.2.1. Kütle ve Ölçek

Çalışmanın 5.2.2. no'lu bölümünde tanımlayıcı kriter olarak belirtildiği üzere, bir lüks konut binasının rezidans olarak isimlendirilebilmesi için 'yükseklik' önemli bir kriter olarak değerlendirilmekte ve bu bağlamda, bir rezidans binası en az 20 katlı ve daha yüksek bir yapı niteliği taşımakta ve kentsel silüete etki eden baskın bir karaktere sahip olmaktadır.

Rezidans yapısı, yüksek, büyük ve çoğu zaman 'devasa' bir mimari yapı ortaya koymakta, bu fiziksel yapı rezidans kültürünün vurgu yaptığı seçkinlik ve lüks olgusunun biçimselliği olarak kentsel alanda var olmaktadır. Rezidans, seçkinlik ayrımının ve sembolik sermayenin bir ifadesi olması noktasında, ikamet edenlerin farklılaşma, ayrışma, lüks ve prestij talebini karşılayacak şekilde 'ihtişamı'yla

kendini gösteren bir kütle biçimlenişi sergilemekte hatta ‘ezici’ ve ‘hükmeden’ bir mimari imaj sunmaktadır. Bununla birlikte, kent merkezine hakim olma noktasında, kentsel sınıfsal mücadelenin bir enstrümanı ve ayrışmanın fiziksel ve simgesel temsili olma özelliği içermesi de kütle ve ölçek olarak rezidans mimarisini şekillendiren sosyo-kültürel dinamikler arasında sayılabilmektedir.

Şekil 25. Beşiktaş-Levent-Maslak Bölgesinde Yer Alan Rezidanslar

Kaynak:

<https://previews.123rf.com/images/czgur/czgur1309/czgur130900010/22101276-Zincirlikuyu-Business-District-Istanbul-Turkey-Stock-Photo-istanbul.jpg>

Şekil 26. Kütle ve Ölçek / Polat Tower Residence

Kaynak:

http://i18.photobucket.com/albums/b141/jakobzh/SSC/Burc_polat_denizden.jpg

Şekil 27. Kütle ve Ölçek / Trump Towers İstanbul

Kaynak: http://www.veteranstoday.com/wp-content/uploads/2016/06/ScreenHunter_170-Jun.-26-10.36.jpg

Rezidans yaşamında sunulan farklılaşma eğilimi, seçkinleşme, toplumsal ve ekonomik olarak ‘yükselme’ arzusu mimaride somutlaşmakta, rezidanslar bu ‘yükselme’ arzusu ve talebi sonucunda ‘hep daha yüksek’ olmayı hedeflemektedir. Kütle ve ölçek bakımından, bu görünür olma ve yükselme durumu, salt kent merkezinde alan yetersizliğinin dikey mimariye yönlendirmesinin yanında neoliberalizmin ‘yükselen’ sınıflarına yanıt verme amacı da taşımaktadır.

Şekil 28. Kütle ve Ölçek / Nurol Life Residence

Kaynak: <http://projefirsatlari.com/wp-content/uploads/2017/05/nurol-life.jpg>

Kente katılım ve aktif yaşam talebinin karşılanması noktasında merkezi konuma ek olarak ‘yüksekliklerde yaşam’ sınıfsal bir tercih olarak mimaride kendini göstermektedir. Bu yüksekliklerde şehre hakim ve yakın olma hissine imkan veren rezidanslar, Perouse’un (2012) da belirttiği gibi şehri mesafeli ve korumalı bir biçimde, ayrıcalıklı bir yerden ve risksiz bir biçimde tüketebilme olanağı sunmaktadır.

Bu noktada, farklı bir örnek olarak, Avrupa’nın ‘en yüksek binası’ olma iddiasıyla İstanbul kentsel alanında ‘özel’ bir yere sahip Sapphire Residence da incelemeye değer görülmektedir. Kiler GYO tarafından 2010 yılında hayata geçirilen yapıda 54 katlı bir rezidans bloğu ve alışveriş merkezi yer almaktadır. Gür (2014), endüstriyel dönemde ‘pazar’ fikrinin kendi reklamını ‘maksimizasyon’ yoluyla yapmayı alışkanlık haline getirdiğinden ve ‘en yüksek’ gökdelen, ‘en büyük’ süper market, ‘en geniş’ baraj ve ‘en çok’ işçi çalıştıran kuruluş gibi her konuda bir yarış başladığından söz etmektedir. Bu bağlamda, Sapphire Residence bu yarışın bir sembolü, yükseklik ve boyut noktasında rezidans tipi konut mimarisi için ‘en gösterişli’ ve aşırı bir örneği temsil etmektedir.

Şekil 29. Kütle ve Ölçek – Aşırılık / Sapphire Residence

Kaynak: <http://www.sislibocekilaclama.gen.tr/wp-content/uploads/2015/01/sisli.png>

5.3.2.2. Mimari Dil ve Cephe Karakteri

Rezidans mimarisinde, tasarım dili ve karakteri bakımından belirli bir tipoloji ya da bir 'akım'dan söz etmek mimari nesnenin oluşması sürecinde etkisi olan özel koşullar nedeniyle mümkün olmamaktadır. Ancak, yine de, kentle görsel ilişki kurma, algılanabilirlik ve 'dikkat çekebilecek' bir mimari nitelik ortaya koyabilme noktasında, genel bir tasarım matematiği ve bazı tipik yaklaşımların olduğu gözlemlenebilmektedir. Kapalı konut yerleşmelerinde sıklıkla kullanılan 'geçmişî canlandıran' öykünmeci ve eklektik tasarım anlayışından farklı olarak, rezidanslar, gelişen yapı ve malzeme teknolojisinin katkısı ve tasarımda gelinen zihinsel düzey itibariyle çok çeşitli biçim, renk, malzeme ve cephe kurgusu ile modern yaklaşımlar ortaya koymaktadır.

Şekil 30. Anthill Residence-Şişli / Skyland Residence-Seyrantepe

Kaynak a:

<http://rac.com.tr/images/residence/5d86abe49fa7c2697c00d1c19e22e4ed.jpg>

Kaynak b:

http://www.skylandistanbul.com/sites/default/files/styles/original/public/kulerezidans_1.png?itok=St7WyyW

Tablo.15. İnceleme İçin Seçilen Rezidansların Cephe Analizleri

Polat Tower Residence	
	<ul style="list-style-type: none">• Geometri: kübik form ve teras çatı• Malzeme: reflektif cam & alüminyum giydirme cephe / cephede egemen öge: cam• Simetri & Ritm: tekrarlı cam ve alüminyum modüller / düşey vurgu• Renk & Doku: baskın renk kullanımı• Denge: kütle boyutları ve cephe yüksekliği uyumlu / malzeme formu ve modül ölçüleri ile dengeli cephe
Trump Tower Residence	
	<ul style="list-style-type: none">• Geometri: kübik form ve teras çatı• Malzeme: reflektif cam giydirme cephe & yatay alüminyum paneller / cephede egemen öge: cam• Simetri & Ritm: tekrarlı cam modüller / yatay vurgu• Renk & Doku: kütle biçimiyle uyumlu farklı renk kullanımı• Denge: kütle boyutları ve cephe yüksekliği uyumlu / malzeme formu ve modül ölçüleri ile dengeli cephe
Nurol Life Residence	
	<ul style="list-style-type: none">• Geometri: kübik form• Malzeme: GRC & cam giydirme cephe / cephede egemen öge: GRC• Simetri & Ritm: tekrarlı ve yatay gruplandırılmış pencereler / düşey cam giydirme cephe• Renk & Doku: baskın renk kullanımı• Denge: kütle boyutları ve cephe yüksekliği uyumlu / malzeme formu ve modül ölçüleri ile dengeli cephe

Bu analizler ve örnekler çerçevesinde, rezidans binalarına özgü olmamakla birlikte, yüksek yapı cephe tasarımında sıklıkla uygulanan kübik geometri ve teras çatı kullanımının rezidans binalarında da tipik bir özellik olduğu söylenebilir. En sık kullanılan cephe malzemesi, hem esnek tasarım hem de maliyet nedeniyle cam & metal giydirmeye cephe ve prekast GFRC olmakta, cephe tasarımlarında genellikle simetri ve ritm noktasında yatay gruplandırılmış tekrarlı modüller uygulanmaktadır. Kütle boyutları ve yükseklik bağlamında ise genel olarak dengeli ve kararlı bir tasarım söz konusu olmaktadır.

5.3.2.3. Plan Kurgusu ve Fonksiyonel İlişkiler

Rezidanslar, gerek konut birimleri gerekse de kapsamında yer alan fonksiyonlar bağlamında yeni bir plan kurgusu yaklaşımı ortaya koymakta, salt bir konut binası çözümünden ayrı olarak, konut, alışveriş, ofis, otel vb. kullanımların farklı katlarda çözüldüğü ‘düşey’ ilişkisel bir bütünlük içerisinde oluşan tekil ‘hibrit’ bir yapıya ya da farklı fonksiyonların özel ve kamusal kullanım noktasında bağımsız ancak kurgusal bir bütünlük ve organizasyon çerçevesinde planlandığı bir yapı kompleksi bünyesinde ortaya çıkmaktadır.

Rezidanslar, kökeni itibariyle, ikamet edenlerin tüm ihtiyaçlarını konut binasından ayrılmadan ‘şehir içinde şehir’¹⁸ yaklaşımı bağlamında sağlamaları hedefiyle birlikte, hem yaşam alanı hem de bir inşaat nesnesi olarak tercih edilmesinin nedeni olan ‘tüketim kültürü’ dinamikleri ve potansiyel kullanıcılarının ‘yaşam tercih ve biçimleri’ doğrultusunda, ticari ve spor & sosyal alanları kapsayacak şekilde planlanmaktadır. Bu bağlamda, bir rezidans binasında, alışveriş merkezi, spor merkezi, restoran, business center gibi ek fonksiyonlar sunulmaktadır.

Bu anlamda bir ‘konsept’ çerçevesinde tasarlanmış olan Polat Tower Residence, 73.000 m²’lik bir inşaat alanına sahip 42 katlı tekil bina kapsamında yer almaktadır. Rezidans binasında, 33 konut katında her katta 12 adet olmak üzere toplam 406 konut birimi ve zemin kat çarşı bölümünde eczane, kuru temizleme,

¹⁸ Bkz. Bölüm 5.1.

market gibi günlük gereksinimleri karşılamaya yönelik 23 adet ticari birim bulunmaktadır. Ayrıca, restoran-cafe, kapalı yüzme havuzu ve fitness salonu gibi sosyal alanlar ile birlikte ofisler ve 650 araçlık bir otopark binada hizmet vermektedir¹⁹. Rezidans girişi kontrollü ve sınırlandırılmış, çarşı ve spor merkezi ise zemin katta kamusal kullanıma açık olarak planlanmıştır²⁰.

Şekil 31. Polat Tower Residence / Rezidans ve Çarşı Girişleri

Kaynak: <http://www.polattower.com/galeri.php>

Şekil 32. Polat Tower Residence / Rezidans ve Çarşı

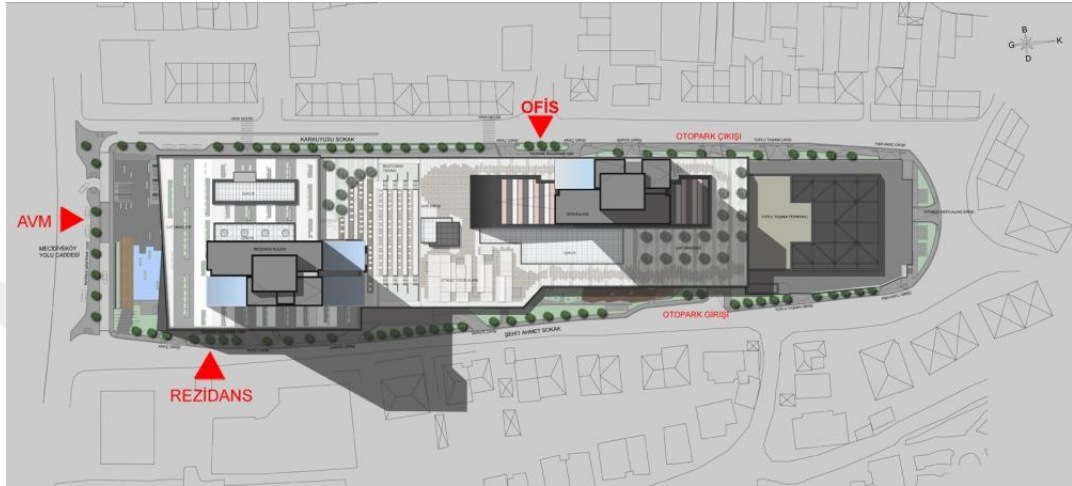
Kaynak: <http://www.polattower.com/galeri.php>

Trump Tower Residence, rezidans bloğu, ofis bloğu ve alışveriş merkezini kapsayan 260.000 m²'lik bir inşaat alanına sahip 'Trump Towers İstanbul' kompleksinde yer alan 39 katlı bir binadır. Karma kullanımlı komplekste yer alan

¹⁹ http://www.polatinsaat.com/polat_tower_detay.asp ve <http://www.polattower.com/hakkinda.php> sitelerinden yararlanılmıştır.

²⁰ Polat Tower Residence ile ilgili mimari dökümanlara ulaşamadığından gözlem ve fotoğraflar üzerinden tespitler yapılmıştır.

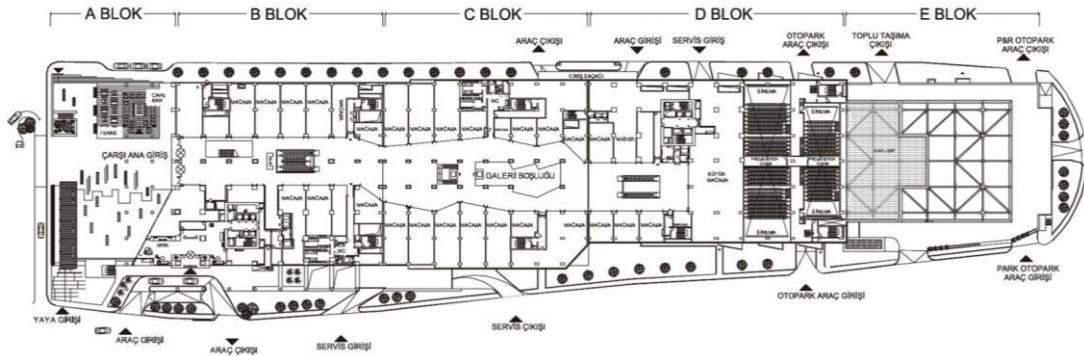
alışveriş merkezi zemin katta kentle ilişki noktasında tasarlanan meydana doğru ve kamusal erişim olacak şekilde planlanmış olup, 5 katta toplam 76.000 m²'lik bir alana sahiptir. Brüt alanı 34.300 m² olan rezidans binasında ise 200 adet 70 ile 814 m² arasında değişen daireler ve sosyal alan, konut ve ofise hizmet eden yüzme havuzu ve fitness salonu bulunmaktadır²¹.

Şekil 33. Plan Kurgusu / Trump Towers İstanbul

Kaynak:

http://v2.arkiv.com.tr/galeri2.arkitera.com/a0691aa.jpg?g2_view=core.DownloadItem&g2_itemId=68215&g2_serialNumber=2

Şekil 34. Zemin Kat Planı / Trump Towers İstanbul

Kaynak: <http://galeri3.arkitera.com/var/albums/Proje/Trump-Towers/zemin.jpg.jpeg>

Rezidans sahiplerinin kullanımı için rezidans kulesinin 4. katında tasarlanmış olan 'Lounge' bünyesinde ise 300 m²'lik alan içerisinde, kütüphane, bar, şömineli

²¹ <http://v2.arkiv.com.tr/p10898-trump-towers.html>

oturma bölümü, business center, çocuk oyun alanları ve toplantı salonları yer almaktadır²².

Şekil 35. Trump Towers İstanbul / Lounge & Sosyal alanlar

Kaynak a:

http://legacy.skyscrapercenter.com/images/albums/userpics/10005/TrumpTowers_Int-ResidenceLounge02_%28c%29BrigitteWeberArchitects.jpg

Kaynak b:

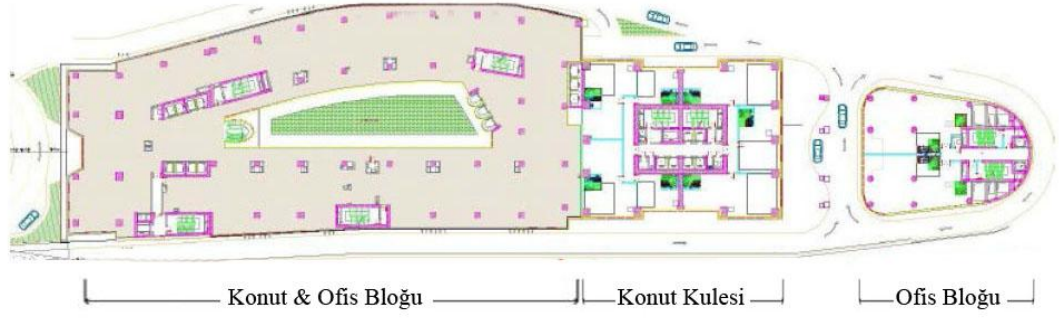
https://www.projepedia.com/media/project/image/2/3/0/800x0_Trump_Ofis_1.jpg

Nurol Life Residence ise yer aldığı konum itibariyle farklı bir yaklaşım ile planlanmıştır. Polat Tower Residence ve özellikle de Trump Tower Residence binalarının çalışma, ticari ve sosyal yaşamın yoğun olduğu bölgelere yakınlıkları noktasında, alışveriş merkezi ve kamusal kullanıma açık fonksiyonları içermesinden farklı olarak, yer aldığı bağlamın ulaşım ve yaşam anlamında görece merkeze uzak ve 'henüz' gelişim sürecinde olması nedeniyle daha 'kapalı' ve kısıtlı bir fonksiyonel yapı kapsamında, Maslak finans bölgesine yakınlığı nedeniyle, konut fonksiyonuna ek olarak salt ofis alanlarını içerdiği gözlemlenmiştir.

Bu bağlamda, Nurol Life Residence, farklı fonksiyonların 3 ayrı blok kapsamında çözüldüğü bir mekansal kurgu çerçevesinde, konut bloğu, ofis alanı, sosyal alanlar ve otopark alanını kapsayan 140.000 m²'lik inşaat alanında, 502 adet rezidans, 50 adet ofis, 2 adet dükkan, guest house, sinema odası, fitness center, açık yüzme havuzu, restoran, yoga-pilates stüdyosu, spa&sauna-buhar odaları, toplantı ve çalışma odaları gibi sosyal alanları içermektedir²³.

²² <http://www.trumpistanbul.com.tr/konsept.aspx>

²³ <https://www.projepedia.com/sirket/nurol-gyo/projeler/nurol-life> sitesinden yararlanılmıştır.

Şekil 36. Plan Kurgusu / Nurol Life Residence

Kaynak: <http://properties.cushmanwakefield.com.tr/>

Şekil 37. Nurol Life Residence – Konut&Ofis Bloğu İç Avlu / Ofis Bloğu Giriş

Kaynak a:

https://www.projepedia.com/media/project/image/1/7/2/800x0_nurol_life_satilik_kiralik_daire_2-2.jpg

Kaynak b: <https://www.projepedia.com/sirket/nurol-gyo/projeler/nurol-life,2172.html>

Örneklerden de görülebileceği gibi, rezidanslar için belirli bir plan kurgu ve kapsamı olmamakla birlikte yer aldığı bağlam ve potansiyel kullanıcı özellikleri çerçevesinde bazı ‘standart’ fonksiyonlar yer almaktadır. İstanbul açısından durum ele alındığında, kentin ‘kalbinde’ konumlanan binaların kentsel yaşama katkı ve kamusal ‘olumlu’ algı yaratma amacını da taşımaları noktasında daha dışa dönük ve kentle bütünleşik bir yapı ortaya koydukları gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, mekan organizasyonu ve fonksiyonel yapılanmanın, mimari bir karar ve geliştirici firma tercihiyle çok, sosyal ve kültürel bir arka planın yönlendirdiği hatta ‘zorunlu’ hale getirdiği bir ‘mimari sonuç’ olduğu söylenebilmektedir. Gerek fiziksel niteliği gerekse de temsil ettiği yaşam tarzının, yer aldığı kentsel bağlamda ortaya koyduğu

dışlayıcı ve ayrıştırıcı imaj bağlamında oluşması muhtemel olumsuz kamusal algıya yönelik çaba mekansal ve fonksiyonel bir çeşitlilik olarak ortaya çıkmaktadır.

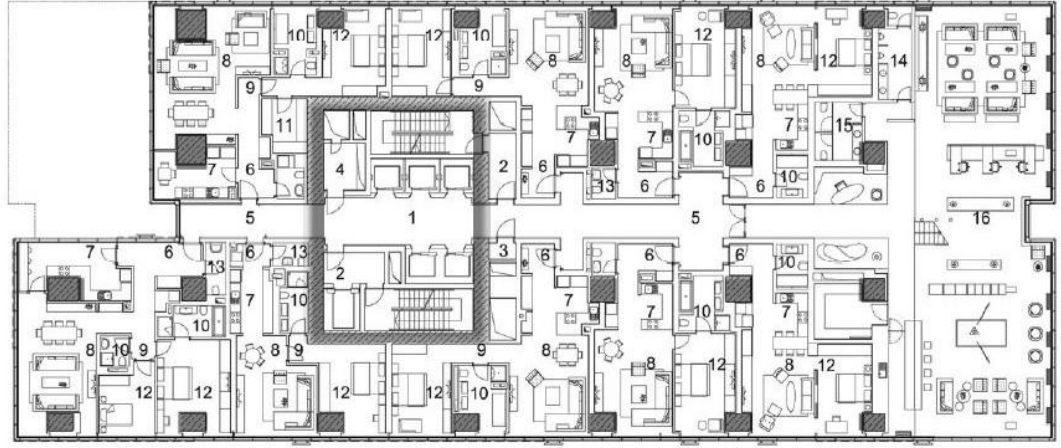
5.3.2.4. Yapısal Özellikler ve Teknik Altyapı

Rezidanslar en az 20 katlı veya daha yüksek bir yapı sergilemeleri nedeniyle, taşıyıcı strüktür, malzeme teknolojisi ve mekanik sistemler anlamında yüksek yapı niteliğine uygun yapım teknikleri ile inşa edilmekle birlikte, konut binası olması ve rezidansların tipik özellikleri kapsamında, bina işletmesi ve gereksinimler çerçevesinde ‘geleneksel’ yüksek yapı sistematiğinden farklı yapısal ve teknik özellikler içermektedir. İstanbul’un deprem riski taşıması noktasında, yapısal özelliklerin ve teknik altyapının, rezidansların konut tercihi olarak öne çıkmasının temel nedenlerinden biri olduğunu da söylemek mümkün olmaktadır.

Bu bağlamda, rezidanslar genelde derin radye temelli ve betonarme inşa edilmekle birlikte çelik ya da karma sistemlerin de uygulandığı görülmektedir. Hem yüksek yapı standartlarına sahip olması hem de konut binası olması noktasında risk içermesi nedeniyle, yüksek kaliteli malzemeler kullanılmakta, C 50 beton sınıfı ve sismik donatı çeliğinin tercih edildiği gözlemlenmektedir. Rezidanslar, işlevlerin ve kullanıcı gereksinimlerinin belirli ve kesin olması noktasında, sıklıkla, çekirdekli ve perde duvarlı çerçeveli dual sistem (Koç vd., 2009) ve küçük açıklıklı aks aralıklarında çözülen düşey taşıyıcılar ile tasarlanmaktadır²⁴.

İnceleme için seçilmiş olan Polat Tower Residence, Trump Tower Residence ve Nurol Life Residence binaları küçük açıklıklı aks aralıklarında (ortalama 7.75 m), çekirdekli & çerçeveli dual taşıyıcı sistem ile inşa edilmiştir. Polat Tower Residence ile Nurol Life Residence binaları betonarme olup, Trump Towers İstanbul kompleksinin 250.000 m²'si betonarme, 10.000 m²'si, çelik olarak projelendirilmiştir. Trump Towers İstanbul, tasarım dili olarak seçilen diğer iki yapıdan farklı olması noktasında, kulelerdeki eğimi sağlamak amacıyla ön cephelerdeki 4 kolon eğik olarak tasarlanmıştır (Şekil 38 ve Şekil 39).

²⁴ İstanbul'daki rezidansların geliştirici firmalarının web sitelerinden ve raporlardan yararlanılmış, taşıyıcı sistem analizi yapmak değil tespitler üzerinden genel bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır.

Şekil 38. Trump Tower Residence Taşıyıcı Sistem Planı / Çekirdekli & Perde Duvar Çerçeve

Kaynak: <https://s-media-cache-ak0.pinning.com/originals/02/15/b9/0215b9ef32ccc8cf67e84d2031170f33.jpg>

Şekil 39. Nurol Life Residence İnşaatı / Trump Tower Residence İnşaatı

Kaynak a: <http://www.fti-europe.com/uploads/header/Nurol%20Life.jpg>

Kaynak b: <http://1.bp.blogspot.com/-nHqyq5k97FI/UW0gLEwWvdI/AAAAAABHh/oITT-6IBptM/s1600/4.jpg>

Nitelikli ve ‘sağlam’ yapısal tasarım özelliklerinin yanında rezidansların oluşma mantığı çerçevesinde ‘akıllı bina’ olarak işletilmesi noktasında, otomasyonlu

kontrol ve müdahale sistemlerinin yer aldığı teknik altyapı da önemli özelliklerden biri olarak gözlemlenmektedir. Otomasyon sistemi; aydınlatma, elektrik & gaz kaçak algılama, ısıtma, iklimlendirme, havalandırma, yangın & duman algılama ve müdahale ve sismik kontrol modüllerini içeren entegre bir sistem kapsamında, hem bina genelinde hem de daire içlerinde otomatik olarak devreye giren izleme ve engelleme fonksiyonlarına sahip teknolojik altyapıyı barındıran sistemdir.

İnceleme için seçilmiş olan Polat Tower Residence, Trump Tower Residence ve Nurol Life Residence binalarının tümünde temelde benzer yaklaşımları içermekle birlikte sadece içerik ve organizasyon noktasında farklı özellikler barındırdığından akıllı bina otomasyon sistemleri kullanıldığı gözlemlenmiştir.

Polat Tower Residence binası, Türkiye'nin ilk tam otomasyonlu konut binası olması²⁵ nedeniyle önemli olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, örnek bir model sunması noktasında Polat Tower Residence otomasyon altyapısı kapsamında yer alan uygulamalar şunlardır:

- Sismik Kontrol: Binanın betonarmesine ve çevresine yerleştirilen deprem algılayıcılarının online olarak Kandilli Rasathanesi'ne bağlı olmasıyla depremi önceden algılayıp otomasyon sistemi aracılığı ile senaryoları devreye sokar.
- Elektrik: Kesinti anında jeneratörler 17 saniye içerisinde otomatik olarak devreye girerler. Bir haftalık yakıt stoku mevcuttur.
- Isıtma: Senkronize çalışan kazanlar kullanım ihtiyacına göre çalışma düzeylerini otomatik belirleyip enerji tasarrufu sağlarlar.
- Su: Su seviyesi ve bina içinde su dolaşımı elektronik ortamda izlenmekte ve otomasyon bilgisayarları tarafından gerekli dolun ve kontroller yapılmaktadır. Sistem, su dolaşımındaki herhangi bir problemi veya kaçağı otomatik olarak algılayıp işletme şirketini anında harekete geçirir.
- Yangın: Tüm yapı iyonize yangın detektörleri aracılığı ile 365 gün 24 saat izlenmekte ve 90 saniye içerisinde müdahale edilebilmektedir.

²⁵ Türkiye'deki ilk uygulama 1984 yılına yapılmıştır, ancak bu sistem yalnızca izlemeye yönelik olmuştur (www.turkishtimedergi.com/teknoloji/artik-binalar-sasirtiyor/)

Yangın esnasında dumanın hızlı bir şekilde tahliye edilmesini sağlayan fan sistemi ve bir dizi senaryo otomasyon tarafından devreye sokulmaktadır.²⁶

Otomasyon sistemlerinin sunduğu yararlar noktasında, Polat Tower Residence binasında 17 Temmuz 2012 tarihinde çıkan yangın güncel bir örnek olay olarak dikkat çekmektedir. Çıkan yangın sonrası, yangın sensörleri kumanda merkezine sinyal vermiş ve böylece bina kapsamındaki tüm sistemler yangın moduna geçmiştir. İlk aşamada, çatıdaki duman tahliye kapakları açılmış, doğal gaz akışı ve tüm hava girişi kesilmiş, basınçlı fanlar çalışarak yangının diğer katlara yayılmasını engellemiş ve son olarak da söndürme ve tahliye sistemi devreye girmiştir.²⁷

5.3.3. Konut Birimi Ölçeği

Rezidanslar, kent merkezine yönelik tercihler ve bu doğrultuda gerçekleşen sosyo-demografik dönüşümün bir sonucu olarak ortaya çıkmış olmakla birlikte, günümüzde, bir ekonomi politikası olması noktasında sermayenin başat enstrümanı olan gayrimenkul ve inşaat sektörünün ‘ihtiyaçları’na yanıt verme hedefini taşıyan bir yapı ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, hem rezidans binası hem de kapsamında yer alan konut birimi yatırım ve değişim değerini vurgulayarak boyut ve mekansal karakter anlamında dönüşmekte ve çeşitlenmektedir.

5.3.3.1. Tipolojik Çeşitlilik ve Konut Birimi Sayısı

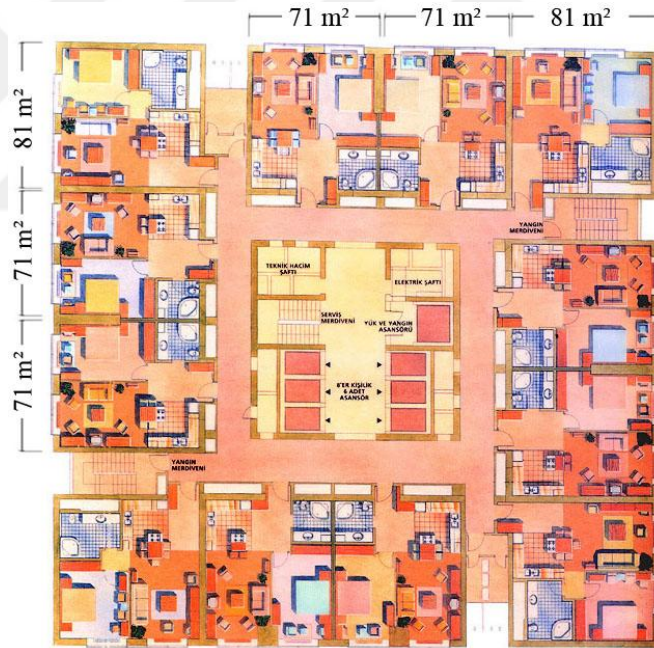
Metropol yaşamının hızlı ve dinamik yapısı çerçevesinde konut mekanından beklentilerin değişmesi sonucu, ilk örnekleri ABD’de yüksek gelir sahibi sınıfa yönelik olarak ortaya çıkan ‘stüdyo daireler’, günümüzde, salt sosyal arka planı değil ‘prim potansiyeli’ nedeniyle de hem inşaat sektörünün tercihi hem de konut sahipliği noktasında, rezidanslarda sıklıkla sunulan tipolojiler arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, sosyal yapı ve aile ilişkileri ile yatırım ve değişim değeri

²⁶ www.polattower.com/genelbilgiler.php sitesinden alınmıştır.

²⁷ www.thesisat.com.tr sitesinden yararlanılmıştır.

bağlamında piyasa dinamikleri doğrultusunda, 1+1, 2+1 ve 3+1 gibi ‘klasikleşmiş’ tipolojilerin yanında ‘9 odalı’ya kadar değişen bir çeşitlilikte farklı dairelerin de rezidanslarda sunulduğu gözlemlenmektedir. Tipolojik çeşitliliğin yanında bir rezidans binasında yer alan toplam konut birimi sayısının da proje büyüklüğünü vurgulamak amacıyla bir ‘pazarlama stratejisi’ olarak ve rezidansların ‘yükseklik ve büyüklük gösterisi’ olması noktasında sıklıkla kullanıldığı gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda, inceleme için seçilmiş olan rezidanslar hem tipolojik çeşitlilik hem de proje kapsamı anlamında ayrıca kullanıcıya sunumu konusunda günümüzde gelinen yeri ortaya koymak açısından elverişli yapılar sunmaktadır. Günümüzde, gerek oda sayılarında gerekse de konut birimi boyut ve niteliklerindeki değişimler üzerinden sosyal yapı ve değişen kullanıcı profilini, ayrıca, sektörün ve aktörlerin karakterini izleyebilmek mümkün olmaktadır.

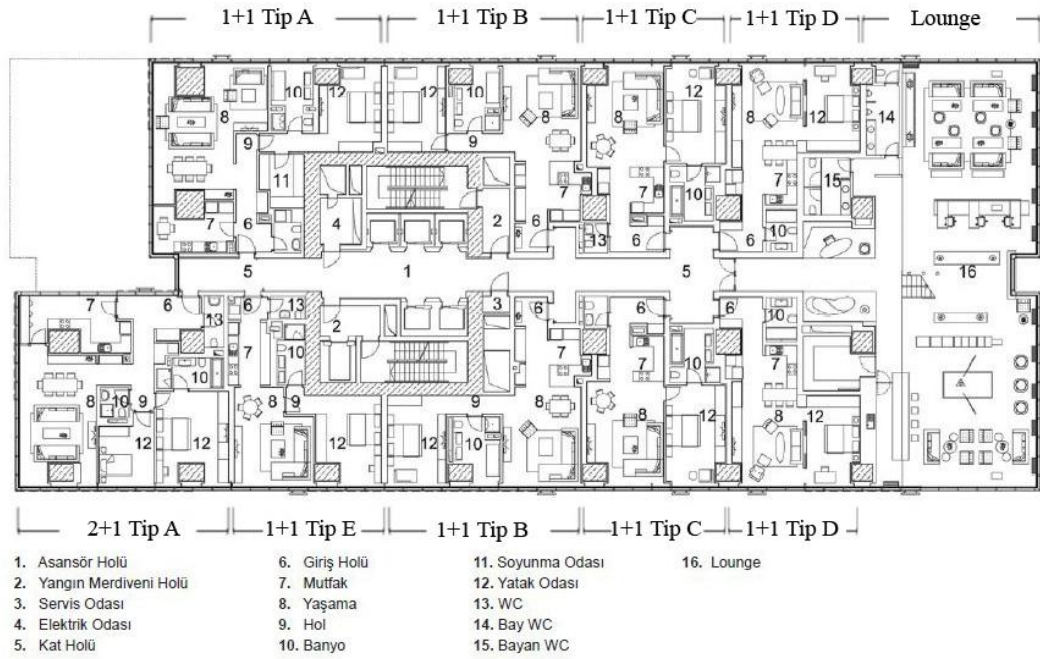

Şekil 40. Polat Tower Residence Tipik Konut Katı Planı

Kaynak: http://www.polatinsaat.com/images/kat_planlari/polat_tower/1.jpg

Polat Tower Residence'in, İstanbul'daki öncül rezidans binalarından biri olarak, temelde rezidans tipi konut modelinin potansiyel kullanıcılarının özellikleri çerçevesinde, yalnızca 1+1 daireleri (proje tanıtımında stüdyo daire olarak tanımlanmaktadır) kapsadığını öncelikle ortaya koymak gerekmektedir. Bina bünyesinde, bir tipik konut katında 12 adet olmak üzere 33 katta toplam 406 adet

rezidans dairesi yer almaktadır. Daireler, hem plan düzlemindeki konumu hem de binanın yapısal özelliklerine bağlı olarak 71 m² ve 81 m² olmak üzere iki farklı mekansal kompozisyon çerçevesinde sunulmaktadır (Şekil 40). Uygulandığı dönemde sahip olduğu akıllı bina otomasyon sistemi ve sunma iddiasında bulunduğu ‘5 yıldızlı otel konforu’ çerçevesinde tanıtılan Polat Tower Residence, konut birimlerinin sayısı ve boyutundan çok niteliğe yaptığı vurgu ve yapının ‘gerçek amacı’ bağlamında salt bir ‘rezidans yaşamı’ ortaya koyması ile ‘tipik’ bir rezidans özelliği sergilemektedir.

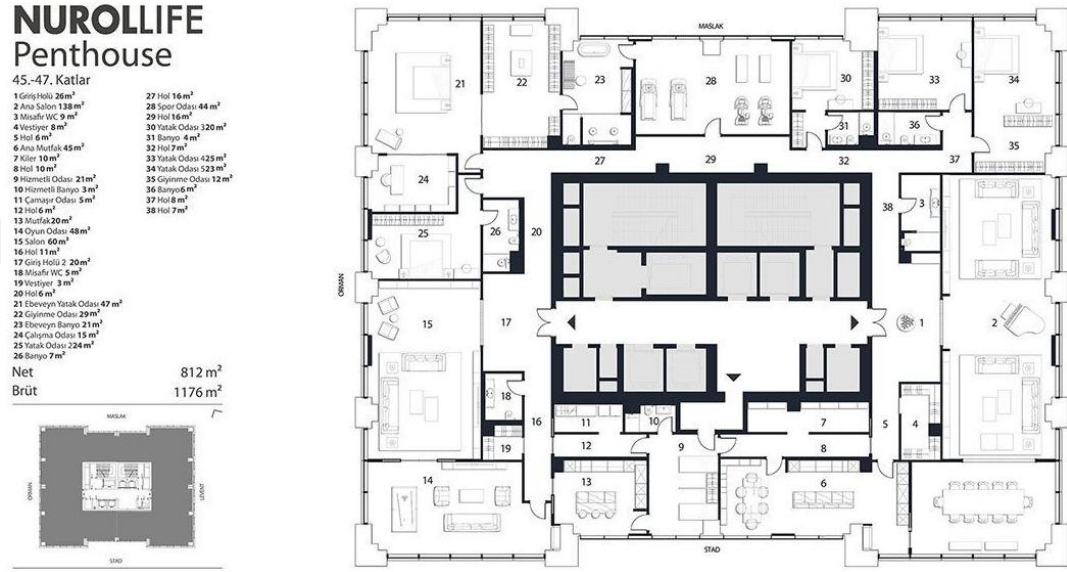
Şekil 41. Trump Tower Residence 1-4. Kat (1. Konut Katı) Planı

Kaynak: http://galeri3.arkitera.com/var/albums/Proje/Trump-Towers/kule1_kat4.jpg.jpeg

Trump Tower Residence ise, İstanbul’daki ilk ‘uluslararası markalı konut’ karakteri doğrultusunda, seçkinliğe, farklılığa ve lükse yaptığı vurgu ile dikkat çekmektedir. Bu vurgu, bina formunun imkan verdiği tipolojik çeşitliliğin ‘88 farklı tipte 205 adet konut²⁸’ söylemi ile sunulmasında kendini göstermektedir. Konut birimi boyutları ve çeşitliliğine yapılan vurgunun özellikle 2008 küresel finansal krizin ardından ekonomik canlanma noktasında başat bir sektör olan gayrimenkul piyasası aktörlerinin bir politikası olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Rezidanslara ve

²⁸ <http://www.trumpistanbul.com.tr/konsept.aspx>

markalı konutlara olan ilginin artması ve sunulan konutların temelde benzer özelliklerde ortaya çıkması nedeniyle, potansiyel kullanıcılar açısından iç mekan özellikleri ve sunulan lüksler dışında, günümüzde, mimari ve tasarım özgünlüğü konusuna verilen önemin artması ve sektörün bu talebe yanıt vermesi noktasında, içerdiği tipolojik zenginlik ile Trump Tower Residence farklı bir örnek ortaya koymaktadır.

Şekil 42. Nuro Life Residence 7+2 Penthouse Daire Planı

Kaynak: <http://3dkonut.com/nuro-life-seyrantepe/projesi>

Nuro Life Residence ise 2017 yılı itibariyle, ortaya koyduğu konut birim tipolojileri konusunda gelinen ‘ilginç’ noktayı ve çalışmada iddia edildiği üzere sergilemiş olduğu ‘Türk tipi rezidans’ın bir örneğini temsil etmesi açısından tartışılmaya değer görülmektedir. Nuro Life Residence, büyüklükleri 62 m² ve 822 m² arasında değişen, 1+0, 1+1, 2+1, 2+1 dubleks, 3+1, 3,5+1, 4+1, 4+1 dubleks, 5+2 ve 7+2 toplam 440 adet daire sunmaktadır. Nuro Life Residence ‘dairelerin metrekare aralıkları ve tipleri’ne özellikle vurgu yapıldığı, ‘3.5+1’ şeklinde yeni ifadelerle sunulan tipolojiler ile farklılık ve özgünlüğün öne çıkarıldığı bir tasarım çizgisi sergilemektedir. Rezidans binası hizmete girdikten sonra²⁹ konutlara olan talep ve tercih eden kullanıcıların profilleri ve yaşam tarzlarının yazar tarafından oldukça merak edildiği ve tartışmaya değer bir inceleme konusu olarak görüldüğü de bu noktada ortaya konulmalıdır.

²⁹ Haziran 2017’de hizmete açılması planlanmaktadır.

5.3.3.2. Konut Birimi Boyutları ve Oda Sayısı

1993 yılında hizmete giren İstanbul'daki ilk rezidans örneği olan Akmerkez'i tartışma harici tutmak koşuluyla, Polat Tower Residence hem bina genelinde sunulan 'konsept' hem de konut birimi özellikleri ile ortaya koyduğu durum açısından, yazar tarafından İstanbul'da 'rezidans kültürü'nün miladı olarak görülmektedir.

Polat Tower Residence, 'potansiyel kullanıcılar'ına 71 m² ve 81 m²'lik 1+1 daireler sunmakta ve Bali'nin (2013, s. 122) 'zamanı kısıtlı, gelir düzeyleri yüksek serbest meslek sahipleri, üst düzey yöneticiler, yalnız yaşayanlar, İstanbul dışında yaşayan ama sık sık İstanbul'a gelip burada kalmak zorunda kalan kişiler' olarak çizmiş olduğu 'rezidans sakini' profiline uygun olduğu tespiti yapılabilmektedir.

Şekil 43. Polat Tower Residence Daire Planları

Kaynak: <http://www.polattower.com>

Trump Tower Residence ise bina formuna bağlı olarak boyut ve kompozisyon açısından farklı konut birimleri ortaya koymakla birlikte temelde 91 m²'lik 1+1, 126 m² ve 158 m²'lik iki tipte olmak üzere 2+1 ve 191 m²'lik 3+1 olmak üzere 3 farklı tipoloji sunmaktadır. Trump Tower Residence, mekan boyutlarının büyümesi noktasında yeni bir eğilim ve rezidanslardaki hane halkı profili açısından dönemi ve yükselmeye başlayan yaklaşım üzerine bir örnek teşkil etmektedir. Kent merkezinde yaşama talebi olan genç profesyonel sosyal gruba yönelik olarak tasarlanmaya başlayan rezidanslar, Trump Tower Residence'in yapımına başlanan dönemin

'moda'sı olarak kullanıcı profilinde yeni hedeflere yönelme noktasında, gerek oda sayıları gerekse de konut birimi boyutları açısından 'çekirdek aile'ler ile birlikte 'kalabalık hane halkları'nı da dahil eden 'yeni' modelin örneklerinden biri olarak görülmektedir. Bu noktada, araştırma sürecinde incelenen rezidanslarda, Polat Tower Residence dışında çekirdek aile modelinin, rezidansların ilk örneklerinden itibaren benimsendiği ancak özellikle 2008 yılından sonra oda sayıları ve boyutlarında ve buna bağlı olarak kullanıcı profilinde değişiklikler olmaya başladığının tespit edildiğini belirtmek gerekmektedir.

Yukarıda bahsedilen 'yeni' modelin ortaya çıkışı, AKP iktidarının 'aile'ye yaptığı vurgunun hem kullanıcı hem de geliştirici firmalar tarafından karşılık bulması olarak değerlendirilebilir. 2008 yılında, dönemin Başbakan'ı Recep Tayyip Erdoğan Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Uşak'ta düzenlenen bir panelde 'Sizinle bir Başbakan olarak değil, dertli kardeşiniz olarak konuşuyorum. Biz genç nüfusumuzu aynen korumalıyız. Bir ekonomide aslanan insandır. Bunlar Türk milletinin kökünü kazımak istiyor. Yaptıkları aynen budur. Genç nüfusumuzun azalmaması için en az üç çocuk yapın'³⁰ sözleriyle 'aile olmak' projesinin temelini atmıştır. Hanehalkı sayısında gözle görülür bir değişiklik olmamakla birlikte, bu tarih adeta bir milat olmuş ve lüks konut üreticileri bu hedef doğrultusunda mekan sayıları ve boyutları noktasında farklı sunumlara da yönelmeye başlamıştır.

Şekil 44. Trump Tower Residence Daire Planları / 1+1 ve 2+1 Tip A

Kaynak: <http://www.trumpistanbul.com.tr/daireplan.aspx>

³⁰ <http://www.hurriyet.com.tr/erdogan-en-az-uc-cocuk-dogurun-8401981>

Şekil 45. Trump Tower Residence Daire Planları / 3+1

Kaynak: <http://www.trumpistanbul.com.tr/daireplan.aspx>

Nurol Life Residence ise potansiyel kullanıcı ve hedef kitlesi anlamında farklı bir durum ortaya koymakta ve 822 m²'ye varan büyüklükte ve 5+2 ve 7+2 gibi 'çok odalı' konutları sunması noktasında, 'lüks'ün ve bu bağlamda 'rezidans kültürü'nün farklı bir boyutunu sembolize ederken, ayrıca yeni bir ekonomik yönelim ve sosyal yapının sonucu olarak da görülmektedir.

2012 yılında çıkan Mütakabiliyet Yasası lüks konut sektörü ve tabii ki rezidans tipi konut modelinin özellikle Ortadoğu pazarına açılması noktasında, büyük mekanların ve oda sayısında artışın başlangıcı olmuştur. Tapu Kanunu'nun 35. ve 36. Maddelerinde ele alınan ve yabancıların mülk edinme şartını karşılıklı işlem şartına bağlayan, yani bir yabancı uyruklunun Türkiye'de bir taşınmaz alabilmesi için onun ülkesinde de T.C. vatandaşlarının aynı hakka sahip olması gerekmesi kuralı, 18 Mayıs 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6302 Sayılı Kanun ile değişmiştir. Bu değişiklik ile birlikte, yabancı uyruklu gerçek kişilerin Türkiye'de taşınmaz edinmesinde karşılıklılık şartı kaldırılmış ve böylece Arap ve İslam Ülkeleri dahil (Suriye Hariç) 183 ülke vatandaşları Türkiye'de taşınmaz mal edinebilme imkanına kavuşmuştur³¹.

Mütakabiliyet Yasası, yabancılarla mülk satışının önünü açarak o döneme kadar ulaşılamayan Ortadoğu'ya satış imkanı sağlamış ve bu çerçevede, lüks ve

³¹ <http://3dkonut.com/mutekabiliyet-yasasi-nedir-/haberi>

markalı konut satışı yapan firmalar yeni pazarlar için yeni arayışlara yönelmeye başlamıştır. Bu dönemde, İstanbul'un önemli bir yatırım merkezi olarak Ortadoğu pazarına yönelmesi noktasında büyük hane halklarına hitap eden konut birimleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu bağlamda, Nurol Life Residence bu eğilimin somut ve güncel bir örneğidir.

NUROLLIFE Penthouse

45.-47. Katlar

- 1 Giriş/Hözlü 25,40 m²
- 2 Salon 90,56 m²
- 3 Kültürophane 16,79 m²
- 4 Mutfak 6,67 m²
- 5 Misaftır/WC 4,13 m²
- 6 Vestibül 3,41 m²
- 7 Mutfak 26,57 m²
- 8 Kahvaltı Bölümü 20,53 m²
- 9 Marmelit Odası 18,48 m²
- 10 Banyo 3,79 m²
- 11 Çamaşır Odası 5,98 m²
- 12 Halı 2 6,56 m²
- 13 Yatak Odası 1 26,33 m²
- 14 Banyo 6,43 m²
- 15 Ebeveyn Yatak Odası 39,56 m²
- 16 Giyinme Odası 11,95 m²
- 17 Ebeveyn Banyo 23,68 m²
- 18 Halı 15,31 m²
- 19 Yatak Odası 2 20,98 m²
- 20 Banyo 4,21 m²
- 21 Yatak Odası 3 25,29 m²
- 22 Banyo 4,23 m²

Net 401,34 m²

Brüt 588,32 m²

Şekil 46. Nurol Life Residence Daire Planları / 5+1

Kaynak: <http://3dkonut.com/nurol-life-seyrantepe/projesi>

5.4. Rezidans'ta Yaşamak

Metropol, hem iş yaşamı hem de sosyal ve kültürel ilişkiler bağlamında hızlı, dinamik çoğu zaman 'soluksuz' ve bu bağlamda yeni bir yaşam anlayışını barındırmaktadır. Bu çerçevede, konut, yaşanılan ve paylaşılan bir yer olmasının ötesinde, fonksiyonlar arasındaki sınırların 'belirsizleştiği' bir mekansal kurgu ile zamanın hızlı devinimi ve 'tüketimi' içerisinde süregelen yoğun kent yaşamına hizmet eder bir nitelik kazanarak farklılaşmakta ve dönüşmektedir.

Konutun dönüşümü noktasında 'rezidans', temel olarak sunmuş olduğu 'barınma' işlevinin yanında, alışveriş, çalışma, kültür ve sağlık gibi fonksiyonların çeşitlenerek 'düşey' bir kurguda birbirine eklemlendiği ve bu bağlamda 'bütünsel bir yaşam'ın kurgulandığı bir yapı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu 'kurgusal yapı'

çerçevesinde rezidans, yeni bir birey-konut ilişkisi sunmakta, makro düzeyde toplumsal, ekonomik, politik ve kültürel bağlamın etkisinde oluşan, kişisel ilişkilerimiz, aile yaşantımız, anılarımız, görmekten mutlu hissedeceğimiz nesne ve mekansal kurgular ile kişisel-özel alan olarak anlam yüklediğimiz konut, bu yeni ilişkide, rahat ve lüks yaşam, hizmetlere kolay ulaşım gibi yeni kültürün yeni kavram ve imgeleriyle, köklü bir anlam değişimine işaret etmektedir.

Yeni ‘konut yaşamı yaklaşımı’ çerçevesinde, insanların, kentin merkezinde olmakla birlikte yorucu şehir hayatından fiziksel yapılanma nedeniyle sembolik olarak ayrılmış; her zaman mutlu olacağı, güvenli, olumsuz imajlardan arındırılarak şehrin sadece olumlu yönlerini ve güzelliklerini yaşamasını amaçlayan ‘kusursuz’ çevreler ‘vaat eden’; kendi kendine yeten ve temel gereksinimlerin hızlı ve kolay bir biçimde karşılanabileceği bir yapılanma ve bu çerçevede lüks ve konforlu mekanlar sunan; benzer sosyal gruplar ile birlikte ve seçkinlik ve statü talebine karşılık vererek bir ‘sınıf kimliği ve aidiyeti’ne vurgu yapan ‘nitelikli’ yaşamlar ve mekanlar ortaya koyan; yüksek teknolojik altyapı ile donatılmış bir mimari yapı bünyesinde kurgulanan çevrelerde yaşamak ‘rezidans’ın sunmuş olduğu ‘yaşam biçimi’nin temel dinamikleri arasında sayılabilmektedir. Bu kapsamda, rezidanslarda, tanımlanan ‘ideal kullanıcı’ olan birey ve hanehalklarına uygun olduğu belirtilen ‘ideal yaşam biçimleri’ ve bu yaşam biçimlerinin geçtiği ‘ideal mimariler’ sunulmakta ve ‘mitleştirilen’ çevre ve yaşam biçimleri, somut özelliklerin ‘mucizevi biraradalığı’ şeklinde tanımlanabilmektedir.

Bu bağlamda, bölüm kapsamında, rezidansların tanımladığı kullanıcı kimliği ve sunmuş olduğu yeni ‘konut anlayışı’ noktasında ortaya koyduğu yaşam biçiminin, yaşamdan keyif almaya, tüketime, farklılığa ve seçkinliğe yapmış olduğu vurgu bağlamında yeniden üretilmesinde önemli bir rol oynayan ve Featherstone’un (2005) ‘yeni kültür araçları’, Bali’nin (2013) ise ‘yeni medya elitleri’ olarak nitelendirmesi noktasında medya sunumu üzerinden analiz edilecektir. Medyanın bireyleri ve grupları nasıl tanımladığı ve toplumsal yapı içinde ‘yaşam tarzları’ çerçevesinde nasıl konumlandığı reklam metinleri, tanıtım broşürleri, web siteleri, mimari raporlar, geliştirici firma yetkilileri, mimarlar ve ikamet edenler ile yapılan röportajlar gibi çeşitli verilerin analizi ile birlikte yorumlayıcı bir yaklaşımla ‘keşfedilmeye’ ve tanımlanmaya çalışılacaktır.

5.4.1. ‘Kent Yaşamı’nın Cazibesi ve ‘Potansiyel’ Kullanıcı Profili

Rezidans yaşamının öncelikli hedeflerinden birisinin, sınıfsal ve kültürel kimlikler yaratmak yoluyla aidiyetler oluşturmak, hatta kurgulanan defakto kimliklerle kendi ‘özne insanını’ tasarlamak olduğunu ve bu bağlamda Adorno³², ya atıfla ‘kendi kullanıcısı olan bireyi kendisinin ürettiği’ni söylemek mümkündür. Dolayısıyla, mimarinin ‘kurgulanan’ yaşamlar çerçevesinde üretildiği, mimari özelliklerden daha baskın bir şekilde bir ‘paket’ olarak sunulan yaşam biçiminin öne çıkarıldığı ve bu çerçevede ‘hedeflenen’ kullanıcı kimliğinin tanımlandığı bir yaklaşım gözlemlenmektedir.

Rezidans yaşamında ilk dikkat çeken ve özellikle vurgulanan nokta ikamet edenlere ‘kent merkezi’nde konumlanma ve bu bağlamda trafik sorunu yaşamadan erişilebilir bir konut ile birlikte hem kentin tarihi ve kültürel değerlerine hem de iş ve sosyal yaşamın yoğun olduğu bölgelere yakın olabilme ‘imkanı’ sunmasıdır. Merkezi konum ve bunu talep etme ya da tercih etme potansiyeli olan kullanıcıların yaşam anlayışları Akmerkez Residence Tanıtım Kataloğu’nda “Bir yanda İstanbul’un incisi Boğaz, bir yanda geçmişi tüm görkemiyle yansıtan Tarihi Yarımada ve Sultanahmet, bir diğer yanda iş dünyasının kalbinin attığı, modern yapılarıyla Levent... İstanbul’un bu üç ayrı manzarasının keyfini aynı anda çıkarabileceğiniz tek adres olan Akmerkez Residential Apartments, kente hakim konumuyla ulaşım mesafelerini kısaltıyor. Metropol şehirlerin ve İstanbul’un en büyük sorunu olan trafik ise konumun iki köprüye de yakınlığı ve yanı başındaki metro istasyonu ile Akmerkez Residential Apartments sakinleri için sorun olmaktan çıkıyor.”(Akmerkez GYO, b.t.) ifadeleri ile yer bulmaktadır.

‘Kent merkezinde yaşam’ ve ‘zamana karşı yarış’ noktasında Anthill Residence tanıtımı da dikkat çekicidir. Kent yaşamının ‘cazibesi’nin ve merkezi konumun önemine yapılan vurgu, “Anthill Residence, İstanbul’un tam kalbinde, şehrin hızından vazgeçemeyenler için yepyeni ve özgün bir dünyanın kapılarını açtı³³ ve “önemli iş, eğlence, kültür, sanat ve alışveriş merkezlerine yakınlığı ve rahat

³² Adorno, T.W. (2007). *Kültür Endüstrisi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

³³ <http://www.anthillresidence.com/tr/konsept.html>

ulaşımı sayesinde hayatın tam içinde.”³⁴ ifadeleri ile somutlaşmakta ve rezidans yaşamının temel dinamiğini sergilemektedir.

Kent merkezine yapılan vurgu Metrocity Millenium Residence Tanıtım Kataloğu’nda ise, “Şehri duymak...Nasıl nefes aldığımızı, çalıştığımızı, eğlendiğini. Sevmek...Gürültüsünü, kalabalığını, koşuşturmacasını, tiyatrolarını ve dedikodularını, sokaklarını ve satıcılarını, trafiğini ve her renkten tüm seslerini. Kaçmak değil, O’na koşmak için sabırsızlanmak, uzak kaldığımızda. Bu şehir İstanbul. O’nu seviyoruz, bağımlılık derecesinde bir tutkuyla...” (Metrocity Millenium Residence Tanıtım Kataloğu’ndan aktaran: Bali, 2013) ifadeleriyle belirtilmekte, önceleri kentin görece güvensizliği ve yoğunluğundan ‘uzaklaşarak’ ‘kapalı yerleşmeler’de yaşamayı tercih eden sosyal grubun artık ‘kent’in koşuşturmacasını, her renkten tüm seslerini’ tecrübe etmesi noktasında kente karşı ‘yeni bakış’ını ve bu bağlamda ‘kente dönüşü’nü işaret ederek rezidans tipi konutlaşmanın öne çıkan dinamiklerinden birine yönelik bir ifade sergilemektedir. Ayrıca, ‘eğlencesi, tiyatroları ve dedikoduları’ ifadeleri de potansiyel kullanıcıların aktif sosyal yaşamına yönelik vurgular yapmaktadır.

Metrocity Millenium Tanıtım Kataloğu’nda “İstanbul’da; hayatın, işin, prestijin, konforun, alışverişin, Boğaz’ın, yeşilin, mutluluğun, güvenliğinin, eğlencenin, sporun, sağlığın, huzurun ve kültürün tam ortasında bizim gibi düşünen tüm özel kentliler için.” (Metrocity Millenium Residence Tanıtım Kataloğu’ndan aktaran: Bali, 1999) şeklinde yapılmış olan vurgular ile tanımlanan yaşam biçimi rezidansların ortaya koyduğu model üzerine dikkat çekici bir örnek sergilemektedir. Kent merkezinde, prestijli, konforlu ve güvenli bir yaşam ‘talep eden’ ve sosyal yaşama katılım noktasında istekli ‘özel’ bir grup ‘yaratma’ amacı tanıtımda açıkça görülmektedir. Bu yaşam biçimini ‘talep ettiği’ düşünülmeyle birlikte aslında bu ‘özel kitle’nin kurgulanan yaşam biçiminin ‘hedeflediği’ bir sosyal kimliğe karşılık geldiği söylenebilmektedir. ‘Hedeflenen’ bu kitlenin, ‘özel kentliler’ vurgusuyla sunulan ‘sosyal aidiyet’ dahilinde ayrıcalık ve farklılık arayışında olmasıyla birlikte ‘kenti yaşama’ eğiliminde bir grup kimliği ortaya koyması bağlamında ‘kendi mekanını yaratma’ isteği ‘rezidans’ların ‘sınıfsal’ niteliğini de ortaya koymaktadır.

³⁴ <http://www.anthillresidence.com/tr/modern-bir-klasik-bomonti.html>

Bahsedilen bu sosyal kimlik ile ilgili olarak, Polat Tower Residence tanıtımı da ‘kullanıcı kimliği’ni tanımlayan belirli meslek gruplarını ifade etmesi noktasında benzer bir yaklaşım ortaya koymakla birlikte yaratılmaya çalışılan kimliğe vurgular yapmaktadır. “Aktif bir kişiliğiniz...Belki bir doktor, avukat ya da yönetici. Belki İstanbul’da yaşıyorsunuz ya da bir ayağınız daima İstanbul’da...Binbir zamanı aynı anda yaşayan bu heyecanlar kentinde yaşam çok hızlı akıyor, detaylara vaktiniz yok...İşinizin yanında hobileriniz de var; sanatla, sporla uğraşıyorsunuz...Golfe gitmek, resim dersi almak istiyorsunuz; İstanbul’da zaman yetmiyor.” (Polat Tower Residence Tanıtım Kataloğu’ndan aktaran: Bali, 2013) ifadeleri özellikle ‘kentte hızlı akan zaman’a yapılan vurgu noktasında, yoğun ve hızlı iş yaşamı nedeniyle zaman sıkıntısı yaşama potansiyeli olan ‘çalışan ve aktif olarak sosyal yaşama katılan’ kullanıcı grubunu işaret etmektedir. Bu bağlamda, tanımlama, rezidansların tüm gereksinimlerin konut binası dahilinde karşılanmasına odaklı bir ‘konut kültürü’ sunarak, yoğun iş yaşamı sonrası kolay ve pratik bir yaşam anlayışını talep etme eğiliminde olan kullanıcı grubuna yönelik bir yaklaşımı ortaya koymaktadır. Ayrıca, “Polat Tower Residence, kentin merkezindeki sosyal etkinliklerden uzak kalmamayı tercih eden işadamları ve çekirdek aileler için inşa ediliyor.³⁵” şeklinde yapılan tanımlama da bu yaklaşıma katkı sunmaktadır.

Kurgulanan çevre ve sunulan ‘imkanlar’ bağlamında ortaya konulan yaşam biçimine ‘kültürel’ nitelikleri ve ekonomik düzey ve yatkınlıkları çerçevesinde ‘adapte olabilme’ ve tercih etme noktasında, Bali’nin (2013), rezidansların hedef kitlesi üzerine, ‘zamanı kısıtlı, gelir düzeyleri yüksek serbest meslek sahipleri, üst düzey yöneticiler, yalnız yaşayanlar, İstanbul dışında yaşayan ama sık sık İstanbul’a gelip burada kalmak zorunda kalan kişiler’ olarak yapmış olduğu tanımlama günümüzde geleneksel nokta için yeterli olmamakla birlikte rezidansların ortaya çıkış dinamikleri açısından önemli bir ‘formül’ sunmaktadır. Şimşek’in (2014) yeni orta sınıf tanımı dahilinde ortaya koyduğu şekilde, ‘uluslararası ticaret, bankacılık, aracı kurumlar, finans-yatırım danışmanlık kurumları, halkla ilişkiler-reklam-pazarlama kurumları ve çokuluslu ya da uluslararası şirketlerin Türkiye ofislerinde çalışan, 30-45 yaş arası, iyi eğitilmiş’ grubun hedeflenen kullanıcı profilini sergilediği de söylenebilmektedir.

³⁵ <http://emlakkulisi.com/1998-yilinda-polat-tower-residencede-studio-daire-150000-dolar/375802>

Özcan (2010) da, “Rezidanslar, özellikle karı koca çalışan, iyi bir gelire sahip genç çiftler için cazip. Hele çocukları da varsa... Yoğun çalışmayı bir yaşam biçimi olarak seçen, cep telefonuydu, dizüstü bilgisayardı, internetti derken, neredeyse işiyle ‘24 saat online’ olan, ama sporundan, eğlencesinden, arkadaşlarından, alışverişinden de taviz vermek istemeyenler için ‘zaman’ çok önemli, işlerine ve asıl kendilerine ayırabilecekleri her ‘dakika’ kıymetli” ifadeleriyle potansiyel kullanıcılar ile ilgili olarak bir gelir grubunu işaret etmesi noktasında rezidansların ‘sınıfsal’ niteliğini ortaya koyarken aynı zamanda kullanıcıların sosyal profilini de çizmektedir.

Ayrıca, geliştirici firma yetkililerinin tanımlarının önemli olarak görülmesi nedeniyle, Proje Beyaz Yönetim Kurulu Başkanı Murat Uzun’un rezidansların daha çok ‘beyaz yakalılar’ tarafından tercih edildiğini söylemesi de model üzerine net bir ‘sosyal grup’ tanımı ortaya koymaktadır (A’dan Z’ye Rezidans Rehberi, 2015). Krea Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı Genel Müdürü Hakan Kodal da rezidansların kullanıcı profilini ‘A-B sosyo-ekonomik grubuna dahil, uzmanlık gerektiren bir meslek sahibi, çocuk sahibi, 30 yaş üstünde’ olarak nitelendirmektedir (Zengel ve Deneri, 2007). Nurol GYO Genel Müdür Musa Aykaç’ın “Projemizi oluştururken yaptırdığımız araştırma sonuçlarından yola çıktık. Yatırımcıların yanı sıra yeni evli çiftlere ve özellikle tek çocuklu ailelere hitap edecek Nurol Life projemiz sayesinde rezidans sahibi olmak isteyenlere önemli fırsatlar sunuyoruz”³⁶ sözleriyle belirtmiş olduğu araştırma verileri de rezidans kullanıcısı profili tanımına katkı sağlamaktadır. Rezidanslar, ‘genç profesyoneller olarak adlandırılan 30’lu yaşlarında, tercihen yurtdışında eğitim görmüş, zamanı değerli, kalite ve üst düzey hizmetten ödün vermeyen ama kentten uzaklaşmadan konforu yaşamak isteyen ‘yeni zengin kesim’in sevdiği yatırımlardan biri haline gelmiştir (Aksoylar, 2006).

Günümüzde geline noktada, bölüm boyunca ortaya konulan niteliklere sahip kullanıcılar olmakla birlikte, kullanıcı kitlesine yeni katılan ve rezidansların temelde sunmuş olduğu potansiyel kullanıcı profilinden farklı niteliklere sahip bir gruptan da söz etmek mümkündür. Medya içeriklerinde gözlenmemekle birlikte, aile hayatının yüceltilmesi ve toplumda artarak yaşandığı gözlemlenen ‘muhafazakarlaşma’ noktasında, bölüm 5.3.3.2.’de incelendiği üzere, sadece ‘yalnız yaşayanlar’ ya da

³⁶ <http://www.milliyetemlak.com/dergi/nurol-life-satisa-cikti/>

‘çocuksuz genç çiftler’den farklı olarak, artık, ‘çekirdek ailelere ve kalabalık hane halkları’na yönelik olarak planlanan ‘büyük m²’li konut birimlerinin de yaygınlaştığının gözlemlendiğini söylemek yerinde olacaktır. Bununla birlikte, 2012 yılında yürürlüğe konulan ‘Mütekabiliyet Yasası’³⁷ sonrası, sektörün yöneldiği yeni pazarlar çerçevesinde ‘Ortadoğulu’ ve çoğunlukla kalabalık ailelerin de rezidansların kullanıcıları arasında gözlemlenmeye başladığını da ortaya koymak ‘potansiyel kullanıcı profili’ nin evrimi noktasında gerekli olarak görülmektedir.

5.4.2. ‘Herşey Dahil’ Yaşam: ‘Konut’un Yeni Standartları

İnsanın kültürel deneyimine bağlı olarak zihninde var olan imgesel düzenlerle, inşa ettiği fiziksel çevrenin düzeni izomorfiktir. Bu nedenle, dünyada ne kadar tanımlanabilir kültür varsa o kadar otantik konut örüntüsü ve biçimi vardır (Gür, 2000). Ancak, günümüzde, rezidans, ‘küresel kültür’ün taşıyıcısı olarak ve bu bağlamda bir ‘standardizasyon’ arayışında yeni mimariler ile bu mimarilerin hizmet ettiği ‘yeni yaşam biçimleri’ sunmaktadır.

‘Rezidans’ın sunmuş olduğu yeni yaşam biçiminde ortaya konulan ilk ve en önemli unsur rezidanslarda sunulanın ‘ev’den fazlası olduğudur. ‘Ev yaşamı’ndan beklentilerin ve bu doğrultuda konut standartlarının değiştiği, ayrıca, beklentilerin karşılık bulmasının beraberinde gelen bir ‘ayrıcalık’ olarak değerlendirildiği bir yaklaşımın söz konusu olması noktasında, ‘ev’, yapısal olduğu kadar anlam ve içerik olarak da farklı nitelikler kazanmıştır. Bu farklılaşma, Anthill Residence tanıtımında “Anthill Residence sadece bir ‘ev’den çok daha fazlasını bekleyenler için ideal bir yaşam merkezi.”³⁸ ifadeleriyle ortaya konulmaktadır.

Rezidanslarda kurgulanan yapı çerçevesinde, kent merkezinde ‘konumlanma’ anlayışı olmakla birlikte aslında bu anlayışın aksi bir biçimde ‘içe dönük’ bir yaklaşımın hakim olduğu gözlemlenmektedir. Gereksinimlerin konut binası dahilinde pratik bir biçimde karşılanabildiği, ‘yaşamı kolaylaştırma’ olarak sunulan amaç doğrultusunda, “Siz hayat oyununuzu nasıl tasarladıysanız, nasıl

³⁷ Bkz. Bölüm 5.3.3.2

³⁸ <http://www.anthillresidence.com/tr/konsept.html>

kurguladıysanız öyle oynayın. Biz Eclipse Maslak'ta size, hayatınıza değer katacak tüm ayrıntıları, olabilecek en özenli, en titiz biçimde düşünülmüş olarak sunuyoruz.” (Artaş İnşaat, b.t.) ifadeleriyle tanımlanan her şeyin ‘düşünüldüğü’ ve ‘kurgulandığı’ bir yapıda sürdürülen ‘anonim’ yaşam formatı ‘rezidans kültürü’nün birincil özelliklerindedir. Anthill Residence’in “Tüm günlük ihtiyaçlarınızı karşılayabilmek için artık evinizden çok uzağa gitmenize gerek yok. Dilediğiniz zaman hemen butik çarşı alanında, dilediğinizde ise sadece bir telefon uzaklığında.”³⁹ şeklinde sunmuş olduğu kültür gereksinimlerin konut binasından ‘ayrılmadan’ karşılanabilmesi ‘imkanı’nın somut ifadesidir.

Anthill Residence’in “...hayatınızı kolaylaştıracak kişiye özel servis ve hizmetleri, her an güleryüzü ile size hizmet vermeye hazır profesyonel ekibi, dilediğinizde spor yapıp dilediğinizde dinlenebileceğiniz, sevdiğinizle güzel anları paylaşabileceğiniz kulüp alanları...”⁴⁰ ve Akmerkez Residence’in “Hayatınızı her anlamda güzelleştirecek, kolaylaştıracak detaylar ve akıllı çözümler, modern mimarisiyle İstanbul’un konforlu köşesi Akmerkez Residential Apartments’ta sizi bekliyor.”⁴¹ ifadeleri ile sunmuş olduğu ‘hayatı güzelleştirme ve kolaylaştırma’ amacı ise ‘ev’den beklentiler noktasında farklı ve yeni bir durumu sergilemektedir. Bununla birlikte, bahsedilen bu durum, bireylerin davranış ve alışkanlıklarının değişmesinin, standartlaşmasının ve hatta bir ‘şablon’ halinde ortaya çıkmasının göstergesi olarak değerlendirilebilmektedir.

Kullanım noktasında sunulan içeriğin ve rezidans yaşamı çerçevesinde yapılabileceklerin ve ihtiyaç duyulabilecek hizmetlerin özetini ve sunulan ‘şablon’ yaşam biçimini, Özcan (2010), “Çocukların okuldan aldırılmasından, havuzun klorununun ayarlanmasında, bahçenin temizliğinden, çiçeklerin sulanmasına, elektrik faturalarının ödenmesinden, tamirat işlerine kadar her şey kontrol altında... Daireniz otel odası gibi her gün pırıl pırıl oluyor. Arızalar beş dakikada tamir ediliyor. Güvenlik butonlarıyla ambulans çağırabiliyor. Her şeyin bilgisayarla takip edildiği akıllı binaların içindeki bu daireler, sorumluluk gerektirmeyen bir yaşam vaat ediyor ve vaadini de fazlasıyla yerine getiriyor” sözleriyle açıklamaktadır.

³⁹ <http://www.anthillresidence.com/tr/alisveris.html>

⁴⁰ <http://www.anthillresidence.com/tr/konsept.html>

⁴¹ <http://www.akmerkez.com.tr/tr/akmerkez-residential-apartments>

Rezidans yaşamının temel özelliği ve hedefi, hızlı ve yoğun kent yaşamı içerisinde, - küresel kültür kapsamında icat edilen - gereksinimlerin kolay ve ‘çaba sarfetmeden’ karşılanmasına yönelik olarak, anlam ve değer yönünü de bahsedilen küresel kültür doğrultusunda yok etmemekle birlikte ‘yenileyerek’ ve ‘farklılaştırarak’, kullanım noktasında ‘pragmatik’ bir yapı ortaya koymaktır. Polat Tower Residence’ta ikamet eden Ş.E.’nin “Burası çalışan ve yalnız yaşayanlar için çok kompakt, çünkü her şey, elinizin altında. İhtiyacınız olan her şey tek bir bina içinde düşünülmüş. İstanbul’da zaman çok değerli. Otopark bulmak ya da kuaför için zaman kaybetmek istemiyorum. Rezidans yaşamı bana hem zaman hem de aslına bakarsanız para kazandırdı. Çünkü evin camı kırıldı ya da tamirciye ihtiyacım var diye para harcamıyorum” (Yanık, 2012) şeklinde ortaya koyduğu yaşam biçimi görülebileceği üzere gereksinimlerin aynı bina içinde karşılanabileceği pragmatik yapıyı ve ‘herşey dahil yaşam biçimi’ olarak tanımlanabilecek içe dönük kültürü işaret etmektedir.

Elit Residence tanıtımında “Elit Residence’da, işi akışına bırakacaksınız. Uçak rezervasyonu, yemek siparişi, çocuğunuzun bakımı...”⁴² ve Oryapark Residence tanıtımında “Oryapark’ta yaşamınıza renk katacak her şey elinizin altında... temel ihtiyaçlarınızı yorulmadan giderebileceğiniz market, kuru temizleme, banka ve çeşitli mağazalar hizmetinizde.”⁴³ ifadeleri de ‘herşey dahil’ yaşamı ve gereksinimlerin bahsedildiği üzere ‘çaba sarfetmeden’ karşılanabilmesi ile sunulan pragmatik niteliği belirtmektedir. Ayrıca, Akmerkez Residence tanıtımında yer alan “Concierge hizmeti, fitness merkezi, sauna, açık yüzme havuzu, WI-FI, ücretsiz kapalı otopark, yüzlerce kanal ile özel TV servisi, resepsiyon, 24 saat güvenlik, günlük temizlik, bakıcı hizmeti gibi hayatınızı kolaylaştıran hizmetlerle size daha keyifli anlar yaşatıyor.”⁴⁴ ifadeleri de ‘yaratılan’ gereksinimler noktasında yaşamdan ve yaşanan mekandan beklenen yeni ‘konfor standartları’nı ve bu bağlamda yeni alışkanlıklar ve pratikleri somut biçimde ortaya koymaktadır.

Hatta, Trump Tower Residence tanıtımında yer alan “İmkansız, büyük düşünemeyenlerin kullandığı bir kelime... Trump Towers İstanbul’da yaşayanların

⁴² <http://www.topluketim.com/koray-elit-residence>

⁴³ <http://www.oryapark.com/#!/Yaşam>

⁴⁴ <http://www.akmerkez.com.tr/tr/akmerkez-residential-apartments>

her türlü isteğini, anında yerine getirmek için düşünülmüş olan Beyaz Eldiven Konsiyerj Hizmeti için ise ‘imkansız’ sadece bir meydan okuma. Aylar önce tüm biletleri tükenmiş bir gösteriye en önden davetiye bulmak, bir müzenin sıradan ziyaretçilere kapalı bölümlerini açtırmak, 10 günlük rezervasyon listesi dolu olan bir gece kulübü veya restorana bir saat sonrası için yer ayırtmak... İmkansız mı? Bazılan için olabilir ama Trump Towers İstanbul'da bunlar ve benzeri ihtiyaçların çözümü, sadece zaferle sonuçlanacak bir mücadele.”⁴⁵ şeklinde sunulan konfor standartları ve kullanım noktasında, gereksinimlerin kolay karşılanabilmesi durumu iddialı ifadelerle yer bulmaktadır.

“AVM’ye gitmek için arabaya değil, asansöre binmeniz yeter. Skyland İstanbul’un içindeki tasarım odaklı konsept AVM ile ihtiyacınız olan herşey, çok yakınızdadır.” (Eroğlu GYO, 2017) ifadeleri hem günlük gereksinimlerin karşılanmasına yönelik sunulan bir ‘kolaylığı’ vurgularken aynı zamanda arka planında ‘tüketim’e yönelik günümüzün moda terimiyle ‘subliminal’ bir gönderme niteliği de taşımaktadır. Ayrıca, ‘herşey dahil’ yaşam kapsamında “Enerjinizi spor salonuna ulaşmak için değil, spor yapmak için kullanacaksınız. Yanı başınızdaki fitness merkeziyle spor yapmanın keyfini istediğiniz zaman çıkarabileceksiniz.” (Eroğlu GYO, 2017) ifadeleri ise, ‘aktif sosyal yaşam’ noktasında da rahatlık ve kolaylık imkanının vurgulandığını göstermektedir.

Psikolog Sedef Akbay, rezidans yaşamının, sunduğu olanak ve konforla insan psikolojisi üzerinde olumlu etki yaptığını belirtmiştir. Apartman yaşamından sonra yeni bir kavram olarak şehir hayatına giren rezidansların belli bir gelir seviyesi üzerindeki insanlara hitap ettiğini ortaya koyan Akbay “Rezidanslarda evde yemek hazırlamanın sorun olacağı durumlarda restorandan sipariş verebiliyorsunuz. Kendinizi rahatsız hissettiğinizde, tıbbi bir yönlendirme almak istediğinizde hemen doktora başvurabiliyorsunuz. Kitapçıdan markete her türlü alışveriş olanağının sunulduğu alışveriş servisi, evlerin bakımı, onarımı, temizliği ve toplantı salonu ile sekreterlik hizmeti alabiliyorsunuz. Bu hizmetlere kolayca ulaşabilmek, insan psikolojisini olumlu yönde etkiliyor.” sözleriyle rezidans kültürünün sunduğu yaşam biçiminin psikolojik çözümlemesini ortaya koymaktadır. Ayrıca, “İnsan

⁴⁵ <http://www.trumpistanbul.com.tr/konsiyerj.aspx>

psikolojisinde önemli yeri olan güvenlik, bu tip yerlerde çok daha ciddi boyutlarda ve profesyonelce ele alınıyor. Tüm aile bireylerinin ihtiyaçlarını güvenli ortamda gidermesi, onların hayata karşı daha olumlu olmalarını sağlayacak, iş ortamlarında katkılarını artırıyor, sağlıklı sosyal ilişkiler kurmalarını kolaylaştırıyor.”⁴⁶ sözleriyle de rezidansların sunmuş olduğu ‘güvenli yaşam’ alanına da vurgu yapmaktadır.

5.4.3. Lüks ve ‘Kalite’ Sunumu

Rezidans kültürünün ‘potansiyelleri’ bağlamında hedeflediği kullanıcılar, gelir düzeyleri ve sınıfsal kimliklerinin niteliği ile ortaya koydukları ‘profil’ çerçevesinde, ‘statü’ ve bu doğrultuda kalite, ‘yüksek standart’ ve son tahlilde alım güçleri ve eğilimleri kapsamında ‘tüketim’ ve ‘lüks’ arayışında olan bir sosyal gruba karşılık gelmektedir. Tüketim kültürünün ‘taşıyıcısı’ olması noktasında farklılık ve ayrıcalık ‘talep etme’ eğiliminde olan bu sosyal grup yaşam alanlarında da sosyal kimlik ve sınıf gösterisi olarak değerlendirilebilecek lükslere ‘yönlendirilmektedir’.

‘Moda’ olgusunun yeni ve farklı olana yapmış olduğu vurgu ve rezidans yaşamının ortaya koyduğu bireysellik ile birlikte sınıf kimliğine yapılan atıflar ile tetiklenen ‘lüks’ ve ‘kalite’ algısının, günümüzde, Ortadoğu pazarına olan ilgi ve talep noktasında değişen ve ‘yenilenen’ kullanıcı niteliklerine yönelik olarak özellikle işaret edildiği ve rezidans kültürünün ‘vazgeçilmez’ dinamiklerinden biri olarak sunulduğu gözlemlenmektedir.

Rezidans yaşamında sunulmasına yönelik olarak yapılan ‘lüks’ vurgusunun ‘kültürel’ niteliğini de bu noktada belirtmek gerekmektedir. Deloitte Türkiye tarafından hazırlanan, Türkiye lüks pazarını ve Tük markalarının durumunu analiz eden çalışmaya göre, bir ülkede lüks pazarının gelişiminin beş temel fazdan geçtiği belirtilmektedir. Türkiye ise birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi “Gösteriş Zamanı” fazında bulunmakta ve lüks hala ekonomik statünün sembolü olarak görülmektedir.⁴⁷

⁴⁶ Residence rahatlığı insanı mutlu ediyor, 2007

⁴⁷ <https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/consumer-business/articles/global-powers-of-luxury-goods.html>

Uzmanlık alanı ‘nesnelerin estetik değerlerinin verdiği zevk ile tüketim arasındaki ilişkiyi kurmak’ olan ‘The Substance of Style’ kitabının yazarı Virginia Postrel, tüketici reaksiyonunu ‘dolaysız, algısal ve hissi bir şey’ diye özetlemektedir. “Biz, nesnelere bize verdikleri ‘keyif-haz’ için isteriz. Nesnenin kendisi, ‘kendi başına’ arzulanmaz, verdiği ‘zevk’ nedeniyle arzulanır. İnsanların nesnelere girdikleri tüketim ilişkisi anlaşılması zor bir ilişki türü. Bir ürün, ne kadar keyif veriyorsa, o kadar çok satılıyor. Özellikle yüksek kaliteli ürünlere sahip olmanın keyfi de buradan kaynaklıyor. İyi kalitede ürün almak, kendine ‘değer’ vermek demek. Ürünün kalitesi arttıkça, insanların kendilerine verdikleri ‘değer’ de yükseliyor.”⁴⁸ ifadeleriyle tüketim ve ‘yüksek kalite’ talebinin hedonik arkaplanına ve ‘kendine değer vermek’ olarak belirtilen bireyselliğe vurgu yapmaktadır.

Bu bağlamda, ilk olarak belirtmek gerekir ki, rezidans yaşamında ortaya konulan konfor ve detaylara verilen önem ile sağlandığı belirtilen kalite vurgusunun Polat Tower Residence tanıtımında “Polat İnşaat bu projede konut yaşamında bireylerin kendi mülklerinde 5 yıldız otel konforunda yaşamalarını amaçlamıştır.”⁴⁹ ve Akmerkez Residence tanıtımında “Hayatınızı daha konforlu hale getirecek her ayrıntıyı düşündük... Kusursuz detaylar, benzersiz bir yaşam.” (Akmerkez GYO, b.t.) sözleriyle vurgulandığı gözlemlenmektedir. “Herşey akıllıyken, eviniz neden olmasın? Skyland İstanbul’un akıllı ev teknolojileriyle konforunuz katlanarak artacak. Touch screen panel ile evinizin aydınlatma, ısıtma, soğutma ve havalandırma sistemlerini akıllı telefonlarınızdan kontrol edebileceksiniz.” (Eroğlu GYO, 2017) ifadeleri ise konut yaşamında sağlanan rahat yaşam ve kalite noktasında farklı ve güncel teknolojinin katkısı ile gelinen yeni ‘konfor algısı’nı ortaya koyması nedeniyle üzerinde durulması gereken bir örneği temsil etmektedir.

“Yüksek teknoloji, yüksek standart ve doğanın titizlikle korunduğu seçkin bir yaşam alanı. Üç tarafı Yeşillerle çevrili Uphill Court’ta tasarım ve özgürlüğün kusursuz birlikteliğinin yanısıra, rekreasyon alanlarıyla size ve ailenize yüksek standartta bir yaşam konforu sunuluyor. Uphill Court Ataşehir’de standartlar üstü bir yaşam sizleri bekliyor.”⁵⁰ ve “Konforunuz Palladium’da standart. Evinizde keyifle

⁴⁸ <http://www.kigem.com/gosteris-zamaninin-dinamikleri.html>

⁴⁹ <http://www.polattower.com/hakkinda.php>

⁵⁰ <http://www.tekniyapi.com/Projeler/TamamlananProjeler/Uphill-Court-Ata%C5%9Fehir>

yaşamınız için Palladium Residence'la fonksiyonellik ve estetiği en ince ayrıntısına kadar düşündük. En üstün yapı malzemeleri ve teknolojiler kullanılarak tasarlanan 5 farklı tip daire seçeneğinde, metrekare, oda sayısı ve cephe değişse de konfor ve kalite daima standart.”⁵¹ ifadeleri hem detaylara hem de sunulan her şeyin ‘yüksek’ ve ‘kusursuz’ olmasına ve böylece yaratıldığı sunulan kaliteli ve konforlu yaşam alanlarının bir lüks değil ‘doğal bir gereklilik’ ve ‘standart’ olarak sunulmasına yapmış olduğu vurgu nedeniyle dikkat çekicidir.

Ayrıca, gayrimenkul geliştirici firma yetkilerinin ‘felsefeleri’ bağlamında D Yapı Genel Müdürü İlder Tokcan’ın, “Rezidans dairelerini planlama konusunda bambaşka bir boyuta taşındık. 1+1 dairelerde bile 100 metrekarenin üzerine çıkan kullanım alanı sağlıyoruz. Bundan sonra gelecek Trump hizmet kalitesi var ki bunda çok iddialıyız”⁵² ifadelerini de sunulan hizmetlere ve ‘bambaşka boyut’ şeklinde sunulan ‘yüksek kalite’ tanımlamasına yapılan vurgu nedeniyle bu noktada belirtmek gerekli olacaktır.

“Her ayrıntısında kalite, lüks ve konforun düşünüldüğü Skyland İstanbul’da, benzersiz bir yaşam sizi bekliyor.” (Eroğlu GYO, 2017) ve “Anthill Residence her türlü ihtiyaca cevap verebilecek akılcı iç ve dış mekan çözümleri ile de lüks ve konforun iç içe geçtiği bir yaşam merkezi.”⁵³ şeklinde ortaya konulan, konfor ve kalite ile birlikte kullanıcıların yatkınlıkları noktasında sunulan ve tecih edilen ‘lüks’ arayışı da rezidans yaşamında yer bulmaktadır.

“İstanbul’un en değerli yerinde, lüksün merkezinde... Rüya gibi bir hayat yaşamak isteyenlere, Süzer Plaza’nın rezidans katları The Residences... Lüks konaklama anlayışının yaratıcısı The Residence, İstanbul Boğazı’ndan Tarihi Yarımada’ya uzanan manzarası, The Ritz-Carlton İstanbul’un sunduğu olanakları, üst düzey güvenliği ve merkezi konumuyla benzersiz bir konaklama deneyimi sunuyor.”⁵⁴ ifadeleri de sunulan imkanlar ve lüksler ile ortaya konulan yaşamın ‘benzersiz’ olarak tanımlanması noktasında bireyselliğe ve hedonizme yaptığı vurgu ile dikkat çekici bir içeriğe sahiptir. Nurol Life Residence’in “Yatıya gelen

⁵¹ <http://www.toplukonutum.com/palladium-residence>

⁵² <http://www.hurriyet.com.tr/trump-towersin-istanbul-da-ornek-daireleri-tanitildi-12131722>

⁵³ <http://www.anthillresidence.com/tr/mimari.html>

⁵⁴ <http://www.suzerplaza.com.tr/tr/the-residences>

misafirlerinizi konaklayabileceğiniz özel Guest House; en sağlıklı besinleri 7 gün kapınıza getiren Organik Bahçe Hizmeti; acil bir işiniz çıktığında minik dostlarınızı emanet edebileceğiniz PetCare; dünya lezzetlerini kapınıza getiren Premium Yemek Hizmeti; hobilerinizi özgürce gerçekleştirerek zihninizi ve ruhunuzu dinlendireceğiniz Yoga-Dans Stüdyosu; stresten arınmanıza yardımcı Spa-Relaxing Room... Nurol Life'm sunduğu pratik lükslerden yalnızca birkaçı.”⁵⁵ şeklinde tanımladığı yaşam biçimi kapsamında ‘kurgulanan’ gereksinimlerin birer pratik ‘lüks’ olarak sunulması noktasında ilginç bir durumu ortaya koymaktadır.

“Hayatınız, içinde olanların donanımı kadar konforludur... Evinizin donanımı kadar onunla birlikte sunulan artılar belirler hayatınıza katılan değer derecesini...”⁵⁶ ve “Şıklığı ve fonksiyonelliği buluşturan tasarımlar ile hayatınıza değer katıyoruz. İhtiyaçların ötesinde geçerek, gelecek kuşak için tasarlanan ve hayatınızı renklendirecek bu çözümleri siz de çok seveceksiniz...”⁵⁷ ifadeleri ise ‘hayata katılan değer’ olarak tanımlanan ve sunulan lükslerin ve konforlu yaşamın yapmış olduğu vurgu noktasında rezidans yaşamının duygulara hitap eden anlam ve değer yönünü ortaya koymaktadır. Ayrıca, “Sarphan Finanspark Residence tanıtımı da, “Anadolu yakasının merkezinde ayrıcalıklarla dolu, lüks bir yaşam... gökyüzüne uzanan 46 katı ile girişten itibaren insanı büyüleyen tasarımı ve kat bahçeleriyle sizi hayallerinizle buluşturuyor. Her türlü ihtiyaca cevap veren, ince bir zevkle tasarlanmış 3+1, 2+1, 1+1 ve stüdyo tipi daireler ve ayrıcalıklarıyla arzu eden herkese modern, konforlu ve seçkin bir yaşam alanı sunuyor...”⁵⁸ ifadeleriyle kalite ve lükse ve bu doğrultuda ‘kazanıldığı’ düşünülen ‘ince zevklere’ ve ‘ulaşıldığı’ düşünülen ‘hayallere’ yapılan vurgu ile rezidans yaşamının anlam ve yönünü sergilemektedir.

5.4.4. Güvenliğin Değişen Anlamı: ‘Sağlam’ Bina ve ‘Steril’ Yaşam

Rezidans kültürü’nün ortaya çıkışının nedeni kent merkezinde, hizmetlerin kolay ve hızlı bir şekilde karşılanmasına yönelik olarak kurgulanan ‘herşey dahil’

⁵⁵ <http://www.hurriyet.com.tr/hayati-kolaylastiran-luksler-nurol-life-27800334>

⁵⁶ <http://www.atamaninsaatt.com.tr/e-katalog.pdf>

⁵⁷ a.g.k.

⁵⁸ http://www.sarphanfinanspark.com/genel-bilgiler/tr_23/

yaşam ve statü ve sosyal kimlik arayışı bağlamında konfor, kalite ve lüks talebi olmakla birlikte, aslında, temelde sahip olduğu, kent merkezine dönük tasarruflara karşın merkezin ‘güvensiz’ kabul edilmesi noktasında, güvenli ve bu bağlamda ‘huzurlu’ bir yaşam sunulması ile ortaya konulan ‘kent içi kapalı yerleşme niteliği’ başat etken olarak değerlendirilmektedir. Bahsedilen bu ‘güvenli’ konut talebinin, öncelikle ‘rezidans sakinleri’ tarafından ‘potansiyel suçlu’ olarak kabul edilen sosyal gruplara karşı alınan bir ‘savunma’ pozisyonu olmakla birlikte, aslında, arkaplanında yer alan dışlayıcı ve ayrıştırıcı ve bu bağlamda konut sahipliği ve gelir düzeyine dayalı statü konumlarını ve sınırları belirleyici ‘sınıfsal’ bir bakışın sonucu olduğu da söylenebilmektedir. Sağlanan ‘güvenli yaşam alanı’ zenginliğin ve lüks yaşamın ‘garanti’ altına alınması ve rezidans yaşamını tercih eden sosyal grubun kent içinde mekansal ve sınıfsal konumlanma ile birlikte yalıtılmış ve ‘steril’ mekan talebinin somutlaşması olarak yorumlanmaktadır.

Ancak, bu noktada belirtmek gerekir ki, ‘güvenlikli konut’ yaklaşımı, rezidans kültürü kapsamında sunulan özel hizmetler ve yaşamı kolaylaştırma hedefiyle planlanan kurgusal yapıdan farklı olarak, rezidans kültürünün temel dinamiği ve ‘doğal’ bir rezidans niteliği olarak algılanmakta ve sunulmaktadır. Dolayısıyla, rezidans yaşamı tercih etmek zaten ‘kent merkezinde güvenli konut talebi’nin doğal bir sonucu olarak değerlendirilmekte ve bu nedenle tanıtım söylemleri içerisinde ‘özellikle’ üzerinde durulan ve vurgulanan bir unsur olmadığı gözlemlenmektedir.

Bu çerçevede, güvenli konut sunumu, temel olarak, girişlerin kontrol edilmesinden ve tüm hareketliliğin güvenlik elemanları ve kapalı devre kamera sistemleri ile takip edilmesine, bununla birlikte, bina ve daire içlerinde ortaya çıkması muhtemel yangın, gaz kaçağı vs. tehlikeli durumlara karşı tasarlanan kontrol ve müdahale yöntemlerine kadar, hem kentsel bağlam dahilinde hem de bina bünyesinde sağlanmaya çalışılan yaklaşımları içermektedir.

Eclipse Residence, “Hayatınızı, işinizi, başarılarınızı güvenceye almak, kendinizi güvende hissetmek, gerçekleştirebilecek tüm riskleri, olasılıkları kontrol ederek, yöneterek gerçekleştirebilir. Eclipse Maslak’ta olası tüm riskler kontrol altındadır. 7/24 kontrollü araç ve yaya giriş çıkışı, uzman güvenlik personeli, kapalı

devre güvenlik kamerası sistemi, görüntülü intercom sistemi, yangın ve duman alarmı... Çünkü, güvende olmak demek riskleri öngörmek demektir.” (Artaş İnşaat, b.t.) ifadeleriyle potansiyel suça karşı mücadele kapsamında alınan önleyici yaklaşımları ve bina bünyesinde karşılaşılabilecek risklere karşı kullanılan sistemleri ‘güvende hissettirme’ ‘vaadi’ çerçevesinde ortaya koymakta ve ‘hayatınızı, işinizi, başarılarınızı güvence altına almak’ ifadesiyle de aynı zamanda duygulara hitap eden bir yaklaşımı içermektedir. Dolayısıyla, güvenli konut sunumunun rezidansların kurguladığı yaşam biçiminin değer ve anlam yönüne karşılık geldiği de söylenebilmektedir.

Ayrıca, İstanbul’da deprem riskinin artması ve rezidansları tercih eden kullanıcı grubunun nitelikleri doğrultusunda konut sahipliği noktasında ‘bilinçli’ tercihler yapabilme potansiyeli rezidans kültürünün sunumunda ‘deprem güvenliği’ üzerine söylemlerin de sıklıkla kullanılmasına neden olmuştur. Bu yaklaşım, ‘steril ve güvenli’ mekan talebi ile birlikte Uphill Towers Residence tanıtımında “Güvende Olmak! Yüksek teknolojinin yüksek bir yaşam konforuna dönüştüğü Uphill Court Ataşehir’de güvenliğin standartları da çok yüksek! Güvenlik sisteminde son teknolojilerin kullanılmasının yanında İTÜ ve Boğaziçi Üniversitesi’nin ilgili kürsülerinin denetiminde hazırlanan zemin etüdleri, konut binalarında radye temel üzerine tünel kalıp kullanılması, Uphill Towers Residence binasında fore kazık sistemi üzerine radye temel uygulaması, sistem seçimi statik hesapları ile sizlerin ve sevdiklerinizin deprem riski olmadn yaşayacağı bir ‘standart’ sunuyor. Çünkü Uphill Court Ataşehir’de yaşamın değeri çok yüksek!”⁵⁹ ifadeleri çerçevesinde yer bulmaktadır.

“Polat Tower Residence, Mecidiyeköy’den başlayıp Fulya’ya kadar uzanan İstanbul’un en sağlam ana kayalarından biri üzerinde 4m. kalınlığında radye general temel üzerine oturtulmuş... Polat Tower, bu konumu ve mimari yapısı ile şiddetli depremlerden bile etkilenmeyecek şekilde tasarlanmıştır.” vurgusu da deprem güvenliği konusunda sunulan binanın yapısal niteliğini sergilemektedir. Eltes Gold Residence’ın ise özellikle bu konuya “3 kat otopark dahil olmak üzere toplam 30 kattan oluşan 90 metre yüksekliğinde son deprem yönetmeliği paralelinde gerekli

⁵⁹ [http://www.tekniyapi.com/Projeler/TamamlananProjeler/Uphill-Court-Ata% C5%9Fehir](http://www.tekniyapi.com/Projeler/TamamlananProjeler/Uphill-Court-Ata%C5%9Fehir)

zemin raporu ve zemin iyileştirme raporları istikametinde tüm statik hesaplamalar yapılmış Eltes Gold Residence siz değerli sakinlerine yaşam alanı olarak sunulmuştur.”⁶⁰ ifadeleri çerçevesinde deprem güvenliği noktasında alınan önlemleri ‘teknik’ bir dil kullanarak anlatması ile daha ‘güvenilir’ bir imaj oluşturarak vurgu yaptığı gözlemlenmektedir.

5.4.5. ‘Sosyal Sınıf’ Temsili: Ayrıcalık ve Seçkinlik Arayışı

Marx, sınıf çatışmasının çizgilerinin en keskin biçimiyle modern kapitalist toplumlarda çizildiğini ve sınıfların başka herhangi bir toplum tipinde varolandan daha köklü bir kutuplaşmasını da beraberinde getirdiğini ortaya koymaktadır (Bottomore, 1990). Günümüz kenti bu kutuplaşmanın gözlemlenebileceği, küresel sermayenin ve onun temel enstrümanı olan ‘tüketim’in dinamikleri etkisi altında şekillenen, küresel kültürün taşıyıcısı olarak farklılıkların, özgürlüklerin ve aykırılıkların, farklı katmanlar halinde temsil edildiği bir ‘mücadele’ ortamı olarak ortaya çıkmaktadır. ‘Rezidans’, taşıdığı nitelikler ile bu mücadelenin ‘seçkinler’ lehine sonuçlandığını gösterir bir şekilde kentsel alanda yer alarak ‘iktidar’ın yeniden üretildiği bir yapı sergilemektedir.

Kuralların yeniden belirlendiği ve sınırların ‘daha keskin’ şekilde çizildiği ‘sermayenin mekanı’ olan kentsel alanda, tüketim kültürünün bireyleri statü ve kişiselleşme mantığı ile yeni ve farklı kimlikler bağlamında konumlandırması noktasında, mekan yeni amaçlar doğrultusunda ve yeni yöntemler çerçevesinde kimlik değiştirmektedir. Mekan, kullanımı ve anlamı ile artık daha belirgin bir biçimde ‘sınıf belirler’ bir hale gelmekte, bireyler ve sosyal gruplar kendilerini farklı, ‘ayrıcalıklı’ ve hatta ‘üstün’ olduklarını düşündükleri ya da olabildikleri ölçüde tanımlamaktadır.

Bu bağlamda, ‘rezidans’, sunduğu mimari yapı ve yaşam biçimi kapsamında, ‘herşeyin elinizin altında’ olduğu, ‘yüksek kalite ve lükslerin’ kolay ve rahat bir biçimde elde edilebildiği, ‘güvenli, huzurlu ve mutlu hissedilebilecek’ bir yaşam

⁶⁰ <http://eltesgold.agaogluyonetim.com/aboutus.aspx>

alanı kurgulamakta, bu şekilde ortaya koymuş olduğu tüm ‘imkan’ ve ‘hizmet’ler ile, aslında - belki de temel hedefi olarak değerlendirilebilecek - sosyal kimlik ve statü belirleyerek ‘ayrıcılık’ ve ‘seçkinlik’ sunması ve böylece mekanın gelir düzeyi ve kültürel niteliklere göre temsili noktasında ‘sınıf belirleme’nin ötesinde ‘sınıf tasarımlar’ bir nitelik taşımaktadır.

Rezidans yaşamında, bahsedilen bu sınıfsal niteliği ve sosyal farklılığı vurgulama noktasında üstünde ‘özellikle’ durulan kavramın ‘seçkin’ (elit) kavramı olduğu gözlemlenmektedir. Elit kavramına bilimsel alanda popülarite kazandıran Pareto, ‘elit’i “belirli hiyerarşik yapılanmalar içinde en üst konumu elinde bulunduranlar veya kendi faaliyet alanının en iyileri, en etkilileri, kendi çalışma alanlarında en üst konumda bulunan insanların oluşturduğu toplumsal sınıf” olarak tanımlamaktadır (Arslan, 2007). Arslan (2007), elitlerin toplumdaki diğer insanlara göre zenginlik, güç-iktidar, saygınlık gibi toplumca değer atfedilen sosyal-ekonomik varlıklardan daha fazla paya sahip durumda olduklarını belirtmektedir.

Mosca ise, devlet görevlileri, yöneticiler ve beyaz yakalı işçiler, bilim adamları ve mühendisler, bilginler ve aydınlardan oluşan ‘yeni orta sınıf’ için ‘alt-seçkinler’ tanımını kullanmakta ve bu sınıfın toplumdaki önemli ve nüfuzlu kümelerin çıkar ve amaçlarını temsil eden ‘seçkinler’in toplumla arasındaki bağlantısı olan bir ‘ara sınıf’ olduğunu belirtmektedir (Bottomore, 1990). Bu tanımdan hareketle, günümüzde yeni katılımlar olduğu gözlemlenmekle birlikte, rezidans yaşamının temel hedef kullanıcı profiline dahil olan ‘yeni orta sınıf’ın, kökenleri ve yer aldıkları sosyal düzlem itibariyle, ‘seçkin’ sınıf olarak değerlendirilmemelerine karşın sistemin tasarladığı değer yargıları doğrultusunda ‘seçkin’ bir yaşam ile yükselme ve üstünlük beklentisi ya da talebi olduğu söylenebilmekte ve rezidans yaşamı da bu beklentiye yanıt verecek şekilde bir kurgusal içerik ortaya koymaktadır.

‘Seçkin’ kavramının iletildiği başlıca nosyon ‘üstünlük’ nosyonudur (Kolabinska, 1956’dan aktaran: Bottomore, 1990). Bu nosyon, toplumdan farklı bir yerde konumlanma ve bu çerçevede ‘öteki’ ile kurulan ilişki noktasında kendi ‘özgül’ ve ‘ayrıcılık’ mekanını ve yaşamını yaratma talebine vurgu yapmaktadır. “Skyland İstanbul, her açıdan üstünlük sunan çok özel bir proje” (Eroğlu GYO,

2017) bu vurgunun bir ifadesini açık biçimde ortaya koymaktadır. Ayrıca, “Eclipse Maslak’ın dış görünümüne yansıyan mimari anlayış, içeri girdiğiniz anda soylu bir yaşam mimarisine dönüşüyor.” (Artaş İnşaat, b.t.) söylemindeki ‘soylu’ ifadesi bu üstünlük sunumunun ve rezidans yaşamının sınıfsal içeriğinin somut bir örneğini sergilemektedir. “Sunduğu imkanlarla siz ve aileniz için aradığımız her şeyi en konforlu, en rahat ve en seçkin şekilde bulacağınız Sarphan Finans Park Rezidans, masalsı bir yaşamın kapılarını sizler için açıyor...”⁶¹ ifadesi ise ‘masalsı yaşam’ tanımıyla sunulması nedeniyle ‘talep ya da tercih edilen’ seçkinlik ve üstünlük noktasında ‘olağanüstü olayları anlatan edebi tür⁶²’e yapmış olduğu atıf ile vurguladığı farklı ve ‘eşsiz’ yaşam biçimi bağlamında dikkat çekici bir örnek olarak değerlendirilmektedir.

Seçkinlik ve üstünlük sunumu çerçevesinde özel ve özgün bir yaşam vurgusu da rezidans yaşamının sunmuş olduğu dinamikler arasında yer almaktadır. “Kempinski Bellevue Residence emsalsiz (unrivalled) mimari dahilinde, özenli yapısı, mekanların en verimli şekilde kullanımı ve gösterişli (deluxe) hizmetleri ile özgün / farklı (distinctive) bir yaşam biçimi sunar.”⁶³ ve “Bahçeşehir'deki en seçkin yaşamın adresi olmak için planlanmış, mimari güzelliği ile ayrışan, sizi temiz havaya ve değeri her geçen gün daha da artacak benzersiz bir yaşama taşıyan bir ilk...”⁶⁴ ifadeleri hem mimari hem de yaşam biçimi noktasında bahsedilen ‘ayrıcılık’ hatta ‘benzersiz’ yapıyı mimari ve yaşam biçiminin birlikte sunulmasıyla ortaya koymaktadır.

Ayırıcılık yaşam sunumu noktasında, yaratılan mimari kurgunun ve içerdiği fonksiyonların tarifi bir gereksinim olarak değil, ulaşılması mümkün bir ayrıcalık olarak sunulduğu da belirtilmelidir. Bu bağlamda, “Yeşil alanlar, yüzme havuzu, tenis kortu, restoran, fitness salonu gibi sosyal tesisler içeren Selenium Residence’da ister stüdyo, ister daire, ister dubleks daire seçenekleri sunan konforlu daireleri ile kendinizi modern ve ayrıcalıklı bir yaşam tarzının içinde buluyorsunuz.”⁶⁵ ve “Eltes Gold Residence modern mimarisi, iç dizaynı, gelen sakinlerimizi ve misafirleri

⁶¹ https://www.sarphanfinanspark.com/genel-bilgiler/tr_23/

⁶² http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=MASAL

⁶³ <https://www.kempinski.com/en/istanbul/bellevue-residences-istanbul-managed-by-kempinski/the-property/property-description/>

⁶⁴ <http://www.nissainsaat.com/o2residence.html>

⁶⁵ <http://www.ascioglu.com/detail/projeler/5/tamamlanan-projeler/16/selenium-residence/13>

karşılıyan ihtişamlı giriş düzenlemesi ve tüm kadrosuyla sizlere kaliteyi sunan Ağaoglu Eltes Gold Residence'de bulunmak ve yaşamak bir ayrıcalıktır.”⁶⁶ ifadeleri mekansal organizasyonun tanımı ile elde edilebilecek ‘modern mimari’ye yapılan atıf ve mimari vurgusu noktasında yeni bir durumu da işaret etmektedir. Buna ek olarak, “Tasarımcı Aziz Sarıyer’in kreatif danışmanlığında, Akmerkez Residential Apartments’ın her köşesine Premium yaklaşımlarla dokunuldu.” (Akmerkez GYO, b.t.) ve “Skyland İstanbul, dünyaca ünlü yapılara imza atan Broadway Malyan’ın, peri bacalarının doğal dokusundan esinlenerek hazırladığı çok özel bir proje. Küresel bir mimari, sehircilik ve tasarım şirketi olan Broadway Malyan...” (Eroğlu GYO, 2017) şeklinde ‘mimar’a ve ‘tasarım’ a yapılan vurgu da önemli olarak görülmektedir.

Küresel akımlar doğrultusunda planlanmakla ve çoğunlukla ‘benzer’ yapılar ve içerikler ile sunulduğu gözlemlenebilmekle birlikte, rezidansların mimari ve mekansal nitelik vurgusu konut kullanıcıları bakımından gelen toplumsal bilinç düzeyini göstermesi olarak yorumlanabilmektedir. Bu durum, aslında yine küresel kültürün bir yönlendirmesi ve özellikle ‘yabancı’ mimar kullanılması ‘küresel’e ve bu şekilde kazanıldığı düşünülen ayrıcalığa işaret etmesi olarak değerlendirilmesinin yanında, ‘mimarı olmadan sunulan bir mimari’den ‘mimariye değer verilen’ yeni bir düzleme geçişi işaret etmesi ile de dikkat çekici olarak düşünülmektedir.

Bununla birlikte, benzersiz ve ‘zirvede’ bir yaşam biçimi kurgulamak ‘rezidans’ın tanımladığı başka bir ‘sınıfsal’ olguya da karşılık gelmektedir. ‘Sınıf atlamak’ olarak nitelenebilecek sosyal kademelenme sürecinde yükselme talebi “Nasıl bir hayat? Kalabalıkların içinde, hayatın akışına kapılıp gidenlerin yaşadığı bir hayat mı, kendinizi özel hissedeceğiniz, farklı, kalitenin zirvesinde bir hayat mı? Zamanın ve mekanın en ileri, en gelişmiş niteliklerini taşıyan bir hayat. Bu yüzden tasarlanırken İstanbul’un en kaliteli, en farklı, en özel projesi olarak tasarlandı.” (Artaş İnşaat, b.t.) ve “360 derece hayat, hayatın her anında ve her alanında daima yükseklerde olmak demektir. Eclipse Maslak yüksekleri hedefleyenler için benzersiz bir yaşam alanı. Kendinizi bulutlarda hissetmeniz, sadece hedeflerinize ve yaşama odaklanmanız için evinize muhteşem bir konfor ve yüksek kalite getiriyor.” (Artaş

⁶⁶ <http://eltesgold.agaogluyonetim.com/aboutus.aspx>

İnşaat, b.t.) ifadeleriyle yer bulmakta ve yükseklerde, hatta bulutların üstünde hayat tanımıyla hem ‘yüksek yapı’ niteliğine hem de sınıfsal düzeye atıf yapmaktadır.

Bu noktada, sosyal kimlik kurgusuna yönelik olarak üzerinde en çok durulan ‘siz’ vurgusunun da rezidans yaşamında özellikle belirtildiğini ortaya koymak gerekli olacaktır. İnsanların kendilerini ‘özel’ ve farklı hissettiği, ayrıcalıklı olmayı ‘hakettiği’ bir yaşam biçimi, sunulan yaşamın ‘kişiyeye özel’ olması tüketim kültürünün bireyselleşme dinamiği dahilinde olmakla birlikte, rezidansların potansiyel kullanıcıları olan sosyal grubun kimlik ve statü talebinin de bir sonucu olarak ortaya konulmaktadır. Bu durumun, “Hak ettiğiniz yerde yaşayın”⁶⁷, “İlk andan itibaren kendinizi farklı hissedin.”⁶⁸ ve “Herşey sizin için düşünüldü” (Akmerkez GYO, b.t.) ifadeleri ile somut olarak sergilendiği gözlemlenmektedir.

“Gün, senin için doğuyor. Hayat, senin hızında akıyor. İstanbul, tüm güzelliğiyle gözlerinin önüne serilirken, şehrin merkezinde, sana ait bir dünyanın tadını çıkarıyorsun.”⁶⁹ ve “... Sizi dünyanın merkezindeymiş gibi hissettirecek bu dünya nasıl olmalı?” (Artaş İnşaat, b.t.) ifadeleri de rezidansların bireyselleşme yaklaşımının diğer örneklerini sergilemektedir. “Burada sizin rahatınızı sizden daha fazla düşünen birileri var. Skyland İstanbul’un ayrıcalıklarından biri de Concierge hizmeti. Sizin rahatınız için çalışan Concierge ile artık ihtiyaçlarınızı karşılamak çok daha kolay.” (Eroğlu GYO, 2017) ve “Evinize girmeden güler yüzlü bir ‘Hoşgeldiniz’in altında bilirsiniz ki huzur, güven ve ayrıcalık vardır geldiğiniz yerde. Her sabah iyi günler diye sizi uğurlarken aslında sizin değer verdiğiniz tüm değerleri korumak için orada olduğumuzu da bilirsiniz biz söylemesek de...” (Ataman İnşaat, 2017)⁷⁰ ifadeleri bireyselliğe vurgu yaparken aynı zamanda ‘herşeyin sizin için’ olması noktasında ‘rezidans sakinleri’nin değerli ve bu bağlamda özel hissetmesine yapılan atıflar ile duygulara hitap eden bir yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Ayrıcalık sunumu noktasında, temelde tüketime dayalı bir yaşam biçimi olmakla birlikte Türkes’in (Türkes, 2001’den aktaran: Dağtaş ve Erol, 2009)

⁶⁷ <http://www.oryapark.com/#!/Yaşam>

⁶⁸ <http://www.atamaninsaat.com.tr/e-katalog.pdf>

⁶⁹ <http://www.exenistanbul.com.tr/yurtdisi/Kesfedin.aspx>

⁷⁰ <http://www.atamaninsaat.com.tr/e-katalog.pdf>

“kültürel ürünlerin tüketimi, Batılı gibi yaşam ve Batılı olma imajını yansıtmak” olarak ortaya koyduğu yaşam tarzı ‘rezidans’ın sunduğu önemli dinamikler arasında yer almaktadır. “İstanbul’un En İyi İtalyan Restoranı ödülüne sahip Paper Moon ve şehrin en gözde mekanlarından S Cafe, Brasserie ve Serafina, dünyaca ünlü giyim markaları...” (Akmerkez GYO, b.t.) ve “Profesyonel ve birçok ödül sahibi şefimiz Orhan Yenidere ve ekibi tarafından titizlikle hazırlanan farklı konseptleri ile Anthill Residence lezzet durakları size, ailenize ve dostlarınıza keyifli anlar vaat ediyor... Akdeniz ve Dünya mutfağının benzersiz lezzetlerinden örnekler ile Antre Restaurant, Uzakdoğu lezzetlerinden vazgeçemeyenler için Chinese Box, İstanbul’un eşsiz manzarası eşliğinde canlı müzik performansları ile muhteşem bir mekan Kat 54 çarşı alanında faaliyet gösteren farklı lezzet durakları...”⁷¹ şeklindeki ifadeler bahsedilen durum üzerine ilginç tanımlar içermektedir.

Mert (Mert, 2003’den aktaran: Dağtaş ve Erol, 2009), bu yaşam tarzının, yani kaliteli lokantalarda yemek yemek, giyi-kuşama özen göstermek, en iyi puroları içmek, şaraptan anlamak, boş zamanlarını resim, nadir kitap, antika eser, klasik otomobil koleksiyonu yaparak geçirmek gibi süzülmüş zevklerden oluşan bir bütün olduğunu belirtmektedir. Bu şekilde ortaya konulan yaşam tarzı, aslında gelir piramidinin üst katmanlarındaki elit kişilerin paylaştığı oldukça lüks bir yaşam tarzıdır (Mert, 2003’den aktaran: Dağtaş ve Erol, 2009). Bu bağlamda, sunulan ‘yüksek zevklere’ ve ilgi alanlarına hitap eden ve rezidanslarda sunulduğu belirtilen yaşam tarzı, boş zaman etkinlikleri ve aktif yaşam noktasında doğrudan tüketime atıf yapmakla birlikte ayrıcalık ve seçkinliği vurgulamakta, aynı zamanda ortak ilgi alanları bağlamında ‘sınıf aidiyeti’ne de işaret etmektedir.

Sınıfsal aidiyet üzerine yapılan vurgular rezidans yaşamında çeşitli ifadelerle sunulmaktadır. Gelir düzeyi ve benzer ilgi alanlarına sahip seçkin ailelere ve bireylere yönelik ifadeler “Benzer yaşamlar bizden dostlar katar hayatımıza... Ortak aktivitelerin birleşme noktası en uygun alandır ilk merhaba ve bir sonraki randevu için... Yeni dostlarınızla hayatınıza değer katacak sohbetler için sizleri de bekliyoruz...”⁷² ve “Şehrin en prestijli lokasyonunda, bu benzersiz yaşam merkezinde, uluslararası şirket yöneticileri ve seçkin aileler Kempinski’nin

⁷¹ <http://www.anthillresidence.com/tr/lezzet-kacamaklari.html>

⁷² <http://www.atamaninsaat.com.tr/e-katalog.pdf>

ayrıcalıklı servislerinden yararlanmaktadır.”⁷³ şeklinde ortaya konulmaktadır. Yaratılan yeni kimlikler ve ‘bir sosyal sınıfa ait olma’ duygusu, ortak niteliklere sahip ‘komşular’ arasında yaşam noktasında güvenliğe vurgu yaptığı gibi ‘servet’ ve ‘kültürel’ sermaye kapsamında farklı ve özel bir yerde konumlanma imkanı sunmakta, bu bağlamda da ayrışmanın geldiği düzeyi göstermektedir.

5.5. Simgesel İçerik

Rezidans, kent merkezinde ortaya çıkan arsa yetersizliğine yönelik bir mimari ve kentsel planlama çözümü olmasının yanında, yaşam tarzı noktasında hem fiziksel hem sembolik ayrışma ve bu çerçevede ‘üstün’ ve ‘görünür’ olma beklentisi ayrıca ekonomik ve siyasi bir tercihin göstergesi olarak konut üretim aktörlerinin yönelmiş olduğu ‘anıtsal’ ve ‘ikonik’ mimari yapı talebinin bir sonucu olarak değerlendirilebilmektedir. Bu bağlamda, rezidans, kentsel mekanda yer aldığı konumda, hem mimarisi hem de sunulan yaşam biçimi anlamında, fiziksel yapısında somutlaşan seçkinci yaklaşım ve sınıfsal temsil noktasında ‘iktidar’a vurgu yapmaktadır.

Rezidans, olgusallığın söz konusu olduğu bir felsefik düzlemin ürünü olarak, ‘sembolik sermaye’nin kendini konut mekanındaki yeni kurgular ve lüks kullanımlarda, ‘ayrışma’nın ise sadece duvar ve kapılarla değil ‘kente hakim’ bir fiziksel boyut ve ‘göğe yükselen’ bir mimaride somutlaşması noktasında, bir ‘illüzyon’ ve ‘ütopya’ imajı çerçevesinde bir ‘soyutlama’ olma niteliği sergilemektedir.

‘Soyutlama’ niteliği taşıması çerçevesinde, hem ütopya ve yanılısama hem de kültür ve kolektif verilere karşı ‘yıkıcı’ ve ‘özerk’, çelişkilerin arasında mimarisi ve yaşam biçimi ile ‘kendi koşullarını belirleyen’ bir yapı sergilemektedir. Buna ek olarak, simgelediği seçkinci, dışlayıcı ve farklı yerde konumlanma ‘hedefi’ olan kültürel karakteri doğrultusunda kentsel alanda ortaya koyduğu ‘karşıtlık’ ile de ‘tekillik’e vurgu yapmaktadır. Lynch (2010), “işlenebilir bir imge, öncelikle, bir

⁷³ <http://www.astas-holding.com/-projeler-324-ASTORIA>

nesnenin tanımlanmasını, böylelikle diğer şeylerden ayrıştırılmasını ve bir varlık olarak kabul edilmesini gerektirir. Bu da kimliğini ortaya koyar. Başka bir şeyle eşdeğer olması anlamında değil, tekliğini veya tekilliğini ifade eder” sözleriyle tekilliği açıklamaktadır. Burada, tekil, tek olan anlamına gelmemektedir. Tersine çoğul olanın ve hatta daha da öteye giderek, çoğul ve tekil olanın da daha fazlasını oluşturan ‘çokluk’ düşüncesidir. Bu bağlamda, tekil düşünce, ayrıksıları ayrışıklıkları göstererek, yinelemeleri bile, bir başkalık ötekilik olduğunu, hiçbir şeyin aynı kalmayacağını göstermek istemektedir (Akay,2004).

Deleuze (1994), ‘tekillik’ kavramının, basit olanın atomik olana indirgenmesinden ve dolayısıyla tekil ile bireyselin birbirine karıştırılmasından kaçınmaya izin veren ‘diferansiyel ilişki’ ya da ‘eşleşmez’ kavramları üzerine kurulduğunu belirtmektedir. Tekillikler, diferansiyel ilişki değerlerine ya da potansiyel dağılımlarına karşılık düşerler. Tekillik, farkın paradoksuna, hem bir hem de çok olmaya tanıklık eder. Hem birey öncesi hem de bireyleştiricidir (Deleuze, 1994). Rezidanslar yükselerek tekilleşirler, bireyselleşirler; rezidans bloklarının tek duruşu bir bireysellik sembolü halini almakta ve modern yaşamlarının nasıl bireysellik çerçevesi içerisinde ‘akıp gittiğini’ vurgulamak istercesine birbiri ardına çoğalmaktadır (Sağdıç, 2007).

Rezidans, kaynakların eşit dağıtılmadığı kapitalist kentte, ‘elitlerin oyun alanı’ olarak tanımlanabilecek kentsel alanda ‘dengesiz’ ve ‘kararsız’ gelişmenin ‘seçkinci’ bir sonucu olmakla birlikte, mekan ile toplumsal yapı arasındaki diyalektik ilişki ve mekanın sosyal olarak üretilmesi noktasında, farklılıkların yeniden tanımlanmasının ve hatta ‘yaratılmasının’ ‘aşırı’ bir göstergesidir. Ayrıca, kamusal hizmetlere ulaşılabilirlik noktasında ayrıcalık talebinin, de ‘konut’un gittikçe ‘tüketim nesnesi’ne dönüşmesinin ve sermaye dinamikleri ve talepleri doğrultusunda tarihsel düzlemden ve kolektif üretimden ‘bağımsız’ bir kavramsallık içerme eğiliminin ve son tahlilde, bina bünyesinde sunulan hizmetler ve tesisler çerçevesinde ‘işgücü sömürsü’nün bir simgesidir.

Bu noktada, rezidansların fiziksel olarak sergilediği simgeselliğin değerlendirilmesinde, Nazım Hikmet’in mimari üzerine söylemleri ve yapıları fiziksel görünümüleri ile ‘konuşturarak’, “Evlerin, yapıların, her evin, her yapının

kendine uygun bir iç gösterişi, bir canı, bir psikolojyası vardır gibi geliyor bana. Öyle evler bilirim ki, bakar bakmaz, ayrı ayrı düşünce ve duyguda ayrı ayrı adamları, kendilerini yapanların dış ve iç suratlarını gözümün önüne getirirler. Kimisi, yüzündeki küçük pencereleri, kalın pervazları ve uzun kapısıyla, küçük fıldır gözlü, kalın kaşlı, kocaman burunlu kurnazlık taslayan adamlara benzer. Kimisinin öyle balkonları, cumbaları vardır, damlarından öyle kuleler fişkırmıştır ki, ne vakit görsem, işte kendini beğenmiş biri derim. Bizim oralarda bir ev tanırım. Damının saçakları üçüncü kat balkonuna kadar sarkar. Bir pencereleri vardır, hani pencereden çok havaya açılmış, dişsiz, karanlık ağızları andırır. Bu evin üstünden, başından, giyiminden, kuşamından, şişko, zengin, süslü bir kocakarılık akmaktadır. Geçen gün sordum, soruşturdum. Meğerse bunu bilmem hangi sultan yaptırmış...” (Nazım Hikmet, 1935’ten aktaran: Bektaş, 2016, s41) ifadeleriyle hem yapılar hem de inşa edenler üzerine yapmış olduğu ‘karakter’ analizinden söz etmek ve yararlanmak ilginç olacaktır.

Bu yaklaşımdan hareketle, rezidansların, sosyal ve kentsel adaletsizliğin bir göstergesi ve ‘yeni zenginlerin’ dışlayıcı ve ‘ötekileştirici’ pratiklerinin, aynı zamanda, kenti ve kültürü ‘hoayatça’ tüketmelerinin bir simgesi olması noktasında, karakteristik yapısı Şekil 47’de yer alan görsel ile ifade edilebilmektedir.

Şekil 47. Zenginle Yoksul Arasındaki Fark Kapanıyor!

Kaynak a: http://2017-gody.ru/wp-content/uploads/2016/08/18_31_1.jpg

Kaynak b: <http://www.halkhaber.org/wp-content/uploads/2015/09/zengin-yoksul.jpg>

Mekanın sosyal olarak üretilmesi noktasında, rezidans, sosyal adaletsizliğin ve eşitsizliğin kentsel mekandaki simgesel ifadesi olarak ayrıştırıcı ve dışlayıcı bir

nitelik taşımakta, kentsel alanda ‘statü’ ve ‘gelir düzeyi’ kategorileri dahilinde ortaya çıkan ayrışmanın ve kutuplaşmanın ifadesini mimari yapısı ve yaşam biçimi kapsamında ortaya koymaktadır.

5.6. İdari Yapılanma ve Servisler

Rezidans, ikamet etmeyi tercih edenlere üst düzey teknoloji ve yapım teknikleri ile üretilen bir mimari yapı dahilinde, otel mantığı kapsamında hizmet ve tesis sunulan bir konut binası olmasının yanında, özerk yönetim ve organizasyon çerçevesinde ‘işletilen’ kurumsal bir yapı ortaya koymaktadır. Bu yapı kapsamında, gereksinimlerin karşılanmasına yönelik concierge hizmeti, resepsiyon ve güvenlik hizmeti, teknik servis ve bakım hizmetleri gibi çeşitli servis birimleri yer almaktadır.

Konut anlayışında geline nokta ve hizmetlerin aynı bina içerisinde karşılanması bu bağlamda ‘kendi kendi yeten’ bir nitelik sunulması noktasında ‘bina yönetim sistemleri’ ya da ‘gayrimenkul işletmeciliği’ olarak isimlendirilen profesyonel ve teknik altyapı uygulamalarını kapsayan bir yöntem ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Gayrimenkul İşletmeciliği, esas itibari ile gayrimenkulün (taşınmazın); yönetimi, bakımı ve kontrolü işlemleridir⁷⁴. Bu kapsamda, sakinler arası ilişki yönetimi, bina içi ve çevresi periyodik ilerin takibi, personel ve taşeron yönetimi⁷⁵ gibi hizmetler sunulmaktadır.

İdari yapılanma çerçevesinde sunulan hizmetler, “Rezidans yönetimi sayesinde rezidansda yaşayan insanlar için birçok hizmet karşılarında olacak. Öncelikle bakım ve temizlik derdini artık sorun etmeyeceksiniz. Rezidans yönetimi sizin adınıza gerekli olan bakımı yapacak ve temizliğinizi de düşünerek her gün rezidansın temizliğini yapacak. Hijyenik ve bakımlı bir ortamda oturmaya devam edeceksiniz. Sosyal ve kültürel açıdan, yaşam alanlarınızda çeşitli faaliyetleri de rezidans yönetimi sayesinde karşınızda bulacaksınız. Aynı zamanda ihtiyaçlarınız da apartman görevlisi olarak hizmet veren rezidans yönetimi çalışanları tarafından karşılanacak. İhtiyaçlarınız anında kapınıza kadar gelecek. Binaların güvenliği de

⁷⁴ <http://www.kbcgrup.com/kurumsal/gayrimenkul-isletmeciligi/gayrimenkul-isletmeciligi>

⁷⁵ <http://www.kolayyonet.net/NetYonetim.html>

sağlanacak ve terör, hırsızlık, dolandırıcılık gibi olumsuz durumlarla karşı karşıya kalmayacaksınız. Yabancı birinin kapınıza kadar gelmesi söz konusu olmayacak. Rezidanslar kameralarla izlenecek ve içerisinde ve dışarısında ortaya çıkan olağandışı olaylarda anında müdahale edilecek. 7/24 kayıttaki olan kameraların kayıtları da güvenilir bir ortamda saklı tutulacak.”⁷⁶ ifadeleriyle kapsamlı bir şekilde açıklanmaktadır. Bu bağlamda, rezidanslarda sunulan

- Genel Hizmetler: sekreterlik ve resepsiyon hizmeti, vale parking hizmeti, özel şoför hizmeti, shuttle hizmeti, emlak ve gayrimenkul danışmanlığı hizmeti, oto yıkama hizmeti, bellboy hizmeti, eşya taşıma ve nakliye hizmeti, toplantı salonu ve hizmeti, ofis ve sekreteryaya hizmeti, alışveriş servisi hizmeti, posta dağıtım hizmeti, kreş hizmetleri, sanatevi eğitim hizmetleri, sergi hizmetleri, 24 saat call center hizmet desteği, sağlık hizmetleri, terzi hizmeti, taksi hizmeti, catering hizmetleri, resepsiyon, danışma hizmetleri, yönetim toplantıları hizmetleri, parti ve organizasyon hizmetleri,
- Daire Hizmetleri: tesisat teknik servis hizmetleri, temizlik hizmetleri, kat servisi hizmetleri, yemek servisi hizmeti, çocuk bakım hizmeti, yıkama ve ütü hizmeti,
- Ortak Alan Hizmetleri: güvenlik ve gözetim hizmetleri, temizlik hizmetleri, çöp toplama ve atık yönetimi hizmetleri, teknik servis ve bakım hizmetleri.⁷⁷

Sunulan hizmetlere ek olarak, ikamet edenlerin aktif sosyal yaşam tercihleri ve talepleri noktasında, alışveriş merkezi, kafe-restoran, spor-fitness salonu, pilates-yoga salonu, açık-kapalı yüzme havuzları, sauna-masaj odaları, hobi salonu, oyun odası⁷⁸ gibi tesisler de rezidans bünyesinde yer almaktadır.

⁷⁶ Bina hizmetlerinin kapsamlı tanıtımı Best Bina Yönetim şirketi web sayfasından alınmıştır. Bkz. <http://bestbinayonetim.com/rezidans-yonetimi.html>

⁷⁷ Rezidans tanıtım katalogları, web siteleri ve <http://osman.midilli.com/2010/03/12/rezidans-nedir-residence-nasil-yoneticilir/> sitesinden yararlanılmıştır.

⁷⁸ Rezidans tanıtım kataloglarından ve web sitelerinden yararlanılmıştır.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA: KÜRESEL KONUT ÜRETİMİ VE ‘MİMAR’IN KONUMU

‘Rezidans Kültürü Üzerine Bir İnceleme: İstanbul Örneği’ başlıklı bu çalışmada, rezidans kültürü, oluşumuna zemin hazırlayan sosyal ve kentsel bağlam dahilinde, sunmuş olduğu mimari model ile birlikte yaşam biçiminin ortaya koyduğu anlamsal ve simgesel içeriği, ayrıca, geleneksel konut anlayışından farklı olarak kurgulanan yapı çerçevesinde idari ve organizasyonel dinamikleri kapsamında incelenmiştir. Böylece, hem sosyal ve kentsel dinamikler doğrultusunda oluşan mimari ve mekansal yapılanma hem de yaşam anlayışı ve idari özelliklere kadar bu yeni konut kültürünün tüm bileşenlerini inceleyen bir sorgulama ağı ortaya çıkarılmıştır.

Bu noktada belirtmek gerekir ki, çalışma, rezidans kültürünü mimari, kentsel ve sosyal bağlamda ‘yargılama’yı ya da sunulan yapıyı meşrulaştırmayı değil, kültürü tüm yönleriyle inceleyerek modelin bir profilini ortaya koymayı ve bu çerçevede mevcut yapının ‘nesnel’ aynı zamanda ‘eleştirel’ ve yorumlayıcı bir perspektif ile tespit edilmesini hedefleyen bir yaklaşım izlemiştir. Çalışmada, ‘düşünümsellik’ ilkesi bağlamında, incelenen nesneye karşı alınan ‘konum’ ve kullanılan ifadeler noktasında ‘tarafsızlık’ çabası olduğunu da söylemek gerekmektedir. Ancak, yapılan analiz ve yorumların ‘bilimsel eleştiri’ niteliği taşımakla birlikte, bazı bölümlerde, yazarın kültürel ve entelektüel duruşu çerçevesinde, mesleki ve sosyal ‘etik’ noktasında ‘yargılayıcı’ ifadeler de içerdiği, çalışmanın ‘üslubu’ ve akademik niteliğinin bir gereği olarak ortaya konulmalıdır.

Bu bağlamda, öncelikle, ‘rezidans’ın, mimaride yeni biçimler ve tasarım yaklaşımları ile mekan kullanımı noktasında farklı ve özgün bir yaklaşım içermesi ve bu bağlamda pragmatik bir nesne özelliği sergileyerek konut yaşamına getirmiş olduğu ‘olumlu’ düzeye işaret etmesinin yanında, fiziksel yapısının kentsel alanda sergilediği dışlayıcı ‘tavır’ ve bu tavrın ‘güvenli konut’ ilkesi dahilinde normalleştirildiği ve hatta meşrulaştırıldığı, ayrıca, kullanıcıları ‘tüketici’ye dönüştürme amacıyla kurgulanmış görülen lüks ve zengin yaşam biçimi ile ortaya koyduğu sınıfsal temsil nedeniyle oluşturduğu ‘sorunlu’ karakter noktasında paradoksal bir yapı olduğunu söylemek mümkündür.

Rezidans, öncelikle, kentsel alanın ‘özelleşmesi’ çerçevesinde ortaya koyduğu yeni ‘kentsellik’ anlayışı doğrultusunda planlama yöntemlerine farklı bir perspektif getirmiştir. Sosyal ve mekansal ayrışmanın bir enstrümanı olarak sebep olduğu riskli ve olumsuz algı ile birlikte, planlı kentleşmeye doğru olumlu yönde bir yaklaşım değişimi sunması ile aslında kentsel tasarım açısından yararlı sonuçları olabilecek bir model sergilemektedir. Bununla birlikte, mekan kullanım biçimlerini değiştirmesi ve kültür kapsamında sunulan mekansal yapının, tasarım yönünden yeni arayışlar ile birlikte konut yaşamında konfor ve kalite sunumunda ileri ve ‘olumlu’ bir düzeye işaret etmesi bağlamında, rezidans, mimarının iç işleyişi dahilinde yapısal ve ideolojik bir dönüşüme neden olmuştur.

Rezidans kültürünün, sosyal yaşama yönelik ‘imkan’lara erişim rahatlığı ve gereksinimlerin kolay ve hızlı bir biçimde karşılanabilmesi ile kent merkezinin olumsuz yönlerine karşı konut yaşamında sunduğu ‘güvenlik’ noktasında olumlu bir imaj yarattığı da söylenebilmektedir. Çoğu zaman mimara ve tasarıma yapılan vurgu bağlamında ise, temelde ‘tüketim’e atıf yapan bir arkaplanı da olmakla birlikte, ‘konut’tan beklentiler ve standartların yükselmesi noktasında, rezidans, toplumsal düzlemde yeni bir konut algısının ortaya çıktığının da bir göstergesidir. Ayrıca, tasarımda talep edilen yenilikler ve mimaride teknoloji kullanımı da ‘rezidans’ın mimarlık meslek alanına ‘özgürleştirici’ bir katkı sunması olarak değerlendirilebilmektedir.

Olumlu yönleri olmasının yanında, rezidansların hem mimarisi hem de yaşam biçimi çerçevesinde taşıdığı karşıtlık ve istikrarsızlık ile sorunlu ve olumsuz çağrışımlar yaptığı hatta toplumdave mimarlık meslek alanında yarattığı ‘olumsuz algı’nın daha yoğun olduğu söylenebilmektedir.

Günümüzde, sermaye dinamikleri ve tüketim kültürünün etkisinin tüm toplumsal düzlemi etkilemesi ve ‘şekillendirmesi’ kaçınılmaz olmaktadır. İnsanlar, pazar ekonomisi sonucunda satın alma gücünü arttırabilmek için tüketebileceğinden fazlasını üretmeye, pazarlamaya ve elde ettiği kazançla başka hizmetleri satın almaya itilmekte, bu durum, yaşam standardını arttırırken, ticari kar amacı, kişisel ilişkileri, aile bağlarını, komşuluk ilişkilerini, dostluğu ve aşkı olumsuz etkilemektedir (Gür, 2014).

Bu bağlamda, rezidans, temelde, sermayenin kent merkezini ‘rant’ ve ‘karlılık’ dinamikleri çerçevesinde dönüştürmesi ile meta ve hizmet tüketimi doğrultusunda ‘kentsel alan’a yeni bir karakter kazandırması noktasında fiziksel ve bu bağlamda demografik olarak yeniden yapılandırma talebinin bir sonucu olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, ortaya çıkmasında temel neden güvenli bir yaşam alanı sunma ve gereksinimleri karşılama amacı olması bağlamında ‘toplumsal’ olarak görülmekle birlikte, aslında, bir ekonomi politikası tercihi olarak sermayenin mekansallığını sunması ile ‘iktidar’ın mekanını ve kurgulanan yaşam biçimi çerçevesinde de ‘tüketilen’ nesneye dönüşen bir konut modelini temsil etmektedir.

Rezidans, ‘konut’un, gerçekte geleneksel değer sistemlerinin ve sosyo-kültürel gereksinimlerin oluşturduğu bir mimari tür iken, günümüzde, idealize edilmiş yaşam biçimleri, simülakrumlar ve psiko-sosyal göstergeler ile sunulan bir tüketim nesnesine dönüşmesinin bir göstergesidir.

Geçmişte, konut üretiminde, aile yapısı ve kültürel bağlam gibi değerler belirleyici olurken, günümüzde konut olgusu, kültürelliği ve tarihselliğinden arındırılarak, tüketim kalıpları çerçevesinde, yeni sosyo-ekonomik ilişkiler dahilinde tanımlanmaktadır. Yerel özgünlükler ortadan kalkarken, piyasa dinamiklerinin belirlediği koşullar çerçevesinde yeni anlamlar ve biçimler ortaya çıkmakta ve üretilen bu yeni anlamlar, gelişen iletişim sistemleri yoluyla, küresel bir tüketim nesnesi olarak sunulmaktadır. Reklam söylemleri ile sunulan soyut ve yüzeysel tanımlamalar ile ‘konut’ gerçekliğinden koparılmakta, ‘kendi gerçekliği’ni ortaya koyan, kültürel özünden farklılaştırılmış ‘yeni dönemin kültürel dinamikleri’ doğrultusunda gelenekselliği ve tarihselliğinden bağımsız bir yaklaşımla, yerini standardize yaşam biçimleri ve farklı bir kavramsallık çerçevesinde yaşanan küresel bir kültüre bırakmaktadır.

Konutun bir tüketim nesnesine dönüşümü, beraberinde, kentlerin görünümünde ve toplumsal organizasyonda önemli değişikliklere neden olmakta, ‘yeni konut anlayışı’ kent morfolojisini olumsuz anlamda farklılaştırmakta, kentten bağımsız ve bağlamsız bir konut üretimi, kentin anlamlı bütünlüğünü bozduğu gibi, toplumsal yapıda da ayrışmalara neden olmaktadır. Konut üretimi, sermayenin dolaşımını sağlayacak cazip alanlarda yoğunlaşmakta, ancak bu durum, toplumsal

yabancılaşmaya neden olarak sosyal sınıflar arasındaki farkları da gittikçe telafi edilemez bir şekilde arttırmaktadır. Rezidans da, mimarinin sunduğu fiziksel ‘üstünlük’ ve kentsel mekan kullanımı noktasında sınıfsal, ayrıca, ortaya koyduğu ‘güvenlik’ yaklaşımı ile de ‘sınıf aidiyeti’ kapsamında kendi ‘toplumu’nu ‘yaratan’, ‘kontrol eden’ ve hatta ‘şekillendiren’ bir yapı sergileyerek, mekansal ve sosyal ayrışmaya katkı sunmaktadır.

Bu noktada, ‘rezidans’ın gayrimenkul ve inşaat sektörü açısından nasıl değerlendirildiğini de sorgulamak yerinde olacaktır. ‘Hayat Sana Güzel’ adlı filmde Şevket Çoruh’un canlandığı müteahhit Azmi Yapıcı’nın “Ben yaptım mı olur, su yolunu bulur, her yere rezidans dikicem⁷⁹” şeklinde söylemiş olduğu şarkı, kullanılan dil ve ifade biçimiyle, günümüzde geline aşamada, inşaat sektörünün ‘aktör’lerinin ‘karikatürize’ bir portresini ortaya koyması noktasında, ‘rezidans’ üzerine bakış açısını ve bu bağlamda toplumda oluşan algıyı simgelemesi anlamında ilginç olarak değerlendirilmektedir. ‘Hayatı kolaylaştırma’ amacıyla kurgulanması ve ‘hayalini kurduğunuz ev’ gibi söylemler ile vurgulanan ‘ulvi’ amaçlar doğrultusunda sunulmasının yanında, ‘rezidans’ların kenti ve kültürü tüketen inşaat sektörünün ‘nobran’lığının da bir ifadesi olduğunu ve kültürel bir üretim olma niteliğini gittikçe kaybederek salt bir inşaat ve tüketim nesnesine dönüştüğünü söylemek mümkün olmaktadır.

Küresel sermayenin ve ‘yüksek’ sınıfların talepleri doğrultusunda ortaya çıkan bir kültürel ürün imajı ortaya koyan ve toplumda bu kapsamda algılanan rezidanslar üzerine, ‘mimar’ tarafında yapılabilecek tartışmalar ise, mimarın tasarım ve inşaat teknikleri açısından katkı sunma ‘görev’inden kentsel etik ve kültüre karşı alınan ‘konum’ noktasında rolü ve ‘sorumluluğu’na, ayrıca, ‘iş alabilme’ ve bu bağlamda mesleğin sürdürülebilirliği noktasında ‘mimarlar taş mı yesin’ şeklinde ortaya konulabilecek pragmatik yaklaşıma kadar çok farklı düzey ve perspektifte değerlendirmek mümkün görünmektedir.

Mimar, küresel gerçekliğin işaret ettiği hatta ‘dayattığı’ biçimsel ve kurgusal modellere ‘hizmet’ eden ve bu bağlamda küresel dili mimari ve tasarım yoluyla

⁷⁹ Kelime imla kurallarına uymadan ‘Hayat Sana Güzel’ adlı filmdeki biçimiyle kullanılmıştır.

aktaran bir ‘tercüman’ olarak mı devam edecektir? Yoksa günümüzde gelinen noktada ‘küresel’in etkileri kaçınılmaz olmakla birlikte, kültürel ve tarihsel kolektifi de yok saymadan, ‘kültüre rağmen’ değil ama ‘kültürün içinde’ yeni bir model arayışında mı olmalıdır? Bu çalışmanın amacı tabii ki bir çözüm önermek değil, ancak, bir tartışma ortaya koyma noktasında küresel bir model olan ‘rezidans kültürü’nü inceleyerek bir ‘durum tespiti’ yapmak olmuştur.

Mimar, mesleki ve sosyal konumu itibarıyla kültürel dinamikleri ve yönetsel kararlar noktasında güç ve söz sahibi olmaması nedeniyle sürece doğrudan etki edebilecek bir konumda yer almamaktadır. Ancak, Özer’in (2004) belirttiği gibi ‘toplumsal değerlerin düzenleyicisi’ olarak mimar, yeni modeller önerme ve bu bağlamda kültürel üretim sürecine katkı sunma amacı doğrultusunda tavır almalıdır. Mimarlık ve nihayetinde konut üretiminin yeniden tanımlanmasının ve kültürel kodlardan destek alan alternatif bir sistemin gerekli olduğu ve salt pazarlanabilir bir tüketim aracı olmak yerine, konut üretimi, kentten referans alarak değer katan bir kültürel üretim biçimi sunulması gerekliliği bu noktada vurgulamak yerinde olacaktır. Aksi durumda, toplumlar, kurgulanmış bir kültürde, kurgulanmış çevrelerde, kurgulanmış bir yaşam sürdürmeye devam edeceklerdir.

Son tahlilde, Robert Stern’ün “Mimarlık, yenilik yaratma sorunundan çok yorumlama edimi sorunudur; mimar olmak demek, genel olarak herkesin anladığı bir biçim diliyle konuşan bireysel bir sese sahip olmak demektir. Mimar olarak gerçekten güzel bir dili konuşmak, bu sesi lirizm katına çıkarmak, her öğeyi, her sözcüğü anlamlı bir biçimde titrestirebilmek demektir” (Stern, 1986’dan aktaran: Norberg-Schulz, 1993) sözleri mesleğin ‘şiirsel’ bir ifadesini ve ‘mimar’ın bir ‘çözümçü’ ve ‘yorumlayıcı’ olarak kimliğini ortaya koyması ile çalışmanın gelmiş olduğu bu noktada son söz olarak değerli bir içerik sunmaktadır.

KAYNAKLAR

- 1+1'lerin Yeni Adresi Basın Ekspres Oldu (2014). <http://www.milliyet.com.tr/1-arti-1-lerin-yeni-adresi-basin/ekonomi/detay/1841214/default.htm>
- Akmerkez GYO. (b.t.). Akmerkez Residence Kit [Broşür]. Anonim.
- Artaş İnşaat (b.t.). Eclipse Residence Tanıtım Kataloğu [Broşür]. Anonim.
- A'dan Z'ye Rezidans Rehberi (2015). <http://www.yeniakit.com.tr/haber/adan-zye-rezidans-rehberi-65103.html>
- Akay, A. (2004). *Tekil Düşünce*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Akgün, A. (2014). Ayrışma-Ayrıştırma Temelli Mekansal Pratiklerin Toplumsal Pratiklerle İlişkisi Üzerine Bir Çalışma. *İdealkent*, 12, 28-39.
- Akpınar, A.Ö., Gökmen, G.P. ve Özsoy, A. (2016). Farklı Konut Tipolojileri ve Değişen Sınırlar, Y.D. Yüksel, E. Gür ve D. Yıldız (Eds.), *İstanbul'da Konut: Binbir Çeşit içinde* (99-115). İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları.
- Aksoylar, G. (2006). Zenginliğin Yeni Mabedi: Rezidanslar. <http://www.mimdap.org/?p=423>
- Alptekin, M. Y. (2007). *Medeniyet Havzalarından Küresel Trendlere Şehir ve Toplum: Şehirlerin Toplum Biçimlendirme İşlevi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Altun, D.A. (2010). *Kent Çeperlerinde Az Katlı Konut Topluluklarının Kullanıcı-Mekan İlişkisi Bağlamında Değerlendirilmesi: İzmir Örneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Alver, K. (2007). Siyasal Eylem Alanı Olarak Kültür, K. Alver ve N. Doğan ...(Eds.), *Kültür Sosyolojisi içinde* (129-143). Ankara: Hece Yayınları.
- Alver, K. (2013). *Siteril Hayatlar: Kentte Mekansal Ayrışma ve Güvenlikli Siteler*. Ankara: Hece Yayınları.
- Arslan, D.A. (2007). *Elit Sosyolojisi*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Arslan, R. ve Ökten, A. (1994). *Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: YTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı İşliği.
- Aslanoğlu, R.A. (2000). *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Ataay, F. (2002). Türkiye'de Neoliberalizm ve Parlamenter Siyasetin Krizi. *Praksis*, 5, 199-215.

- Ataay, F. (2008). *Neoliberalizm ve Muhafazakar Demokrasi: 2000'li Yıllarda Türkiye'de Siyasal Değişimin Dinamikleri*. İstanbul: Deki Yayınevi.
- A.T. Kearney. (2016). *Global Cities 2016*.
<https://www.atkearney.com/documents/10192/8178456/Global+Cities+2016.pdf/8139cd44-c760-4a93-ad7d-11c5d347451a>
- Bağımsız Sosyal Bilimciler (2001). *Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı Üzerine Değerlendirmeler*. Ankara: TMMOB Yayınları.
- Bağımsız Sosyal Bilimciler (2006). *IMF Gözetiminde ON Uzun Yıl, 1998-2008: Farklı Hükümetler, Tek Siyaset*. Ankara: TMMOB Yayınları.
- Bal, E. (2011). *Türkiye'de 2000 Sonrası Neoliberal Politikalar Çerçevesinde İmar Mevzuatındaki Değişimler ve Yeni Kentleşme Pratikleri: İstanbul Örneği*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Balaban, O. (2013). Neoliberal Yeniden Yapılanmanın Türkiye Kentleşmesine Bir Diğer Armağanı: Kentsel Dönüşümde Güncelin Gerisinde Kalmak, A. Çavdar ve P. Tan (Eds.), *İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali* içinde (51-81). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Bali, R.(1999). Çılgın Kalabalıktan Uzak. *Birikim*, 123, 35-46.
- Bali, R. (2013). *Tarz-ı Hayattan Life Style'a*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Baran, A.G. ve Özsöz C. (2011). Pratik, Kültür, Sermaye, Habitus ve Alan Teorileriyle Pierre Bourdieu Sosyolojisi, S.Suğur ve A.G. Baran (Eds.), *Sosyolojide Yakın Dönem Gelişmeler* içinde (2-20). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Baudrillard, J. (2010). *Tüketim Toplumu*. (Çev. H. Deliceçaylı ve F. Keskin). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bauman, Z. (2010). *Sosyolojik Düşünmek*. (Çev. A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Batmaz, N.Y. (2010). *Küresel Kentlerin Yönetimi ve İstanbul İçin bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.
- Bayar, F.(2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32, 25-34.
- Bektaş, C. (2016). *Nazım Hikmet'in Mimarlığa Bakışı*. İstanbul: Yem Yayın.
- Beşpınar, F. U. (2014). Toplumsal Cinsiyet ve Aile, M.Turgut ve S. Feyzioğlu (Eds.), *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler Öneriler* içinde (234-279). İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
<http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550af1d369dc51954e43522/taya2013trk.pdf>

- Bilgin, İ. (2006). Kent Üretimini ve Kamu Yaşamının Örgütlenmesinde Güncel Eğilimler. *Toplum ve Bilim*, 105, 166-177.
- Binay, A. (2010). Tüketim Vasıtasıyla Oluşturulan Postmodern Kimlikler. *Global Media Journal*, 1, 18-31.
- Birkök, M.C. (1998). Sosyolojik Düşünme ve Metodolojisi. Indiana University Digital Library of Commons.
http://dlc.dlib.indiana.edu/dlc/bitstream/handle/10535/24/Birkok_Metodoloji.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Blakely, E.J. ve Snyder, M.G. (1997a). Divided We Fall: Gated and Walled Communities in the United States, N. Ellin (Ed.), *Architecture of Fear* içinde (85-101). New York: Princeton Architectural Press.
- Blakely, E.J. ve Snyder, M.G. (1997b) *Fortress America: Gated Communities in the United States*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Boeser, K.(2015). Marina City.
<https://ingenieriaenlared.files.wordpress.com/2016/08/2ce46-92230-85320-kennethboeser-feb262c2015800pm-p24-assignment4-kenboeser.pdf>
- Bottomore, T.B. (1990). *Seçkinler ve Toplum*. (Çev. E. Mutlu). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Bourdieu, P. (1985). The Genesis of the Concepts of Habitus and Field. *Sociocriticism*, 2, 11-24.
- Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. J. Richardson (Ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* içinde (46-58). New York: Greenwood.
- Bourdieu, P. (1995). *Outline of a Theory of Practice*. (Çev. R.Nice). New York: Cambridge University Press.
- Bourdieu, P. (1998). Utopia of Endless Exploitation: The Essence of Neoliberalism. *Le Monde Diplomatique*, English Edition.
<http://mondediplo.com/1998/12/08bourdieu>
- Bourdieu, P. (1999). Site Effects. P. Bourdieu (Ed.), *The Weight of the World: Social Suffering in Contemporary Society* içinde (123-129). (Çev. P. P. Ferguson). California: Stanford University Press.
- Bourdieu, P. (2014). *Seçilmiş Metinler*. (Çev. L. Ünsaldı). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. (2015). *Ayırım: Beğeni Yargısının Toplumsal Eleştirisi*. (Çev. D.F. Şannan ve A.G. Berkkurt). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bourdieu, P. ve Wacquant, L. (2014). *Düşünümsel Bir Antropoloji İçin Cevaplar*. (Çev. N. Ökten). İstanbul: İletişim Yayınları.

- Brenner, N. ve Theodore, N. (2002). Cities and the Geographies of “Actually Existing Neoliberalism”. *Antipode*, 34, 349-379.
- Brenner, N. ve Theodore, N. (2010). Neoliberalism and the Urban Condition. *City*, 9, 101-107.
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13604810500092106?needAccess=true>
- Calderia, T.P.R. (2000). *City Of Walls: Crime, Segregation and Citizenship in Sao Paolo*. Los Angeles: University Of California Press.
- Calhoun, C. (2016). Bourdieu Sosyolojisinin Ana Hatları, G.Çeğin, .E. Göker, A. Alim ve Ü. Tatlıcan (Eds.), *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi* içinde (77-130). İstanbul: İletişimYayımları.
- Çelik, Z. (2012). Neoliberalizm ve Kentsel Eşitsizlikler Üzerine Prof. Dr. Nezar Al Sayyad ile Söyleşi. *İdealkent*, 7, 10-21.
- Cengizkan, A. (2009). Kültür Nesnesi Olarak Konut ve Politik Aktörlerin Arka Bahçesi Olarak Konut Üretimi. *Mimarlık*, 345, 25-27.
- Chaney, D. (1996). *Lifestyles*. New York: Routledge.
- Chung, M. ve Park, Y.K. (2006). *Experience in Super High Rise Office and Expected Housing Decision: The Factors Affecting in Favor of Working and Living High*. Housing in an Expanding Europe: Theory, Policy, Participation and Implementation ENHR Conference’da sunulan Bildiri. Ljubljana, Slovenya.
- Cizek, K. (2013). A Short History of the Highrise.
<http://www.nytimes.com/2013/10/08/opinion/a-short-history-of-the-highrise.html>
- Colquhoun, I. (2004). *Design out Crime: Creating Safe and Sustainable Communities*. Oxford: Elsevier.
- Crowe, T.D. ve Zahm, D.L. (1994). Crime Prevention Through Environmental Design. *Land Development*, Fall, 22-27.
http://www.popcenter.org/Responses/closing_streets/PDFs/Crowe_Zahm_1994.pdf
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı. (2013). *Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği*.
- Dağtaş, B. ve Dağtaş, E. (2009). Giriş. B. Dağtaş ve E. Dağtaş (Eds.), *Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları: Türkiye Medyasından Örüntüler* içinde (7-25). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Dağtaş, B. ve Dağtaş, E. (2009). Tüketim Kültürü, Yaşam Tarzları, Boş Zamanlar ve Medya Üzerine Bir Literatür Taraması. B. Dağtaş ve E. Dağtaş (Eds.), *Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları: Türkiye Medyasından Örüntüler*

içinde (27-76). Ankara: Ütopya Yayınevi.

Dağtaş, B. ve Erol, D.E. (2009). Yaygın Medyanın Haftasonu Eklerinde Tüketime Dayalı Yaşam Tarzı Sunumları. B. Dağtaş ve E. Dağtaş (Eds.), *Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları: Türkiye Medyasından Örüntüler* içinde (167-202). Ankara: Ütopya Yayınevi.

De Botton, A. (2007). *Mutluluğun Mimarisi*. (Çev., B.T. Altuğ). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Despres, C. (1991). The Meaning of Home: Literature Review and Directions for Future Research and Theoretical Development. *The Journal of Architectural and Planning Reserach*, 8 (2), 96-115.

Devlet Planlama Teşkilatı. (2008). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Küreselleşme Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/114/oik560.pdf>

Deleuze, G. (1994). *Difference and Repetition*. (Çev., P. Patton). New York: Columbia University Press.

Dovey, K. (1985). Home and Homelessness: Introduction, I. Altman ve C.M. Werner (Eds.), *Home Environments* içinde (33-64). New York: Plenum Press.

Dökmen, Ü. (2010). *İnsanın Korunakları-1: Deriden Kültüre*. (2. Basım) Ankara: Hece Yayınları.

Dyer, R. (1985). Yuppi Culture. *Marxism Today*, Ekim, 47-48.

Erdinç, S.Y. (2009). *Konut Oluşumunda Kültür Etkisinin Toplumsal Yaşam Dinamikleri Bağlamında Değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi.

Ergur, A. (2014). Hermetik Yaşam Döngüsünün Kuruluşu: Sanayi-Sonrası Yaşam Biçimleri, Tüketim Örüntüleri ve Kentle Steril Temas Yordamları, *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, 2, 11-67.

Eroğlu GYO. (2017). Skyland Residence Tanıtım Kataloğu [Broşür]. Anonim.

Erol, Ş.Y. (2012). Dışa Kapalı Site Olgusunu Türkiye’de Mimarlık Dergilerinden Okumak. *İdealkent*, 6, 256-270.

Ertem, C. ve Yılmaz, M.L. (2014). *Stratejik Düşünce Enstitüsü Türkiye Konut Sektörü: Gelişmeler-Beklentiler*. <http://www.sde.org.tr/userfiles/file/T%C3%BCrkiye%20Konut%20Sekt%C3%B6r%C3%BC%20Geli%C5%9Fmeler%20E2%80%93%20Beklentiler%20Raporu.pdf>

Featherstone, M. (2005). *Postmodernizm ve Tüketim Kültürü*. (Çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- Friedmann, J.(1986). The World City Hypthesis. *Development and Change*, 17, 69-83.
- Foucault, M. (1991). Governmentality. G. Burchel, C. Gordon ve P. Miller (Eds.), *The Foucault Effect: Studies in Governmentality* içinde (87-105). Chicago: University of Chicago Press.
- Gedikli, B. (2012). Stratejik Mekansal Planlama. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel Planlama Kuramları* içinde (237-290). Ankara: İmge Kitabevi.
- Geniş, Ş. (2009). Neoliberal Kentleşmenin Mekanda Yansımaları: İstanbul'da Güvenlikli Siteler. *Toplum ve Bilim*, 116, 124-156.
- Geray, C. (2001). Kentleşme Sorunlarının Çözümü Açısından Küreselleşme, Özelleştirme, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 10 (4), 7-22.
- Görgülü, T. ve Koca, S.K. (2007). Türkiye'de Barınma Biçimlerinde Yaşanan Değişimler: Son Dönemde Yapılan Tüketim Odaklı Konutlar. *Mimarlık*, 337, 29-37.
- Groat, L.N. ve Wang, D. (2013). *Architectural Research Methods* (Second Edition). New Jersey: John Wiley&Sons.
- Gülümser, A.A. ve Levent, T.B. (2009). Through the Sky: Vertical Gated Developments in İstanbul. The Urban Reinventors Online Journal, 03. www.urbanreinventors.net/3/gulumser/gulumser-urbanreinventors.pdf
- Gür, Ş.Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.
- Gür, Ş.Ö. (2012). *Küresel Dönüşümler Çağında Konut Sorunu*. 3. Konut Kurultayı'nda sunulan Bildiri. KKTC, Lefkoşa.
- Gür, Ş.Ö. (2014). Önsöz: Üçüncü Dalga ve Mimari. Ş.Ö. Gür (Ed.), *Mimari Güncellemeler* içinde (vii-xxix). Ankara: Nobel Kitap.
- Hall, P. (1966). *The World Cities*. New York: McGraw-Hill.
- Han, N. (2011). *Gayrimenkul Piyasasına Eleştirel Bakış: İstanbul Kent Örneği (1980-2010) dönemi*. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Harvey, D. (1993). Postmodernizme Bir Bakış. *Birikim*, 49. <http://www.planlama.org/index.php/aratrmalar/makaleler/47-postmodernizme-bir-bak>
- Harvey, D. (2002). Sınıfsal Yapı ve Mekansal Farklılaşma Kuramı. B. Duru ve A. Alkan (Eds.), *20. Yüzyıl Kenti* içinde (147-173). Ankara: İmge Kitabevi.
- Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. New York: Oxford University

Press.

- Harvey, D. (2006). *Sosyal Adalet ve Şehir*. (Çev. M. Moralı). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2010). *Postmodernliğin Durum: Kültürel Değişimin Kökenleri*. (Çev. S. Savran). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2013). *Asi Şehirler: Şehir Hakkından Kentsel Devrime Doğru*. (Çev. A. D. Temiz). İstanbul: Metis Yayınları.
- Hasol, D. (2002). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Işık, O. ve Pınarcıoğlu, M.M. (2015). *Nöbetleşe Yoksulluk Gecekondulaşma ve Kent Yoksulları: Sultanbeyli Örneği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- İlgen, A. (2017). Türkiye’de Rezidans Kavramı: Residence / Rezidans Nedir?. <http://www.milliyetemlak.com/dergi/rezidans-nedir/>
- İncedayı, D. (2003). Barınmanın Değil, Yaşama Biçiminin Birimi Olarak Konut. *Mimarist*, 7, 81-85.
- İntes (2017). *İnşaat Sektörü Raporu 2017*. http://intes.org.tr/content/insaat_2016.pdf
- Jackson, J. (2008). Bridging the Social and the Psychological in the Fear the Crime, M. Lee ve S. Farrall (Eds.), *Fear of Crime: Critical Voices in an Age of Anxiety* içinde (143-167). Abingdon: GlassHouse Press.
- Jameson, F. (2011). *Postmodernizm ya da Geç Kapitalizmin Kültürel Mantığı*. (Çev. N. Plümer ve A. Gölcü). Ankara: Nirengi Kitap.
- Jourdain, A. ve Naulin, S. (2016). *Pierre Bourdieu’nün Kuramı ve Sosyolojik Kullanımları*. (Çev. Ö. Elitez). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kahraman, T. (2013). Kent Hukukunun Yeni Yüzü: Düzenleyici Devletten Seçkinleştirici Devlete, A. Çavdar ve P. Tan (Eds.), *İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali* içinde (17-51). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Karayalçın, M. (2010). *Konut Bunalımı, Kent Rantları ve Proje Muhafızları*. (2.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Kaypak Ş. (2013). Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Markalaşması ve “Marka Kentler”. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14, 335-355.
- Keleş, R. (1998). *Kentbilim Terimleri Sözlüğü*. (2.Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keleş, R. (2001). Küreselleşme ve Yerel Yönetimler, *Cevat Geray’a Armağan* içinde (563-575). Ankara: Mülkiyeliler Birliği Yayınları.

- Keleş, R. (2008). *Kentleşme Politikası*. (10.Basım). Ankara: İmge Kitabevi.
- Keyder, Ç. (2009). Küresel Bağlamda İstanbul. *LSE Cities*.
<https://lsecities.net/media/objects/articles/istanbul-in-a-global-context/tr-tr/>
- Keyder, Ç. (2013a). Arka Plan. Ç. Keyder (Ed.), *İstanbul: Küresel ile Yerel Arasında* içinde (9-43). İstanbul: Metis Yayınları.
- Keyder, Ç. (2013b). Yeni Orta Sınıf.
<http://bilimakademisi.org/wpcontent/uploads/2013/09/Yeni-Orta-Sinif.pdf>
- Keyman F. (2012). Türkiye'nin Geleceğini Yeni Orta Sınıf Belirleyecek. *Görüş*, 76, 22-28.
- Kıray, M. (2005). *Tüketim Normları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. Ankara: Bağlam Yayıncılık.
- Koç, Y., Gültekin, A.B., Durmuş, G., ve Dikmen, Ç.B. (2009). *Yüksek Yapı Tasarımının Malzeme ve Taşıyıcı Sistem Kapsamında İncelenmesi*. 5. Uluslararası İleri Teknolojiler Sempozyumu'nda sunulan Bildiri. Karabük, Türkiye.
- Koç, İ. (2014). Türkiye'de Aile Yapısının Değişimi: 1968-2011, M.Turgut ve S. Feyzioğlu (Eds.), *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler Öneriler* içinde (24-53). İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. <http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550af1d369dc51954e43522/taya2013trk.pdf>
- Kroll, A.(2010). Marina City / Bertrand Goldberg.
<http://www.archdaily.com/87408/ad-classics-marina-city-bertrand-goldberg>
- Kurtuluş, H. (2005a). İstanbul'da Kapalı Yerleşmeler: Beykoz Konakları Örneği. H. Kurtuluş (Ed.), *İstanbul'da Kentsel Ayrışma: Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar* içinde (161-187). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kurtuluş, H. (2005b). Bir Ütopya Olarak Bahçeşehir. H. Kurtuluş (Ed.), *İstanbul'da Kentsel Ayrışma: Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar* içinde (77-127). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kurtuluş, H. (2011). Yeni Bir Sosyo-Mekansal Form Olarak Kapalı Yerleşmeler. *Ege Mimarlık*, 77, 18-21.
- Kuppinger, P. (2012). Dışlayıcı Yeşillik: Kahire'de Yeni Güvenlikli Siteler. (Çev. Ş. Geniş). *İdealkent*, 6, 10-40.
- Lawn, J.ve Prentice, C. (2015). Introduction: Neoliberal Culture / The Cultures of Neoliberalism. *Sites A Journal of Social Anthropology and Cultural Studies*, 12, 1-29. <https://sites.otago.ac.nz/Sites/article/view/312/308>
- Lee, K. (2005). Küresel Kent-Bölgeleri: Allen Scott İle Görüşme. (Çev: Ö. Çevik). *Planlama*, 1, 75-80.

- Lynch, K. (2010). *Kent İmgesi*. (Çev., İ. Başaran). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Luymes, D. (1997). The Fortification of Suburbia: Investigating The Rise of Enclave Communities. *Landscape and Urban Planning*, 39, 187-203.
<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0169204697000546>
- Lüks Konut Residence midir? (2012).
<http://esenyurtaktuel.blogspot.com.tr/2012/11/luks-konut-residence-midir.html>
- Lüküslü, D. (2005). 1960'lardan 2000'lere Gençlik Tipleri: Maddeci, Başarıcı, Manager Tipten Yuppi'ye Tiki'ye. *Birikim*, 196, 30-36.
- Miles, L.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. California: Sage Publications.
- Moulaert, F., Rodriguez, A. ve Swyngedouw, E. (2003). *The Globalized City: Economic Restructuring and Social Polarization in European Cities*. Oxford: Oxford University Press.
- Öktem, B. (2005). Küresel Kent Söyleminin Kentsel Mekanı Dönüştürmedeki Rolü: Büyükdere-Maslak Aksı. H. Kurtuluş (Ed.), *İstanbul'da Kentsel Ayırışma: Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar* içinde (25-77). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Öktem, B. (2006). Neoliberal Küreselleşmenin Kentlerde İnşası: AKP'nin Küresel Kent Söylemi ve İstanbul'un Kentsel Dönüşüm Projeleri. *Planlama*, 2, 53-63.
- Öktem, B. (2011). İstanbul'da Neoliberal Kentleşme Modelinin Sosyomekansal İzdüşümleri. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 44, 23-40.
- Öncü, A. (2007). "İdealinizdeki Ev" Mitolojisi Kültürel Sınırları Aşarak İstanbul'a Ulaştı. A. Öncü ve P. Weyland (Eds.), *Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* içinde (85-105). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Öncü, A. ve Weyland, P. (2007). Giriş: Küreselleşen Kentlerde Yaşam Alanı ve Toplumsal Kimlik Mücadeleleri. A. Öncü ve P. Weyland (Eds.), *Mekan, Kültür, İktidar: Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler* içinde (9-41). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Özbay, F. (2014). Akrabalık ve Komşuluk İlişkileri, M.Turgut ve S. Feyzioğlu (Eds.), *Türkiye Aile Yapısı Araştırması: Tespitler Öneriler* içinde (56-90). İstanbul: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. <http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550af1d369dc51954e43522/taya2013trk.pdf>
- Özarlan, M. (2010). Konak, Apartman Şimdi de Rezidans.
http://www.zaman.com.tr/cumaertesi_konak-apartman-simdi-de-

ezidans_793572.html

- Özcan, M. (29.05.2010). Rezidans: Konut Yahut Yaşam Tarzı Değil ‘Yaşam Anlayışı’.
<http://www.emlaktasondakika.com/t/rezidans-nedir/haber1894.aspx/1894.aspx>
- Özensel, E. (2007). Kültürün Popülerleşen Bir Alanı: Popüler Kültür, K. Alver ve N. Doğan (Eds.), *Kültür Sosyolojisi* içinde (207-225). Ankara: Hece Yayınları.
- Özer, B. (2004). *Kültür Sanat Mimarlık*. İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Özerk, G.B. ve Yüksekli, B.A. (2011). Küresel Kent, Kentsel Markalaşma ve Yok-Mekan İlişkileri. *İdealkent*, 3, 82-93.
- Özgür, E.F. (2013). Barınma, Tüketim ve Yatırım Üçgeninde Konut ve Planlama. *Mimarist*, 9, 46-53.
- Peck, J., Brenner, N. ve Theodore, N. (2009). Neoliberal Urbanism: Models, Moments, Mutations. *SAIS Review*, 29 (1), 49-66.
- Perouse, J.F. ve Daniş, D. (2005). Zenginliğin Mekanda Yeni Yansımaları: İstanbul’da Güvenlikli Siteler. *Toplum ve Bilim*, 104, 92-124.
- Perouse, J.F. (2012). Kapalı Dikey Rezidanslar ve Üst Sınıfların Merkeze Koşullu Dönüş Eğilimi: Eleştirel Bir Değerlendirme. *İdealkent*, 6, 84-96.
- Perouse, J.F. (2014). *İstanbul’la Yüzleşme Denemeleri: Çeperler, Hareketlilik ve Kentsel Bellek*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Robertson, R. (1992). *Globalization*. London: Sage Publications.
- Roitman, S. (2009). Gated Communities: Definitions, Causes and Consequences. *Urban Design and Planning*, 163, 31-38.
- Rossi, A. (2006). *Şehrin Mimarisi*. (Çev. N. Gürbilek). İstanbul: Kanat Kitap.
- Sağdıç, Z. (2007). Mitler ve Fanteziler: 21. Yüzyıl Konut Mimarlığında Rezidanslar. H.T. Yıldız ve A. Eyüce (Eds.), *Kent, Kültür, Konut Bildiri Kitabı* içinde (32-41). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Sassen, S. (1991). *The Global City: New York, London, Tokyo*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sassen, S. (2005). The Global City: Introducing a Concept. *Brown Journal of World Affairs*, 11 (2) 27-43.
- Schulz, C.N. (1993). Postmodernizm’in İki Yüzü. *Kuram*, (Çev. A. Özsoy). 1, 14-21.
- Sönmez, M. (2013). Kenti Yık, Konut Yap, Biriktir, Biriktir. *Mimarist*, 9, 53-57.

- Sönmez, M. (2015). İnşaat Odaklı Büyüme, Kriz ve Kentsel Dönüşüm, Y.D. Yüksel, E. Gür ve D. Yıldız (Eds.), *İstanbul'da Konut: Binbir Çeşit içinde* (51-61). İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları.
- Sönmez, M. ve Köletavitoğlu, T. (2015). Kentsel Rantın Paylaşımı, L. Tayla (Ed.), *İstanbul Konuşmaları içinde* (125-149). İstanbul: İTÜ Vakfı Yayınları.
- Stacey, J. (1996). *In the Name of the Family*. New York: Routledge.
- Steger, M.B. (2003) *Globalization: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Stroper, M. (1997). *The Regional World: Territorial Development in a Global Economy*. New York: Guilford Press.
- Swartz, D. (2015). *Kültür ve İktidar: Pierre Bourdieu'nün Sosyolojisi*. (Çev. E. Gen). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Swyngedouw, E., Moulaert, F. ve Rodriguez, A. (2002). Neoliberal Urbanization in Europe: Large-Scale Urban Development Projects and the New Urban Policy. *Antipode*, 34, 542-577. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-8330.00254/epdf>
- Şen, S. (2014). Perre Bourdieu Sosyolojisinde Düşünümsellik. *Cogito*, 76, 366-388.
- Şengül, H.T. (2008). *Kapitalist Kentleşme Dinamikleri: Küreselleşme ve Türkiye Kentleri*. Adana Kent Sorunları Sempozyumu'nda sunulan Bildiri. TMMOB Yayınları, Adana, Türkiye.
- Şengül, H.T (2012). Planlama Paradigmalarının Dönüşümü Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. M. Ersoy (Ed.), *Kentsel Planlama Kuramları içinde* (59-115). Ankara: İmge Kitabevi.
- Şimşek, A. (2014). *Yeni Orta Sınıf-Sinik Stratejiler*. İstanbul: Mesele Kitapçısı.
- TCMB. (2001). *Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı*.
- TDK. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts, erişim tarihi: 02.06.2016.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S. (2004). *Cumhuriyet'in Harcı: Modernitenin Altyapısı Oluşurken*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Theodore, N., Peck, J. ve Brenner, N. (2012). Neoliberal Kentçilik: Kentler ve Piyasaların Egemenliği. *İdealkent*, 7, 21-37.
- Throop, C.J. ve Murphy, K.M. (2002). Bourdieu and Phenomenology: A Critical Assesment. *Anthropological Theory*, Sayı 2 (2), 185-207.
- Türkün, A. ve Kurtuluş, H. (2005). Giriş. H. Kurtuluş (Ed.), *İstanbul'da Kentsel*

Ayrışma: Mekansal Dönüşümde Farklı Boyutlar içinde (9-25). İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Ventura, P. (2016). *Neoliberal Culture: Living with American Neoliberalism*. New York: Routledge.

Wacquant, L. (2014). Simgesel İktidar ve Grup Oluşumu: Pierre Bourdieu'nün Sınıfı Yeniden Çerçevelemesi Üzerine. *Cogito*, 76, 204-229.

Waters, M. (2001). *Globalization*. New York: Routledge.

Yazıcı S. (2006). Emlak'da Yeni Moda Rezidanslar.
<https://www.haber3.com/emlak/emlak-da-yeni-moda-rezidanslar-haberi-153043>

Yeldan E. (2002). Neoliberal Küreselleşme İdeolojisinin Kalkınma Söylemi Üzerine Değerlendirmeler. *Praksis*, 7, 19-34.

Yıldız, H.T. ve İnalhan, G. (2007). İstanbul'da Küresel ve Mekansal Dinamikler: Konut Eğilimleri ve Beklentileri. H.T. Yıldız ve A. Eyüce (Eds.), *Kent, Kültür, Konut Bildiri Kitabı* içinde (32-41). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.

Yılmaz, C. (2013). Orta Sınıflar Üzerine Düşünmek: İstanbul'da Orta Sınıfların Ajandasına Risk Yazmak, A. Çavdar ve P. Tan (Eds.), *İstanbul: Müstesna Şehrin İstisna Hali* içinde (99-127). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Yüksel, U. ve Akbulut, M.T. (2009). Tüketim Odaklı Mimarlığın Son Yıllardaki Yeni Ürünleri: Rezidanslar. *Megaron*, 4 (2), 110-118.

Zengel, R. ve Deneri, B. (2007). Yükselen Yapı Bağlamında Türkiye'de Kondominyumlara Bir Bakış.
<http://www.yapidergisi.com/makaleicerik.aspx?MakaleNum=32>

Zeisel, J. (1995). *Inquiry by design: Tools For Environment-Behavior Research*. California: Cambridge University Press.

Ek-1: İstanbul'daki Mevcut Rezidanslar / 1993-2017

ADI	İLÇE	AÇILIŞ YILI	KAT SAYISI	MİMAR	FİRMA
Akmerkez Residence	Etiler-Beşiktaş	1993	23	Fatih Uran	Akkök-Tekfen-İstikbal
Süzer Plaza	Beyoğlu	2000	34	Doruk Pamir	Ağaoğlu İnşaat
Elit Residence	Şişli	2001	35	BSB Architects	Al-Huda İnşaat & Koray İnşaat
Polat Tower Residence	Beşiktaş	2001	42		Polat İnşaat
Metrocity Residence	Levent-Beşiktaş	2003	23 ve 27 katlı 3 blok	Doğan Tekeli / Sami Sisa	Yüksel İnşaat
Selenium Residence	Beşiktaş	2005	30	Doğan Tekeli	Aşçıoğlu İnşaat
Kanyon Residence	Levent-Beşiktaş	2006		Jerde Partnership / Tabanlıoğlu Mimarlık	Tepe İnşaat
Kempinski Astoria	Şişli	2007	28	Ali Bahadır Erdi-Archipel Tasarım	Astaş İnşaat
Kempinski Bellevue	Levent-Beşiktaş	2007	22	Ali Bahadır Erdi-Archipel Tasarım	Astaş İnşaat
Palladium Residence	Kadıköy	2008	32	Ender Ergün-Ergün Mimarlık	Kozken İnşaat
Polaris Residence	Ataşehir	2008	22	-	Mimtur İnşaat
Uphill Towers	Ataşehir	2008	31 katlı 2 blok	-	Teknik Yapı
Eltes Gold Residence	Ümraniye	2009	27	Murat Acar	Ağaoğlu İnşaat
Selenium Panorama	Beşiktaş	2009	22	Ömer Çamoğlu	Aşçıoğlu İnşaat
Selenium Twins	Beşiktaş	2009	34	Doğan Tekeli	Aşçıoğlu İnşaat
Anthill Residence	Şişli	2010	54	MM Proje	Ant Yapı

Levent Loft Bahçe	Levent-Beşiktaş	2010	23	Tabanlıoğlu Mimarlık	Akfen İnşaat
Sapphire Residence	Levent-Beşiktaş	2010	54	Tabanlıoğlu Mimarlık	Kiler GYO
Skyport Residence	Beylikdüzü	2010	35	Metin Hepgüler	Gülyapı
Uprise Elite	Kartal	2010	42	-	Teknik Yapı
Akbatı Residence	Esenyurt	2011	21	Denge Mimarlık	Akiş Gayrimenkul
Divan Bomonti Residence	Şişli	2011	42	Tago Mimarlık	İpek İnşaat
Dumankaya Vizyon	Kartal	2011	35 ve 25 katlı iki blok	Tago Mimarlık	Dumankaya İnşaat
Varyap Meridian	Ataşehir	2011	60-24-45 ve 41 katlı bloklar	RMJM	Varyap, Emlak Konut GYO
Arkon Park Residence	Bakırköy	2012	39	Engin Yücel	Arkon İnşaat
Dap Royal Center	Maltepe	2012	27 ve 30 katlı iki blok	Barbaros Sağdıç	Dap Yapı
Dumankaya İkon	Ataşehir	2012	41 ve 40 katlı 3 blok	Tago Mimarlık	Dumankaya İnşaat
Trump Tower	Şişli	2012	39 ve 37 katlı iki blok	Brigitte Weber	D Yapı & Taşyapı
Zorlu Center	Zincirlikuyu-Beşiktaş	2012	32	Emre Arolat Mimarlık / Tabanlıoğlu Mimarlık	Zorlu Gayrimenkul
Nissa O2 Residence	Bahçeşehir	2013	37	Tuncay Çavdar	Nissa İnşaat
42 Maslak	Maslak	2014	42	Chapman Taylor	Bay İnşaat
Andromeda Gold Residence	Ataşehir	2014	52	Tuncay Çavdar	Ağaoğlu İnşaat
Eclipse Residence	Maslak	2014	30	İki Design Group	Artaş İnşaat
My Home Maslak	Maslak	2014	33 katlı 3 blok	-	Ağaoğlu İnşaat
Spine Tower	Maslak	2014	47	İki Design Group	Tilaga A.Ş.

Terrace Tema Residence	Halkalı	2014	30 ve 40 katlı 2 blok	MM Proje	İnanlar İnşaat
Exen İstanbul	Ümraniye	2015	44	DB Mimarlık	Suryapı
Elysium Art	Şişli	2016	26	Piramit Mimarlık	Ofton İnşaat
Rixos Flora Suite & Office	Kozyatağı-Kadıköy	2016	34	-	STC İnşaat
Address Residence	Üsküdar	2017 (haziran)	46	Norman Foster	Emaar
Ataman Kuru Residence	Kadıköy	2017	26	-	Ataman İnşaat
Metropol İstanbul	Ataşehir	2017	27	RMJM	GAP İnşaat-Varyap
Nurol Life Residence	Seyrantepe-Kağıthane	2017 (haziran)	50	Hakan Kıran	Nurol GYO
Orya Park Residence	Ümraniye	2017 (mayıs)	36 katlı 2 blok	-	Oryataş İnşaat
Sarphan Finanspark	Ümraniye	2017	46	Ömer Çamoğlu	Sarp Group
Skyland Residence	Seyrantepe-Kağıthane	2017 (haziran)	44	Peter Vaughn - Broadway Malyan	Eroğlu GYO

ÖZGEÇMİŞ

30 Mart 1980 tarihi, İstanbul ili doğumluyum. İlkokulu Ankara Rauf Orbay İlkokulu'nda, ortaokulu Kocaeli Değirmendere Ortaokulu'nda ve liseyi Kocaeli İzmit Süper Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1999 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'ne kaydoldum. Bu bölümden 2005 yılında mezun olduktan sonra, 2006 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimari Tasarım Programı'nda başladığım yüksek lisans eğitimini 2009 yılında tamamladım. 2010 yılında ise Beykent Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda doktora eğitimine başladım.

2005 yılından itibaren çeşitli firmalarda meslek hayatımı sürdürmekteyim. Son olarak bir holding bünyesindeki mimarlık-tasarım şirketinde çeşitli havaalanı, otel, konut vb. projelerinin konsept tasarım ve uygulama projesi aşamalarında proje sorumlusu olarak görev aldım.

Özel ilgi alanlarım tenis, edebiyat ve tiyatrodur. Yabancı dilim İngilizcedir.

Aday: Serkan Yaşar ERDİNÇ